

ശ്രീ കൃഷ്ണൻ.

എറണാകുളം ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത്

ശ്രീ കൃഷ്ണൻ.

സി. പി. ഗോവിന്ദമേനോൻ.

ശ്രീ കൃഷ്ണൻ.

Dr

88

ഗ്രന്ഥകർതാവ്:

സി. പി. ഗോവിന്ദമേനോൻ.

പ്രസാധകർ:

കൊച്ചി ഭാഷാപരിഷ്കരണമന്ദിരം.

തൃശ്ശിവപേരൂർ

സാമാന്യജ്ഞാപനം ക്ലിപ്തത്തിൽ

അച്ചടിച്ചത്.

1106.

Price Rs 1-0-0

വില ക. 1-0-0

Handwritten red text: 11/6335, ഗോവിന്ദമേനോൻ, കേരള സാഹിത്യ അക്കാദമി, കൊച്ചി.

ഭാഷാ പരിഷ്കരണ കമ്മിറ്റിയുടെ

മുഖവുര

ശ്രീകൃഷ്ണകഥ ഒരു കാലത്തു വാസ്തവത്തിൽ 'ചരിത്രം' തന്നെയായിരുന്നുവെന്നിരിക്കാം. കാലാന്തരത്തിൽ, കവികളുടെ കല്പനാശക്തിക്കനുരൂപമായ അതിശയോക്തിയുടെ പ്രയോഗഫലമായി, ആ 'ചരിത്ര'ത്തിൽനിന്നു 'പുരാണങ്ങളും' 'കാവ്യങ്ങളും' മുണ്ടായതായിരിക്കേണം. ഇവയ്ക്കു 'ചരിത്ര'ത്തെപ്പോലെതന്നെ, അഥവാ അതിലുമധികം, പ്രയോജനമുണ്ടെന്നും, കാലദേശപുരുഷാദിഭേദങ്ങളനുസരിച്ച്, ഇവയിൽ പല രൂപഭേദങ്ങളും ക്രമേണ വന്നു ചേർന്നിട്ടുണ്ടെന്നും സമ്മതിക്കാതെ തരമില്ല.

ഇപ്പോഴാകട്ടേ, ചില ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ പുരാണാദികളുടെ 'കുട കിളിച്ചുമറിച്ച്' വേർ കണ്ടുപിടിപ്പാനുസാഹിച്ചുവരുന്നു. ഏതൊരു 'ചരിത്ര'ത്തിൽനിന്നാണോ പുരാണാദികൾ പൊട്ടിപ്പറപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്, ആ 'ചരിത്രം' വീണ്ടും ആരാഞ്ഞു കണ്ടുപിടിച്ച വിശദമാക്കുവാനാണു് അവരുടെ ശ്രമം. പുരാണപഠനം വഴിക്കു ചരിത്രത്തെ പുനരുദ്ധരിക്കുവാനുള്ള ഇന്നത്തെ പരിശ്രമങ്ങളുടെ ഫലമായിക്കുറിച്ചു ഭിന്നാഭിപ്രായങ്ങളുണ്ടാകുന്നതിൽ അശ്ചര്യപ്പെടുവാനില്ല. യുക്തിക്കു ഏറ്റവും യോജിച്ചതായിരുന്നെന്നു അഭിപ്രായം ഒടുവിൽ ജയിക്കുകയും ചെയ്യും. പ്രസ്തുത പുസ്തകത്തിലെ ചില ഭാഗങ്ങളിൽ യുക്തിഭംഗം കാണുന്നുണ്ടെങ്കിൽ, ഈ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ ഇനി എഴുതപ്പെ

ടന്ന പുസ്തകങ്ങളുടെ കർത്താക്കന്മാർ 'മേൽവെട്ടു' വെട്ടിജയം നേടിക്കൊള്ളട്ടെ. യുക്തിഭംഗത്തിനു ഗ്രന്ഥകാരനുള്ള സമാധാനങ്ങളിലൊന്നു ഇംഗ്ലീഷ്ഭാഷയിൽ എഴുതിട്ടുള്ള പല കൃതികളിൽനിന്നും ശേഖരിച്ചിട്ടുള്ള അഭിപ്രായങ്ങളെയാണ് ഇതിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുള്ളത് എന്ന സംഗതിയായിരിക്കാം. ഏതായാലും, ഈ പ്രസ്ഥാനം, കാലോചിതമാകയാൽ, പ്രോത്സാഹനാർഹമായിട്ടാണു കരുതപ്പെടേണ്ടത്. മലയാളഭാഷാ പരിഷ്കരണക്കമ്മിറ്റി ഇതിനെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുവാനുള്ള മുഖ്യകാരണമിതാണ്. അതല്ലാതെ, ഇതിലെ അഭിപ്രായങ്ങളെയെല്ലാം ആ കമ്മിറ്റി സ്വീകരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും വിചാരിച്ചു പോകേണ്ട. ചിന്തകന്മാരും ഗവേഷണരീപന്മാരുമായ ചരിത്രാനുസന്ധികൾക്കു ഈ പുസ്തകം മാർഗ്ഗദർശകമായിരിക്കുമെന്നതിനു സംശയമില്ല.

ശ്രീമാൻ കുണ്ടൂർ നാരായണമേനോൻ എടുത്തു കാണിച്ചിട്ടുള്ള പദപ്രയോഗാഭിന്നതകൾ പരിഹരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ ബുക്കിലുള്ള വിഷയങ്ങളെയും അഭിപ്രായങ്ങളെയും കുറിച്ചുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ മറ്റു വിലയേറിയ വിമർശനങ്ങളെയാസരിച്ചുള്ള ഭേദഗതികൾ ഇതിൽ പടർത്തുന്നതു സാധ്യമൊ ഗ്രന്ഥകാരനുമ്മതമൊ അല്ലായ്കയാൽ, അതിനു കമ്മിറ്റി ശ്രമിച്ചിട്ടില്ല. ഈ കാര്യത്തിലുണ്ടായിട്ടുള്ള നാരായണമേനോന്റെ പ്രയത്നം കമ്മിറ്റിയുടെ കൃതജ്ഞതയ്ക്കു അത്യധികം യോഗ്യമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്.

ഈ പുസ്തകം എഴുതുന്നതിന് സഹായമായിത്തീന്ന
പ്രധാന പുസ്തകങ്ങൾ:-

1. Sreekrishna by B. P. Pal
2. Sreekrishna by D. N. Pal
3. Sreekrishna by B. C. Chatterji
4. Mahabharatha: a criticism by C. V. Vaidya
5. Krishna and the Pandavas: Hindustan Review
6. Vishnupurana, Brahma Vaivarthapurana, Brahma-
purana and Koormapurana—Sanskrit text with
English notes
7. Rig Veda: English translation by H. H. Wilson
8. Antiquities of Ancient India by Barnett
9. Ancient and Mediaeval India by Mrs. Manning
10. കഞ്ഞിക്കുട്ടൻതമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ മഹാഭാ-
രതവും, ഹരിവംശവും, കംസനും.
11. കൊച്ചുണ്ണിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലെ ഭാഗവതം.
12. പായന്നൂർ ഭാഗം.
13. (ചെറുശ്ശേരി) കൃഷ്ണഗംഗ.
14. കെ. യം. അവർകളുടെ ഭാഗവൽഗീത
15. പി. ഗോപാലൻനായർ അവർകളുടെ ഭാഗവതവ്യാ-
ഖ്യാനം
16. കെ. സി. കേശവപിള്ള അവർകളുടെ ഭാഷാനാമാ-
യണീയം

17. ടി. സി. പരമേശ്വരൻമുസ്സുള അവർകളുടെ നാരായണീയവ്യാഖ്യാനം
18. ഐഴ്ത്തച്ചന്റെ മഹാഭാരതം കിളിപ്പാട്ട്
19. ശ്രീതൃപ്പാലിതം മണിപ്രവാളം
20. സ്തോത്രപുരാണം മൂലവും ഒടുവിൽ ശങ്കരൻകുട്ടിമേനോൻ അവർകളുടെ കിളിപ്പാട്ടും
21. പുരാണസഞ്ചികയിൽപ്പെട്ട വാമനപുരാണം, പഞ്ചപുരാണം, മത്സ്യപുരാണം, ഭാഗവതപുരാണം.

വിഷയവിവരം

1	മധുരാരാജാക്കന്മാർ	1
2	ശ്രീകൃഷ്ണജനനം	8
3	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കുട്ടിക്കാലം	14
4	കാളിയമർദ്ദനം	19
5	വനലീലകൾ	23
6	രാസക്രീഡ	32
7	കംസവധം	38
8	ജരാസന്ധയുദ്ധം	57
9	ദപാകാവാരം	62
10	പാഞ്ചാലീസപതംബരം	70
11	സുഭദ്രാഹരണം	81
12	രാജസൂയത്തിനുള്ള ആലോചന	90
13	ജരാസന്ധവധം	99
14	ശിശുപാലവധം	115
15	കുരുപാണ്ഡവന്മാർ	124
16	സംജയഭരതോദ്യം	132
17	കൃഷ്ണപാണ്ഡവസംവാദം	139
18	കൃഷ്ണന്റെ ഹസ്തിനപുരപ്രവേശം	146

19	കൃഷ്ണകൃത്	153
20	കുര്യാധനന്റെ ഭാഷാലോചന	160
21	കുരുക്ഷേത്രപ്രവേശം	167
22	ഗീതോപദേശം	176
23	മഹാഭാരതയുദ്ധം	186
24	യുദ്ധശാസ്ത്രം	205
25	ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അന്ത്യകാലം	209

പ്രസ്താവന

പാശ്ചാത്യവിദ്യാഭ്യാസപ്രചാരണത്തോടു കൂടി സ്വാതന്ത്ര്യപ്രാപ്തിയും കൈവന്നിരുന്ന ഭാരതീയരിൽ ഹിന്ദുക്കളായവർ തങ്ങളുടെ ആദർശപുരുഷനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ കവികളുടെ സങ്കല്പരംഗത്തിൽ മാത്രം വർത്തിച്ചിരുന്ന ഒരു മായാമനുഷ്യനായിരുന്നു എന്ന ബോധം ഉദിച്ചിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം മധുരപുരിയിൽ ജനിച്ചു വന്ദാവന ഗോവൽനങ്ങളിൽ മാടമേച്ച ചങ്ങാരികളൊന്നിച്ചു കളിച്ചുവളന്നാലാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നവരാകട്ടെ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ഗോരസമോഷണം ഗോവൽനോദ്ധാരണം രാസലീല മുതലായവയിൽ ഭൂമിച്ചു അദ്ദേഹത്തിനു അമാനുഷരൂപം കല്പിക്കുന്നതല്ലാതെ അദ്ദേഹം ഒരു കേവലപുരുഷനായിരുന്നു എന്നു സാധിക്കുന്നതിനു ഒരുക്കമില്ലാത്തതും അസമർത്ഥരായും കാണപ്പെടുന്നു. അതിനാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരു ചരിത്രപുരുഷനായിരുന്നു എന്നു സ്ഥാപിക്കുന്നതു സുഖസാധ്യമല്ലെങ്കിലും അതിനു മതിയായ ലക്ഷ്യങ്ങളുണ്ടോ എന്നു പരിശോധിക്കുക. ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം ഇന്ത്യയിലെ പല ഭാഷകളിലും എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അപരിചയക്കാരെ അതതു കവികളുടെ കല്പനാശങ്കയിൽ മതിയായ ദുഷ്പ്രഭാവങ്ങളായിത്തീരുന്നതേയുള്ളൂ. കവികളിൽ തങ്ങളായ ഗദ്യപദ്യകൃതികളിൽ മറഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ യഥാർത്ഥരൂപം കണ്ടെത്തുവാൻ കുറെ പ്രയാസം തന്നെയാണ്. നമ്മുടെ നാട്ടുകാർ സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ കാണുന്നതത്രയും കണ്ണടൂടി വിശ്വസിക്കുന്നു. എന്നാൽ

അവയെ പരിശോധിക്കുന്ന യൂറോപ്യപണ്ഡിതന്മാർ കൃഷ്ണൻ വെറും ഒരു കല്പിതപുരുഷനും തത്ത്വജീവചരിത്രം രൂപകമായ ഒരു ദൃഷ്ടാന്തകഥയും ആണെന്നഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഏതായാലും മുമ്പുകഴിഞ്ഞ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി രക്തമാറ ഒരു തീർപ്പുണ്ടാവുക എന്നത് അത്ര എളുപ്പമല്ല. പെരേരസ്കൂലരെ ധിക്കരിക്കാത്തേയും പാശ്ചാത്യരെ ഭ്രമിക്കാത്തേയും വല്ല തീരുമാനത്തിനും നമുക്കു സാധിക്കുമോ എന്നു നോക്കുക.

ഇന്ത്യയിലെ നാട്ടുഭാഷകളിൽ പുരാണങ്ങൾ മഹാകാവ്യങ്ങൾ ഖണ്ഡകാവ്യങ്ങൾ കീർത്തനങ്ങൾ നാടകങ്ങൾ ചമ്പുക്കൾ ഇങ്ങിനെ ഒരോ തരത്തിലായി ഏഴുതിരിച്ചുള്ള കൃഷ്ണചരിത്രപുസ്തകങ്ങളെ തൊട്ടെണ്ണുന്നതായാൽ ഇപ്പോൾ ഒരു പതിനായിരം ഉണ്ടെന്നു കാണാം. എന്നാൽ ഇവയൊക്കെ ആസ്പദം സംസ്കൃതത്തിലുള്ള മഹാഭാരതം, ഹരിഷ്ശം, പുരാണങ്ങൾ എന്നിവയാകുന്നു. ഇന്ത്യയിലെ വാസികളുടെ പൊതുവായ വിശ്വാസം പതിനെട്ടു പുരാണങ്ങളും അത്രതന്നെ ഉപപുരാണങ്ങളും നിർമ്മിച്ചതുപേദഗ്ദ്ധാസനാകുന്നു എന്നാണ്. പക്ഷേ പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളായി അവയിൽ കാണുന്ന ചില സംഗതികളെ ചിരപ്രസിദ്ധവാൻ ഒരു ചരിത്രകാരൻ വളരെ വിചിത്രമുണ്ടു്.

പത്തു പുരാണം ഉത്തരകാണ്ഡം:—‘വിഷ്ണുവിനെ ഒഴിച്ചു മേറെ വല്ല ദൈവത്തേയും അങ്ങനെയൊരു ആരാധിക്കുന്നവൻ മഹാപാപം നേടുന്നു. വിഷ്ണുവിനെ കൂടാതെ അന്യദൈവത്തെ ആരാധിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല. ശിവനു നിവേദിച്ചതു ഭക്ഷിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ ചണ്ഡാളനായി

തീരും.' കൂർമ്മപുരാണം—'ശിവനെ അപമാനിക്കുന്നതും
 ധ്യാനം, ഹോമം, ജ്ഞാനം, യജ്ഞം എന്നിവയെ നശി
 ക്കുന്നതും ഒന്നുപോലെയാണ്.' 'ലിംഗപുരാണം—'ശി
 വൻ പറയുന്നു പിതാമഹനായ ബ്രഹ്മാവ് എന്റെ വല
 ത്തുവരത്തുനിന്നും വിഷ്ണു ഇടത്തുനിന്നും ഉണ്ടായി.' വി
 ഷ്ണുപുരാണം ഒന്നാംഭാഗം:—'കോപിഷ്ഠനായ ബ്രഹ്മാവി
 ന്റെ നെറ്റിയിൽനിന്നു മധ്യഹ്നാൽപ്രഭവമായ ആദി
 ഭാവി'

കൃസ്തു പർവ്വം ആറാംആറാണ്ടിൽ ഭീമിച്ചിരുന്ന കര
 ക്കിദാസ മഹാകവി മുതൽ സമകാലീനനായിരുന്ന അമര
 സിംഹന്റെ കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന പുരാണങ്ങളെ അതേ
 രൂപത്തിൽ നമുക്കിന്നു കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. 'സൂക്
 ത്വ പ്രതിസൂക്തം പംശാ മന്വന്തരാണിവ വാശാനുച
 രിതാ വൈവ പുരാണം പഞ്ചമക്ഷണം' എന്നിങ്ങനെ
 അഞ്ചു ലക്ഷണങ്ങളാണു പുരാണങ്ങൾക്കെന്നു അരാകോശ
 ത്തിൽ കാണുന്നു. എന്നാലിപ്പോൾ വിഷ്ണുപുരാണത്തിനെ
 ളിതുക മഹാഹ്നാനിരം പഞ്ചമക്ഷണങ്ങൾ കാണുന്നില്ല. മ
 ത്സ്യപുരാണത്തിൽ ബ്രഹ്മവൈവർത്തപുരാണത്തെ കുറിച്ചി
 ങ്ങനെ പാഞ്ഞിരിക്കുന്നു. 'രഥംതരകല്പത്തിൽ സാവർ
 ണ്ണി നാരദേനാഭ കൃഷ്ണന്റെ മികച്ച മാഹാത്മ്യവും ബ്ര
 ഹ്മവൈവർത്തത്തിന്റെ ചരിത്രവും ചണ്ണിച്ചു പാഞ്ഞതു ബ്ര
 ഹ്മവൈവർത്തമാണു. പതിനെണ്ണായിരം ഗ്രന്ഥമുള്ള ആ
 പുരാണം...' എന്നാൽ ഇപ്പോഴത്തെ ബ്രഹ്മവൈവർത്തപു
 രാണം രഥംതരകല്പത്തെയോ ബ്രഹ്മവരാഹത്തെയോ പ
 റിയിച്ചാണെന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ല. അതിരമ്പാമ

അതു ശ്രീനാരദസന്നിധിയിൽവെച്ചു സാധുണ്ണി പഠ-
 ണത്താണെന്നും കാണുന്നില്ല. അതിനാൽ പഴയ ബ്രഹ്മ-
 ചൈവന്തപുരാണം നഷ്ടമായെന്നും ആ സ്ഥാനത്തിപ്പോൾ
 വേറെയൊന്നാണുള്ളതെന്നും വിചാരിക്കണം. ഇതുപാ-
 ലെ തന്നെ നമുക്കിടയ്ക്കുള്ള സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള പുരാണങ്ങ-
 ലിലെല്ലാം പലേ ഭേദഗതികളും കാലപ്പഴക്കത്തിൽ വന്നു-
 കൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നു വിചാരിക്കാം. ആദിപുരാണത്തിന്റെ
 ആദ്യതീയും പ്രത്യതീയും അറിവാൻ യാതൊരു തരവുമില്ലാ-
 തെ അതുകൊണ്ടു ഇന്നത്തെ പുരാണസാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങ-
 ലിൽ കൂടിച്ചുന്ന് കെട്ടിമറിഞ്ഞു കിടക്കുന്നു. അതുകൊ-
 ണ്ടു ഇന്നുള്ളവയുടെ കാലനിണ്ണയം ചെയ്യുന്നതു സാമാ-
 ന്യം പഴുവേലതന്നെയാകുന്നു; എന്നെന്നാൽ അത്ര വ-
 ളരെ സജ്ജനങ്ങളും പ്രക്ഷിപ്തങ്ങളും ആധുനിക ഗ്രന്ഥങ്ങ-
 ലിൽ കടന്നുകൂടിയിട്ടുണ്ട്.

വേദകാലങ്ങളിൽതന്നെ ഇന്ത്യയിൽ പുരാണങ്ങളും
 ചരിത്രങ്ങളും പ്രചരിച്ചിരുന്നു എന്നു പുരാതന സംസ്കൃ-
 തഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നറിയാം. ഉപനിഷത്തുകൾ, കല്പ-
 സൂത്രങ്ങൾ, മനുസംഹിത എന്നിവയിലൊക്കെയും പുരാ-
 ണം, ഇരിഹാസം എന്ന ശബ്ദങ്ങളെ കണ്ടെത്തുന്നു.

ആദിയിൽ ഒരു പുരാണമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു എന്നു
 ഇന്നത്തെ പുരാണങ്ങളിൽ നിന്നറിയാവുന്നതാണ്. വി-
 ണ്ണപുരാണം മൂന്നാം ഖണ്ഡം:—പുരാണപണ്ഡിതനായ വേ-
 ദവ്യാസൻ ആഖ്യാനം, ഉപാഖ്യാനം, ഗാഥ, കല്പശുദ്ധി എ-
 ന്നിവയോടുകൂടിയ ഒരു പുരാണസംഹിത നിർമ്മിച്ചു. അ-
 ദ്വേഹം പിന്നെ അതു സുതവംശത്തിൽ പിറന്ന തന്റെ

പ്രസിദ്ധശിഷ്യനായ ലോമഹർഷണനു കൊടുത്തു. അദ്ദേഹത്തിനു സുമതി, അഗ്നിവർച്ചസ്സ, മൈത്രേയൻ, വൈശമ്പായനൻ, അതുതവർണ്ണൻ, സാവർണ്ണി എന്നിങ്ങനെ ആറു ശിഷ്യരുണ്ടായി. അതിൽപിന്നെ കശ്യപൻ, സാവർണ്ണി, വൈശമ്പായനൻ ഇവരോരാരത്തരം ഓരോ പുരാണ സംഹിത എഴുതി; പക്ഷെ ഇവയൊക്കെയും മൂലം ലോമഹർഷണനെഴുതിയ ലോമഹർഷണസംഹിതയായിരുന്നു. ആരുണി, കശ്യപൻ, സാവർണ്ണി, അതുതവർണ്ണൻ, വൈശമ്പായനൻ, ഹരിതൻ എന്നിവരാകുന്നു ആറു ചെഴരാണികന്മാർ. ഇവരെ പുരാണം പഠിപ്പിച്ചതു വ്യാസശിഷ്യനായ ലോമഹർഷണനാണു്. ആദിസംഹിത പഠിച്ചതിനു ശേഷം അവർ ഓരോരുത്തരും ഓരോ സംഹിത നിർമ്മിച്ചു.

ഭാഗവതവ്യാഖ്യാതാവായ ശ്രീധരസ്വാമികൾ ദ്വാപരസ്തംഭം ഏഴാം അദ്ധ്യായത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. 'മനാമതായി വേദ വ്യാസൻ ആറു സംഹിതകളെഴുതി അവയെ ലോമഹർഷണനെ പഠിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നു ആരുണി മുതൽപേർ ഓരോ സംഹിത പഠിച്ചു.' ആഗേയപുരാണം:— 'വ്യാസനിൽ നിന്നാകുന്നു സൂതനായ ലോമഹർഷണൻ പുരാണം പഠിച്ചതു്. സുമതി, അഗ്നിവർച്ചസ്സ, മൈത്രേയൻ, വൈശമ്പായനൻ, ശ്രീതവ്രതൻ, സാവർണ്ണി എന്നിവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യന്മാരായി വൈശമ്പായനൻതുടങ്ങിയവർ പുരാണസംഹിതകളെഴുതി.' വ്യാസൻ ഒരു പുരാണം മാത്രമേ എഴുതിയിട്ടുള്ളൂ എന്നും അതിനെ ആസ്പദിച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യന്മാരാണ് മാറ്റു പുരാണങ്ങൾ (സംഹിതകൾ) നി

മ്നിച്ചതെന്നും ഇതേവരെ പറഞ്ഞതിൽനിന്നു വ്യക്തമാകുന്നു.

ഇതു ആദിപുരാണത്തിലെ പ്രതിപാദ്യവിഷയം എന്തായിരുന്നു? വിഷ്ണു പുരാണം മൂന്നാം ഖണ്ഡം: — വേദപണ്ഡിതനായ വ്യാസൻ, ആഖ്യാനം, ഉപാഖ്യാനം, ഗാഥ, കല്പശ്രുതി എന്നിവയടങ്ങുന്ന ഒരു പുരാണസംഹിതയുണ്ടാക്കി. ഇതിനാലും ഇങ്ങനെ വിവരിക്കപ്പെടുന്നു — സപക്ഷസ്സാദകാണ്ടകാണുന്നതു ആഖ്യാനം. പറഞ്ഞുകേൾക്കുന്നതു ഉപാഖ്യാനം. പുച്ഛികന്മാരെ കുറിച്ചുള്ള കീർത്തനങ്ങളാണ് ഗാഥ. ശ്രാദ്ധകർമ്മത്തെ വിവരിക്കുന്നതു കല്പശ്രുതി. വ്യാസനിർമ്മിതമായ ആദിപുരാണത്തിലും ശിഷ്യരുണ്ടാക്കിയ ആര്യപുരാണങ്ങളിലും മേൽപ്പറയപ്പെട്ട നാലു സംഗതികളാണ് പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതെന്നു നമുക്കു തെളിയിക്കാം. പ്രത്യക്ഷമായ സംഗതികളുടെ വിവരണവും (ആഖ്യാനവും) അന്നന്നുള്ളവർ പറഞ്ഞുകേട്ട ചരിത്രങ്ങളും (ഉപാഖ്യാനങ്ങളും) ആകുന്നു പ്രധാനപ്പെട്ട രണ്ടു ശാഖകൾ.

പുരാതനേന്ത്യയിൽ പുരാണങ്ങളും ചരിത്രങ്ങളും കീർത്തിക്കുന്നതിനായി സുതന്മാർ എന്നൊരു പ്രത്യേക വർഗ്ഗക്കാരുണ്ടായിരുന്നു. 'സുതൻ' എന്നശബ്ദത്തിന്നു പുരാണത്തിൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ളവൻ എന്നാകുന്നു രാമായണ ചാഖ്യായതാവു് അർത്ഥം പറയുന്നതു.

മഹാഭാരതം. —

മുമ്പിൽ ചൊന്നവയൊക്കെയും മുമ്പിൽ ശ്രദ്ധിച്ചു കേട്ടതൊക്കെയും ആസ്തീകനുണ്ടായകഥ വിസ്തരിച്ചാണു കേൾക്കണം. (ന

എന്നു കേട്ടു നേരമുതൽ ചെന്നാൽ ശാസ്ത്രപ്രകാരമേ.

ഭാഗവതം—മേന്മയുത! മേ മഹാഭാഗ്യശാലിൻ! വാമികളിൽ ചെയ്ത ശ്രേഷ്ഠ! സർവ്വനായ ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞതും പുണ്യപർവ്വതകരവും ഭഗവാന്റെ കരമയെ വിസ്തരിക്കുന്നതുമായ ഭാഗവതത്തെ തെങ്ങുളോടു പറയേണമേ.

കൂർമ്മപുരാണം—എന്റെ ഗോത്രത്തിൽ ജനിച്ച സുതന്മാക്കു വേദപാരത്തിനധികാരമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഭഗവാന്റെ അനുജനാൽ പുരാണകഥനം എന്ന തൊഴിൽ അർപ്പർ അഭ്യസിച്ചു.

വിഷ്ണുപുരാണം—പിതാമഹന്റെ അഭ്യുജ്ജ്വലത്തിൽ പൂർവ്വപത്രവർത്തിയുടെ ജനനത്തിൽ പെട്ട യാഗത്തിൽ വെച്ച സോമലതയിൽനിന്ന് അതിബുദ്ധിമാനായ സുതനുണ്ടായി. അതേയാഗത്തിൽ തന്നെ മതിമാനായ മാഗധനും ജനിച്ചു. തത്സമയം ഋഷിമാർ മാഗധനേയും സുതനേയും നോക്കി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: 'ചേനപുത്രനായ പൂർവ്വമഹാരാജാവിന്റെ കീർത്തിയ പാടുമിൻ. ഇതാകുന്നു നിങ്ങളുടെ തൊഴിൽ. അദ്ദേഹം നിങ്ങളുടെ സ്തുതിക്കഹരം ആകുന്നു.'

ബ്രാഹ്മപുരാണം—'ഈ രാജാക്കന്മാരുടെ കീർത്തിയെ കീർത്തിക്കുക' എന്ന് എല്ലാ ഋഷികളും ചേർന്ന് പറഞ്ഞു. ഈ സർവ്വതൃത്തിനു അർപ്പരാൽ നിശ്ചിതനായ ഞാൻ പൂർവ്വിന്റെ മഹിമയെ കീർത്തിച്ചു.

ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം ചില പുരാണങ്ങളിലുണ്ട്. മറ്റു ചിലതിലില്ല. വിഷ്ണുപുരാണം, ബ്രാഹ്മപുരാണം, ഭാഗവതം, ബ്രഹ്മവൈവർത്തപുരാണം, വാമനപുരാണം, സ്കന്ദപുരാണം, കൂർമ്മപുരാണം ഇങ്ങനെ ഏഴു ഗ്രന്ഥങ്ങളിലാണ്

കൃഷ്ണകഥ കീർത്തിക്കപ്പെടുന്നത്. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ നാ
 ലിൽ മാത്രമേ കൃഷ്ണചരിത്രം വിസ്തരിച്ചു പറയപ്പെട്ടിട്ടു
 ള്ളൂ. ബാക്കി മൂന്നിലും വളരെ സംക്ഷേപിച്ചിട്ടാണ്. എ
 ന്നാൽ അതിലുള്ള ആദ്യത്തെ നാലിൽനിന്നും ഭിന്നിക്കാ
 തിരിക്കുന്നതിനാൽ ആ മൂന്നു ഗ്രന്ഥങ്ങളെപ്പറ്റി ഇവിടെ
 ചിന്തിക്കേണ്ടതല്ല. ആദിയിലുണ്ടായിരുന്ന ബ്രഹ്മവൈവ
 ത്തപുരാണം നശിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കണം എന്നു പറയാ
 ണ്ടായല്ലോ. ഇന്നത്തെ ബ്രഹ്മവൈവർത്തത്തിലെ സംഭവ
 ങ്ങൾ മറ്റു മൂന്നു പുരാണങ്ങളിലുള്ളവയിൽനിന്നു വളരെ
 വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരിക്കുകയാൽ അവയെ ഒട്ടും ഗണിക്കേണ്ട
 തായി തോന്നുന്നില്ല. എന്നെ നാൽ അതെല്ലാം അടുത്തകാ
 ലത്തൊരു പണ്ഡിതൻ കൃഷ്ണനെ കാമകോമമാക്കിയതി
 ന്റെ ഫലമാണെന്നു പ്രത്യക്ഷപ്പെടും. വിഷ്ണുപുരാണം എ
 ഴുതി വളരെ ശതപത്ത് ഖണ്ഡങ്ങൾ ചെന്നശേഷമാണു ഭാഗവ
 തം ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതു്. അതിന്റെ കർത്താവു കൃഷ്ണ
 പാണ്ഡ്യൻ പതിമൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഭൂപദേവ
 നാണെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. ഭാഗവതത്തെ
 പറ്റി വലിയൊരു വാദപ്രതിവാദം വൈഷ്ണവന്മാരും ശാ
 കേയന്മാരും തമ്മിൽ നടക്കുകയുണ്ടായി. വൈഷ്ണവന്മാ
 രു്ളളപോലെ ശാകേയന്മാർക്കും ഒരു ഭാഗവതമുണ്ടു്. ഓ
 രോ കഷ്ടിയും തങ്ങളുടേതാണു് അഷ്ടാദശപുരാണങ്ങളിൽ
 പെട്ട ഭാഗവതം എന്നു പറയുന്നു. ഈ സംഗതിയെപ്പ
 റി ബലമായ സംശയം വിഷ്ണുഭാഗവതം വ്യാഖ്യാനിച്ച
 ശ്രീധരസ്വാമികൾക്കുണ്ടായിരുന്നതായി തോന്നുന്നു. ഇ
 തുകൊണ്ടായിരിക്കാം വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ

‘ഭാഗവതം എന്ന നാമധേയത്തിൽ വേറൊരു പുരാണമുണ്ടെന്നാൽ സംശയിക്കരുത്’ എന്നു അദ്ദേഹം എഴുതിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ബ്രാഹ്മപുരാണത്തിലും വിഷ്ണുപുരാണത്തിലും കാണുന്ന കൃഷ്ണവൃത്തത്തിനു പരസ്പരം വളരെ യോജിപ്പുണ്ട്. ഒന്നിൽ കാണുന്ന അതിഭീമങ്ങളായ ഇരുപത്തിയേഴു അദ്ധ്യായങ്ങൾ മറ്റേതിൽനിന്നു പകർത്താണെന്നു വിചാരിക്കുന്നതിലും അധികം യുക്തം അപരിചിതം. കൃഷ്ണകഥാ വർണ്ണന അധികം പഴയുള്ള വേറെ വല്ല ഗ്രന്ഥത്തെയും അനുസരിച്ചു എഴുതിയിരിക്കണം എന്നാണ്.

വിഷ്ണുപുരാണം പരിശോധിക്കുന്നതിനു മുമ്പായി പുരാണകാലിൽ പെട്ടതല്ലെങ്കിലും മറ്റൊരു ഗ്രന്ഥത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതിലെ കഥയും പുരാണകഥയോടു യോജിച്ചതാണ്. ഇതാകുന്നു ഹരിവംശം. ഇതു വിഷ്ണുപുരാണത്തിനുശേഷം ഉണ്ടായ ഒരു ഗ്രന്ഥമാകുന്നു. ഇതിലെ കൃഷ്ണകഥയ്ക്കുവേണ്ടി വിഷ്ണുപുരാണവുമാണ്. ഒരേസംഭവത്തെ പലകാലങ്ങളിലായെഴുതപ്പെടുന്ന ഭിന്നകൃതികളിൽ വ്യത്യസ്തമായി വർണ്ണിക്കപ്പെടുന്നു. വിഷ്ണുപുരാണത്തിന്റെ വിസ്താരമാണ് ഹരിവംശം എന്നതു രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങളും സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിച്ചാലറിയാം. വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ പെരും ശിശുമാനന്ദനായി കാണപ്പെടുന്ന പുത്രന ഹരിവംശത്തിലേക്കു കടന്നപ്പോൾ രാക്ഷസിയാകുന്നു. മഹാഭാരതത്തിന്റെ പരിശോധനയിൽ ഹരിവംശത്തെ കരുതിയതും; പക്ഷെ അതുണ്ടാക്കപ്പെട്ടതു മഹാഭാരതം എഴുതിക്കഴിഞ്ഞിട്ടു എത്ര

യോ കാലം ചെന്നശേഷമാണ്. വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ അധികമായി വിസ്തരിക്കുന്നത് കൃഷ്ണന്റെ ആദ്യഭരണകാലമാണ്; ശേഷം ഭാഗം അവിടവിടമാത്രം വർണ്ണിക്കപ്പെടുന്നതേയുള്ളൂ. മഹാഭാരതത്തിൽ പറയാത്ത അനവധി സംഗതികൾ വിഷ്ണുപുരാണത്തിലുണ്ട്. ഇത് (വി. പു.) ഒന്നാമതായി എഴുതപ്പെട്ടത് ഏതുകാലത്താണെന്നറിയുവാൻ യാതൊരു മാർഗ്ഗവുമില്ല. ഗ്രന്ഥസംഖ്യയ്ക്കു ഏകദേശവും കഥാഭാഗങ്ങളിൽ വ്യത്യാസവും കാലപ്പഴക്കം കൊണ്ട് എല്ലാപുരാണങ്ങളിലും വന്നുചേർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു മുഖ്യ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. കൃഷ്ണവർഷം പത്താം നൂറ്റാണ്ടിൽ നടന്ന സംഭവങ്ങളിൽകൂടി വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു; എങ്കിലും അതിനെ ഭാഷാശൈലി അനുകൂലമായി അതു പത്താം നൂറ്റാണ്ടിന് എത്രയോ മുമ്പെഴുതപ്പെട്ടതാണെന്നു തെളിയുന്നുണ്ട്.

മഹാഭാരതം കേവലം വീരചരിതവർണ്ണനമായ ഒരു കല്പിതകാവ്യമാണെന്നു പലരും തെറ്റിദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്. കല്പിതകഥയാണെന്നതിന് ഒരു ലക്ഷ്യമെങ്കിലും അതിലില്ല! അതൊരു കാവ്യമേ അല്ല. വ്യാകരണം തത്വശാസ്ത്രം വൈദ്യശാസ്ത്രം എന്നിവയെല്ലാം പദ്യത്തിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അവ ഒന്നെങ്കിലും കാവ്യമാകുന്നില്ലല്ലോ, അപ്പോൾ നടന്നിരുന്ന സംഭവങ്ങളെക്കുറിക്കുന്ന ഒരു ചരിത്രം ആയിരുന്നു ആദ്യത്തെ മഹാഭാരതം. ഇന്നത്തെ ഭാരതം ആടിപറുത്തിയെ ഒന്നാം അദ്ധ്യായത്തിൽ 'പുണ്യസംഹിതയുജ്ജ്വലം ചൊന്നാലും പാപനാശനം' എന്നും 'ഓതീട്ടുണ്ടോതിടുന്നുണ്ടിങ്ങോതീടുംപലരൂപം'

യിൽ' എന്നും 'തപാത്രബ്രഹ്മചര്യവസായങ്ങളാൽ
 പൂരം ഇതിഹാസമിളങ്ങാക്കീ പുണ്യം സത്യവതീസുതൻ'
 എന്നും മറ്റും കാണുന്നതിന്റെ താല്പര്യം ചിന്തിക്കേ
 ണ്ടതാണ്. അതിനെ ഇതിഹാസമെന്നേ ഇന്നത്തെ വി
 ദ്വാവാർ പറയുന്നതുള്ളൂ. ചരിത്രശബ്ദത്തിന്നു സംസ്കൃത
 നിഘണ്ടു കർത്താക്കന്മാർ കൊടുക്കുന്ന വിവരണം ഇതാ
 ണ്: 'ധർമ്മാർത്ഥകാമമോക്ഷങ്ങളെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന
 അതീതകാലവിവരണങ്ങളാകുന്നു ചരിത്രങ്ങൾ.' ഇപ്പോഴു
 ന്നതെ ഭാരതം ഒരു കൃതികാലമോ ചരിത്രമോ അല്ല. അ
 നേകശതവർഷങ്ങളിലായി അപ്പോഴൊരു എഴുതിച്ചിട്ടുള്ള പ
 ലേ സംഭവങ്ങളുടെ വിവരണങ്ങളും ഒന്നിച്ചുചേർന്നു മറ്റു
 പുരാണങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ ആയിരിക്കുന്നു ആധുനികഭാ
 രതം. ഈ മഹാഗ്രന്ഥത്തിന്റെ അതിവിപുലമായ ഉദ
 രത്തിൽ ഭഗവൽഗീത, അനുഗീത, സനൽസുജാതീയം, മാ
 ക്ഷണ്ഡേയസമസ്ത മുതലായ സ്വതന്ത്രകൃതികൾ അടങ്ങു
 ന്നതായി സ്വപദാഷ്ടിയിൽതന്നെ അനുഭവപ്പെടും. മഹാ
 ഭാരതം ആദിപർവ്വത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: — വ്യാസനു
 ഷാക്കിയ ആദ്യഭാരതത്തിൽ ഉപാഖ്യാനങ്ങൾകൂടാതെ
 24,000 ഗ്രന്ഥങ്ങളാണുള്ളത്. ഇതാണ് യഥാർത്ഥഭാര
 തം. അനന്തരം അദ്ദേഹം നാദിഅയ്വതു ഗ്രന്ഥങ്ങളു
 ടടങ്ങുന്ന ഒരു അനുക്രമണികാദ്ധ്യായം തീർത്തു.

ചതുർവിംശതിസാഹസ്രമിതഭാരതസംഹിത

ഉപാഖ്യാനങ്ങൾകൂടാതേയുള്ളഭാരതമോളുപോർ

മുനിനാദായ്വതാൽതീർത്തുപിന്നെസംക്ഷേപമായഹോ

അനുക്രമണികാദ്ധ്യായംനൽക്കമാപവ്സംഗ്രഹം.

എന്നാൽ ഇപ്പോഴത്തെ മഹാഭാരതത്തിൽ 24,000 ഗ്രന്ഥശതകങ്ങൾ 107,390 ശ്ലോകങ്ങൾ കാണുന്നു. അനുകൂലമണികാപത്തിൽ 150 ഗ്രന്ഥങ്ങളും 268 പദ്യങ്ങളാണുള്ളത്. അപ്പോഴായി വളരെ പദങ്ങൾ ആദിമഹാഭാരതത്തിൽ എഴുതിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടെന്നതിന് ഇനി മറ്റൊരു ചെളിവാവശ്യമുണ്ടോ?

ഇന്ന് നാം കാണുന്ന ഭാരതം ആരംഭിക്കുന്നത് ഇങ്ങിനെ ആകുന്നു: - 'ലോമഹർഷണന്റെ പുത്രനഗ്രൗവസ്സുന പെശമാണികനായ സുതന്ദ്രൻ നൈമിശാരണ്യത്തിൽ കലപരിയായ ശൌനകന്റെ വന്ദിതാഭ്യ കൊണ്ടു കഴിയുന്ന സത്രത്തിൽ

നിറക്കെത്താപസശ്രേഷ്ഠരിരിക്കുന്നൊരിടത്തു

പെരുമ്പറവിനയത്താഴമൊരുനാൾ ചെന്നുകുറിപ്പാൻ.'

പെരുമ്പറവിനയ ഉഗ്രൗവസ്സുനും ആദിയിൽ വ്യാസ നിമിത്തവും പിന്നീട് ജനമേജയൻ നടത്തിയ സപ്തസത്രത്തിൽ വൈശമ്പായനപ്രകീർത്തിതവുമായ മഹാഭാരതത്തെ മുനികളുടെ ആവശ്യപ്രകാരം ചൊല്ലുന്നത് നൈമിശാരണ്യത്തിൽവെച്ചു ചൊല്ലിയപ്പോഴേക്കും മഹാഭാരതം നാലു കയ്യു മറിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു എന്ന് ഇതിൽനിന്നു സിദ്ധമാകുന്നുണ്ട്. എങ്ങനെയെന്നാൽ വ്യാസൻ സ്വശിഷ്യനായ വൈശമ്പായനനും അദ്ദേഹം ലോമഹർഷണനും അദ്ദേഹം സ്വശിഷ്യനും പുത്രനുമായ ഉഗ്രൗവസ്സിനും ഉപദേശിച്ചു. എന്നാൽ ഉഗ്രൗവസ്സു നൈമിശാരണ്യത്തിൽവെച്ചു കീർത്തിച്ച ഭാരതവും അതേവിധത്തിൽ നമുക്കു കിട്ടിയിട്ടില്ല. ഭാരതം ചൊല്ലിത്തുടങ്ങുന്ന ആദ്യത്തെ പേ

രുതന്നെ ആദ്യം കാണാത്തതിനാൽ പേരറിയപ്പെടാത്ത രൊളാൺ ഉഗ്രശുവസ്സു പറഞ്ഞ ഭാരതം കീർത്തിക്കുന്നതെന്നു വിചാരിക്കണം. അതിൽതന്നെ കാലപ്പഴക്കത്തിൽ പലേ പാഠഭേദങ്ങളും മറ്റു പുത്രാസങ്ങളും വന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു. ഭാരതം ആരംഭിക്കുന്ന ഘട്ടത്തെക്കുറിച്ചും മില പക്ഷാന്തരങ്ങളുണ്ട്. ആദിപാപം ഒന്നാം അദ്ധ്യായം:—

മന്ത്രാഭ്യമേ ഭാരതമെന്നാസ്തികാദ്യമിതെന്നാമ [വോർ വസുപുത്രാഭ്യമെന്നും വെച്ചിടേതാരോയോഗ്യർ ചെല്ല അനേകസാഹിതാജ്ഞാനം മനീഷികൾവിചിക്ഷവാർ വ്യാഖ്യാനിപ്പാർചിലർചിലരീഗ്രന്ഥഭാഷ്യമനുസാരം

8,800 ഗ്രന്ഥങ്ങളേ തനിക്കറിയാവൂ എന്നു ആദിപാപത്തിൽ ഉഗ്രശുവസ്സു സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നു ലക്ഷത്തിൽ പരം കാണുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ ഭാരതത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ സ്ഥിതി എന്താണെന്നു നമുക്കുവിചിക്ഷണം. സ്വാതന്ത്ര്യസിദ്ധാന്തങ്ങളെ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി അതാതു കാലത്തെ പണ്ഡിതന്മാർ മഹാഭാരതത്തിലും പുരാണങ്ങളിലും ഓരോന്നു ഏഴു ചിട്ടപ്പെടുത്തുകയാൽ ആദ്യഭാരതം പളരെ അലങ്കോലപ്പെടുത്തേണ്ടി ഇരുതരമായി ആരെങ്കിലും എന്തെങ്കിലും ഒന്നെഴുതിയാൽ അതുംകൂടി ഭാരതത്തിൽ സ്ഥലംപിടിക്കുക എന്നു വന്നുകൂടി. ഇപ്പോഴിവിധത്തിൽ വലുതും ചെറുതും ആയി ഓരോ ഗ്രന്ഥങ്ങൾതന്നെ അതിൽ കടന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു.

വിഷ്ണുപുരാണത്തിലെപ്പോലെയല്ലാ മഹാഭാരതത്തിലെ കൃഷ്ണകഥ. അതിൽ കുരുപാണ്ഡവന്മാരെ സംബന്ധിക്കുന്ന ഘട്ടങ്ങളിൽ മാത്രമേ ശ്രീകൃഷ്ണനെ കണ്ടെത്തുന്നുള്ളൂ.

അതേറ്റവും യുക്തംതന്നെ. എന്തെന്നാൽ മഹാഭാരതം കരുപാണ്ഡവന്മാരുടെ ചരിത്രമാണല്ലോ. അതൊന്നാമതായി കീർത്തിക്കപ്പെട്ടതു പാണ്ഡവരുടെ പ്രപഞ്ചനായ ജനമേജയരാജാവിന്റെ ആജ്ഞാ പ്രകാരമാണ്. കരുപാണ്ഡവന്മാർ തമ്മിലുള്ള കലഹവും അതിൽ പാണ്ഡവന്മാർ വിജയം കൈവന്നതും ഭീമൻപ്രമായി വണ്ണിക്കേണ്ടതിനാകുന്നു അതൊന്നാമതായി ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടത്. അപ്രകാരമുള്ള ഒരു കൃതിയിൽ കൃഷ്ണന്റെ ജീവചരിത്രത്തിനു പൂർണ്ണമായ സ്ഥാനമില്ല. ചിലർ ചിലപ്പോൾ കൃഷ്ണനെ നേരിട്ടു കാണാനിടയായിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തെ ചരിത്രപുരോഹിതത്തിൽ കാണാം. കാലം ചെല്ലുന്തോറും കൃഷ്ണന്റെ വൈശിഷ്ട്യം വർദ്ധിച്ചുവരായി. അതോടുകൂടി മഹാഭാരതത്തിലെ കൃഷ്ണചരിത്രത്തിലുണ്ടായിരുന്ന വിടവുകൾ അടഞ്ഞുതുടങ്ങി. മഹാഭാരതം മുഴുവനും കേട്ടുകഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും ജനമേജയനു കൃഷ്ണചരിതം വിസ്തരിച്ചു കേൾക്കുവാൻ തിടുക്കമായി. എന്തിനാണല്ലോ വൈശമ്പായനൻ ഹരിവംശം ആരംഭിച്ചത്. മഹാഭാരതത്തിൽ അപൂർണ്ണമായി കിടക്കുന്ന കൃഷ്ണചരിത്രത്തെ യഥാമതി സമീകരിക്കയാണു ഹരിവംശം ചെയ്യുന്നത. വാല്മീകപുരാണത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു മാത്രം. മഹാഭാരതത്തിലുള്ളതൊന്നും അതിലില്ല.

ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആദ്യകാലത്തെ കഥകളടങ്ങുന്ന വിഷ്ണുപുരാണവും അവസാനദശയിലെ ചരിത്രങ്ങൾ വിസ്തരിക്കുന്ന മഹാഭാരതവും ആണല്ലോ നമുക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള രണ്ടു ഗ്രന്ഥങ്ങൾ. അവ ഇന്നത്തെ നിലയിലെത്തിയ

ഇ ശ്രീകൃഷ്ണജനനത്തിന്നു് അനേകശതവർഷങ്ങൾക്കു ശേഷമാണു്. തന്മൂലം ഇപ്പോഴത്തെ ആകൃതിയിൽ അവസ്ഥചരിത്രത്തിനുള്ള വിലയും നിലയും കുറവാണ്. പക്ഷേ ഭാരതം ഇന്നുകാണുന്ന മട്ടിലായതിനു വളരെ ഞാറാണ്ടുകൾക്കു മുമ്പുതന്നെ കൃഷ്ണചരിതം ഇന്ത്യയിൽ പ്രചരിച്ചിരുന്നു എന്നു നമുക്കു തെളിയിക്കാം. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ആദ്യചരിത്രം എഴുതിയതു സമകാലീനനായ പേദാസ്യാസനാണെന്നും അതിനെ അങ്ങനെതന്നെ മഹാഭാരതത്തിൽ എടുത്തുചെട്ടു് അനന്തരകാലങ്ങളിൽ പ്രഭൃസംഖ്യയിൽ ഏറാക്കുവകളും പാഠഭേദങ്ങളും വരുത്തിക്കൂട്ടിയതാണെന്നും തനിയെ വന്നുചേരും.

കൃഷ്ണചരിതം പലേ ശിലകളിലും ഭാരത കാലത്തായി കൊത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ദാർവാറിൻ ഇബ്ബി എന്ന ശിലക്ഷേത്രത്തിൽ കുരുക്ഷേത്രത്തിലെ മഹായുദ്ധം വ്യക്തമായി രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ അതു കൊത്തിയതു 506-ാം ശകാബ്ദത്തിലാണെന്നും അതിൽതന്നെ പറയുന്നു. 506-ാം ശകാബ്ദത്തിനു ശരിയായ കൃസ്തുവർഷം 584-ൽ ആണല്ലോ. 'അഭയസങ്കേതമായ കൃഷ്ണ!' എന്നു കൃസ്തുവർഷം 2-ാം ഞാറാണ്ടിലെ ഒരു ചെമ്പുരകിടിൽ കാണുന്നു. നാസികാപുരിക്കടുത്തുള്ള ഒരു പശ്ചാത്തമഹായിൽ കൃസ്തു 3-നാം ഞാറാണ്ടിലെ ശിവാഭരവയിൽ 'രാമകൃഷ്ണജ്ഞാനഭീമസേനനാഭരപ്പോലെ ശക്തിയുള്ള' എന്നു കാണുന്നു. ചെങ്കുസ്തപം രാജം മൂന്നു ശതാബ്ദങ്ങൾക്കിടയിലെഴുതിയ കൃഷ്ണകടികത്തിൽ ഗുതരാഷ്ട്രൻ യധിഷ്ഠിരൻ പാണ്ഡവന്മാർ എന്നീ പേരുകളുണ്ടു്. പാണിനിയുടെ വ്യാകരണം

തിന്നു പതഞ്ജലിഘൃതീയ ഭാഷ്യത്തിൽ ശ്രീകൃഷ്ണചരിതം
 പ്രത്യേകിച്ചു പറയപ്പെടുന്നു—‘വാസുദേവൻ കംസനെ
 കൊന്നു; മാതൃലനായ കംസനോടു കൃഷ്ണൻ കോപമു
 ള്ളായി; സങ്കഷ്ണസഹിതനായ കൃഷ്ണന്റെ ശക്തി വ
 ള്വിക്കട്ടെ.’ കൃ. മു. നാലാം ആഠാണ്ടിൽ വർത്തിച്ച കല്പ
 സൂത്രകർത്താവായ കാത്യായനൻ പാണിനിയുടെ ഗ്രന്ഥ
 തിന്നു ഒരു വാർത്തികം എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. അതിൽ മഹാ
 ഭാരതകഥ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കാത്യായനൻ
 ഏതാനും ആഠാണ്ടുകൾ മുൻപു ജനിച്ച ആശ്ചര്യപരനായൊരു
 സ്വപ്നകൃതിയിൽ മഹാഭാരതകഥയെ പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്.
 കൃ. മു. നാലാം ആഠാണ്ടിൽ ഇന്ത്യയിലെത്തിയ മഗാസ്ത്രി
 നീസ്സ് അന്നു ഇവിടെ കണ്ട സ.ഗതികളുടെ ഒരു വിവ
 രണം എഴുതിവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിൽ ഹിന്ദുദൈവത്തെ
 ക്ഷരിച്ചു വിവരിക്കുന്നതു കൃഷ്ണനെ സംബന്ധിക്കുവാനാണ്
 അധികം യുക്തി. കൃ. മു. അഞ്ചാം ശതാബ്ദത്തിൽ ബുദ്ധ
 മതം ഇന്ത്യയിലെങ്ങും പരന്നിരിക്കുന്നു. അക്കാലത്തെഴുതി
 യ ബുദ്ധചരിത്രം പതിനൊന്നാം അദ്ധ്യായത്തിൽ കൃഷ്ണ
 നെക്കുറിച്ച് പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതിന്നും മുമ്പാണ് ഉ
 പനിഷത്തുകൾ ഉണ്ടായത്. അവയിൽ ഏറ്റവും പഴ
 ക്കുമുള്ളവയിൽ ഒന്നായ ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിൽ കൃഷ്ണ
 നെപ്പറ്റി പറയുന്നേടത്തു് ഇങ്ങനെ കാണുന്നു:— ‘ഇ
 ത്രയം പറഞ്ഞു് അംഗിരസ്സിന്റെ ഗോത്രജനായ ചേലാരമു
 നി ദേവകീപുത്രനായ കൃഷ്ണനോടു ‘ഭവാനു നിച്ഛികാരനും
 അനന്തനും സനാതനനും ആകുന്നു’ എന്നു പറയുന്നു” ഇ
 വസ്തു മുമ്പാണ് ആരണ്യകങ്ങൾ; അതിലും പഴക്കംകൂടും

ബ്രാഹ്മണങ്ങൾക്കു്. കൃസ്തുവിനു് ആയിരം കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പായി ബ്രാഹ്മണങ്ങൾ എഴുതിത്തുടങ്ങി എന്നു മാസ്ക് മുളളർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു; അതല്ലാ ക്രി. മു. പതിനാലാം നൂറ്റാണ്ടു മുതൽക്കുതന്നെ മാർട്ടിൻലൂഥർ സിദ്ധാന്തിക്കുന്നു. ബ്രാഹ്മണങ്ങളിൽ രണ്ടിൽ (ഐതരേയം & ചന്ദികം) പരീക്ഷിത്തജനമേജയന്മാരുടെ പേരുകൾ കാണാം. അവർ പാണ്ഡ്യചന്മാരുടെ പെരുകപ്രപെരുകന്മാരാചിരുന്നുവല്ലോ. ഇവയിലെല്ലാറ്റിലും പഴക്കാ പാണ്ഡിനിയുടെ വ്യാകരണത്തിനാണെന്നു പറയാം. ക്രി. മു. പന്ത്രണ്ടാം പതിമൂന്നാം ശതവർഷങ്ങൾക്കിടയിലായിരുന്നു പാണ്ഡിനിയുടെ കാലം എന്നു പ്രൊഫസ്സർ ഗോൾഡ് സ്റ്റൺ തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. അക്കാലത്തു കൃഷ്ണവൈശിഷ്ട്യങ്ങൾക്കു ധാരാളം പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചിരിക്കണം. പാണ്ഡിനിയുടെ കാലത്തുതന്നെ മഹാഭാരതകഥ മുഴുവനും ജനങ്ങൾക്കറിവുണ്ടായിരുന്നു. പാണ്ഡിനീ ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ ആരാധ്യനായിരുന്നു എന്നും മഹാഭാരതകഥ അക്കാലത്തുതന്നെ ഒരു പഴക്കമയായിരിക്കുന്നു എന്നും വരുമ്പോൾ അതിനു മുതൽക്കുതന്നെ അയ്യമ്പത്തോ നൂറ്റോ വർഷത്തെ പഴക്കമുണ്ടാകണമെന്നു നമുക്കു ന്യായമായി ഉൾക്കൊള്ളാം. അതിനാൽ കൃഷ്ണചരിതം ക്രി. മു. പതിനഞ്ചോ പതിനാറോ നൂറ്റാണ്ടിലെഴുതിച്ചിരിക്കാമെന്നു വിചാരിപ്പാനവകാശമുണ്ടു്.

കുരുക്ഷേത്രത്തിൽ വെച്ചു നടന്ന മഹായുദ്ധം ക്രി. മു. പതിനഞ്ചോ പതിനാറോ ശതാബ്ദങ്ങളിലാണെന്നു നമുക്കു തെളിയിക്കാം. ആ സ്ഥിതിക്കു മഹാഭാരതകഥ എഴു

തിയതു യുദ്ധം കഴിഞ്ഞ ഉടനെ ആയിരിക്കണം. ഇങ്ങനെ വരെ പറഞ്ഞതിൽ നിന്നു പാണ്ഡവന്മാരുടെ സമകാലീനനായിരുന്ന വ്യാസരാണ് ഭാരതം എഴുതിയതെന്നു വിചാരിക്കുന്നതിൽ യാതൊരു അസാധാരണതയുമില്ലെന്നു വന്നു കൂടുന്നു.

പാണ്ഡവന്മാരുടെ പ്രാപശൗകനായ ജനമജയമഹാമാജാവിന്റെ സന്നിധിയിൽപെച്ച മഹാഭാരതം കീർത്തിക്കപ്പെട്ടു എന്നു വിശ്വസിക്കുന്നതിൽ ഒരു തെറ്റും വരാനില്ല. രാജവംശങ്ങളുടേയും മഹാന്മാരുടേയും ചരിത്രങ്ങൾ അനന്തരകാലത്തു തൽക്കലസന്തതികളുടെ ആചാര്യപ്രകാരം എഴുതപ്പെടുകയും യാഗാവസരങ്ങളിൽ സൂതന്മാർ അവയെ കീർത്തിക്കുകയും രാജാക്കന്മാർ അവയെ കേട്ടാനഭിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നതു ഭാരതവംശത്തിൽ പണ്ടേയ്ക്കുപണ്ടേ ഉള്ള ഒരു സമ്പ്രദായമായിരുന്നു എന്നതിന്നു നിരവധിദൃഷ്ടാന്തങ്ങളുണ്ട്. ആ സ്ഥിതിക്കു പ്രപിതാമഹന്മാരുടെ ചരിതാനുപണ്ണനമായമഹാഭാരതത്തെ അതുണ്ടാക്കിയവ്യാസനിൽനിന്നു നേരിട്ടുഭൃശിച്ച വൈശമ്പായനഗ്രന്ഥി പറഞ്ഞുകേൾക്കുവാൻ ജനമജയരാജാവിനു കൈഴരുകുറുണ്ടായതു സ്വാഭാവികമാകുന്നു. അങ്ങനെ ഇരിക്കെ കുരുപാണ്ഡവന്മാരുടെ കഥകളൊക്കെ ശുദ്ധമേകല്പിതരൂപകങ്ങളെന്നോ വ്യാസനിർമ്മിതമായ ആദ്യഭാരതത്തിൽ പിന്നീട് എഴുതിച്ചുത്തതെന്നോ വിചാരിക്കുവാൻ ന്യായമില്ല. കൃഷ്ണജ്ഞാനന്മാരെപ്പറ്റി പാണ്ഡിനിപ്രസ്താവിക്കുന്നു. കുരുക്ഷേത്രയുദ്ധത്തിന്നും പാണ്ഡിനിയുടെ ജനനത്തിന്നും ഇടയിലുള്ള കാലങ്ങളിൽ കൃഷ്ണജ്ഞാന

നാരുടെ കഥ എഴുതിപ്പിടിപ്പിച്ചു എന്നു കരുതുന്നതിന്നും ചരിത്രം സമ്മതിക്കുന്നില്ല. ലോകപ്രസിദ്ധമായ മഹാഭാരതത്തെ സമൃദ്ധം മാറ്റുകയെന്നതു സാധ്യമല്ല. മഹാഭാരതകഥയുടെ നട്ടെല്ലു തുണയ്ക്കുന്നവരാണല്ലോ. ഭാരതകഥയ്ക്കു് അനന്തതയുള്ളതായ ജനമേജയൻ അയ്യപ്പൻന്റെ പ്രവേശനവും തുണയ്ക്കുന്നവന്റെ പെരുപ്പവും അയിരുന്നവല്ലോ. തുണയ്ക്കുന്നവരുടെ വംശപരമ്പരയിൽപ്പെട്ട രാജാക്കന്മാർ വളരെ കാലത്തോളം ഇന്ത്യയിൽ വാഴ്ന്നുണ്ടായി. ജനമേജയനും പരീക്ഷിതനും ചരിത്രപുരുഷന്മാരാണെങ്കിൽ തുണയ്ക്കുന്നവർ കല്പിതപുരുഷന്മാരാകാൻ തരമില്ല. ഏതുകൊണ്ടെന്നാൽ അവർ സഭാജി നമ്പ്യാരുടെ സ്മരണയ്ക്കുണ്ടെന്നോ സഭാജി തുണയ്ക്കുന്നവരുടെ സ്മരണയ്ക്കുണ്ടെന്നോ വരുത്തില്ല. ഇതരപാരമ്പര്യത്തെ ഭാരതത്തിൽനിന്നു തള്ളിക്കളഞ്ഞാലും തുണയ്ക്കുന്നവന്മാർ യാതൊരു കോട്ടവും തട്ടുന്നതല്ല. അപരിഷ്കൃതത്തിൽ ഭാരതവുമില്ല എന്നു നിശ്ചയം. തു. മ. പത്രം പതിമൂന്നാം ശതാബ്ദങ്ങൾക്കിടയിലായിരുന്നു കർഷകരൂപംസംഭവിച്ചതെന്നാണു പെരുമ്പള്ളി ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ പാണ്ഡിത്യം നേടിയ ഭൂരിപക്ഷം പാശ്ചാത്യവിദഗ്ദ്ധന്മാരുടേയും അഭിപ്രായം; എന്നാൽ അതു പരിഗണന പരിഗണനാ ഏകദേശംകൾക്കിടയിലായിരുന്നു എന്നു തെളിയിക്കുന്നതാണ്.

രാജതരംഗിണി എന്ന കാശ്മീര ചരിത്രം സംസ്കൃതഭാഷയിൽ എഴുതപ്പെട്ട ചരിത്രങ്ങളിൽ ഒരു ഉത്തമഗ്രന്ഥമാണല്ലോ. ഈ വിഷ്ണുചരിത്രത്തിന്റെ രചയി

താവായ കൽഹന്നൻ കാശ്മീരാധിപനായ ഗോനദ്
ന്റെ കാലത്തു കരുജാംഗലത്തിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ വാണി
ന്നതായി പ്രസ്താവിടുന്നു. കലിയുഗം 653-ാം വർഷത്തിൽ
ഗോനദ്ൻ കാശ്മീരരാജാവായി മുപ്പതു കൊല്ലത്തോ
ളം രാജ്യം ഭരിച്ചതായി പ്രസ്തുത ചരിത്രഗ്രന്ഥത്തിൽ
കാണുന്നു. ക്രിസ്തുവിനു 2400 കൊല്ലം മുമ്പാണു രാജത
രംഗിണി പ്രകാരം യുധിഷ്ഠിരൻ ജീവിച്ചിരുന്നതു്. പ
രീക്ഷിത്തിന്റെ കാലത്തു കലിയുഗം തുടങ്ങി 1200 കൊ
ല്ലമായെന്നു വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു. ഈ കണക്കു
നോക്കുന്നതായാൽ ഭാരതയുദ്ധം ഉണ്ടായതു ക്രിസ്തുവിനു
1900 സംവത്സരങ്ങൾമുമ്പാണെന്നുവരും. വിഷ്ണുപുരാ
ണം നാലാം ഖണ്ഡംഭാഗവതം പാദശതകം:—‘സപ്ത
ഋഷികൾ യുധിഷ്ഠിരന്റെ കാലത്തു മകന്തിചായിരുന്നു.
പിന്നെ ആയിരംകൊല്ലം കഴിഞ്ഞിട്ടാണു നന്ദന്റെ വാ
ക്യം.’ വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ മറ്റൊരു സ്ഥലത്തു ഇങ്ങനെ കാ
ണുന്നു:—‘നന്ദൻ ജീവിച്ചിരുന്നതു അലക്സാണ്ടറുടെ കാലീ
നായിരുന്ന ചന്ദ്രഗുപ്തൻ ആകൊല്ലം മുമ്പെ ആയിരു
ന്നു. മറ്റാ പത്താവും സന്തതികളും ആകൊല്ലത്തോളം
രാജ്യം ഭരിക്കും. കേശകീഡൻ എന്നു പേരായ ബ്രാഹ്മണൻ
നന്ദവംശരാജാക്കന്മാരെ നശിപ്പിക്കും. അവരുടെപ
ദവിമെശ്ശന്മാർക്കു സിദ്ധിക്കും. കേശകീഡൻ ചന്ദ്രഗുപ്ത
നെ രാജാവാക്കി അഭിഷേകം ചെയ്യും.’ അലക്സാണ്ടർ
ഇന്ത്യയെ ആക്രമിച്ചതു ക്രി. മു. 325-ലും ചന്ദ്രഗുപ്തൻ
സ്ഥാനാരോഹണം ചെയ്തതു ക്രി. മു. 315-ലും ആകുന്നു.
ഈ കണക്കിൽ പരീക്ഷിച്ചു ജീവിച്ചതു നന്ദനു 1015-ാം

നന്ദൻ ചന്ദ്രമുഖൻ 100-ാം സംവത്സരങ്ങൾ മുമ്പാണ്. വകരണ്ടിലെ 1115-നോട്ടുകൂടി 315 കൂടിയാൽ 1430 കിട്ടും. അതായതു പരീക്ഷിത്തിന്റെ കാലം ക്രി. മു. 1430 കൊല്ലം എന്നു സിദ്ധമായി. അതുകൊണ്ടു മഹാഭാരത യുദ്ധം ക്രി. മു. പതിനഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിൽ സ.ഭവിച്ചിരിക്കണം എന്നു വിചാരിക്കാം.

ഭാഗവതം പ്രാദേശസ്തംഭം:-

സപ്തമുനികളിൽ പൂർവ്വാദിഗവയ-
മൊത്തതാരത്തിലവർ നിൽക്കുന്നു
മാന പമാനത്താൽ നൂറു സംവത്സരം-
നാനവരണ്ടും വഴിയിട്ടിട്ടു
കെട്ടോട പർ മകന്മാർ പസിക്കുന്നു
വർഷാർ തപദിയമാം കാലത്തിങ്കൽ.

ഇതിൽനിന്നു വന്നുകൂടുന്നതു സപ്തജാതികൾ നൂറുകൊല്ലത്തേളം മകന്മാർ ചരിക്കുന്നു എന്നും അപ്പോഴാണ് പരീക്ഷിത്തിന്റെ കാലം എന്നുമാണല്ലോ. അഭിജ്ഞാൻ ഇവയൊക്കെ കൂടി ആലോചിച്ചുനോക്കി യുധിഷ്ഠിരന്റെ കാലം നിർണ്ണയിക്കുന്നതു ക്രി. മു. പതിനഞ്ചാം പതിനാറാം ശതാബ്ദങ്ങൾക്കിടയിലായിട്ടാകുന്നു.

കുരുക്ഷേത്രയുദ്ധത്തിന്റെ കാലം തിട്ടപ്പെടുത്തുവാൻ വേറൊരു ഗാനമുണ്ട്. ശരസഞ്ചയത്തിൽ ചീന ഭീഷ്മർ ദക്ഷിണായനത്തിൽ മരിക്കില്ലെന്നു പാകയുണ്ടായല്ലോ. അതുകൊണ്ടു ഉത്തരായനം ആരംഭിക്കുന്ന മാഘമാസം വരുന്നതുവരെ അദ്ദേഹം ശരശയ്യയിൽ തന്നെ കിടന്നു. 'ഓസമൃമാകം മാഘമാസം വന്നുവല്ലോ യുധിഷ്ഠിര!' എ

ന്നുപറഞ്ഞിട്ടാണ് ഗാംഗേയൻ ദേഹം വെടിഞ്ഞത്. ഭീഷ്മർ അന്തരിക്കുമ്പോൾ ഉത്തരായനം ആരംഭിക്കുന്ന മാഘമാസം എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ ഉത്തരായനം ആരംഭിക്കുന്നതു മാഘത്തിലല്ല; പെരപ്പാ ഏഴാ എട്ടോ രിയു തികച്ചിലായിരിക്കും. ഇതു കാലഗതികൊണ്ടു വരുന്ന വ്യത്യാസമാണ്. മേൽക്കാണിച്ച തിയ്യതികൾക്കുള്ള അന്തരത്തിൽനിന്നു ഭീഷ്മർ ശൈതികദേഹം വെടിഞ്ഞിട്ടു ഇപ്പോൾ 3426 സംവത്സരങ്ങളായെന്നു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്ര വിശാരദന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഭീഷ്മരുടെ സ്ഥഗ്ഗതി ക്രി. മു. പതിനഞ്ചും പതിനാറും നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കു മദ്ധ്യേയാണെന്നു വരും.

ഉദ്ദേശം മുപ്പത്തിആറു ശതാബ്ദങ്ങളോളം കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഇക്കാലത്തു കൃഷ്ണന്റെ ജീവിതകാലം നിർണ്ണയിച്ചു തക്കമറവിധം ക്ലേശിപ്പിക്കുക എന്നതു സുസാദ്ധ്യമല്ല; പക്ഷെ ഇതേവരെ പാഞ്ഞതാകപ്പോടെന്നോക്കുമ്പോൾ കൃഷ്ണൻ ഭൂവാസംവെടിഞ്ഞതു ക്രി. മു. പതിനഞ്ചും പതിനാറും ശതവർഷങ്ങൾക്കിടയിലായിരുന്നു എന്ന് ആക്കം സമ്മതിക്കേണ്ടിവരും. ആഖ്യാന്യോപാഖ്യാനങ്ങൾകൊണ്ടും പാരലോകങ്ങളാലും നിറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു ശരിയായ കൃഷ്ണചരിതം തിരിച്ചെടുക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതാണോ എന്നൊരു ചോദ്യം ഈ അവസരത്തിലുണ്ടാകാം. എന്നാൽ അതിന്നു പ്രഥമദൃഷ്ടിയിൽ തോന്നുംപോലെ അത്ര വിഷമമില്ല; എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ജനനകാലം നാം ഒരുവിധം തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ആ കാലത്തെ ഇന്ത്യയിലെ സാമുദായം

കവും രാഷ്ട്രീയവും ദൈവികവും ആയ സംഗതികളെ യഥാപ്രകാരം വിസ്തരിക്കുന്ന പേടങ്ങൾ, ബ്രാഹ്മണങ്ങൾ, ആരണ്യകങ്ങൾ, സൂത്രങ്ങൾ, മുതലായ സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ നമുക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ട്. കൃഷ്ണന്റെ ജനനമുതൽക്കു ഹിന്ദുസാമുദായത്തിൽ എന്തെല്ലാം മാറ്റങ്ങൾ വന്നു കൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നതു സംസ്കൃതഗ്രന്ഥങ്ങൾ സൂക്ഷ്മമായി വായിക്കുന്നതുകൊണ്ടു നമുക്കറിയാനിടയായിരിക്കുന്നു.

അതുകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശരിയായ ആദിമ ചരിത്രം കണ്ടുകിട്ടുന്നതിന്നു മഹാഭാരതവിഷ്ണുപുരാണങ്ങളിൽ നിന്നു താഴെ പറയുന്നവയെ തള്ളിക്കളയണം. 1. പേദകാലത്തു നടപ്പിറപ്പു കാണുന്ന സാമുദായികവും രാഷ്ട്രീയവും ദൈവികവും ആയ സംഗതികൾ. ആയുർവ്വേദ മിത്രത്തിൽനിന്നു അക്കാലത്തു ഏതെല്ലാം സംഗതികൾ നടപ്പിച്ചുണ്ടായിരുന്നു എന്നു നമുക്കറിയാം. അക്കാലങ്ങളിൽ ആയുർവാക് വിഷ്ണുശിവൻ മുതലായ ഇശ്വരന്മാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇക്കാലത്തുള്ള പോലെ ജാതിഭേദമോ ബ്രാഹ്മണശോഭപ്രാധാന്യമോ അന്നുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ മേൽക്കാണിച്ച സംഗതികളെയും ഇശ്വരന്മാരെയും സംബന്ധിക്കുന്ന വിവരങ്ങളെത്രയും വിഷ്ണുപുരാണഭാരതങ്ങളിൽനിന്നു നിക്കുംചെയ്യണം. 2. കൃഷ്ണന്റെ നിർമ്മാണശേഷം ആയുർവാക്യത്തെ സമുദായ നടപടികളിലും ദൈവവിശ്വാസങ്ങളിലും രാഷ്ട്രീയകാര്യങ്ങളിലും പല മാറ്റങ്ങൾ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അവ എന്തെല്ലാമാണെന്നു സംസ്കൃത ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽനിന്നു നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാം. അവയൊക്കെ തട്ടിക്കഴിച്ചു കിട്ടുന്നതാണു യഥാർത്ഥകൃഷ്ണ

ചരിത്രം. ഇവിടെ നാരു ഉദാഹരണം പറയാം. കൃഷ്ണൻ ജനിച്ചു അനേക ശതവർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിട്ടാണല്ലോ ബലൻ ജനിച്ചത്. അതുകൊണ്ടു ഭാരതത്തിലും വിഷ്ണുപരാജിയിലും ബുദ്ധമത സംബന്ധമായി കാണുന്നവയൊക്കെയും ത്രാജങ്ങളാണ്. അസംഭവ്യാവസ്ഥകൾക്കും അതിരുകവിഞ്ഞ അതൃപ്തികളുടെയും സ്ഥലം അനുവദിക്കരുത്. അത്തരം പൊടിപ്പം തൊങ്ങലുകൾക്കെ വായനക്കാരുടെ രസതീന്ദ്രിയങ്ങളെയും ചിലരുടെ സ്വാർത്ഥമനസ്സുകളെയും ഓരോരിക്കലായി കുത്തിപ്പിടിപ്പിച്ചുവെക്കുന്നു. ആകയാൽ ഒരു നിത്യജീവനനുസൃത കൃഷ്ണലഭ്യതയെ പാശ്ചാത്യ കാലപ്പഴക്കത്തിൽ അസ്ഥാനങ്ങളിൽ പടർന്നുപിടിച്ച നിബിഡമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന ആഖ്യാനോപാഖ്യാനവികലങ്ങളെ വെട്ടിനീക്കിയാൽ സമകാലീനനായ വേദവ്യാസൻ എഴുതിയ ആ മകൃഷ്ണചരിത്രം തെളിഞ്ഞുകാണാം.

പ്രസ്താവിക്കാനിരിക്കുന്ന കൃഷ്ണചരിത്രത്തിന് അസ്സദം വിഷ്ണുപരാജയും മഹാഭാരതവും ആകുന്നു. എന്നാൽ ഹരിവംശം ഭാഗവതം മറ്റുപരാണങ്ങൾ എന്നിവകളെ തീരെ പരിത്യജിച്ചിട്ടും ഇല്ല.

ഇതുവരെ പറഞ്ഞതൊക്കെകൂടി ഇവിടെ ഒരു സംഗ്രഹിക്കാം. വേദകാലത്ത് ആയുർനാരുടെ ഇടയിൽ സൂതനാർ എന്നൊരു വർഗ്ഗക്കാരുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ പ്രധാനതൊഴിൽ തങ്ങൾ നേരിട്ട കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടുള്ളവയും മറ്റുള്ളവർ രേഖപ്പെടുത്തിയവയിൽനിന്നും മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളവയും ആയ സംഗതികളെ കീർത്തിക്കുകയായിരുന്നു. അ

വയിൽ രാജാക്കന്മാരുടെ പ്രതാപം വംശചരിത്രം മറ്റു മ
 ഹദ്യചരിത്രങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടും. ആത്തരം കഥാപ്ര
 ബന്ധങ്ങൾക്കു ഇതിഹാസങ്ങളെന്നും പുരാണങ്ങളെന്നും
 പറയും. ഇന്നത്തെ പുരാണേതിഹാസങ്ങളിൽ ആദിയി
 ലില്ലാത്ത പല സംഗതിയും ഓരോരുത്തരുടെ സ്വാർത്ഥസി
 ഛിഷ്ഠം വായ നക്കാരുടെ രസത്തിനും വേണ്ടി ഓരോ കാ
 ലത്തായി എഴുതിച്ചേർത്തിട്ടുണ്ട്. പ്രാചീനഭാരതചർമ്മത്തി
 ലെ മഹാമാതൃഭയം രാജാക്കന്മാരുടേയും ചരിത്രങ്ങൾ
 മേൽപ്പറഞ്ഞവയുടെ അടിയിൽ കിടക്കുന്നു; എന്നാൽ
 അപരമായും ഇന്നും നശിച്ചിട്ടില്ല. പ്രാചീനഇന്ത്യയി
 ലെ നടപടികളെല്ലാം സമകാലീനനായ വ്യാസൻ എഴു
 തിച്ച കൃഷ്ണചരിത്രത്തിൽ കാണാം. അതൊന്നാമതായി
 കീർത്തിച്ചതു ലോമഹർഷൻ എന്ന സുതനും പിന്നെ തൽ
 പുത്രനായ ഉഗ്രശ്രവസ്തും അതിൽപ്പിന്നെ മറ്റു സുതന്മാ
 രും ആകുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ആ പരമ്പരയെ
 ളിയായി നമുക്കു സിദ്ധിച്ചുവരുന്നു. കലപ്പില്ലാത്ത കൃഷ്ണ
 ചരിത്രം മൂലപുരാണങ്ങളിലും ഇതിഹാസങ്ങളിലും ചേർന്നു
 കിടക്കുന്നു. അവയിൽതന്നെ പലതും മേൽക്കുമേലേയെന്നു
 നികന്നുവരുന്നു ഇന്നത്തെ പുരാണേതിഹാസങ്ങൾ. അവ
 വയിൽ ഏറ്റവും പഴക്കമുള്ളവ മഹാഭാരതവും വിഷ്ണുപു
 രാണവും ആകുന്നു. അവ രണ്ടിടുംകൂടിയാണു വ്യാസൻ
 ഗ്രമിച്ച മൂലകൃഷ്ണചരിത്രമുള്ളതു്. ആ ചരിത്രം എഴുതിയ
 ത് ഒരു സമകാലീനനാകയാൽ അതിന്നു മതിയായ ചരി
 ത്രപ്രാധാന്യമുണ്ടു്. പലരുടേയും ഭിന്നഭിന്നപ്രായങ്ങളെ കൂ
 ലക്ഷമായി പരിശോധിച്ചു് ഒരു തീർപ്പു ചെയ്തിട്ടാണു

ലോകോത്തമനെന്നു കൃഷ്ണനെ വാഴ്ത്തിവരുന്നത്. അദ്ദേഹം ഒരിക്കലും ഒരു സംഗതിയിലും ദുഷ്ടമത്തിൽ സഞ്ചരിച്ചിട്ടില്ലെന്നും സർവ്വജാതിമതസ്ഥനാക്കും ഒന്നുപോലെ ഏതു കാലത്തും സമ്മതനാണെന്നും തച്ചരിത്രം പരിശോധിച്ചാൽ നമുക്കറിയാനിടവരും.

ശ്രീ കൃഷ്ണൻ.

മ. മധുരാരാജാക്കന്മാർ

മുനം വൃഷം നിറഞ്ഞുള്ള പിടയതുകുറ-

ഒത്തും കുറഞ്ഞുള്ളഭാഗേ

നിന്നീടുത്തു നിറഞ്ഞു, പുഴകൾ പുളിനമാ-

സ്ത്രങ്ങളോഴിക്കുള്ളടിക്കിൽ

എന്നു് ഉത്തരമാമചരിതത്തിൽ കാണുന്ന ശ്രീരാമ
വാക്യത്തെ മനസ്സിൽ വെച്ചുകൊണ്ടുവേണം പുരാണേതി
ഹാസങ്ങളിൽ വർണ്ണിക്കപ്പെടുന്ന കൃഷ്ണമധുര, ഗോകുലം,
വൃന്ദാവനം, ഗോചൽനപർവതം, ദപാരക എന്നിവയെ
ഇക്കാലത്തു സമീക്ഷണം ചെയ്യാനെന്നു വായനക്കാരെ
ഒന്നാമതായി ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു. ഉദ്ദേശം മുച്ചായി
രത്തിങ്ങനറ്റു കൊല്ലങ്ങൾക്കുമുമ്പു * മധുരാരാജ്യത്തിന്റെ

* ശ്രീരാമസഹോദരനായ ശത്രുഘ്നൻ മധുവനത്തിലെ മധു
പുത്രനായ ലവനാശുരനെ നിഗ്രഹിച്ച മധുരാപുരി നിമ്മിച്ചതാ
യി രാമായണത്തിൽ കാണുന്നു. അതും പ്രകൃതത്തിലെ മധുരയും
ഒന്നുതന്നെ. പാപങ്ങളെ മമനംചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു 'മധുര' എന്നെ
ഴുതണമെന്നും ഒരു വക്ഷ്യമുണ്ട്.

കിടപ്പു യമുനാനദിയുടെ ഇരുതര ചിലും കൂടിയിരുന്നു. രാജ്യത്തിനു പറയത്തക്ക പ്രാവശ്യവും വിപുലതയും ഉണ്ടായിരുന്നില്ലെങ്കിലും അവിടെ വസിച്ചിരുന്നതു ധൈര്യശാലികളും പ്രതാപികളുമായ ആയുന്മാരായിരുന്നു. ഇവർ പണ്ടേതന്നെ ഉത്തരേന്ത്യയിലെ ഫലപുഷ്ടിയുള്ള മൈതാനങ്ങളിൽ കുടിപാർത്തുവന്നിരുന്നവരാണ്. രാഷ്ട്രസ്ഥാപകനായ ശൂരസേനനെ അനുസ്മരിച്ചു ശൂരസേനകം എന്നു രാജ്യത്തിനു പേർ പറഞ്ഞിരുന്നു. ശൂരസേനൻ ചന്ദ്രവംശജനായ യദുവിന്റെ ഗോത്രത്തിൽ ജനിച്ചു.

നഗരത്തിൽനിന്നു അഞ്ചുനാഴിക പടിഞ്ഞാറായിരുന്നു വിസ്തീർണ്ണമായ വൃന്ദാവനം. അവിടെ അതികമനീയമായ ഗോവൽനഗരിയും ബകുളകടംബതൊലാടി പക്ഷങ്ങൾ നിറഞ്ഞ തോപ്പുകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. സുരഭിപകുസുമങ്ങളെ വഹിക്കുന്ന വള്ളികൾ ചുറ്റിപ്പടന്ന് വൃക്ഷാഭ്യാനങ്ങളിൽ കോകിലചക്രവാകസാരസങ്ങളുടെ കളരവം സദാ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഹരിണം, കൃഷ്ണസാരം മഹിഷം തുടങ്ങിയ നാനാതരമൃഗങ്ങൾ കുറിക്കാടുകളിൽ മേഞ്ഞുനടന്നിരുന്നു. യമുനയുടെ തീരത്തിൽ വൃന്ദാരണ്യംപോലെ ഹൃദയാവർജ്ജകമായ മരൊരു പ്രദേശം ഉണ്ടായിരുന്നു.

നന്നായ് പൂത്തുതളിർത്തശോഭകലരം

കുന്ദാദിവൃക്ഷങ്ങൾതൻ

വൃന്ദത്തോടഥ ശാഭപലങ്ങളെ മഹാ

സൗന്ദര്യസമ്പത്തിനാൽ

മിന്നീടുന്ന ഹരിണമണിത്തറ വണമ്

ങ്ങീടുന്ന വൃന്ദാവനം

മാധുര്യം കലരും മയൂരവവു

ശോഭിച്ചു നാനാമണി-

പ്രാതത്തിൽ ബഹുരശ്മിയാൽ പലവിധം

വണ്ണങ്ങളും 'ചേന്താ' നെന്നർത്ഥത്തിൽ മ
ഹാഭക്തകവി ഭട്ടപാദമുനി വണ്ണിച്ചതിൽ അതിശയോ
ക്തിയില്ല.

മധുരയ്ക്കു സമീപിച്ചും ചുറ്റുമുള്ള എല്ലാ വനങ്ങളും
വൃന്ദാവനംപോലെ നന്യനാനദകരങ്ങളായിരുന്നു. ശു
രസേനകത്തിന്റെ വടക്കും തെക്കും കാട്ടുമുനങ്ങളും അതി
ശ്രമരായ കാട്ടാളരും നിറഞ്ഞിരുന്ന വന്ദിച്ച കാടായിരു
ന്നു. വൃഷ്ടിപ്പോടെ പൂവിടുകയായ ആയുന്മാരാൽ തോല്പി
ക്കപ്പെട്ട ഇന്ത്യയിലെ പൂർവ്വിവാസികളായിരുന്നു അവി
ടെ വസിച്ചിരുന്നത്. നാഗന്മാരെ വിളിക്കപ്പെട്ടിര
ുന്ന ഈ പൂർവ്വിവാസികൾ ആയുന്മാരോളം പരിഷ്കൃത
രല്ലെങ്കിലും കേവലം കൂട്ടമനുഷ്യാരായിരുന്നില്ല. അവർ
സ്വന്തമായി രാജാക്കന്മാരും സൈന്യവും മതവും സമുദാ
യബന്ധവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ശത്രുക്കളായ ആയുന്മാരെ
ഭയന്നു സാഗ്രവനോദരങ്ങളിൽ തന്നെ ഇവർ കാടവു
ത്തിയിൽ ജീവിക്കുകയായിരുന്നു. മധുരയ്ക്കു സമീപം
നാഗന്മാർ വസിച്ചിരുന്നു. പ്രതികൂലമായ ഇ
വരുടെ ഹൃദയത്തിൽ ആയുന്മാരോടുള്ള ചൈരം സദാ പ്ര
ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു; എങ്കിലും തൽക്കാലം അതൊ
ന്നും അവർ പുറത്തു കാട്ടിയിട്ടില്ല. ആയുന്മാർ നിശ്ചി
തമായ കരം കൊടുക്കുന്നതിലും അധരമായി കച്ചവടം ന

ടത്തുനരില്ല. നഗന്മാർ ഉപേക്ഷകാണിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തക്കതായ അവസരം നേരിടുമ്പോഴൊക്കെയും ഇവർ പക പോക്കാതിരുന്നതുമില്ല.

ആയുർമാരായ വൃഷ്ണികൾക്കും വനവാസികളായ നാഗന്മാർക്കും പുറമെ ഒരിടത്തും സ്ഥിരവാസം ചെയ്യാതെ കുന്നുമേച്ചുപജീവനംകഴിച്ചുവന്ന ഗോപന്മാരെന്നൊരു വകക്കാരും മധുരാപുരിക്കുസമീപം ഉണ്ടായിരുന്നു. മധുരയിൽനിന്നു അഞ്ചാറു നാഴിക അകലെ യമുനയുടെ മറുതീരത്തിലായി ജലതൃണങ്ങളുടെ സമൃദ്ധികൊണ്ടു കുന്നുകൾക്കുമേയ്ക്കുവാൻ പററിയ ഭൂവലുതായൊരു മേച്ചിൽ സ്ഥലം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവിടെയാണു ശകടങ്ങൾ ഭ്രമങ്ങൾ കൂടാരങ്ങൾ ആടുമാടുകൾ എന്നിവയെക്കൂടി ഗോപന്മാർ കൂടുംബസമേതം പാർത്തിരുന്നത്. അവർ എണ്ണത്തിലും വണ്ണത്തിലും ചെറുത്തീരുന്നു എങ്കിലും കലഹപ്രിയരോ പരോപദ്രവികളോ ആയിരുന്നില്ല. അവർ സമാധാനതല്പരരും മയ്യോദന്ത്യ മധുരാരാജാക്കന്മാർക്കു കരം കൊടുത്തുവന്നിരുന്നവരും ആയിരുന്നു. നമ്മുടെ കഥ തുടങ്ങുന്ന കാലത്തു നന്ദനായിരുന്നു അവരുടെ മേധാവി.

ഗോത്രപ്രതിഷ്ഠാപകനായ ശുരസേനൻ മരിച്ചാറെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സന്തതികൾ യഥാക്രമം രാജ്യം ഭരിച്ചുവന്നു. പ്രകൃതത്തിലെ കഥ തുടങ്ങുന്ന കാലത്ത് ഉഗ്രസേനനായിരുന്നു മധുരയിലെ രാജാവ്. ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ അച്ഛൻ ആഹുജൻ; ആഹുജന്റെ മറ്റൊരു പുത്രൻ ദേവകൻ. ഉഗ്രസേനനു ഒമ്പതു പുത്രന്മാരും അഞ്ചു പുത്രികളും ദേവകനു നാലുപുത്രന്മാരും ഏഴു പുത്രികളും ഉണ്ടായി.

എന്നാൽ ഈ ചരിത്രകഥനത്തിനു ആവശ്യമായിത്തീർന്നത് ഉഗ്രസേനന്റെ മൃതമകനായ കംസനും ദേവകിന്റെ ഒടുപിചത്തെ മകളായ ദേവകിയും മാത്രമാണ്. ഉഗ്രസേനന്റെ ഔാസപുത്രനല്ലാതിരുന്ന കംസനെ എടുത്തുവളർത്തിയതു സഭായ്ക്കെങ്കിലും അലബ്ധസന്മാനനായ ബലഭദ്രൻ എന്നൊരു വനിതപരനായിരുന്നു. പൂർണ്ണിമാംശജനും ആപ്തമിത്രവുമായ വസുദേവനെ ഇടയ്ക്കിടെപ്പോയിക്കണ്ടുവന്നിരുന്ന ഈ വർത്തകനൊന്നിച്ച് ഒരിക്കൽ അഞ്ചുപയസ്സായ കംസനും പോയി. ശിശുവിന്റെ അജകം ചൊടിയും കണ്ടു സുചന്ദ്രനാണെന്നു കരുതി അവനെ വളർത്തുന്നതിനായി വസുദേവൻ ബലഭദ്രനോടൊരുവാങ്ങി. എന്തിനും മതിയായിത്തീർന്നു മേലിൽ മഹാപ്രസിദ്ധനാകുമെന്ന് ആർക്കും തോന്നുവാനിടയാക്കിയ കംസബാലൻ വസുദേവരക്ഷയിൽ വേണ്ടതെക്കു വിദ്യയഭ്യസിച്ചു കൂടി. ബലഭദ്രൻ മരിച്ചു. അന്നുതൊട്ടു വസുദേവൻ കംസനിൽ പൂർച്ചാധികം വാത്സല്യമായി. സമസ്തശാസ്ത്രാഗമങ്ങളിലും മുഖ്യമായ ആയുധവിദ്യയിലും സമർത്ഥനും മൈത്രിക്കുള്ളവനുമായ കംസൻ എല്ലാജ്യോഴും അരികത്തു വേണമെന്നായി വസുദേവൻ. അതോടുകൂടി സ്വദാസ്യവും, ഉത്തമസുതഭാവവും, സമാനസ്ഥിതിയും അദ്ദേഹം ബാലനെന്നല്ലി. അനോപമപ്രൗഢിയോടുകൂടി വസുദേവലാളിന്റെ വളർച്ചയെപ്പോലെയോ വീരനും മഗധാധിപനുമായ ജരാസന്ധൻ തന്റെ കീഴിലുള്ള രാജാക്കന്മാരോടു കരം പിരിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ സുരാജ്ഞനായകനായ വീരസിംഹൻ അതിനു വഴിച്ചു

ടിപ്പു. വൈരിയെ കീഴടക്കി കപ്പം വാങ്ങിക്കവാൻ ജരാ
 സുതൻ ശുരസേനനും ഉജ്ജ്വലമായി ആജ്ഞാകാട്ടത്ത
 തോടുകൂടി അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നവനും വരാംഗിമാരായ ര
 ണ്റെ ഇരുപുത്രികളേയും ഇഷ്ടമുള്ള രാജ്യവും കൊടുക്കാമെ
 ന്നു പറഞ്ഞു. പ്രലോഭനത്തോടുകൂടിയ രാജരാസനത്തെ
 നടത്തുവാൻ കംസസാരഥിയായ വസുദേവൻ പുറപ്പെട്ട
 യുദ്ധത്തിൽ സുരാഷ്ട്രനെ പിടിച്ചുകെട്ടി മഗധയിലേക്കു
 പുറപ്പെട്ട വസുദേവനെ വഴിക്കുവെച്ചുകണ്ട ദൈവജ്ഞ
 നായ നാരദൻ ഇങ്ങനെ ഗുണഭോഷിച്ചു. 'ജരാസന്ധ
 കന്യകമാരെ വേറുക്കുന്നതായാൽ അങ്ങുന്നു സ്വജനവി
 രോധിയായിത്തീരും. അത്ര വഷളാണ് അവരുടെ ജാത
 കം.' 'സ്വാമിൻ! അങ്ങനെയോണം? എന്നാൽ ആ മാ
 ച്ചു ഈ സുതനിരിക്കട്ടെ. പരാക്രമിയായ ഇവനാണു
 സുരാഷ്ട്രബന്ധനത്തിന്നു വാസ്തവത്തിൽ കാരണം. ക
 ലാടികളില്ലാത്ത ഇവൻ ആ സ്രീജാതകളെയും തട്ടുന്ന
 തല്ലല്ലോ' എന്നൊരിയ വസുദേവനെ അഭിനന്ദി
 ച്ചു. നാരദൻ വന്നവഴിക്കു പോയി. വീരസിംഹജേ
 താവായ കംസനും യഥാകാലം ജരാസന്ധൻ ആസ്തി
 പ്രാസ്തികളെന്നുപേരായ് സ്വപുത്രിമാരെ കൊടുക്കുകയും
 ഇഷ്ടമുള്ള രാജ്യം പിടിച്ചടക്കുവാൻ അനുജനെ നൽകുക
 യും ചെയ്തു. ധനപുഷ്ടിയിലും മധുരാപുരിയെ കീഴടക്കു
 വാനാണു കംസനു തോന്നിയതു്. സേനാസമേതനായ
 കംസൻ നഗരനിരോധം ചെയ്തപ്പോഴേക്കും അവന്റെ സു
 ക്ഷ്മസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കിയ ഉഗ്രസേനൻ സിംഹാസനം
 ഒഴിച്ചുകൊടുത്ത യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിച്ചു. കംസൻ രാജാ

വായി രാജ്യഭരണം ശരിയായി നടത്തിവന്നു. അക്കാലത്തു തെക്കുനിന്നു ചാണ്ടരമുഷ്ടികാദികളായ ചില തെലുങ്കു മല്ലന്മാർ മധുരയിലെത്തി കംസനെ വണങ്ങി. തങ്ങൾ ആരോടെങ്കിലും ഏറ്റുത്തോറ്റാൽ അവർ കീഴോതുങ്ങിയിരിക്കാമെന്നും അല്ലാത്തപക്ഷം തോൽക്കുന്നവർ തങ്ങൾക്കു കീഴടങ്ങണമെന്നുമുള്ള നിശ്ചയത്തോടെ പലരേയും തോല്പിച്ചു കീഴിലാക്കിയാണ് ഇവർ മധുരയിലെത്തിയത്. മൈമിടക്കും അഭ്യാസബലവും തികഞ്ഞ കംസൻ ഇവരെ മല്ലയുദ്ധത്തിൽ നിഷ്പ്രയാസം തോല്പിച്ചു കീഴടക്കി. അന്നു തൊട്ട് അവർ കംസന്റെ ആജ്ഞാനുവർത്തികളായി മധുരയിൽ താമസിച്ചുതുടങ്ങി. അതിനുശേഷം കംസൻ വസുദേവാകൃതന്മാരോടുകൂടി മാഗധന്റെ അനുവാദപ്രകാരം ദിക്ഷജയത്തിനിറങ്ങി. ഓരോ നൂപന്മാരെ ജയിച്ച് അപരമായി ചാച്ചയും വേഴയും വളർത്തി. അവന്തി, കൂടാകാരുഷം, കേകയം, വിദഭം, വിദേഹം, കോസലം എന്നീ രാജ്യങ്ങളിലെ രാജപുത്രങ്ങളായി മധുരയിലെ രാജാക്കന്മാർ വിവാഹവന്ധത്തിനിടയായത് ഇങ്ങനെയാണ്. വസുദേവന്റെ അഞ്ചു സഹോദരിമാരെ ഉത്തരേന്ത്യയിലെ അതിപ്രബലന്മാരായ രാജാക്കന്മാരെക്കൊണ്ടു വേളികഴിപ്പിച്ചു. ജ്യേഷ്ഠസോദരിയായ പൃഥ്വിയെ കന്ദർജാംഗലത്തിലെ (ഇപ്പോഴത്തെ ദൽഹിയിലെ) രാജാവായ പാണ്ഡുവും നാലാമത്തേതായ ശ്രുതശ്രവയെ ചേദി (ഇന്നത്തെ അലഹാബാദ്) പനായ ദമശ്ലോഷനും വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തു. ഇങ്ങനെ ദിഗ്ജയം ചെയ്തും വിവാഹവന്ധം ഉറപ്പിച്ചും ഗിരിപ്രജത്തിലെത്തിയ ജാമാതാവിന്റെ ശക്തി മാഗധൻ

പരീക്ഷിച്ചത് അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന കവലയാപീഡ
മെന്ന ഗജേന്ദ്രനെക്കൊണ്ടായിരുന്നു. ചെവി വട്ടംപി
ടിച്ച തുമ്പിച്ചുരുട്ടി കത്തുവാന്റുടുന്ന ആ മത്തവാരണ
ത്തെ കംസൻ പിടിച്ചു കൊമ്പുകുത്തിച്ചു പിന്നോക്കം അ
ടിച്ചു മാറ്റി. പിന്നേയും തന്നെ കടന്നുപിടിക്കുവാന്റു
ടുന്ന ആനയുടെ വാലുപിടിച്ചു കംസൻ പലപാടും വട്ടം
ചുറ്റിച്ചു. ജരാസന്ധൻ പ്രീതനായി ആ ഗജത്തെ കംസ
നു സമ്മാനിച്ചു. അതിനുശേഷം കലിംഗം, മോളം, പാ
ണ്ഡ്യം, ലങ്ക, സുബ്ബലം മുതലായ രാജ്യങ്ങളെ ജയിച്ചു മധ്യ
രയിൽ തിരിച്ചെത്തി കംസൻ ഭംഗിയായി രാജ്യഭരണം
നടത്തിവന്നു.

൨ ശ്രീകൃഷ്ണജനനം

ഇക്കാലത്താണ് വസുദേവൻ ദേവകിയെ വേട്ടയ്ക്ക്.
പിതാവായ ശൂരൻ പത്തു പുത്രന്മാരും അഞ്ചു പുത്രികളും
ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരിൽ മൂത്തമകനായ ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ
പത്തു ഭാര്യമാരിൽ ഒടുവിലത്തേതായിരുന്നു ദേവകി. ദേവ
കീ വസുദേവന്മാരുടെ വിവാഹതുത്യത്തോടുകൂടി കംസ
ന്റെ പ്രകൃതിക്കു വല്ലാത്തൊരു മാറ്റം സംഭവിച്ചു. വി
വാഹകുതുകിയായ കംസൻ ദമ്പതികളെ തോൽക്കേറ്റി
അനുയാത്രയായി താൻതന്നെ സാരഥ്യം വഹിച്ചുപോക

വേ ജനത്തിരക്കിൽനിന്നും അതിഭയങ്കരമായ ഒരു * വാ
ണിയുണ്ടായി. 'മൃഡ! നീ ആർക്കു സാരമായിരിക്കുന്നു
യോ ആ യുവതിയുണ്ടാവുന്ന എട്ടാമത്തെ പുത്രൻ നിന്നെ
കൊല്ലും'. ഈ വാക്കുകൾ ജനബാഹുല്യത്തിൽ ഒരു മി
ന്നൽ പോലെ ഭവിച്ചു. തൽക്ഷണം ഭയാനകമായ ഒരു
നിശ്ശബ്ദതയുണ്ടായി. ജനങ്ങൾ എന്തെ നില്പാത അവ
രണം. കൺ പെട്ടെന്നു തെറ്റി കുതിരകളുടെ കടി
ത്താൽ പുറംകാട്ടു വലിച്ചു രഥം നിർത്തി മദാധനായ മൂ
രാനെപ്പോലെ പിമ്പുറത്തിൽ നിൽക്കുന്ന ദമ്പതിമാരുടെ നേ
ക്കു തിരിഞ്ഞു. മതിമറന്നു അടക്കുവാൻ വയ്ക്കാത്ത കോപ
ത്തോടെ സോദരിയുടെ തലമുടി മുററിപ്പിടിച്ചു വാളെടു
ത്തു വെട്ടുവാൻ ഓങ്ങി. അപ്പോൾ വസുദേവൻ കംസപാദ
ങ്ങളിൽ വീണു ദേവകിയെ രക്ഷിക്കുവാനുപേക്ഷിച്ചു. ദേ
വകിക്കുണ്ടാവുന്ന ഓരോ കുട്ടിയേയും അതതുസമയത്തു
കംസസന്നിധിയിൽ കൊണ്ടുവരുവാൻ വസുദേവൻ
ശപഥമാവെയ്ക്കും. സോദരിയുടെ കരച്ചലും വസുദേവന്റെ
യും അധിഷ്ഠിതനായിരുന്ന മറ്റുള്ളവരുടേയും അഭ്യർത്ഥന
യും കണ്ടും കേട്ടും കംസൻ അപ്പം കനിവുണ്ടായി. ദേവ
കിക്കു അകാലമുട്ടു നേരിടാതെ കഴിഞ്ഞു. ഏകിലും
'ഇവളുടെ സുതനാശമുൻഭവാനെ ഡക്ടറിധിയിൽ നിർത്തു
കൊൾക കംസ!' എന്ന ഭയാനകവാക്യം കേൾക്കുന്ന പാട
ല്ലാതെ ശല്യപ്പെടുത്തി. പ്രസ്തുതവാക്കുകളെ മോചനം നി

• ഇതു ആകാശവാക്കാണെന്നു വിശ്വസിച്ചവർ അതിനെ
വെറുപ്പോടെയും; എന്നാൽ ഹരിവംശപ്രകാരം കംസൻ ഇതു മു
ന്നറിവു കൊടുക്കുന്നതു നാരദമുനിയായെന്നു.

രത്നകുണ്ടായി കുരുവുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതേറ്റും അവയിൽ ഓരോ അക്ഷരവും മനസ്സിൽ ഗംഭീരമായി പതിഞ്ഞുവന്ന് ഒടുവിൽ അന്നപാനാദികളിൽ ആസക്തിയില്ലാതെ കംസൻ നിദ്രാഹിതനായിത്തീർന്നു.

ദേവകിക്കു ഗർഭമുണ്ടായി എന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ ഭയാസ്വനായ കംസൻ അക്ഷമനായി ദേവകീയസുദേവന്മാരെ കാരാഗൃഹത്തിലാക്കുവാൻ കല്പിച്ചു. കുട്ടി ജനിക്കുന്നതുവരെ ദമ്പതിമാർ ആ മുറിയിൽതന്നെ വസിക്കേണ്ടെന്നായിരുന്നു നിശ്ചയം. അതുകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടാതെ കംസൻ വസുദേവന്റെ ഇതരപത്നികളിലുണ്ടായിരുന്ന കുട്ടികളെ മുഴുവൻ കൊന്നു. സ്ഥാനാവകാശത്തെ ദ്രുതമാക്കുവാൻ വൃദ്ധനായ ഉഗ്രസേനനെ പിടിച്ചു തടവിലിട്ടു. വൈദികളാണെന്നതോന്നിയ സകലരേയും നിഗ്രഹിച്ചു. യാദവപ്രമാണികളിൽ പലരുടേയും ശിരസ്സുകൾ ഭൂമിയിൽ പരിച്ചു. മധുരപുരവാസികൾ ഭയപ്പെട്ടു വിറച്ചു. യാദവന്മാരിൽ പലരും കുഞ്ഞുകുട്ടി പരാധീനത്തോടുകൂടി മധുരയിൽനിന്നു കെട്ടുകെട്ടി കുരുപാഞ്ചാലം, വിദേഹം, കേകയം, വിദർഭം, കോസലം എന്നീ രാജ്യങ്ങളിൽചെന്നു പാപ്പുറപ്പിച്ചു. വളരെ പേർ കാടുകളിലും മലകളിലും പോയൊളിച്ചു. മധുരയിൽ ശേഷിച്ച ഏതാനും പ്രജകൾക്കുതന്നെ രാജാവിന്റെ പേരിൽ തൃപ്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല; എന്നാൽ കൈയ്യുക്കുകൂടിയ കംസൻ അത്തരം തൃപ്തികുടിയെ അത്ര വകവെച്ചില്ല.

ദേവകിയുടെ പാണിപീഡനമഹോത്സവത്തിൽ ജനബാഹുല്യത്തിൽനിന്നുണ്ടായ വാക്കുകൾ ജനങ്ങളും മന

ന്നിരുന്നില്ല. ആ ഭയങ്കരവാക്യം സർവ്വശക്തനായ ജഗദീശ്വരന്റെ പ്രേരണയുണ്ടായതാണെന്നതന്നെ ആയിരുന്നു പരക്കെ വിശ്വാസം. അതുകൊണ്ടുവർ ഓരോരുത്തരും തങ്ങളെ കഷ്ടസ്ഥിതിയിൽനിന്നുദ്ധരിക്കുവാൻ പിറക്കുന്ന ദേവകിയുടെ അഷ്ടമപുത്രനെ കാത്തിരുന്നു. ആ കുട്ടിയെ ആപത്തുകാതെ രക്ഷിച്ചു പറ്റു്തു നൽകുന്ന രാജ്യവാസികളുത്രയും ബദ്ധശ്രദ്ധരായിത്തീർന്നു. യദിക്കുളിൽ ചിലർ ഗോപപതിയായ നന്ദനും നാഗപ്രമാണിയുമായി * സഖ്യമെഴുതുക സംവധത്തിനായി പിറക്കുന്ന ദേവകിയുടെ ഏകാമത്തെ മകനെ രക്ഷിക്കുവാൻപേണ്ടപ്പെട്ട കരുതലുകൾ ചെയ്തു പോന്നു. അതിനുള്ള യാതൊരു മധുരവാസികൾ ദേവകിയുടെ അഷ്ടമപുത്രന്റെ ജനത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കവെ വസുദേവന്റെ മറ്റൊരു ഭാര്യയായ രോഹിണിക്കു ഗർഭമുണ്ടായി. ദേവകിയുടെ അഷ്ടമഗർഭത്തെ കാത്തിരുന്നു അക്ഷമരായിത്തീർന്ന പുരവാസികൾ രോഹണിയെപ്പോലുള്ള വസുദേവപുത്രൻ തങ്ങളുടെ രക്ഷിതാവായി പിറക്കുന്ന ദേവകീകുമാരനു വലിയ സഹായമായിത്തീരുമെന്നു കരുതി. അതിനപ്രകാരം നേരിടാതിരിക്കുവാൻ ആ മഹതിയെ നന്ദഗോപഗൃഹത്തിലേക്കു ശുദ്ധമായയച്ചു. അവിടെവെച്ചു യഥാകാലം രോഹിണി ഒരു ആൺകുട്ടിയെ പൊറു.

* വായുപുരാണം മുപ്പത്തിനാലാം അദ്ധ്യായത്തിൽ കംസനിഗ്രഹത്തിനായി ശത്രുക്കൾക്കെതിരെ ഒരാലോചന നടത്തിയെന്നു വെളിവാക്കി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഏതാനും മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ദേവകിക്കും ഗർഭമുണ്ടായി. രോഹിണിയെപ്പോലെതന്നെ ദേവകിയേയും മാറിനിൽക്കുമ്പോൾ വാസുദേവനും ഉപായത്തിൽ ശ്രമിച്ചുനോക്കി; പക്ഷെ ഫലമുണ്ടായില്ല. കംസൻ ദേവകിയെയും വസുദേവനേയും ഒരു കല്ലറയിൽ പാറ്റിച്ചു ചുറ്റും കാവലിട്ടു. ഇതു കണ്ടപ്പോൾ ജനിച്ച ഉടനെ കുട്ടിയെ അവിടുന്ന് മാറ്റുവാൻ ചേർത്തതെ ഏല്പാടുകൾ നടന്നു. കംസന്റെ കാവൽക്കാരെയും മാറ്റുപരിബന്ധികളേയും കോഴകൊടുത്തു സ്വാധീനിച്ചു. ഗോപന്മാർക്കും നാഗന്മാർക്കും ഈ അറിവു കൊടുത്തു ദേവകിക്കുണ്ടാവുന്ന പുത്രനെ ഭദ്രമായി സൂക്ഷിക്കുവാൻ അതിനു പകരം വേറെ ഒരു കുട്ടിയെ മധുരയ്ക്കു കൊണ്ടുവരുവാൻ നിശ്ചയിച്ചു. ഇങ്ങിനെ ചെയ്തില്ലെങ്കിൽ ഉഗ്രശാസനനായ കംസൻ ആ കുട്ടിയെ എങ്ങനെ എങ്കിലും അന്വേഷിച്ചു കണ്ടുപിടിച്ച് അപായപ്പെടുത്തുമായിരുന്നു എന്നതിനു സംശയമില്ല. കുട്ടിയെ കംസൻ കൊല്ലുമോ എന്നതിനു വാദമില്ലാതിരിക്കേ അതിനുവേണ്ടി അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു ഒരു കുട്ടിയെ കൈമാറ്റം ചെയ്യാൻ ആരെങ്കിലും ധൈര്യപ്പെടുമോ? പലേ അന്വേഷണങ്ങളും നടന്നു. ഒടുവിൽ മനക്കരുത്തേറുന്ന നന്ദഗോപൻ 'ദേവകിയുടെ പ്രസവത്തിനു ഒട്ടടുത്തതന്നെ എന്റെ ഭാര്യ പ്രസവിച്ചുണ്ടാവുന്ന ശിശുവിനെ മാറ്റുമായി കൊടുക്കാം' എന്നു തീർത്തു പറഞ്ഞു.

ഭാദമാസത്തിലെ കൃഷ്ണാഷ്ടമിനാൾ ബുധനാഴ്ച - ഏകദേശം സപ്തമ്പർ ഒന്നാംതിയതി-അൽരാത്രിയിൽ ച

ഈ രോഹിണീനക്ഷത്രക്കോട്ട ചേന്ന് താരഗ്രഹർഷ്ടങ്ങൾ ശാന്തങ്ങളായി പ്രകാശിക്കവേ മധുരാരാജധാനിയിലെ കല്പാരിൽ കിടന്ന ദേവകി കൃഷ്ണനെ പ്രസവിച്ചു. ആ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ സർവ്വസ്തകുളികളും തിന്നുനീങ്ങി നന്മവിളങ്ങി. നിർമ്മലമായ ആകാശത്തിൽ നക്ഷത്രങ്ങൾ തിളങ്ങിയിനി. ആകരങ്ങളിൽ രത്നങ്ങൾ വിളങ്ങു. നദികളിലെ വെള്ളം തെളിഞ്ഞു. ജലാശയങ്ങൾ കുമുദേന്ദ്രീപരങ്ങളെക്കൊണ്ടു പ്രകാശിച്ചു. വനകുസുമങ്ങൾ വികസിച്ചു. കിളികൾ പാടിത്തുടങ്ങി. ഋഷിമാർ വേദങ്ങളെക്കൊണ്ടു സ്തുതിച്ചു. ഇങ്ങനെയല്ല 'കാളമേഘമിടി തിങ്ങിയിങ്ങി ബഹു ഛാന്തിയോട്മിടിമിനലും മേളമോടു ജലധാരമാരികളും' കൃഷ്ണാവതാരസമയത്തുണ്ടായെന്നു വിശ്വപുരാണത്തിൽ കാണുന്നു. മാസം മുന്വരഞ്ഞതാകയാൽ ഇതുരണ്ടും സംഭവിക്കാവുന്നതാണല്ലോ.

വസുദേവൻ കുട്ടിയെ എടുത്തു പുറത്തേക്കുപോന്നു; തത്സമയം ലക്ഷ്മീമായാവശഗതരായ ദപാരപാലന്മാർ ഉറക്കം ഭാവിച്ചു കിടക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴേക്കും അവിടെ മുൻനിശ്ചയപ്രകാരം വസുദേവനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോവാൻ നാഗപ്രമാണി ഹാജരയായിരുന്നു. നാഗാധിപനെന്നായി നന്ദഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു തൽപ്പതിയായ യശോദയുടെ സമീപം വസുദേവൻ തന്റെ കുട്ടിയെ കിടത്തി അതിരപകരം അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന പൈൺ പൈതലിനെ എടുത്തുകൊണ്ടു മധുരയിലേക്കു തിരിച്ചു കാശാഗൃഹത്തിൽ വീണ്ടും പ്രവേശിച്ചു. കംസവിരോധികളിൽ നാഗരാജാവു തുടങ്ങിയ എത്രവളരെ പ്രമാണികളു

ടെ സഹായ സഹകരണത്താലാണ് ശിശുക്കളെ തൽപി
താക്കുമാർ പരസ്പരം കൈമാറാം ചെയ്തതെന്നു ഇനി എ
ടുത്തു പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ഇപ്രകാരം കൃഷ്ണൻകുട്ടിയെ
അപായമില്ലാത്ത ഒരു സ്ഥലത്തേക്കു മാറ്റുവാനെന്നു മാത്ര
മല്ല ദേവകിയുടെ എട്ടാമത്തെ ശിശുപിനനപ്പററി ഒരു
തെറ്ററിധാരണ കംസനുണ്ടാക്കിത്തീർക്കുവാനുംകൂടി വിരോ
ധികൾക്കു സാധിച്ചു. പ്രസവവൃത്താന്തം കേട്ടു ഉടനെ
കംസൻ സുതീകാഗ്രഹത്തിലെത്തി. കുട്ടി പെണ്ണാണെന്നു
കണ്ടിട്ടും ആ ഘാതകൻ സോദരിയുടെ പ്രമോദനങ്ങളെ
വകവെക്കാതെ, അതിനെ കാൽപിടിച്ചു പൊക്കിയെടു
ത്തു തടവു മുറിയുടെ ഭിത്തിയിലടിച്ചു. അഷ്ടമശിശുപിനന
കൊന്നശേഷം, ഇനി തനിക്കാരേയും ഭയപ്പെടാനില്ലെന്നു
കരുതി കംസൻ കൃതകൃത്യനായി നൈജിഷ്ണിരുന്ന. എ
ന്നിടം സോദരിയുടേയും സ്വാലന്റേയും പേരിലുള്ള വി
രോധത്തിനു കുറവുണ്ടായില്ല. അവരെ ഇരുവരേയും നാ
ട്ടിൽനിന്നു പുറത്താക്കി.

൩ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ കുട്ടിക്കാലം

ദുഷ്ടനായ കംസന്റേയും ചാരുന്മാരുടേയും ദുഷ്ടി
യിൽ പെടാതെ ഗോകുലമധുരാവാസികളുടെ കണ്ണിലു
ണ്ണിയായിട്ടായിരുന്നു ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ വളർന്നു വന്നത്. ഘ
നമാഗ്നമതിക്രമിച്ച ഗോവർധനഗിരിയോടുകൂടിയ ഗോ
പന്മാരുടെ വാസസ്ഥലം യമുനാതീരങ്ങളിലായിരുന്നു. ഇ

വിടക്കു മധുരയിൽനിന്നു അഞ്ചോ ആറോ നാഴികയേ ഉള്ളു. പാലും തലയിലേന്തി അഞ്ചുമിണ്ടും സഞ്ചരിച്ചിരുന്ന ഗോപബാലികമാരുടെ കാൽച്ചിലമ്പൊച്ചയും പശുക്കളുടെ നീചവിളിയും അവയുടെ കഴുത്തിൽ കെട്ടിയിരുന്ന മണികളുടെ ഒച്ചയും ഗോരസങ്ങളുടെ മണവും വളർത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന മറ്റും നിറഞ്ഞ * ഗോകുലം സർവ്വമാ രമണീയമായിരുന്നു. ശുരസേനവാസികളാൽ ആരാധനയായ നമ്മുടെ ശിശു ഇവിടെയാണ് ആർക്കും നയനമനോഹരനായി വളർന്നു വന്നത്.

ശിശുവിനു ഓരോരിക്കലായി പലേ അരിപ്പുകളും ഉണ്ടായി. ഇവയിലൊന്നാണ് പുതനാബാധ. കൃഷ്ണൻ മൂന്നുമാസമായപ്പോൾ ചേറൊരാപത്തു നേരിട്ടു. കൈയിലിരുന്നുറങ്ങിയ കുട്ടിയെ ഒരു ചാടിന്റെ ചോടെ കീടത്തിയശോഭി ഗുഹകൃത്യങ്ങൾക്കു പോയി. കുട്ടി ഉണ

• ഈ കുഗ്രാമത്തിൽ ചില ക്ഷേത്രങ്ങളുണ്ട്. ഇതുതന്നെയാണോ കമാകാലത്തിലെ ഗോകുലം എന്നു സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്തെന്നാൽ പുരാണപ്രകാരം ഗോവർധനഗിരിയുടനാകുലത്തിലാണ്. എന്നാൽ ഇന്നത്തെ ഗോകുലവും ഗോവർധനപർവ്വതവും തമ്മിൽ വളരെ നാഴികയുടെ അന്തരമുണ്ട്.

പുതന എന്നാൽ ശിശുക്കൾക്ക് വിടിലെടുത്ത ഭയങ്കരമായ ഒരുതരം രോഗമാണെന്നു സൂത്രം ഉത്തരതന്ത്രത്തിൽ കാണുന്നു. പുതനാശബ്ദത്തിന്നു പക്ഷിയെന്നും അർത്ഥമുണ്ട്. വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ പുതനയെ ഒരു പക്ഷിയായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അന്നത്തെ ഗോകുലവൃന്ദാവതങ്ങൾ ഭക്തൃമൃഗങ്ങളെക്കൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരുന്നു. സമിതിക്കു പക്ഷിവിഡയുണ്ടായി കൃഷ്ണനെ വിലാരിക്കുന്നതിലും അസാധാരണമായി.

ന്നു ഉടനെ മുഖപ്പാലിനു വേണ്ടി കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അമ്മ വരാൻ താമസിച്ച്. അതിനിടയിൽ കുട്ടിയുടെ കാൽ ചൂവിട്ടുകൊണ്ടു ചാടും അതുതട്ടി അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന കുടങ്ങളും മറിഞ്ഞു വീണടഞ്ഞു. കൃഷ്ണൻ ഒരു വയസ്സായി. അന്നാളൊരിക്കൽ ഗോപസ്ത്രീകൾ ശിശുവിനു ചുറ്റും നില്ക്കുമ്പോൾ വലുതായൊരു പക്ഷി ഓടിച്ചെന്നു കൃഷ്ണനെ കൊത്തിയെടുത്തു. പരിജനങ്ങൾ പരിഭ്രമിച്ചു നിലവിളികൂട്ടി. അപ്പോഴേയ്ക്കും കുറച്ചുദൂരത്തായി കൊച്ചു കൈകൾകൊണ്ടു പക്ഷിയുടെ കൊക്കുപിടിച്ചു മാർഗ്ഗമേറിയ ചിറകുകളിൽ കൃഷ്ണൻ കാലുകടഞ്ഞു കളിക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു. പക്ഷി ചത്തിരുന്നു. കുട്ടിക്കിങ്ങനെ ഓരോ ആപത്തു നേരിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നതിൽ നന്ദപ്രഭൃതീകൾ ചിന്താകുലരായി. ശത്രുവിനെ നിഗ്രഹിച്ചു തങ്ങളെ ഉദ്ധരിക്കുവാൻ പിന്നെ രക്ഷിതാവിനെ പോറ്റിവളത്തേണ്ടുന്ന ഭാരം അവർക്കുണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ. അങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ വൃഷ്ണി ചംശാചാതുനായ * ഗഗ്ഗൻ ഗുഡമായി ഒരു ദിവസം ഗോകുലത്തിൽചെന്നു കൃഷ്ണനും രോഹിണീപുത്രനായ രാമനും നാമകരണാദികൾ നടത്തി ആരും അറിയാതെ മധുരയ്ക്കുതന്നെ മടങ്ങിപ്പോയി.

• ഗഗ്ഗൻ നടത്തിയ കർമ്മങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണെന്നു കൃഷ്ണന്റെ പരമഗതിക്കുശേഷം ഗുഡരൂപത്തിലാക്കപ്പെട്ട കല്പന്ദുസ്തത്തിൽ കാണുന്നു. കൃഷ്ണനു നൂറോളം വേദകളും രാമനു ബലരാമൻ ബലദേവൻ സങ്കടം എന്നീ നാമങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗഗ്ഗൻകൃത്യത്തെപ്പറ്റി യാതൊന്നും ഹരിവംശം പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ല.

* കൃഷ്ണൻ ഓടിനടന്നു കളിച്ചുതുടങ്ങി. കുട്ടിക്കു അസാധാരണമായ കായികബലവും പെരുത്തലും മിടുക്കും അദ്ദേഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. കുട്ടിയുടെ കളിയും ചിരിയും കണ്ടു് ആ ഗ്രാമവാസികളൊക്കെ ആനന്ദപശരായിത്തീർന്നു. ഗോകുലത്തിലെ ആൺകുട്ടികൾക്കും പെൺകുട്ടികൾക്കും കൃഷ്ണനെ ഇഷ്ടമായിരുന്നു. അത്ര സ്നേഹം അവർക്കു സ്വന്തം സഹോദരസഹോദരിമാരിലും മാതാപിതാക്കന്മാരിലും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കൃഷ്ണനൊന്നിച്ചു കളിക്കുക ഭക്ഷിക്കുക കളിക്കുക എന്നവയിൽ അവർക്കു അത്രയും കൈതുകമായി. അരുണോദയത്തിന്നു മുമ്പുതന്നെ മറ്റു കുട്ടികൾ നന്ദമഹത്തിൽ ചെന്നു കൃഷ്ണനെ കാത്തുനിൽക്കുകയും എഴുന്നിറുവന്നാലുടനെ കൈ പിടിച്ചു കളിക്കുവാൻ പോകയും പതിവായി. പ്രായമേറിയ ഗോപികാഗോപന്മാർക്കും കുട്ടിയെ വളരെ ഇഷ്ടമായിരുന്നു. കൃഷ്ണന്റെപേരിൽ ഇത്രവളരെ സ്നേഹം വന്നപ്പോൾ കാർണ്ണവമെന്നു അവർക്കുതന്നെ കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. കൃഷ്ണന്റെ ജനനത്തോടു കൂടി ഗോകുലവാസികളിൽ പരസ്പരസ്നേഹംവർദ്ധിക്കുകയും മരിച്ചവർക്കു താനേനശിക്കുകയും ചെയ്തു. വൈക്കിടാങ്ങളെ

* പെരുമാറ്റത്തിനാൽ പറയുമ്പോലെ കൃഷ്ണൻ മേഘവർണ്ണനായിരുന്നു എന്നു കരുതരുത്. ആയുർമാർക്കു സ്വപ്നവർണ്ണമായിരുന്നു. ഇന്ത്യയിലെ ഉഷ്ണപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിച്ചുകൊണ്ടു അവർക്കു അവരുടെ സന്തതികൾക്കും മുൻപ്രതിയിൽനിന്നു നിറമില്ലാത്തവർക്കു വർണ്ണമുണ്ടായിരുന്നു. ഈ വ്യത്യാസമാണു് കവിഭാഷ്യൻ കൃഷ്ണനെ കോടക്കാർവർണ്ണനാക്കിയതു്. കൃഷ്ണന്റെ നിറം പല്ലമുളച്ചു വിരിഞ്ഞാലുണ്ടെന്നു കാണുന്ന ഇലയുടെതിന്നു സദൃശമായിരുന്നു.

അഴിച്ചുവിട്ടു കുടിപ്പിക്കുക, വൃക്ഷങ്ങളിൽ കയറി പക്ഷികളെപ്പോലെ ശബ്ദിക്കുക ഗോപകുമാരികളുടെ മുമ്പിൽനിന്നു അടിപ്പാടി കളിക്കുക, ചിലപ്പോൾ മണ്ണുപാരിതിന്നുക, മേലെല്ലാം ചേരും ചാരവും വാരിടത്തക്കുക മുതലായ അതിരുകവിഞ്ഞ ശ്രീമകളെക്കൊണ്ടു യശോദചിന്താകലയായി. മരിച്ച കാളകളുടേയും ബകളിയെടുത്ത പശുക്കളുടേയും നേരെ കൃഷ്ണൻ ഓടിപ്പോയി. ചിലപ്പോൾ അത്യുന്നതങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങളിൽ കേറി കീഴെ ഒഴുകുന്ന യമനയിലേക്കു ചാടാ. യശോദയ്ക്കു നന്നാത്രമല്ല ഗോകുലവാസികൾക്കു മുഴുവനും കൃഷ്ണനെ പ്രാണദണ്ഡു മുമായിരുന്നു അറിവാൻ കൂടി അപകടത്തിൽപ്പെന്നു ചാടാതെകഴിക്കുവാൻ അവർക്കൊക്കെ വളരെ വിഷമംനേരിട്ടു. കൃഷ്ണപരിശുശ്രൂഷയിൽ ഗോപികമാർ തങ്ങളുടെ ഗൃഹകൃത്യങ്ങളും കൂടി മറന്നു. വികൃതികൊണ്ടു പൊരുതിയില്ലാതെ ഒരുദിവസം യശോദ കുട്ടിയെപ്പിടിച്ച് കയറുകൊണ്ടു വരിഞ്ഞു ഒരു ഉരലിനോടു ചേർന്നുകൂടി. അമ്മപോയഉടനെ ആകെട്ടു പൊട്ടിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു കുട്ടി ഉരലുപലിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നുതുടങ്ങി. അതു ചെരിഞ്ഞുവീണു ഉരുണ്ടുരുണ്ടു അടുത്തടുത്തുനിന്നിരുന്ന രണ്ടു യമളാജ്ഞാതവൃക്ഷങ്ങളുടെ ഇടയിൽ വിലങ്ങിയിരുന്നു. കൃഷ്ണൻ ആഞ്ഞുവലിച്ചപ്പോൾ ആ മരങ്ങൾ രണ്ടും പുഴങ്ങിവീണു. വൃക്ഷങ്ങൾ പൊട്ടി വീഴുന്ന ചടമട ധ്വനികേട്ടു വ്രജവാസികൾ ഓടിപ്പോന്നു. അപ്പോൾ വന്നിട്ടു രണ്ടു വൃക്ഷങ്ങൾ കടപറിഞ്ഞു വീണുകിടക്കുന്നതും അവയ്ക്കു മുകളിൽ കയറുകൊണ്ടു ബന്ധിച്ച ഉരലോടുകൂടി കൃഷ്ണൻ യാതൊരു പേടിയുംകൂടാതെ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നതും അവർ കണ്ടു.

ര കാളിയമദ്ദനം

പുതന ബായിച്ചതും ചാടുമറിഞ്ഞതും വൃക്ഷങ്ങൾ കട പുഴുങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നും മറ്റും കണ്ടു നന്ദന പലേസംശയങ്ങളും ഉണ്ടായി. അതൊക്കെ ഒന്നിമിത്തങ്ങളാണെന്നു പ്രായശ്ചര്യമർത്ഥം പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. കുടിപാർക്കുവാനും പശുക്കൾക്കു മേയുവാനും തക്കതായി ഗോകുലം കൂടാതെ മറ്റൊരു സ്ഥലം അന്വേഷിക്കുക എന്ന ഏകവിചാരമായി. ഈ മാതിരി ആലോചനയിൽപ്പെട്ടു നട്ടുനീരിയുന്ന ഗോകുലവാസികൾക്ക് അവിടംവിട്ടുപോവാൻ ബലപ്പെടുന്നതിനു പിന്നേയും ഒരു സഭയും ഉണ്ടായി. അന്നുവധി * ചെന്നയ്ക്കൾ അവിടെ ചെന്നു പശുക്കളെ ഉപദ്രവിക്കുകയും വേറെയും പല ശല്യങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്തു. അവ ഗോകുലത്തിൽ വന്നു നില്ക്കുന്നതിനാൽ ജനങ്ങൾക്കുവിടം ചെടിഞ്ഞു വേറിട്ടൊരു സ്ഥലത്തേക്കു പോകയല്ലാതെ ഗതൃന്തരമില്ലാതായി. ഒരു ദിവസം എല്ലാവരും ഒത്തുചേർന്നു നന്ദനോടിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു; 'നമുക്കിനി ഇവിടെ ഇരുന്നുകൂടാ. വേറെ വല്ല സ്ഥലത്തേക്കും പോണം. ഇവിടെ പലേ ഒന്നിമിത്തങ്ങളും കാണുന്നു. പശുക്കൾക്കു മേയുവാൻ ജലസമൃദ്ധിയും നല്ലപ്പുല്ലുമുള്ള വൃന്ദാവനത്തിലേക്കു പോവുക'. നന്ദൻ അതിനനുവദിച്ചു അന്നുതന്നെ വൃന്ദാവനം മതിയാക്കി വൃന്ദാവനത്തിലേക്കു യാത്രപറപ്പെട്ടുവാൻ എല്ലാവർക്കും കല്പനകൊടുത്തു, എല്ലാവർക്കും സന്തോഷമായി. ഉടനെ സാമാന

• ഈ കഥ ഹരിവംശത്തിൽ മന്ത്രമേ കുറേയുണ്ടു.

ങ്ങളെടുത്തു വണ്ടികളിൽ കയറ്റി ശംഖും കൊമ്പും (ശ്രംഗം) ഉൾതി പൈക്കളേയും കിടാങ്ങളേയും തൊഴുത്തിൽ നിന്നു പുറത്താക്കി തലയിൽ പാൽക്കുടങ്ങളെടുത്തു ഗോകുലത്തിൽനിന്നെല്ലാവരും യാത്ര പുറപ്പെട്ടു. ഇങ്ങനെ ഒരിക്കൽ തങ്ങൾക്ക് അതിപ്രിയമായിരുന്ന ഗോകുലം അവർക്കുപേക്ഷിച്ചുപോകേണ്ടിവന്നു. അവിടെ പിന്നെ ചെന്നായ്ക്കളും, ക്രോഷ്ടാക്കളും ചർച്ചിച്ചു വശമായി. അവർ ചിരിച്ചും കളിച്ചും ആടിയും പാടിയുംകൊണ്ടു പതുക്കെപ്പതുക്കെ യാത്രചെയ്തു കമനീയമായ വൃന്ദാവനത്തിലെത്തി. അർദ്ധരാത്രിയിൽ കൂടാരങ്ങളിലിച്ച് അവർ അവിടെ പാർപ്പാടി. ഗുഹങ്ങളുടെ മുൻവശങ്ങളിൽ പശുക്കളെ വിത്തുന്നതിന്നായിരുന്നു അവർ അങ്ങിനെ ചെയ്തത്. വനമൃഗങ്ങളുടെ ശബ്ദംകൊണ്ടു മാറ്റൊലിക്കുണ്ടാകുന്ന വൃന്ദാവനം അന്നതൊട്ടു ജനവാസയോഗ്യമായിത്തീർന്നു.

വൃന്ദാവനപ്രവേശകാലത്തു കൃഷ്ണൻ അഞ്ചു വയസ്സേ ആയിരുന്നുള്ളൂ എന്നു ഭാഗവതവും അതല്ലാ ഏഴു വയസ്സായിരുന്നു എന്നു വിഷ്ണുപുരാണവും ഹരിവംശവും പ്രസ്താവിക്കുന്നു. ഗ്രീഷ്മത്തിന്റെ അവസാനത്തിലായിരുന്നു ഗോപന്മാർ വൃന്ദാവനത്തിലെത്തിയത്. ഉടനെ ൧൪ തുടങ്ങി. രാമകൃഷ്ണന്മാരും ചങ്ങൽതിമാരുംകൂടി പൈക്കിടാങ്ങളെ മേടുകൾ പൂർത്തുപോകയും സന്ധ്യയാകുമ്പോൾ കൊമ്പുചിളിച്ചു അവയെ ഒന്നിച്ചുമേൽതി ഗുഹങ്ങളിലെത്തിച്ചേരുകയും പതിപായിരുന്നു. ഇങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഒരു കാട്ടുപശു വന്നു ഗോപന്മാരുടെ പശുക്കൂട്ടത്തിൽ കട

ന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണൻ പിൻകാലുകൾ പിടിച്ചു അതിനെ ഒരു വൃക്ഷത്തിലടിച്ചുകൊന്നു. കണ്ണിനു കെഴുതു കപ്രദമായിരുന്ന വൃന്ദാവനം അനുഭവത്തിൽ ആപൽക്കരമല്ലാതിരുന്നില്ല. ഇതിൽതന്നെ മറ്റൊരു സ്ഥലത്തായിരുന്നു കാടരായ നാഗന്മാർ വസിച്ചിരുന്നത്. അവരുടെ പ്രധാനി കാളിയനായിരുന്നു. കാളിയന്റെ അതിവിപുലമായ അധികാരസീമയിൽ പലതരം കാട്ടുമൃഗങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗോപന്മാർക്കു നാഗന്മാരേയും ദുഷ്ട ചന്ദ്രഗുരുക്കളേയും ഒന്നു പോലെ ഭയപ്പെടേണ്ടിവന്നു. അഗ്നിജപാലപോലെ ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അതൂതപീയൂഷമായ നമ്മുടെ കൃഷ്ണൻ സ്വപ്നങ്ങളുടെ ഭയം തീർത്താണെന്നു തിരിച്ചറിയണം.

ഒരിക്കൽ ചങ്ങാതിമാരൊന്നിച്ചു പശുക്കളെ മേയ്ക്കുവാൻ പോയ അവസരത്തിൽ കൃഷ്ണൻ അവരാരും അറിയാതെ ഒറ്റതിരിഞ്ഞു നാഗാധിപാസത്തിൽ ചെന്നു അവരുടെ പ്രാധാന്യത്തെ പോഷിച്ചിട്ടു. അരിശം മുഴുത്തു കരിമല്ലനായ നാഗപ്രമാണിയെ ഒമ്പതുവയസ്സുമാത്രമായിരുന്ന കൃഷ്ണൻ യുദ്ധത്തിൽ നിജ്യാസം തോല്പിച്ചു. സമരഘോഷംകേട്ടു നാലു പശുക്കളായിരുന്നു കാടന്മാർ ഓടിയെത്തി അവരെല്ലാം അതിശയത്തോടുകൂടി പരാക്രമങ്ങളോടുകൂടി പോരാടിക്കുന്ന കൂട്ടിയെകൂട്ടി അവരെന്നിന്നു. തങ്ങളുടെ ഒന്നിച്ചുണ്ടായിരുന്ന കൃഷ്ണനെ കാണാതെ ഗോപകീശോരന്മാർ വ്യസനിച്ചുലഹളകേട്ടു സ്ഥലത്തേക്ക് ഓടിപ്പോകുന്നപ്പോഴാണ് കാര്യം മനസ്സിലായത്. ഉടനെ അവർ സ്വഗൃഹങ്ങളിലേക്കു പാഞ്ഞുചെന്നു 'കൃഷ്ണൻ കഥയില്ലാതെ കാളന്ദിയിൽ ചെന്നു ചാടിയിരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു.

സംഭവിച്ചു നെഞ്ഞെത്തിച്ചു നിലവിളിച്ചോടിച്ചെന്ന യ
 രാജാനന്ദഗോപപ്രഭുതികൾ യമുനതീരത്തിലെത്തിയാ
 റെ കൃഷ്ണനെ നാഗന്മാർ വളഞ്ഞിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു.
 വൃസനം പുഷ്പാധികം വലിച്ചു അവർഅവിടെനിന്നു കര
 ണത്തുടങ്ങി. ഇതിനിടയിൽ കൃഷ്ണകീശോരൻ കാളിയ
 നെ മറ്റിച്ചു നിലത്തുവീഴ്ത്തിയിരുന്നു. അവന്റെ ഭാര്യമാർ
 കൃഷ്ണപാദങ്ങളെ വണങ്ങി തങ്ങളുടെ നേതാവിനു നേ
 രിട്ട പരാജയംകണ്ടു മറ്റു നാഗന്മാർ നാലുപാടുംനോക്കി
 ഓടിത്തുടങ്ങി. അവരുടെ ശ്രീകളെല്ലാം അശ്രുധാരപൊ
 ജിച്ചു കൃഷ്ണസന്നിധിയിൽ കൈകൂപ്പിനിന്നു തങ്ങളുടെ ര
 ക്ഷിതാവിനെ ജീവനോടെ വിട്ടയക്കുവാനുപേക്ഷിച്ചു. കൃ
 ണ്ണൻ പുഞ്ചിരിപുണ്ടു ശവപ്രായനായ നാഗപ്രമാണിയെ
 എഴുന്നേൽക്കാൻ അനുവദിച്ചു. ജീവദാനം ലഭിച്ചു എ
 ക്കിലും കാളിയന് അപ്പോൾതന്നെ വൃന്ദാവനംവിട്ടു കുടും
 ബസമേതം പോകേണ്ടതായി വന്നു. മരിച്ചുപോയെന്നു
 കരുതിയ കൃഷ്ണനെ വീണ്ടുകിട്ടിയതിൽ ഗോപന്മാർക്കുണ്ടാ
 യ സന്തോഷാത്മ്യതങ്ങൾക്കുവില്ല. അവർ ബാഷ്പചാരി
 പരിപൂർണ്ണനേത്രരായി കൃഷ്ണനെ അലിംഗനംചെയ്തു നെറു
 കയിൽ ചുംബിച്ചു.

കാളിയമട്ട്നത്തെപ്പറ്റി വ്യത്യസ്തങ്ങളായ രണ്ടു പ്ര
 ധാന അഭിപ്രായങ്ങളുണ്ട്. ഈ സംഗതിയിൽ പുരാണ
 കർത്താക്കന്മാരുടെ ഉദ്ദേശ്യം അറിയാൻ പ്രയാസമായിരി
 ക്കുന്നു. യമുനാജലത്തെ മലിനപ്പെടുത്തിയ ഒരു ഭയങ്കര
 സപ്പ്തേയമാണ് കൃഷ്ണൻ മറ്റിച്ചതെന്നും കാടപ്രമാണിയെ
 യുദ്ധംചെയ്തു തോറ്റിട്ടു കുടുംബ സമേതം അവനെ കൃ

ഷ്ഠൻ വൃന്ദാവനത്തിൽനിന്നാട്ടിക്കളഞ്ഞു എന്നുമുള്ള വാദങ്ങളിൽ രണ്ടാമത്തേതാണ് ചരിത്രദൃഷ്ടി സഹകാര്യമായിരിക്കുന്നത്. എന്നെന്നാൽ കാളിയൻ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഒരു സർപ്പമായിരുന്നു എങ്കിൽ മറ്റു സർപ്പങ്ങൾ കണ്ണാഭരണങ്ങളോടും അന്യഭൂഷകളോടും കൂടിയവരായിരുന്നു എന്നു (ചിഷ്ണ)പുരാണത്തിൽ വർണ്ണിച്ചു കാണാൻ തരമില്ല. അതുപോലെതന്നെ കാളിയപത്നിമാരെ ഭാഗവതത്തിൽ പരിസ്രസ്ത പത്നീഭൂഷണകന്തളബലമായി വർണ്ണിക്കുവാൻ അവകാശമില്ല. അതിനാൽ കാളിയമന്ത്രലീലകൊണ്ട് ആകപ്പാടെ സാധിക്കുന്നത് നാഗപ്രമാണിയെ കൃഷ്ണൻ വൃന്ദാവനത്തിൽനിന്നു തേക്കിച്ചോടിച്ചു എന്നു തന്നെയാണ്.

വനലീലകൾ

ഏകദേശമായ വൃന്ദാരണ്യത്തിൽ വെച്ചുവാം ഭക്ഷണമെന്നു വിചാരിച്ച കൃഷ്ണൻ ഒരു ദിവസം അതികാലത്തേഴുന്നേറ്റു കൊമ്പും കഴലും ഉൾത്തി പൈക്കുട്ടികളെ ഒന്നിച്ചു കൂട്ടി കാട്ടിലേക്കു യാത്രയായി.

പരിചര്യശോഭനാർവിളിച്ചു -

അരികെച്ചേർത്തുപുണൻ മന്ദമന്ദം

പുരികുന്തലഴിച്ചുഭംഗിയായൊ

തരസാ കെട്ടി മുഖാംബുജം മിനുക്കി

വലയങ്ങളണിഞ്ഞു പാണിയുശേ

പുലിയന്തോതിരവും ഗളാന്താരാളേ
 മണികിങ്ങിനി കാഞ്ചിയും നിതംബ
 മണമേറും കസുമം ച കേശപാശേ
 ചരണേമണിനൂപുരം ധരിപ്പി-
 ചൂരവിനാക്ഷനെയങ്ങയാത്രയാക്കി.

ചങ്ങാതിമാരെക്കൂട്ടി 'തളയും വളയും കിലുക്കിമെ
 ല്ലെ കളവേണുസപനവും മുഴക്കി മന്ദം കളിപ്പുഞ്ചിരികൾ
 വിലാസമോടെ കളഗോപാലകബാലകൻ' പൂർണ്ണപ്രോ
 രഗോപബാലികമാർ തങ്ങളുടെ ഗൃഹദപാരങ്ങളിൽ ചെ
 നുന്നിന്നു അംജനം കലൻ നേത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു് ആ മധു
 രരൂപത്തെ ആസ്വദിച്ചുതുടങ്ങി. സന്തോഷബാഷ്പാകു
 ലയായ യശാദ കുട്ടികളെ, ദുഷ്ടിപഥത്തിൽനിന്നു മറ
 യുംവരെ നോക്കിനിന്നു; ഒടുവിൽ കാണാതായപ്പോൾ
 വനക്രിഡയ്ക്കു പോകുന്ന മകനു യാതൊരാപത്തും നേരി
 ടാതിരിക്കുവാൻ ഹൃദയപൂർവ്വമായി ജഗദീശപരനെ പ്രാ
 ർത്ഥിച്ചു.

ബാലന്മാർ കാട്ടിലെത്തിയ ഉടനെ പശുക്കളെ
 മേയുവാൻ വിട്ടു് അങ്ങുമിങ്ങും ചാടിത്തുടങ്ങി. ചിലർ
 മയിലുകളൊന്നിച്ചു നൃത്തമാടി. ചിലർ കഴലുതി. മ
 ററചിലർ കോകിലങ്ങളെപ്പോലെ കൂകി. വേറെ ചീ
 ലർ പറക്കുന്ന പക്ഷികളുടെ നിഴലിനെപ്പും ഓടി. ചി
 ലർ കരങ്ങന്മാരുടെ വാലുപിടിച്ചു അവയോടൊപ്പം മര
 കൊമ്പുകളിൽ ചാടിക്കളിച്ചു. കൃഷ്ണന്റെ കഴലുത്തുകൾ
 ക്ഷമ്പോൾ മാനുകൾ തിന്നാതെ ചെവി കൂർമ്മിച്ചുനിന്നു.
 മയിലുകൾ നൃത്തംവെച്ചു. പക്ഷികൾ വൃക്ഷശാഖകളിൽ

അനങ്ങാതിരുന്നു. കുട്ടികളുടെ കളികളാലും കൃഷ്ണന്റെ ഓടക്കുഴൽ നാദത്താലും വൃന്ദാപനം ആകമാനം ആനന്ദ തുന്ദിലമായിത്തീർന്നു. അങ്ങനെ അവർ കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെ * ചങ്ങാതിമാരായ സുഭാമാവു സുബലൻ മുതൽപേർ 'ഹേ കൃഷ്ണ! ഹേ രാമ! ഇവിടെ അടുത്തൊരു കരിമ്പനത്തോപ്പുണ്ട്. അതിൽ ഫലങ്ങൾ മുത്തു പഴുത്തു നിൽക്കുന്നുണ്ടെന്നു കാരുകൊണ്ടറിയാം. പക്ഷെ അവിടെ ഒരു കാട്ടുകഴിയുടെ ഉപദ്രവമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ആ തോപ്പിലേക്കാരും പോകാറില്ല. ഞങ്ങൾക്കു പനമ്പഴങ്ങൾ കുറെ തിനാൽകൊള്ളാമെന്നൊരു മോഹം. അതിനെന്താണുപാപം?' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴേക്കും രാമകൃഷ്ണന്മാർ പനങ്കാട്ടിലേക്കു നടന്നു. ശക്തിമാനായ രാമൻ ആ ദുഷ്ടമൃഗത്തെ കൊല്ലുവാൻ ഒരു നിമിഷം വേണ്ടിവന്നില്ല. രാമൻ അതിന്റെ പിൻകാലുകൾ കൂട്ടിപ്പിടിച്ചു ചാവുനൂലുവരെ വട്ടംചുറ്റിച്ചു. അനന്തരം അവരെല്ലാവരും മതിയാവോളം പനമ്പഴം തിന്നു.

കാട്ടിൽ വിഹ്വിച്ചു നടന്ന ഗോപകുമാരന്മാർ ഒരിക്കൽ ഒരു വമ്പിച്ച വടവൃക്ഷം കണ്ടു. ഈ വൃക്ഷം ഹരിപംശത്തിലിങ്ങനെ വണ്ണിക്കപ്പെടുന്നു.

....വമ്പിച്ചയന്റൊരു മരക്കൂട്ടത്തിൽവന്മരം
മന്നിൽനില്പാനു മേലാഭമിലതിങ്ങിനിറഞ്ഞുമേ

* വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ കൃഷ്ണന്റെ ചങ്ങാതിമാരുടെ പേരുകൾ ഇല്ല; ഭാഗവതത്തിലേ കാണുന്നുള്ളു. വനഭാരതത്തെപ്പറ്റി ഭാഗവതമല്ലാതെ വിഷ്ണുപുരാണവും ഹരിപംശവും യാതൊന്നും പ്രസ്താവിക്കുന്നില്ല.

വാനോളമുയരക്കൊണ്ടു പച്ചതാഴോഗമാണുമേ
നീലച്ചിത്രച്ചിറകെഴും പലപക്ഷികൾ പാർത്തുമേ
തളിരുംകായ്ക്കളും തിങ്ങിപ്പുറുമാവാത്രേലുമേ
വീടൊക്കും കൊമ്പുകൾ മായ് വളർപ്പുക്കളണിഞ്ഞുമേ(മേ
വേർപടർന്നുനി നില്പൊന്നായ് കാരുകാർ നിരയാണ്ടു
അടിക്കിൽമററുവൃക്ഷങ്ങൾ ക്ഷാധിപത്യമെഴുംപടി
ശുഭകർമ്മംചെയ്തവെയിൽ മഴയേൽക്കാത്തവണ്ണമേ
ഭാഷ്യരമെന്നപേമാലു ശൈലതുംഗത്തിനൊപ്പമേ
കണ്ടിട്ടവിടെ വാഴ്ന്നായ് കരൾ വെച്ചീടിനാൻ പ്രഭു.

അന്നതൊട്ടു * ഗോപന്മാർകളീ അതിന്റെ ചുവ
ട്ടിലാക്കി, ക്ഷീണിക്കുമ്പോൾ സാമ്രാജ്യമുളക്കുമായ അതി
ന്റെ മഹത്വയിൽ വിശ്രമിച്ചു. രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ നേ
തൃത്വത്തിൽ അവർ പണ്ടുചെയ്തവരികളായി പിരിഞ്ഞു മുഷ്ടി
യുദ്ധം നടത്തി, ഇതിലെ നിശ്ചയം 'തോൽക്കുന്നവൻ ബ
തജിപ്പിച്ചവനെപ്പോലെയോ പാക്കാതെ കണ്ടുകൊണ്ടുള്ള ന
ടകവേണം' എന്നായിരുന്നു. അപ്പോഴാണ് പശുപാല
വേഷംധരിച്ച പ്രലംബാസുരൻ വന്നത്. കൃഷ്ണൻ അസ
ഹ്യനും അശ്വത്ഥിയുമാണെന്നു കണ്ട് അവൻ ബലരാ
മനോഭേദം അജിയിൽ തോറ്റു നിശ്ചയപ്രകാരം രാമ

• ചങ്ങാതിമാരായ ഗോപന്മാരെ ആയുധാലംസം ചെയ്തി
ച്ചു എന്നിട്ടുപേർത്ത വമ്പിച്ച സൈന്യമാണ് സംശുപ്തകന്മാർ. 'എ
ന്നൊപ്പം മൈമിടക്കുള്ള ഗോപന്മാരുടെ യർബുദം നാമായണമേ
രായിട്ടുണ്ടവരും പടയാളികൾ' എന്ന് കൃഷ്ണൻ ഇനിയൊരവസര
ത്തിൽ പറയുന്നതു ഇവരെപ്പറ്റിയാണ് .

നെ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രണ്ടാമിന്നെയൻ തലക്കാലം പരിഭ്രമിച്ചു എങ്കിലും കൃഷ്ണാക്ഷിയാൽ ചെയ്തും അവ ലംബിച്ചു മുഷ്ടികൾകൊണ്ടു കത്തി പ്രലംബനെ കാലപുരികയച്ചു.

മഴക്കാലംപോയി ശരത്തു വന്നു. ആകാശത്തിലെ കാരാഴിഞ്ഞു ജലത്തെച്ചിഞ്ഞു ചന്ദ്രൻ നന്നായ്പ്രകാശിച്ചു. കുമ്പഭരണീപരാദി ജലപുഷ്പങ്ങൾ വന്നുപൊങ്ങി. ഗോപകുമാരന്മാർക്കൊക്കെ ഉത്സാഹമായി. വ്രജവാസികൾ ആണ്ടുതോറും നടത്തുന്ന ഇന്ദ്രയജ്ഞമെന്ന ഉത്സവത്തിനായിക്കൊണ്ടു് അവർ വട്ടംകൂട്ടിത്തുടങ്ങി. യാഗസംഭാരങ്ങൾ കണ്ടു് അവയെന്തിനാണെന്നു കൃഷ്ണൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ

നന്ദൻ പറഞ്ഞിതു നമുക്കുസുഖങ്ങളെല്ലാം -

മിത്രന്റെ ചാരുകൃപ കൊണ്ടുവരുന്നപുത്ര

അന്നന്നു പുഷ്പമുദയശേഷമഹീതലത്തി -

ലിനുള്ളപുഷ്പമുദയന്റെ വിഭാവമല്ലോ

ഗോക്കൾക്കുനല്ലതുണവും ജലവുലഭിച്ചാ -

നോക്കുംവിപരഹരി നമുക്കുചിരിച്ചുതൊടും

തൽക്കാരണേന കനിവോടുമഹേന്ദ്രയാഗം

നീക്കുംവരാതിഹ തുടന്നിതുടൻകുമാര!

കൃഷ്ണൻ: - നമുക്കിത്രനായി യാതൊരു ബന്ധവുമില്ല. നമ്മുടെ ദൈവം കാലികളും മലകളുമാണ്. നാം കൃഷിക്കാരും കച്ചവടക്കാരുമല്ല കന്നമേച്ച കാട്ടിൽ അവിടവിടെ പാത്തു വരുന്നവരാകുന്നു. മലകൾ വനങ്ങൾ കാലികൾ എന്നിവ നമ്മുടെ അഭിപ്രായത്തന്നെ കാരണങ്ങളാകുന്നു.

ജായിരിക്കെ അവയെ അവഗണിച്ചു് അന്യദൈവത്തെ ആരാധിക്കുന്നതായാൽ ഇഹപരങ്ങളിൽ നമുക്കു നന്മയുണ്ടാകയില്ല. അതിനാൽ നാമിപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടതു് * ഗോവൽ നയാഗമാണു്. അതിൽവെച്ചു പശുക്കൾക്കും മരികൾക്കും മുഷ്ടാനം നൽകണം. കൃഷ്ണഭാരതിയെ അഭിനന്ദിച്ചു് അവർ ഗോവൽനയാഗത്തിന്നൊരുങ്ങി. സ്രീപുരുഷന്മാർ മൂന്നുഹാരാത്രം ആബാലവൃദ്ധം ഗിരിപരിവരങ്ങളിൽ തന്നെ ഉത്സാഹഭരിതരായി കഴിച്ചുകൂട്ടി. വൃന്ദാവനത്തിൽ എവിടയും പാട്ടും ആട്ടവും കൂളിയും ചരിയുതന്നെ. ഇതിനെപ്പറ്റി ഹരിവംശം പറയുന്നതു നോക്കുക.

* ഇന്ദ്രാധന ആദുകാലത്തു് ആയുന്മാരുടെ ഇടയിൽ നടപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആദിയിൽ വരുന്നനായിരുന്ന അവരുടെ ദൈവം, ഗ്രീക്കുകാരുടെ ഉരണസ്സും വേദത്തിലെ വരുന്നതും ഒന്നുതന്നെ ആണെന്നു തോന്നുന്നു — വരുന്നവൻറ സ്ഥാനത്തു ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു വരുവാൻ വളരെ ബുദ്ധിമുട്ടു നേരിട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു ഋഗ്വേദത്തിൽ കാണുന്നു. അതിൽ ചിലേടത്തു ഇന്ദ്രനെ ധിക്കരിക്കുന്നതായ മന്ത്രങ്ങളാകുന്നു; കരെ കഴിഞ്ഞാൽ ഇന്ദ്രനെ വന്ദിക്കാത്തവരെ അധികേഷപിക്കുന്ന ഘട്ടങ്ങളും ഉണ്ടു്. ഒടുവിൽ ഇന്ദ്രൻ പ്രധാനിയും വരുന്നൻ ഉപദേവനും ആയിത്തീർന്നു. ഈ കാലത്താണു നമ്മുടെ കഥാപുരുഷന്റെ ജനനം. കൃഷ്ണൻ ഇന്ദ്രനെ വന്ദിക്കുന്നില്ല.

ഗോവൽനയാഗമെന്നാൽ ഗോവന്മാർ ആ പച്ചതത്തിൽവെച്ചു പ്രകൃതിയെ (സാക്ഷാൽ ജഗത്പരപ്രഭനെ) ആരാധിച്ചു എന്നു താല്പര്യം. അതേവരെ അവരുടെ ഇടയിലുണ്ടായിരുന്ന മുമ്പാചാരങ്ങളെ പരിഷ്കരിച്ചു കൃഷ്ണൻ ഒരു നവീനസമ്പ്രദായം (മതം അഥ

ഉണ്ണി! നിന്നു ശക്തനാക, ശ്രീമത്തീശ്വരിയമ്മയമ്മേ
നീ നടത്തി നടക്കട്ടേ, ഗോഗോപപ്പീരിവൽനം.
ജോജനങ്ങളൊക്കെ നല്ലോരാപ്പാലമണിനെ
കുടങ്ങളും നിരത്താട്ട യുദ്ധാനങ്ങളിൽസുഖം
നിറയ്ക്കട്ടേ പാൽനദികൾ വന്തോണികളുമണിനെ
ആനയിച്ചീടട്ടേ ക്ഷേത്രം ഭോജ്യം പേയവുമൊക്കെയും
നിരത്താട്ട മാംസപാത്രം ചോറുപാത്രവുമണിനെ
എടുക്കട്ടേ സർവ്വലോഭഗോരസം മൂന്നാളിനി
ഹനിക്കട്ടേ തിന്നിടേണ്ടും മഹിഷാദിപശുക്കളെ
ഇയയയ്ക്കട്ടേ നടക്കട്ടേ സർവ്വഗോപതമൊത്തവോ
ആനന്ദകരമീലോഷം വമ്പിൽ സത്തുഷ്ടഗോകുലം
തുയ്യലോഷങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഗോവൃഷധർമ്മനിറകാണ്ടുമേ

വാ ആരാധനക്രമം) ഏല്പെടുത്തി എന്നാണിതിൽനിന്നു വന്നുകൂടുന്നതു്.

ഗോപന്മാർ പതിവായിക്കഴിച്ചുവന്നിരുന്ന യജ്ഞം മുടക്കി
ഗോവൽനമസ്കരണത്തിൽ ഇന്ദ്രൻ കോപിച്ചു വഷ്ണുനുള്ള
ജലദങ്ങളെ വരുത്തി മാത്രാധികം മഴപൊരിത്താരെ 'കാലിക്കു
ലും കലുഷധാര പൊരാഞ്ഞുമണിപ്പാലിക്കുമച്ചുതപദേവരിതോ
നിറഞ്ഞപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ ഗോവൽനഗിരിയെടുത്തു കുടയായ്പ്പി
ടിച്ചു ഗോഗോപന്മാരെ അതിന്റെ ചുവട്ടിൽനിർത്തി രക്ഷിച്ചതാ
യി എല്ലാപുരാണങ്ങളിലും കാണുന്നുണ്ട്. ഇതു സംഭവിക്കാവുന്ന
തല്ലെന്നറിയുവാൻ വലിയ ബുദ്ധിയൊന്നും ആവശ്യമില്ല. എന്തെ
ന്നാൽ ഗോവൽനമസ്കരണമെന്നും കാണുന്നതാണു്, ഭാഗവതപ്രകാ
രം ഏഴല്ല ഹരിവംശത്തിൽ കാണുവിയം പത്തായിരുന്നു കൃഷ്ണൻ വ
ന്നത് എന്നു വരികിലും വേറെ എന്തുനിലയിൽ ആലോചിച്ചാൽ

തയിർക്കയും നെയ്യ് ചൂഴിപാൽത്തോടും കലരുമാവിധം
മാംസക്കൂട്ടം കൂടുമാറു പെളിചിർച്ചോറുകുന്നമായ്
നടന്നിതീഗ്നിരിക്കുള്ള യജ്ഞം ഗോകുലസംകുലം

ഇല മഹാമഹത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ കൃഷ്ണന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഗിരികു ചുറ്റും ഒരു വേലാഷ്വരാഭ്ര യുദ്ധമായി.

തന്നെയും കൃഷ്ണൻ ഗോവൽനഗിരിയെടുത്തു കടപോലെ പിടിച്ചു എന്നു പറയുന്നതു ശരിയല്ല. വഷം കഴിഞ്ഞിരുന്നു എങ്കിലും ശരണിലും രാജ്യത്തുമാകാം. അപ്പോൾ ഉപദ്രവം നേരിടാതിരിക്കുവാൻ കൃഷ്ണൻ ഗോക്കുളേയും ഗോപന്മാരേയും ഗോവൽനഗ്രഹകുളിലാക്കി രക്ഷിച്ചിരിക്കാം.

ഗോവൽനാപല ഗുഹാ സുമഹാനഭാവൻ
ഗോവിന്ദനും ബലനമിഷ്ടജനങ്ങളോടെ
അംഭോദമരീചാരിയെന്നുതകാലമെല്ലാം-
മിമ്പംകലന്നമ സുവിച്ഛ രസിച്ചുവാരണം

എന്നു വഷംവണ്ണത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ആകമ്പിൽ ഗുഹകളുണ്ടായിരുന്നു എന്നതിന്നു സംശയമില്ല അല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര പക്ഷപാതികളെല്ലാംകൂടി ഗോവൽനഗ്രഹത്തിൽ കവിതരായി നന്ദഗോപപുത്രികളെ അക്രമിക്കുവാൻ പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഭീരുക്കളായ ഗോക്കുളേയും ഗോപന്മാരേയും ഗോവൽനഗ്രഹകുളിലാക്കി കൃഷ്ണൻ വൈരികളെ തോല്പിച്ചോടിച്ചിരിക്കാം. ഏതായാലും ആ വയസ്സിൽ (ഏഴായാലും പത്തായാലും കൊള്ളാം) ജ്ഞാതികളുടെ ഇടയിൽ ഒരു പരിഷ്കാരപദ്ധതിയെ നിർമ്മിച്ചു കൃഷ്ണൻകുട്ടിയുടെ ബുദ്ധി അസാധാരണം തന്നെ.

ചുറ്റും വൃഷങ്ങളോടൊത്തു വളഞ്ഞു ഗിരിചയ്യനെ
 പൂങ്കുലക്കെട്ടണിഞ്ഞൊരം ഹംസം പൂണ്ടാപ്പശുക്കളോ
 കൊമ്പിൽപ്പുമാലയുചാർത്തി നൂറുമായിരവംശരി
 പൈക്കുട്ടങ്ങളെമേച്ചുകൊണ്ടെത്തി ഗോപാലർപിന്നി
 മെയ്യിൽക്കുറിക്കൂട്ടുപൂശി രക്തപീതസിതാംബരർ (ലായ്
 മയിൽപ്പീലിത്തോറുവളയിട്ടായുധം കയ്യിലേന്തിയോർ
 മുടിയിക്കട്ടിൽമയിൽപ്പീലിക്കണ്ണു നന്നായണിഞ്ഞ പർ
 അപ്പോഴോത്രയ്യയോഗത്തിൽശ്ലോഭിപ്പു ഗോപരേററവും
 ചിലർ കാളപ്പുറംകേറി റുഞ്ചംചെയ്തപ്പരസാൽച്ചിലർ.

ഇപ്രകാരം നവീനമഖം നടത്തിയതിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ
 ഗോപന്മാരുടെ ഇടയിലുണ്ടായിരുന്ന അന്ധവിശ്വാസങ്ങ
 ലെ പാടെ നശിപ്പിച്ചു. അങ്ങനെ ഒരു ഉത്സവം ഗോ
 പന്മാരുടെ ഇടയിൽ അതേവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ഇതെ
 പ്ലാം കണ്ടു്;

വൃദ്ധർ കൊണ്ടാടിയവനെക്കൂട്ടാം ജ്ഞാതിമാർകളും
 നിൻപുത്തത്താൽനയത്താലുംഞങ്ങൾപാലിതർധന്യരായ്
 തീർന്നുവർഷഭയം പശ്ശുരംകീഴുളളാക്കുറുവൻഭയം
 ഗോവിന്ദനിൻപ്രസാദത്താൽദ്രേചതുല്യപരാക്രമ
 നിന്നമാനുഷകർമ്മങ്ങൾ ഞങ്ങൾകണ്ടിതു ഗോപതേ
 നിയ്യാരുവാൻമരുഭൂമിയിൽ മഹാവലൻ
 കൃഷ്ണ ഞങ്ങൾക്കുനിൻദിവ്യചേഷ്ടയും പാർത്തുകൊണ്ടും
 ദേവനോയക്ഷനോദൈത്യൻതാനോഗന്ധർവ്വനോഭവാൻ

എന്നതിനൊക്കെ കൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞ സമാധാനം
 ഈ ഘട്ടത്തിൽ ചിന്തയുമാണ്.

ജീമവിക്രമനെന്നെന്ന നിങ്ങളെല്ലാരുമോക്കുമാം
അമ്മട്ടെനെത്തുള്ളതേ സ്വജാതിയാരുവെന്യു ഞാൻ.

നൃ. രാസക്രിയ

വൃന്ദാവനത്തിലെ ശരൽക്കാലം അതിമനോഹരമാ-
യിരുന്നു. ജലപുഷ്പസുഗന്ധിനിധായ യമുനയിലെ ജല-
കുളങ്ങളെ സ്പർശിച്ചുകൊണ്ടുവീശിയിരുന്ന മന്ദമാതൽ
കുളവേണരവം മുഴക്കിയ കൃഷ്ണനേയും അതുകേട്ടവിടെ ഓ-
ടിച്ചെന്ന ഗോപികമാരേയും യഥാവിധി ഉപചരിച്ചു
ചന്ദ്രപ്രഭാവിശദമായ യമുനാവനാനുത്തിൽവെച്ചു ഗോ-
പാംഗനാജനമനോരമപുരണാത്മം ശ്രീകൃഷ്ണൻ രാസലീ-
ല ചെയ്യാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. വ്രജത്തിലെ എല്ലാ ഗോ-
പബാലികമാരും ഗോപകുമാരന്മാരും അവിടെ ചെന്നു
ചേർന്നു നിൽക്കും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഒരു ദിവസമല്ലാ നൂ-
ത്തമുണ്ടായിട്ടുള്ള. വെണ്ണിലാവുള്ള പലേ രാത്രികളി-
ലും രാസലീല നടന്നിട്ടുണ്ട്. ഗോപകുമാരന്മാരെപ്പോ-
ലെ തന്നെ ബാലികമാരും കൃഷ്ണനെ വളരെ സ്നേഹമാ-
യിരുന്നു. ലേശകിടസുഖാസുഖങ്ങളേയും ചുമതലകളേ-
യും അറിയാതെ കുട്ടികളികളിൽ ഏല്പിക്കുന്നവരുടെ ഇ-
ടയിൽ കാണുന്ന സ്നേഹം തന്നെ ആയിരുന്നു അവർ കൃ-
ഷ്ണന്റെ പേരിലുണ്ടായിരുന്നത്. യമുനാപുളിനത്തിൽ
നിലാവുള്ള ആനന്ദരാത്രികളിൽ

ശ്രീവേണുലാലനതാളം മധുരിമകലരം

ഗാനരാഗത്തൊടൊത്തും

ശ്രീവാജും നൽപ്പദത്തിൻ പതനരചതമാം

താളമാനം മനോജ്ഞം

താവംശബ്ദങ്ങളെക്കെവളയിലിളകവേ

തോളതിൽക്കൈകൾവെച്ചി-

ട്ടാവശ്യേന ചലിച്ചു വിലസിട്ടമൊരുരാ-

സോത്സവ ചെല്ല കൃഷ്ണൻ.

അതിനിടയിൽ ചിലപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ കൂട്ടംവിട്ടു മാറിനിൽക്കും. പെൺകുട്ടികൾ കൃഷ്ണനെകാണാതായാൽ 'ഇതാ നോക്കൂ, കൃഷ്ണന്റെ കാലടികൾ മണലിൽ പതിഞ്ഞുകാണുന്നു. തനിക്കധികം പ്രിയമുള്ള ഒരു ബാലികയൊന്നിച്ച് എങ്ങോട്ടോ പോയിരിക്കുവാൻ'. ഇതാ ഇവിടെ കാൽപിരലുകൾ മാത്രം പതിഞ്ഞു കാണുന്നു. ഇവിടെ എത്തിച്ചുനിന്നു പുറപ്പെട്ടിരിക്കണം' എന്നൊക്കെ തമ്മിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഇത്തരത്തിൽ യമുനാപുളിനത്തിലും വൃന്ദാവനത്തിലെ വൃഷഭമായകളിലുംവെച്ചു പലേരാത്രികളിലും രാസലീല നടന്നിട്ടുണ്ട്. ഇങ്ങനെ ഗോപിമാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ നവീനമായ ഒരു പരമാഹ്ലാദം ഉണ്ടായി. കൃഷ്ണൻ അവരെ എല്ലാവരേയും ഹാർദ്ദമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. കർന്നീയമായ കൃഷ്ണവിഗ്രഹം ഗോപികമാരുടെ മാനസക്ഷേത്രത്തിൽ സദാ വിളങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

മുനികളുടെ മാനസതളിരിലും ഗോപവനിതമാരുടെ സമൃദ്ധത്തിലും ഒന്നുപോലെ പ്രകാശിച്ചുരുളുന്ന കൃ

ഷ്ണൻ ഏതു പരിഷ്കൃത ബുദ്ധിജ്ഞാ മഹാവിഷമക്കാരനായിട്ടാണിരിക്കുന്നത്. കവികളുടെ കല്പനാശക്തിക്കനുസരിച്ചായിരിക്കും ഗോപികമാരുടെ സ്നേഹാനുവർത്തനം. ഗോപബാലികമാർ കൃഷ്ണനിലുണ്ടായിരുന്നതു യേശുവനും തികഞ്ഞ തരുണിമാർക്കു സുകുമാരനായ ഒരു യുവാവിൽ ഉണ്ടാവുന്ന മതിമറന്ന നിർദ്ദോഷമായ സ്നേഹമാണെന്നു ഹരിവംശവും വിഷയലോലുപിനികളായ തരുണിമാർക്കു സുന്ദരനായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനിൽ ഉണ്ടായിരിക്കാണെന്നു അനുരാഗമാണെന്നു ഭാഗവതവും അതല്ല ശുദ്ധമേ മൃഗീയമായ ആസക്തിയാണെന്നു ബ്രഹ്മാവൈവർത്തപുരാണവും പ്രസ്താവിക്കുന്നു. വിഷ്ണുപുരാണവും ഹരിവംശവും രാസകേളീയപ്പറ്റി അല്പമേ പറയുന്നതുളളു. ഭാഗവതമാണ് അതിരറ്റു വിസ്തരിക്കുന്നത്. അതിൽ അഞ്ചു ക്ലായങ്ങൾ തന്നെ രാസക്രീഡാവർത്തമാകുന്നു. ഗോപികാവസ്രാപഹരണവും യജ്ഞാചെങ്കിരുന്ന ബ്രാഹ്മണപത്നിമാർ ശ്രീകൃഷ്ണനെ പ്രാപിച്ചതും ഭാഗവതത്തിൽ മാത്രമേ കാണുന്നതുളളു. രാസക്രീഡയെപ്പറ്റി ആഭാസമായൊരഭിപ്രായം ഇന്നത്തെ പരിഷ്കൃതലോകത്തിനുള്ളായിട്ടുള്ളതിന്നുമുമ്പെ ഇടയിൽ അതിപ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്ന ഭാഗവതമാണ് പ്രധാനകാരണം; എന്നാൽ അതുകേവലം തെറ്റിധാരണയാണെന്നു താഴെ പറയുന്ന സംഗതികൾകൊണ്ടു വെളിപ്പെടും 1 രാസലീലയിലെ കൃഷ്ണൻ പതിനൊന്നു വയസ്സിൽ കവിഞ്ഞിരുന്നതായി ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിലും കാണുന്നില്ല. ഈ പ്രായത്തിൽ വിഷയലോലുപിതന്നെ അവകാശമില്ല. 2 ശകാമവർഷം ചെയ്യുന്ന

ബലവൈരിയായ ശിശുപാലനുംകൂടി കൃഷ്ണന്റെ കാമ കൈങ്കല്യത്തെപ്പറ്റി ശ്രേഷ്ഠിക്കുന്നില്ല. മഹാഭാരതനിർമാണത്തിനുശേഷം അടുത്തുണ്ടായിട്ടുള്ള വിഷ്ണുപുരാണത്തിലും ശ്രീകൃഷ്ണനെ സ്രീലമ്പടനായി കാണുന്നില്ല. 3 ശ്രീകൃഷ്ണനെ പ്രേമസ്വരൂപനാക്കിക്കരുതുന്ന ഒരു തരം യോഗികളുണ്ടായി. അവരുടെ സിദ്ധാന്തത്തിനു മതിയായ പ്രചാരം സിദ്ധിച്ചതു കൃസ്തവഷം ഒമ്പതും പത്തും നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കിടയിലാണ്. അതിനുശേഷം ഏഴുതപ്പെട്ട കൃഷ്ണചരിത്രങ്ങളാകുന്നു ശ്രീകൃഷ്ണനെ അധികമായി കാമിനിമാരുടെ ഇടയിലേക്കു വലിച്ചിഴയ്ക്കുന്നത്. 4 ഈ മാതിരി ഗുണങ്ങൾ കൃഷ്ണന്റെ കാലത്ത് അയ്യന്മാരുടെ ഇടയിൽ ധാരാളം നടപ്പുണ്ടായിരുന്നു. അത്തരം വിനോദങ്ങളിൽ യാതൊരു ഭ്രാന്തും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അവയിലേപ്പെടുന്നവരെ സ്രീകാമുകനാരായി കരുതിയിരുന്നതുമില്ല. കരുതാജകുമാരന്മാരും കുമാരിമാരും ആവിധം പല ഗുണങ്ങളും ചെമ്പുതായി മഹാഭാരതത്തിൽ കാണുന്നു. ദ്വാരകയിൽവെച്ചും രാമകൃഷ്ണന്മാർ ആമട്ടിൽ പലേ വാടനങ്ങളും നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. അവയിലൊക്കെ സഹോദരസഹോദരിമാരും ഭാര്യഭർത്താക്കന്മാരും മാതാപിതാക്കന്മാരും ഭേദംകൂടാതെ പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നതായി ഹരിവംശത്തിൽ കാണുന്നു.

മദ്യംകുടിച്ചുള്ളമദംകലനോൻ
ബലൻചുറ്റശ്രീനിധിപാടിരാമൻ
കൈകൊട്ടിമേളിച്ചുകിൾ സ്വഭായ്-
യാരേപതീഭേദിയുമായ്സ്സമാനം

അവൻ പരം പാടിടുവോണുകളെ
 പുണ്യ മഹാത്മാ മധുവൈരി മോദം
 ബലനം ഹർഷത്തിനു ബുദ്ധിശാലി
 പാടിടിനാൻ സത്യയൊക്കൊത്തു യോഗ്യൻ.
 സമുദയാത്രയ്ക്കിട ചേൻ പാതമൻ
 പാടിടിനാനാനരലോകവീരൻ
 ശ്രീകൃഷ്ണനോക്കൊത്തു രസിച്ചു പിന്നെ
 സ്തഭദ്രയാം സുന്ദരിയൊത്തു പാടി

5 രാസശബ്ദത്തിനു നൃത്തം എന്നേ അർത്ഥമുള്ളൂ. 'സ്രീ
 പുരുഷന്മാർ പരസ്പരം കൈകോർത്തുപിടിച്ചു വട്ടത്തിൽ
 നിന്നു നൃത്തം വെക്കുന്നതിനാകുന്നു' ആ പേരെന്നു ഭാഗ
 വതവ്യാഖ്യാതാവായ ശ്രീധരസ്വാമികൾ പറയുന്നു. ഹ
 രിചംശത്തിൽ ഇതിനു ഹല്ലീ.സംക്രീഡനം എന്നാണു പറ
 യുന്നത്. 'സ്രീകൾ വട്ടത്തിൽനിന്നാടുന്നതിനാകുന്നു' ഇത്
 പേരെന്നു സംസ്കൃതനിഘണ്ടുകാരന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട
 ന്നു. അതിലേക്കു കാമദേവനെ കടത്തിവിടുന്നതേയില്ല. 6
 രാസലീലയെ വർണ്ണിക്കുന്ന പുരാണങ്ങളിൽ രമയന്തരി
 പ്രിയ എന്നുപദങ്ങൾ കാണാം. രമ, രതി എന്നിവയ്ക്കു ക
 ല്ലി (വിനോദം) എന്നർത്ഥമാണ്.

അവിടെ പ്രായമൊത്തുള്ള ഗോപരൊത്തനാലാശയ
 രമിച്ചു പകലാക്കണ്ണൻ മുന്നമാവിണ്ണിലാം വിധം
 ഗോപർ ഭാഷ്യീരത്തിൽ വാണു കല്പിക്കുന്നോരകണ്ണനെ
 രമിപ്പിച്ചു മഹാബാഹോ വന്യക്രീഡനകളോൽ
 പാടിനാർ ചിലഗോപന്മാരുള്ളിൽ മോദമിയന്നവർ
 കണ്ണനെപ്പറ്റി മററന്യഗോപർ പാടി രതിപ്രിയർ

ഈ വിനോദത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്നതു ഗോപകുമാരന്മാർ മാത്രമായിരിക്കെ അതിൽ ആഭാസവിചാരത്തിനവകാശമില്ലല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു കുട്ടിക്കളിയിൽ രസിക്കുന്ന ബാലികാബാലകന്മാരുടെ ഇടയിലേക്കു കണ്ടപ്പണു പിടിച്ചുവലിക്കുന്നതു വലിയ അനാവശ്യമാണ്.

ഇന്ത്യയിൽ രാധാകൃഷ്ണന്മാർ സുപ്രസിദ്ധരാകുന്നു. രാധയെക്കൂടാതെ കൃഷ്ണനെ കാണുവാൻ ഞ്ഞെക്കും. ഏന്നാൽ ഈ പേരു (രാധ) മഹാഭാരതം വിഷ്ണുപുരാണം ഹരിവംശം ഭാഗവതം ഇവയിലൊന്നിലുമില്ല. ആ സ്ഥിതിക്കു നമുക്കെല്ലാവർക്കും പരിചിന്യായ രാധ എവിടെ നിന്നു വന്നു എന്നാലോചിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. കൃഷ്ണമാതാവിന്റെ സോദരനായ അംജനന്റെ ഭാര്യയുടെ പേർ രാധ എന്നായിരുന്നു. ആപേരു് ഒരു ഗോപസ്ത്രീക്കു കൈകൂത്തതും ആ മഹതിയെ വൃന്ദാവനറാണിയാക്കിയതും ബ്രഹ്മവൈവർത്തപുരാണമാണ്. എന്നാൽ ആദിമ ബ്രഹ്മവൈവർത്തപുരാണം ഇന്നു നമുക്കു സിദ്ധിച്ചിട്ടില്ലെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞതു ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഓർക്കണം. രാധ എന്ന ശബ്ദത്തിന്നു ഉപാസകൻ, പൂജകൻ, ഭക്തൻ, അർച്ചകൻ—സ്രീലിംഗത്തിലും പ്രയോഗിക്കാം—എന്നർത്ഥമാകുന്നു. ഈ നിലയിലായിരുന്നു ഓരോ ഗോപബാലികയും. അവരിൽ ആർക്കും പ്രത്യേക വൈശിഷ്ട്യമില്ല.

9 കരസവധം.

പു വൃ ഭാ ഗ ൨.

ശ്രീകൃഷ്ണനാകുന്ന വൃക്ഷത്തണലിൽ വിളങ്ങുന്ന ഗോപന്മാരെല്ലാംകൂടി ഉത്സാഹഭരിതരായി നല്ല കാളകളെ പൂട്ടിക്കെട്ടിയ ശകടങ്ങളിലിരുന്നു മധുരാപട്ടണത്തിൽനിന്നു ഏതാനും പടിഞ്ഞാറുകിടക്കുന്ന അംബികാവനം എന്ന പേരായ തീർത്ഥസ്ഥലത്തേയ്ക്കുപോയി. ആ വനത്തിൽ കൂടെ ഒഴുകുന്ന സരസ്വതീനദിയിൽ സ്നാനംചെയ്തു അവിടെ നടന്നിരുന്ന ഉത്സവം കണ്ടാഹ്ലാദിച്ചു അവർ ആ തീർത്ഥക്കരയിൽ ചിടുന്നുറങ്ങി. പാതിരാവായപ്പോൾ ഭക്ഷണാനേപദ്ധിയായ ഒരു അജഗരം അരിച്ചവന്നു നന്ദഗോപനെ പിടിച്ചുവീഴ്ത്തിത്തുടങ്ങി. ആത്തന്നാടം കേട്ട കൃഷ്ണൻ ഓടിയണഞ്ഞു പെരുമ്പാമ്പിനെ കൊന്നു. പിന്നീടൊരു രാവിൽ നടന്ന രാസക്രീഡാവസരത്തിൽ അരിയ്ക്കുന്നെന്നു പറയുന്ന ഒരു മടിച്ച കാള ഗോപന്മാരുടെ സമീപത്തെത്തി. കൂത്ത കൊമ്പുകളോടുകൂടിയ ആ വൃഷഭം ഇടുന്ന മുക്കുറുപ്പുംകേട്ട ഗോപികാഗോപന്മാർ വല്ലാതെ ഭയപ്പെട്ടുവശായി. തന്നെ കുത്തുവാൻ ഓടിചരുന്ന കാളയെ കൊമ്പുകളിൽ പിടിച്ചു കൈകാലുകൾ മേല്പോട്ടാക്കി മലത്തിതാൻ നില്ക്കുന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നു ശ്രീകൃഷ്ണൻ പതിനെട്ടടി ദൂരത്തേക്കെറിഞ്ഞു. വീണേടത്തുനിന്നു പിടഞ്ഞെണ്ണീറ്റു മണ്ടാമതും ഓടിയണഞ്ഞ കുററന്റെ കൊമ്പു പിടിച്ചു നിലത്തു വീഴ്ത്തിയശേഷം അരിന്റെ ഭേ

ഹത്തിൽ ചവിട്ടി പതം വരുത്തി കൈകൊണ്ടമർത്തിരോ
മകുപങ്ങളിൽ കൂടെ ധാരധാരയായി ചോര പുറപ്പെടുവി
ച്ച് ഒടുവിൽ കൊമ്പു പഠിച്ചെടുത്തു അതിനെ തലയ്ക്കു
ടിച്ചുകൊന്നു. വൃഷഭാഗമനത്താൽ ഇടയ്ക്കു നിന്നുപോയ
രാസലീല പിന്നെ നിർവ്വില്ലമായി നടന്നു. പിന്നെ ഒരി
ക്കൽ കുളമ്പടികൊണ്ട ഭൂമിയെപ്പിളർന്നു പൊടിപറപ്പി
ച്ചും മാനോധേഗം പോലെ നാലുപാടും ഓടിയുകൊണ്ടു
കേരിയെന്നു പറയപ്പെടുന്ന ഭയങ്കരനായ ഒരു കുതിര വ്ര
ജത്തിലെത്തിച്ചു. വ്രജവാസികൾ ചേടിച്ചവരെന്നു
നിൽക്കുമ്പോൾ കുതിര ഓടിവന്നു പിക്കാലുകളെക്കൊണ്ടു കൃ
ഷ്ണനെ ചവിട്ടി. ചവിട്ടുകൊള്ളുതെ ഓടിത്തുമാറിയ കൃ
ഷ്ണൻ അതിന്റെ പിക്കാലുകൾ പൊക്കിപ്പിടിച്ച് ലാഘവ
ത്തോടെ ഏറ്റുവില്ലാപ്പു ദൂരത്തേക്കുമാറിത്തു യാതൊരു കൂസ
ലും കൂടാതെ അതേസ്ഥലത്തു തന്നെനിന്നു. അല്പം അവി
ടെ മയങ്ങിക്കിടന്ന കുതിര വീണ്ടും എഴുന്നീറ്റു വാ പിള
ന്നു കൃഷ്ണന്റെ നേക്കുണഞ്ഞപ്പോൾ ഭഗവാൻ നീണ്ടുതടി
ച്ചുരുണ്ട താൻറെ കൈ അതിന്റെ വായിൽ കണ്ണത്തോളം
കുടത്തി അതിനെ ശപാസം മുട്ടിച്ചുകൊന്നു.

കൃഷ്ണന്റെ നാനാവിധഅപദാനങ്ങളും അദ്ദേഹ
ത്തിൽ ജനങ്ങൾക്കുള്ള ഭക്തിവിശ്വാസങ്ങളും നാടൊക്കെ
പരന്നു. താൻ ചെയ്ത വിവിധവധോപായങ്ങളിൽനിന്നു
രക്ഷപ്പെട്ട കൃഷ്ണൻ ദേവകിയുടെ എട്ടാമത്തെ പുത്രനാ
ണെന്നു ശ്രീനാരദമുഖത്തിൽനിന്നു കംസനാഥിയായി.
ശൈശവപരാക്രമങ്ങളുടെ വിളനിലമായ ആ കുട്ടി ശക്തി
യേറിയ ഗോപന്മാരുടെ കണ്ണിച്ചുണ്ണിയും രാജ്യത്തിന്റെ

നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും നിരവധിഃശാപന്മാരെത്തിച്ചു ചേർന്ന ഒരു വമ്പിച്ച സൈന്യത്തിന്റെ നേതാവും ആണെന്നു കംസനുമനസ്സിലായി ഭയങ്കരന്മാരായ നാഗന്മാർ കൃഷ്ണനെ എന്തുസഹായവും ഏതുസമയത്തും ചെല്ലാൻ ഒരുക്കമായിരുന്നു. ഈ സ്ഥിതികളൊക്കെ കംസനറിഞ്ഞു. തന്റെ പ്രജകളിൽ, യാദവന്മാർ ആഖാലവുലം, ഭൂരിപക്ഷവും, ആവഗൃംവന്നാൽ നേരിട്ടതെന്ന, ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നുക്കൊണ്ടു ഭയപ്പെട്ട കംസൻ 'ഇനി പരസ്വമായി കൃഷ്ണനെ കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നത് ആപൽക്കരമായിരിക്കും' എന്നു കണ്ടു. യദുക്കൾ, ഗോപന്മാർ നാഗന്മാർ എന്നീ മൂന്നുകൂട്ടരും ഒത്തുചേർന്നാൽ തന്റെ വിനാശമാണെന്നു കണ്ടറിഞ്ഞു കംസൻ കൃഷ്ണനെ കൊല്ലുവാനൊരുപായം ഉണ്ടാക്കി. യാദവന്മാരൽ ഒരു വലിയ യോദ്ധാപായ അക്രൂരനെ വരുത്തി കംസൻ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു; 'ഹേ സ്നേഹിത അക്രൂര' അങ്ങനെന്നിരിക്കൊരു സഹായം ചെയ്യണം. യദുഭോജന്മാരിൽ ഭയാനെപ്പോലെ എന്നിരിക്കൊരു വിശ്വപസ്തമിത്രമില്ല. ഈ ഭംഗത്തിൽ കേറി നന്ദഗോപഗൃഹത്തിൽ പോയി വസുദേവപുത്രന്മാരെ രണ്ടുപേരേയും കയ്യോടുകൂട്ടി കൊണ്ടുവരണം. അവരിവിടെ വന്നാൽ ആനയെക്കൊണ്ടു കൊല്ലിക്കാം അഥവാ അതിൽനിന്നു പർ രക്ഷപ്പെട്ടാൽ മല്ലന്മാരെക്കൊണ്ടാവാം. അവരെ കൊന്നുകഴിഞ്ഞാൽ വസുദേവനെയും മറ്റു വൃഷ്ണഭോജദാശാർഹന്മാരേയും സമൂലം വധിക്കാം. അത്യാഗ്രഹിയായ ഉഗ്രസേനനേയും തത്സോദരനായ ദേവകനേയും എന്നോടു മത്സരിക്കുന്ന മറ്റുള്ളവരെ ഒക്കെയും

ഞാൻ സംഹരിക്കുന്നുണ്ട്. ഞാൻ ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്ന ധനുർയാഗത്തിനു ചേരുന്ന ഗോരസങ്ങളോടു കൂടെ യാഗം കാണാനായി വരേണമെന്നു നന്ദാദി ഗോപന്മാരോടു പറഞ്ഞത് അപരേയും ആ രണ്ടു കുട്ടികളേയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോരണം. അവരുടെ പെരുന്ദുഷപരാക്രമങ്ങൾ കാണുന്നതു എനിക്കു സന്തോഷമാണ്. അതു കേട്ട് അശ്വരൻ വൃന്ദാവനത്തിലേക്കുപോയി അവിടെ എത്തിയ ഉടനെ കംസന്റെ വധോക്തൃമത്തെ വിചരമായി രാമകൃഷ്ണന്മാരെ ധരിപ്പിച്ചു. ഇനി ഇവനെ വെച്ചിരിക്കുവാൻ പാടില്ല' എന്നുകേട്ടതി കംസനെ കൊല്ലാനുള്ള ഉപായങ്ങൾ * വ്രജവാസികൾ ആലോചിച്ചു.

അശ്വരനെന്നിട്ടു രാമകൃഷ്ണന്മാർ മധുരയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അപരൊന്നിട്ടു വളരെ ഗോപന്മാർ യാത്രയായി. ധ

* കൃഷ്ണൻ, അല്ലയോ അശ്വര ഞാനിതിനുവേണ്ടുന്ന കരുതലുകളൊക്കെ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. കംസൻ ഫതനായെന്നതന്നെ ധരിച്ചുകൊൾക. ജ്യേഷ്ഠനും ഞാനും നാളെ മധുരയ്ക്കുപോകുന്നു. രാജാവിനുള്ള കാർദ്ദീയവൃന്ദങ്ങളെത്തു ഗോപന്മാർ ഞങ്ങളോന്നിട്ടു വരരുത്' എന്നു വിഷ്ണുപുരാണത്തിലും 'യദുസമുഹത്തിന്നന്തകനായ കംസനെ കൊന്നശേഷം ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠനെന്നിട്ടു അങ്ങയുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു വരികയും മറ്റുള്ള എല്ലാസുഹൃത്തുക്കളുടെ ഇഷ്ടത്തെ അനുസരിക്കയും ചെയ്യാം' എന്നു ഭാഗവതത്തിലും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഗൃഹം താരം ഒരു ഗുഹാലോചന നടന്നു. ആ വിവരം വൃന്ദാവനത്തിൽനിന്നു അകലെ വനഗർത്തിൽ താമസിക്കുന്ന നാഗന്മാർക്കുണ്ടു. എല്ലാവരുംകൂടി ഭയന്നായ കാസനെ കൊല്ലുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

നായ്കാം കാണാനെന്നു ഭാവിക്കുന്ന ഇവരുടെ യഥാർത്ഥ ഭൂതം രാമകൃഷ്ണന്മാരെ സഹായിക്കാനായിരുന്നു. ഇവ രോടെരൂപാൻ മധുരയിലെ ആയ്ക്കന്മാരെക്കെട്ടിപ്പിടിച്ചു നാൽതന്നെ മതിയാകുമായിരുന്നില്ല. ഏതാനുംമുന്പെ ഗമിച്ച നന്ദഗോപപ്രഭുതികൾ മധുരപ്പുരിയുടെ മുൻഭാഗത്തുള്ള ഉപവനത്തെ പ്രാപിച്ചിട്ടു രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ വരവിനെ കാത്തിരുന്നു. നന്ദാദികളുടെ സമീപത്തിലെത്തിയ ഭഗവാൻ അശ്രുരൻറെ കൈപിടിച്ചു. 'ഞാൻ പ്രവേശിക്കുന്നതിനു മുമ്പായിതന്നെ ഭവാൻ തേരിലേറിപ്പൊന്നു കംസനോടു ഞങ്ങളുടെ വരവിനെപ്പറ്റി പറയുക. സാമാനങ്ങളൊക്കെ ഇവിടെ പെച്ചുകൊണ്ടു വിശ്രമിച്ചശേഷം ഞങ്ങൾ പട്ടണത്തിലേക്കു പുറപ്പെടാം' എന്നു പറഞ്ഞു. അങ്ങിനെ ചെയ്തുകൊള്ളാമെന്നോതി അശ്രുരൻ പോയി. അന്നു രാത്രി രാമകൃഷ്ണാദിർ താമസിച്ചതു പട്ടണത്തിന്റെ പുറത്തായിരുന്നു. അസ്തമാനത്തോടുകൂടി നഗരം ഒരു ചുറ്റിക്കാണുവാൻ അവരിറങ്ങി. നമുക്കു അവരോടൊപ്പം അന്നത്തെ മധുരമായ മധുരപ്പുരിയെ ഒരു സമീക്ഷിക്കുക. ഗോപുരങ്ങൾ സ്തൂപികൾകൊണ്ടു നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട പലും അത്യുന്നതങ്ങളുമായിരുന്നു. വാതിലുകൾ പീതിയുള്ള പലും സ്വർണ്ണത്തകിടുകൾകൊണ്ടു നിർമ്മിതങ്ങളുമായിരുന്നു. പിടിച്ചുകൊണ്ടായിരുന്നു ധാന്യങ്ങൾ സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന അറകളുടെ കവാടങ്ങൾ രീതിയെന്നതു്. നാലുഭാഗത്തും അത്യുഗ്രാധത്തിൽ കഴിച്ചുണ്ടാക്കി കല്ലുകൊണ്ടു ബലമായി കെട്ടിയുറപ്പിച്ച കിടങ്ങുകൾ നിമിത്തം ശത്രുരാജാക്കന്മാർക്കു് അവിടേക്കുള്ള പ്രവേശനം

അത്ര എളുപ്പമായിരുന്നില്ല. ഫലപുഷ്പപ്രധാനങ്ങളായ
 ബഹുവിധവൃക്ഷങ്ങളും ലതകളും നിറഞ്ഞ തോപ്പുകൾ അ
 വിടവിടെ ശോഭിച്ചിരുന്നു. നാലാകൂടിയ വഴികളുടെ
 കാരങ്ങളിൽ ഉയർന്നിരിക്കുന്ന സ്വർണ്ണമയങ്ങളായ അത്യാ
 നന്തമാളികകൾ, ഗൃഹങ്ങളുടെ മുൻഭാഗത്തു കാണാൻ ഒരു
 സഞ്ചരിക്കുവാൻപേണ്ടി നടപിടിച്ചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന അരാമ
 ങ്ങൾ, ഓരോ കൈവേലകൾകൊണ്ടുപജീവിക്കുന്ന ത
 ട്രാൻ, അശാരി, കൊല്ലൻ എന്നിങ്ങനെയുള്ള പണിക്കാരു
 ടെ തൈവുകൾ, അവരുടെ പ്രവൃത്തികളേയും സംഘങ്ങ
 ലേയും പരിഷ്കരിക്കാൻ വേണ്ടുന്ന കാര്യങ്ങളെ നടത്തുന്ന
 സംഘമുഖ്യന്മാരുടെ മനോഹരങ്ങളായ സഭാമന്ദിരങ്ങൾ,
 ചൈതന്യം, വരും, നീലം, പവിഴം, മുത്തു, ഇന്ദ്രനീലം എ
 ന്നീവ പതിച്ചിട്ടുള്ള വളഭികളിൽ വന്നിരുന്നു. കണ്ണാന
 നുകരങ്ങളായ നാദങ്ങളെ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന പക്ഷികൾ,
 വളഭികളുടെ അധോഭാഗത്തിൽ ജനങ്ങൾക്കിരുന്നു വിശ്ര
 മിപ്പാനുണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള മണിത്താകൾ, രത്നക്കല്ലുകളും സ്വ
 ണ്ണപാതിലുകളുമുള്ള ജനലുകൾ, നാനാതരത്തിലുള്ള ജന
 ങ്ങൾക്കും, വാഹനങ്ങൾക്കും നിർമ്മാധമായി സഞ്ചരിക്ക
 തക്ക വിസ്താരമേറിയ രാജപാതകൾ, ദപീപാന്തരങ്ങ
 ലിൽനിന്നു വരുത്തിയവയും സ്വദേശത്തു നിർമ്മിച്ചവയു
 മായ ബഹുവിധമനോഹരവസ്തുക്കളെ നിരത്തിവെച്ചു
 യാത്രക്കാരുടെ പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളേയും ഏകകാലത്തിൽ സ
 മുചിതമായ രീതിയിൽ ആനന്ദിപ്പിക്കുന്ന അങ്ങാടിത്തരു
 വുകൾ, പരിമളദ്രവ്യങ്ങളായ ചന്ദനം, പനിനീർ മുതലാ
 യ പക്ഷക്കിയ ജലം തളിച്ചു പൊതുകിയിരിക്കുന്ന പാ

തകളുടെ ഇരുഭാഗങ്ങളിൽ നിരത്തിവെച്ചിരിക്കുന്ന മനോഹരപുഷ്പങ്ങൾ, മലകൾ കലവാഴകൾ നാളികരങ്ങൾ എന്നിവകൊണ്ടലങ്കരിച്ചിരിക്കുന്ന പടിയാതിലുകളോടുകൂടിയ വീടുകൾ, പുഷ്പങ്ങൾ കരുത്തോലവെട്ടുകൾ മലർ മുതലായവ വാരിവിതറിയിരിക്കുന്ന തെരുവുകൾ, തയിർ പാൽതീർത്ഥമെന്നിവ നിറച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്ന പൂണ്ണകുളങ്ങൾ, അവയുടെ മുഖങ്ങളിൽ രിഷകിവെച്ചിരിക്കുന്ന മാവിൻതളിരുകളുടെ കൊത്തുകൾ, പൂണ്ണകുളങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ നിരത്തിവെച്ചിരിക്കുന്ന ദീപാവലികൾ എന്നിവ കാരം അലങ്കാരങ്ങളിലും തെരുവുകളിലും ശോഭിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മധുരാപുരിയെ ഭഗവാൻ നാലുപാടും നടന്നു കണ്ടു. അഹോ അക്കാലത്തെ മധുരാപുരിയിലെ ധനസമൃദ്ധിയും വാണിജ്യപ്രചാരവും നോക്കുക. വസുദേവപുത്രനാറെത്തിയ വിചരം അറിഞ്ഞു അവരെ കാണാൻ പട്ടണത്തിലെ സ്ത്രീകൾ അത്യുത്സാഹത്തോടെ കൂട്ടംകൂട്ടമായി തെരുവുകളുടെ ഇരുഭാഗത്തും വന്നുനിന്നു സന്തോഷപൂർവ്വം ബഹുവിധപുഷ്പങ്ങളെ കൈനിയെ വാരിയെടുത്തു രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ ശിരസ്സിൽ വെച്ചിട്ടു. അങ്ങിനെ ആനന്ദഭരിതരായി നടക്കുന്ന അവയെക്കുതിരായി കംസൻ വസ്ത്രം അലക്കിക്കൊണ്ടുപോകുന്ന ഒരു രജകൻ വന്നു ചേർന്നു.

കൃഷ്ണൻ—(രജകനോടു) ഹേ പുരു! ഭാനം സ്വീകരിക്കാൻ അഹരായ ഞങ്ങൾക്കു ഉചിതവസ്ത്രങ്ങളെ തന്നാലും. ഭാതാവായ നിനക്കു നാശരഹിതമായ ശ്രേയസ്സുണ്ടാവും. അതിൽ സംശയം വേണ്ട.

രജകൻ— രക്തകുടാതെ എന്തും പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഭർവ്വത്തന്മാരെ! കാടുകളിലും മലകളിലും നിത്യം സഞ്ചരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ ഇത്തരത്തിലുള്ള ഉത്തമവസ്ത്രങ്ങൾ ധരിക്കാറുണ്ടോ? രാജദ്രവ്യങ്ങളെ ആഗ്രഹിക്കുന്ന നിങ്ങളുടെ ഭരമാചാരം കൊള്ളാം. മുർഖന്മാരെ! അറിയില്ലാത്ത നിങ്ങളുടെ സാഹസം ഞാനിപ്പോൾ ഷമിക്കുന്നു. ഇവിടെ നിന്നുപോയി അന്യത്ര ഓടിത്തീരിക്കുവിൻ. രാജദ്രവ്യത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്ന നിങ്ങളെ രാജഭടന്മാർ പിടിച്ചുകെട്ടി ഉപദ്രവിക്കും.

വകതിരിവുകുടാതെ സംസാരിച്ച രജകനെ കൃഷ്ണൻ കോപിച്ചു ഒരടി അടിച്ചു. അവനതുകൊണ്ടു മറിഞ്ഞു വീണു ചത്തു. അവനെ അനുഗമിച്ചിരുന്നശേഷം രജകന്മാർ വസ്ത്രം വലിച്ചെറിഞ്ഞു ഓടിപ്പോയി. രാമനും കൃഷ്ണനും ഇഷ്ടമുള്ള നീലപീതവസ്ത്രങ്ങൾ ഓരോന്നെടുക്കുകയും ഓരോന്നുത്തരീയമാക്കുകയും ചെയ്തശേഷം ബാക്കിയുള്ളവയിൽ കുറെ ഗോപന്മാർക്കു കൊടുത്തു. പിന്നെയും ശേഷിച്ചവയെ അവിടെത്തന്നെ ഇട്ടേച്ചുപോയി. പ്രസ്തുത വീരകൃത്യം കണ്ടു സന്തോഷിച്ച ഒരു തുണൽക്കാമൻ അവിടെ വന്നു നാനാവണ്ണങ്ങളുള്ള വസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടു അവർക്കു യോജിച്ചുള്ള കടകാട്ടാഭരണങ്ങളുണ്ടാക്കി അവരുടെ അമ്പയലങ്ങളിൽ ചാത്തി അലങ്കരിച്ചു. അനന്തരം സുദാമാവു എന്നൊരു മാലക്കാമൻ അത്യന്തം സുരഭികളും പ്രശസ്തങ്ങളുമായ പൂക്കൾകൊണ്ടു കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയ മാലകളെ അവർക്കു സൽക്കരിച്ചു. പിന്നെ ചന്ദനം മുതലായ കൂറിക്കൂട്ടുകളെടുത്തു ആ വഴിയെ ചെന്ന ഒരു കബ്ജയെ

അവർ കണ്ടു മുട്ടി. കംസൻ കുറിക്കൂട്ടുകൊണ്ടു പോയിരുന്ന
 ത്രിവക്ത്രയായ ഒരു വേശ്യയായിരുന്നു അവളെങ്കിലും അ
 ത്തികളായ രാമകൃഷ്ണന്മാർക്കു അംഗരാഗം നൽകുവാൻ ലേ
 ശം മടി കാട്ടിയില്ല. ചന്ദനം പുശി പ്രീതനായ കൃഷ്ണൻ
 തന്റെ രണ്ടു കാലടികൾകൊണ്ടു അയ്യപ്പന്റെ കാലടികളെ
 അമർത്തി പാമ്പുവിരലും മൂങ്ങാണിവിരലും മലർത്തിപ്പിടി
 ചൂമ്പലത്തു കൈകൊണ്ടു താടിയിൽ ബലമായി പിടിച്ചു
 ഇടത്തെ കൈകൊണ്ടു പൃഷ്ടഭാഗം താങ്ങി താടിയിൽ
 കൈവിരലുകൾ ഉഴന്നി ഉയർത്തി വളവു തീർത്തു. പിന്നെ
 അവർ കംസന്റെ അസ്രശാലയിൽ ചെന്നു കേറി വല്ലെ
 ടത്തു മുറിച്ചു ദ്വാരപാലന്മാരെ കൊന്നു. അനന്തരം അ
 വർ നഗരത്തിൽ പുറത്തേക്കു തന്നെ പോന്നു. മടക്കത്തി
 ലും ചിലരോടു മല്ലിക്കേണ്ടിവന്നു. ആ രാത്രി അങ്ങനെ
 കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ കംസൻ ഇതുകൊണ്ടൊന്നും കുലു
 ങ്ങാതെ രാമകൃഷ്ണന്മാരെ കൊല്ലാമെന്നുള്ള മോഹത്തോ
 ടെ ഉൽക്കണ്ഠാപൂർവ്വം പുലരുന്നതുവരെ കഴിച്ചുകൂട്ടി.

ഉത്തരഭാഗം

നേരം പുലർന്നു. ഇടിപോലെ പെരുമ്പറ മുഴങ്ങി-
 കാഹളം ശബ്ദിച്ചു. അതുകേട്ടു അനേകായിരം ജനങ്ങൾ
 ധനുർമ്മഹം (അസ്രാഭ്യാസപരീക്ഷ) കാണാൻ പുറപ്പെ
 ടു. മധുരാപുരവാസികളത്രയും ആ സ്ഥലത്തെത്തി. ജന
 ങ്ങൾ ഓരോ മഞ്ചത്തിലിരുന്നു, രാജകുമാരന്മാരും മന്ത്രി

മാതം ഓരോ പീഠങ്ങളിലും. കംസൻ മന്ത്രികളോടുചേർന്നു തന്റെ കീഴിൽ ഓരോ ദേശങ്ങളുടെ ആധിപത്യം വഹിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാരിരിക്കുന്നതിന്റെ നടുവിൽ അവർക്കെല്ലാവർക്കും ബഹുമാനിക്കത്തക്കവിധം സർവ്വോപരിസ്ഥമായ സിംഹാസനത്തിലിരുന്നു. സ്രീകർക്കിരിക്കുവാൻ ഒരു പ്രത്യേകമണ്ഡപമുണ്ടായിരുന്നു. നന്ദൻ തുടങ്ങിയ ശോപന്മാരും വസുദേവാക്രൂരന്മാരും അവിടെ ഹാജരായി. എല്ലാവരും ഏകാഗ്രതയോടെ രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ വരവുനോക്കിയിരുന്നു. ജ്യേഷ്ഠനോടു കൂടി രംഗപ്രവേശം ചെയ്യുന്ന കൃഷ്ണനെ ഉപദ്രവിക്കുവാനായി പ്രവേശനസ്ഥലത്തു രാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം കുപലയാപീഡത്തെ നിർത്തിയിരുന്നു. ആനക്കാരന്റെ ഭാഗവും ആനയുടെ നിലും കണ്ട ഉടനെ ദേഹാലങ്കാരങ്ങൾ ഏതാനും അഴിച്ചുവെച്ച്, വസ്ത്രം മുറുകെ ഉടുത്ത്, ഉത്തരീയം ബലമായി അരയിൽക്കെട്ടി, മാലകളെ എടുത്ത് പിരി വലംപിരികളായിട്ട്, മേലുനാദഗംഭീരതയോടിക്കൂടിയ ഭഗവാൻ പറഞ്ഞു. 'എടാ ആനക്കാര! ആനക്കാര! ഞങ്ങളുടെ മാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു ആനയെ വേഗം മാറ്റിക്കൊണ്ടു പോ. താമസിക്കരുത്. അല്ലാത്തപക്ഷം നിന്നെയും ആനയേയും ഈ ക്ഷണത്തിൽ ഞാൻ യമപുരിക്കയക്കും.' എന്നാൽ പാപ്പാൻ അതൊന്നും കേൾക്കാത്ത ഭാവത്തിൽ ആനയെ കൃഷ്ണനു നേരെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നുണ്ടായത്. ആന കൃഷ്ണന്റെ നേക്ക് അതിവേഗത്തിൽപാഞ്ഞെത്തി തുമ്പിക്കൊണ്ടു പിടിച്ചു. തൽക്ഷണം പിടുത്തത്തിൽനിന്നു തെററിയ ഭഗവാൻ മുഷ്ടിച്ചുരുട്ടി ആനയുടെ മണ്ണുകത്തിൽ ബ

ലമായി ഇടിച്ചുയടന്ന നാലുകാലുകളുടെ ഇടയിൽ പ്ര
 വേശിച്ച അതിനു തന്ന കാണാൻ പാടില്ലാത്തവിധം
 കിടന്നു. കൃഷ്ണനെ കാണാതെ ക്രുദ്ധിച്ച ഗജം മണത്തറി
 ണ്ണു തുമ്പിക്കൈകൊണ്ടു പിടിച്ചു എങ്കിലും അതും വിട്ടു
 കൂട്ടി വെളിക്കുമാടി. പിന്നെ ഭഗവാൻ അതിശക്തനാ
 യ അതിന്റെ വാലുപിടിച്ചു ഇരുപത്തഞ്ചു വില്ലാടു പി
 ന്നോക്കും വലിച്ചു. ഉടനെ വാലുവിട്ടു ആനയുടെ മുമ്പിൽ
 വന്നു കൈകൊണ്ടതിനെ അടിച്ചു ഉടനെ അല്പം മുന്നോ
 ടുമാടി. ആന തുമ്പിക്കൈ നീട്ടി പിടിച്ചു പിടിച്ചില്ലെ
 ന്നായപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ ഭൂമെമാടിനിലത്തു വീണു എന്നാ
 ണ്ണു തോന്നിപ്പിക്കുവാനായി പതിഞ്ഞുകിടന്നു. ഉത്തരക്കു
 ണത്തിൽ ആനയ്ക്കു കാണാൻ സാധിക്കാത്ത വേഗത്തിൽ എ
 ഴുന്നേറ്റു നിന്നു. ക്രുദ്ധിച്ച ഗജം കൃഷ്ണനേയാണെന്നു വി
 ചാരിച്ച ഭൂമിയിൽ കുത്തി. പക്ഷേ അതു ഭൂമിയിൽ പതി
 ണ്ണതേയുള്ളു. ആ അവസരത്തിൽ മുമ്പിലും പിമ്പിലും
 നിന്നു ആനക്കാരൻ പ്രേരിക്കയാൽ ആനപണിപ്പെട്ടെണ്ണീ
 റു കൃഷ്ണന്റെ നേക്കു പാഞ്ഞെത്തി. അപ്പോൾ ഭഗവാൻ
 അതിന്റെ അടുത്തുചെന്നു തുമ്പിക്കൈ പിടിച്ചിഴുത്തു ഭൂമി
 യിൽ വീഴ്ത്തി. ഗജപ്രാണാപഹാരിയായ സിംഹമെന്ന
 പോലെ മഹാപരാക്രമശാലിയായ ഭഗവാൻ വീണുകിട
 ക്കുന്ന ആനയുടെ ഒരു കൊമ്പിനെ ഒരു കാൽകൊണ്ടു ച
 വിട്ടിയമത്തി മറേറു കൊമ്പു കൈകൊണ്ടു പുഴക്കിടയടു
 ത്തു. ആ കൊമ്പുകൊണ്ടുതന്നെ അതിനേയും അടുത്തുനി
 ന്നിരുന്ന ആനക്കാരനേയും പ്രഹരിച്ചു. മുതകുടിപത്തെ
 ഉപേക്ഷിച്ചു ഇടത്തുകൈകൊണ്ടു പിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു

കൊമ്പു തോളിൽപെച്ചു അതിൽ നിന്നൊഴുകുന്ന ചോരയും മദജലവും ദേഹത്തിലൊലിച്ചു കാണുന്നവർക്കു ഭയം ജനിപ്പിക്കത്തക്ക പരാക്രമത്തോടുകൂടി നമ്മുടെ കഥാപുരുഷൻ രംഗത്തിലേക്കു പ്രവേശിച്ചു. മറ്റേ കൊമ്പു ബലരാമൻ തോളത്തു പെച്ചിരുന്നു. അവരൊന്നിച്ചു ഏതാനും ഗോപന്മാരും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഗജഭന്തപരായുധനായ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ രംഗപ്രവേശത്തിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഭാഗവതംപോലെയെങ്കിലും വണിക്കുന്നു.

മല്ലനാക്കിടിപാൾ, ജനത്തിനരചൻ,
 മീനാങ്കനേണാങ്കിമാ-
 ക്കിപ്പുത്തിൽസ്സുവിപല്ലപക്,രിഖല-
 ക്കാ,നന്ദനാനന്ദനൻ
 കാലൻകംസൻ, ദേഹികൾക്കിഹ വിരാൾ,
 ജ്ഞാനിക്കുതപംപരം
 മൂലംവൃഷ്ടികലത്തിന്നെന്നു കരുതീ
 മാതാപാകരക്കണ്ണനെ.

ഇങ്ങനെ രംഗത്തിൽനിന്നു വിളങ്ങുന്ന രാമകൃഷ്ണന്മാരുടെ അടുക്കലെന്നു ചാണ്ടരൻ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:—
 “ദേഹ നന്ദകുമാര! ഹേ രാമ! നിങ്ങൾവീഴ്ചമുള്ളവരെന്നു സർവ്വസമ്മതമായും മല്ലയുദ്ധത്തിൽ സമർത്ഥനായും ആകയാൽ നിങ്ങളെ കാണാനുള്ള ആഗ്രഹത്താൽ രാജാവു നിങ്ങളെ വരുത്തിയതാണ്. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ ത്രിവിധകരണങ്ങളാൽ രാജാവിന്റെ പ്രീതിസമ്പാദിക്കണം. അല്ലാത്തപക്ഷം നിങ്ങൾക്കു ബന്ധനം മരണം മുതലായവ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും.

വിശേഷബലം. കാടുകളിൽ മാടുമേച്ചു നടക്കുന്ന നിങ്ങൾക്കു മല്ലുതീയ അറിയാതിരിക്കാൻ തരമില്ലല്ലോ.'

കൃഷ്ണൻ - കാട്ടിൽ വസിക്കുന്ന ഞങ്ങളും ഈ ഭോജരാജാവിന്റെ പ്രജകൾ തന്നെ. അവിടുത്തെ ഇഷ്ടം എപ്പോഴും ചെയ്യാൻ ഞങ്ങളും ഒരുക്കമാണ്. തന്നിരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾക്കു പരമശ്രേയസ്സുണ്ടാകുമെന്നതിൽ സംശയമില്ല. എന്നാൽ ഞങ്ങൾ കുട്ടികളല്ലേ? ഞങ്ങളെപ്പോലെ വയസ്സും ബലവും ഉള്ളവരോടു ഞങ്ങൾ പൊരുതാം. ബലിഷ്ഠനായ നിങ്ങളോടൊപ്പം യുദ്ധം ചെയ്യാൻ തക്കവരല്ല. അധർമ്മം സഭാവാസികൾക്കുണ്ടാകാതിരിക്കത്തക്കവണ്ണം നമുക്കു ഭവനപയുധം ചെയ്യാം. ബലന്മാരായ ഞങ്ങളോടുള്ള ലീല വലിയ സാഹസമായെന്നു ഓടിച്ചിൽ തോന്നാനിടവരുത്തരുത്.

ചാണ്ടൻ - നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ആകൃതിയിൽ ബാലന്മാരാണെങ്കിലും ബലപരഃക്രമങ്ങളിൽ അങ്ങനെയല്ല. കാട്ടിൽപെച്ചു പ്രലംബാരിഷ്ടക്ഷേപികളേയും ഈ രംഗത്തിൽപെച്ചു ഇതാ ഇപ്പോൾ ക്വലയാപീഡനേയും വധിച്ചു നിങ്ങൾ അത്യന്തം മൈമിടുകയും അഭ്യാസപരിശീലനവും തികഞ്ഞ പരാണെന്നു നിശ്ചയം. ഞാൻ ഭവാനോടേൽക്കാം. രാമനും മുഷ്ടികനും തമ്മിൽ പൊരുതട്ടെ.

യുദ്ധം തുടങ്ങി. മുഷ്ടികൾകൊണ്ടു മുഷ്ടികളേയും മുട്ടുകൾകൊണ്ടു മുട്ടുകളേയും ശിരസ്സുകൊണ്ടു ശിരസ്സിനേയും മാറിടംകൊണ്ടു മാറിടത്തേയും അവർ അന്യോന്യം അടിച്ചു. കൈകളിൽപ്പിടിച്ച് വട്ടംചുറ്റിക്കുക, വാരിയെടുത്തു ഓരം എറിയുക, കൈകൊണ്ടു കെട്ടിപ്പിടിച്ച് ശ്വാസം മു

ദിക്കുക, കീഴ്പോട്ടു വീഴിയിടുക, മുന്മാട്ടു പിടിച്ചിഴുകുക, പിന്നാക്കം വലിച്ചിഴുകുക, മുതലായ പ്രവൃത്തികൾക്കു് സഭാവാസികൾ പലരും പചതും പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. 'ബലപാനാതം ബലഹീനന്മാരും തമ്മിൽ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതു അവിഹിതമാണ്'. ഈ യുദ്ധം രാജാവിനിഷ്ടമാണെന്നു കണ്ടാൽ സഭാവാസികൾ അതിനെ തടയണം. വളം പോലെ ഏറ്റവും ഉറപ്പുള്ള സർവ്വവ്യയങ്ങളും മഹാമേരുവിനൊത്ത ശരീരവും ചേർന്നു മല്ലന്മാരെവിടെ! ഏറ്റവും മുട്ടിക്കളയ അന്ധവങ്ങളുള്ളവരും മെയ്യനെ പ്രാപിക്കാത്തവരുമായ കുട്ടികൾ എവിടെ! ദുഷ്ടരാണ് ഈ സഭാവാസികളും കംസനും. എത്രയും അധർമ്മമായ ഈ യുദ്ധം കണ്ടുനിന്നാൽ സത്തുക്കൾക്കു പാപം നേരിടും. അധർമ്മം നടക്കുന്ന ദിക്കിൽ നിന്നു സത്തുക്കൾ ദൂരെ പോകണം. ശുദ്ധിയുള്ള സഭ ദുഷ്ടമാണ്. അതുകൊണ്ടു ബുദ്ധിയുള്ളവർ സഭയിൽ പോകാൻ വളരെ സൂക്ഷിക്കണം. വേണ്ടതും വേണ്ടാത്തതും ഓർത്തറിയുവാനും അവസരോചിതമായി പറയുവാനും വിഷമമാണ്. നല്ലതു പറയാതിരിക്കുന്നതും വല്ലാത്തതു പറയുന്നതും അപാകായിരിക്കുന്നതും ഒന്നുപോലെ പാപമത്രെ. ഏവംവിധം സഭാവാസികൾ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കു ചാണ്ടരനും കൃഷ്ണനുംകൂടി കെട്ടി മറിഞ്ഞ ഭൂമിയിൽ പീടും. തൽക്ഷണം ചാണ്ടരൻ കൃഷ്ണന്റെ മറവിൽ കേവലംഗനാഭം ചെയ്തു. ജനങ്ങൾ അത്ഭുതമായി. കംസൻ സന്തോഷിച്ചു. ചാണ്ടരനെ നൽകുവാൻ ഏതതു സമ്മാനമാണു വേണ്ടതെന്നോക്കുന്ന അവസരത്തിൽ നമ്മുടെ ഗോപബാലൻ എതിരാളിയെ കാലുരണ്ടും പിടിച്ചു ഭൂ

മിയിൽ മരിച്ചിട്ടു. ഉടനെ ഏഴുനേരനിന്നു അവന്റെ കാലുപിടിച്ചു കുട്ടികൾ വടി വീശുന്നതുപോലെ അവനെ കുറെനേരം വട്ടം ചുറ്റിച്ചു ഭൂമിയിലിടിച്ചു. ചാണ്ടരൻ ഹതനായി. അവന്റെ ദേഹം ശിഥിലമായി. ബലരാമനോടേറ്റ മുഷ്ടികനും ചാണ്ടരനെ അനുഗമിച്ചു. ഇതുകണ്ടു നിന്ന മറ്റു മല്ലന്മാർ ഓടിയെന്നു. അവരെ രാമകൃഷ്ണന്മാർ അടിച്ചുകുറ്റിയപ്പോൾ ശേഷിച്ചവർ പേടിച്ച് പാടി. രാമനും കൃഷ്ണനും ചങ്ങാതിമാരും രംഗഭൂമിയിൽ ചാടിത്തകർത്തു. കംസൻ കോപാഗ്ധനായി കണ്ണിൽനിന്നു തീപ്പൊരി ചിതറുമാറു പറഞ്ഞു; 'ഇവിടെ നിന്നു ഇതുകനാലിപ്പിച്ചുള്ളരെ ആട്ടിക്കളയവിൻ. നന്ദനെപ്പിടിച്ചു ചങ്ങലയ്ക്കിടുവിൻ. വസുദേവനെ നിഗ്രഹിക്കുവിൻ'.

ഇവണ്ണമാരോന്നുയരത്തിൽ മഞ്ചമാ-
ണ്ടു ചന്ദ്രപരംകംസനരത്തുരയ്ക്കുവേ.
സ്വപദ്യമോടൊത്തുകുളിക്കുമച്ചതൻ
ജവംകുതിച്ചു ചുമയൻ ചാട്ടമായ്.
കുതിച്ചു ചാടിപ്പലമഞ്ചവീഥിയോ-
ടെരിത്തുപൊന്തിക്കളിച്ചാടിയങ്ങിനെ
അതിദൃതംകംസകരീന്ദ്രനുള്ളിടം
പതിച്ചു ഡിംഹാരവലോരനാംഹരി.
അടുത്തുകണ്ടപ്പൊഴുതൊന്നുഞെട്ടിയാ-
ളെടുത്തുകംസൻ പരിചുറ്റിപ്പിടിച്ചപ്പോ-
തുടുത്തുപെട്ടെന്നു തുറിച്ചു കണ്ണുമായ്-
ക്കടുത്തുടൻ കണ്ണനെ യാനനോക്കിനാൻ.
തീരിച്ചുമമ്മട്ടമരിച്ചുമുക്കൊടും

ചെരിച്ചമോരോവകവെട്ടുവെട്ടിനാൻ
 മരിച്ചവീഴാൻ കരുതുന്ന മാതൃലൻ
 ചിരിച്ച ചാഞ്ചാടിന ഭാഗീനയനെ.
 സ്വപമാതൃലൻ വീശിന ചീക്കശേഷവും
 സ്വപമാനയാൽച്ചാഞ്ഞുചെരിഞ്ഞൊഴിഞ്ഞവൻ
 അമാന്തമാക്കിപ്പഴുതേകളുത്തു കൊ-
 ണ്ടമാനുഷക്കുട്ടികളിച്ച കേശവൻ.
 ഒരുങ്ങിനിന്നു പിടികൂട്ടുവാൻ പരം
 പരുന്തുറാഞ്ചുംപടിപാഞ്ഞ കംസനെ
 കരുത്ത നാചീരനുമുന്നിചന്നുകൈ-
 വരുത്തുകണ്ണന്റെ തചസ്തുറാഞ്ചുവാൻ
 തരത്തിലുന്നിപ്പിരിയുമ്പൊഴൊപ്പമേ
 ശിരസ്സിലെത്തിപ്പിടികൂടിനാൻ പർ
 അരംതെരിച്ചാപ്പരിചത്തടപ്പിട-
 കരംതിരികുത്തലമാററി മാധവൻ
 ഇറക്കുമറും വിരൽകൂട്ടിമാധവൻ
 മുറുക്കെയും പിടിച്ചുപെടുത്തുവാൻ
 തെരുക്കുമായി മകുടംതെരിച്ചുപോയ്
 പരുക്കുമോറുപലപാടലസ്തുയാൽ.
 കരസ്ഥമാം ഖഡ്ഗവുമായുചർമ്മവും
 നിറസ്സുമാമ്മാറുവലിച്ചുചച്ചുടൻ
 ഖരന്റെ രോഷാരുണഭീഷണാനനം
 പരൻപുമാൻ കണ്ടുനശിച്ചു സന്ധിതം.
 മുടിപ്പിടുത്തത്തിൽ ചിടാതെ ചീരനെ-
 ച്ചിടിച്ചുലച്ചുലപദത്തിൽ നിന്നുടൻ

ചൊടിച്ചു കീഴ്പോട്ടു മറിച്ചുതാനമ-
 പ്പടിക്കുചാടീഹരിരംഗഭൂമിയിൽ
 നിരസ്തജീവസ്ഥിതിയാൻ കംസനെ
 പ്പരംനിലത്തിട്ടുവലിച്ചുമാധവൻ.

അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരിൽ ഒരുത്തനെങ്കിലും കംസനെ സഹായിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടില്ല. എല്ലാവരും നിശ്ശേഷമായി നിന്നു. അതു കണ്ടു സഹിക്കാതെ കംസസോദരനായ * സുമാലി (സുനാമഃവ) ചാടിപ്പുറപ്പെട്ടു; പക്ഷെ ബലരാമൻ അവന്റെ കഥ ക്ഷണത്തിൽ കഴിച്ചു. അല്പനേരത്തേക്കു നിശ്ശബ്ദമായിരുന്ന രംഗപ്രദേശം അനന്തരക്ഷണത്തിൽ ഗോപന്മാരുടെ കൈകൊട്ടലും അപ്പവിളിയുംകൊണ്ടുമുഴങ്ങി. നഗരത്തിനു പുറത്തുനിന്നിരുന്നവരൊക്കെ അകത്തേക്കോടിച്ചെന്നു. മഹാഭാരതത്തിൽ കംസവധത്തെപ്പറ്റി കൃഷ്ണൻ പറയുന്നതു നോക്കുക.

* * * കംസൻ യാദവന്മാരെവെന്നടൻ
 ബാഹ്വദാത്തജകളെവേട്ടാനാജ്വലികെട്ടവൻ
 സഹദേവാനജകളാമാസ്തിപ്രാസ്തികളാമവർ
 ഇസ്സഹായത്തിനാൽ ജ്ഞാതിമന്ദനംചെയ്തുകൂർമ്മതി
 മികച്ചവന്നിതാക്കംസന്നതിയായുള്ളുടൻ മം

• കംസന്റെ സോദരരായി എട്ടുവർഷമായിരുന്നു എന്നും അവരെ ഒരേയും രാമൻ കൊന്നു എന്നും ഭാഗവതത്തിൽ കാണുന്നു. കംസവധം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ പന്ത്രണ്ടു വയസ്സായിരുന്നുള്ളൂ. അന്നു ഫാൽഗുനമാസത്തിൽ കൃഷ്ണചതുർത്ഥി (ഏകാദശം മാർച്ച് ഒന്നാംതിയ്യതി) ആയിരുന്നു.

ഭോജാനപയത്തിൽവൃദ്ധന്മാരാദൃഷ്ടൻ പീഡചെയ്തയാൽ ജ്ഞാതിരക്ഷസ്സുപേണ്ടിട്ടീയെന്നവന്നാശ്രയിച്ചതേ ആഹ്ലകൻതന്റെമകളെയ ക്രൂരനുകൊടുത്തുമേ സങ്കഷ്ണനോടൊന്നിച്ചാജ്ഞാതികായ്ക്കും നടത്തി ഞാൻ ഞാനുംരാമനുമക്കംസ സുനാമഹതി ചെയ്തതേ.

കംസവധത്തെ അനുമാദിച്ച ഗോപന്മാർ അത്ഭുതത്തിൽ കൈകൊട്ടി ആത്തുവിളിച്ചപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ സന്തോഷമല്ല നേരെ മറിച്ചു സന്താപമാണുണ്ടായത്. കംസന്റെ അമ്മയും ഭായുമാരും കുട്ടികളും മറ്റു ബന്ധുക്കളുമെന്നുമാത്രമല്ല വൃദ്ധനായ ഉഗ്രസേനൻപോലും മാത്രം തലയ്ക്കുമിട്ടിട്ടു നിലവിളി കൂട്ടുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണന്റെ ഹൃദയം അലിഞ്ഞു. യാദവന്മാർ ചൂഴ്ന്ന സദസ്സികൾ പശ്ചാത്തപത്തോടെ അദ്ദേഹം ബാഷ്പപൂർണ്ണാക്ഷേപണനായി പറയുന്നത് ഇങ്ങനേയാണ്; 'അയ്യോ ഞാനതിബാല്യങ്ങൾ രോഷത്താൽ ദോഷമറുവൻ ഏറെ സ്ത്രീകൾക്കു വൈധവ്യം ചേർത്തു കംസവധത്തിനാൽ' നാരീവിലാപവും ജനക്ഷോഭവും അല്പം ഒന്നു ശമിച്ചാറെ, കംസന്റെ അകസ്തികമായ മരണത്താലും മറ്റും താദമാറായിത്തീർന്ന യുദ്ധങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളെല്ലാം ശമിപ്പെടുത്തു ചാൻ കൃഷ്ണൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. കംസസുമാലിമാരുടെ ശപസംസ്കാരം നടത്തിച്ചു, കംസമാതാപിതാക്കന്മാരെ ചെന്നു വന്ദിച്ചു നല്ല വാക്കുകളാൽ അവരെ സമാധാനപ്പെടുത്തി. കംസവിദപഷണാൽ മധുരാപുരി വിട്ടു അന്യദിക്കുകളിൽ പോയി വാസിച്ചിരുന്ന വൃഷ്ണിദംശാഹയുദ്ധഭോജന്മാരുടെ അടുക്കലേക്കു അദ്ദേഹം ഭൃതന്മാരെ നി

യോഗിച്ചു പിന്നീട് ഉഗ്രസേനനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കാണുള്ള ഒരുക്കമായി. എന്നാൽ വൃദ്ധനായ ഉഗ്രസേനന്റെ ഭാഗ്യം കൃഷ്ണൻതന്നെ രാജാവുമാകണമെന്നായിരുന്നു. അതിനെത്തുടർന്ന് യദുക്കളും ഒന്നുപോലെ അഭ്യർത്ഥിച്ചു. അക്കാലത്തെ ഇന്ത്യയിലെ നടുവടിതന്നെ നഷ്ടജീവനായ രാജാവിന്റെ രാജ്യം തർലാതകനും കീഴടങ്ങണം എന്നായിരുന്നു. പക്ഷെ ആവക പ്രാലോചനങ്ങളിൽ കടുത്തതക മനസ്സിലിയല്ല പത്രങ്ങളു വയസ്സു മാത്രമായ കൃഷ്ണൻകുട്ടിക്കുണ്ടായിരുന്നത്.

എനിക്കുരാജ്യംകൊണ്ടില്ലാകാതും രാജാർത്ഥിയല്ലത്താൻ രാജ്യലാഭംകാരണത്താൽകംസനെക്കൊന്നതല്ലത്താൻ പരലോകാധിപതിനുംകീഴടങ്ങുന്നിന്റെപുത്രനെ കൂലപാസനനെക്കൂട്ടരോടുംകൂടിവധിച്ചതാൻ ഞാൻപിന്നെപ്പശുശുദ്ധിയിൽഗോപരെത്തു പനേചരൻ കാമചാരിഗർഭംപോലെപ്രീതനായസ്സഞ്ചരിക്കുവേൻ ഇത്രയോളംദുഃഖമുണ്ടാകുമ്പോൾമാത്രമേയുണ്ടാകൂ എനിക്കുവേണ്ടാ രാജപുത്രനായിത്തീരുകയെന്നീ രാജാവുകൾ പാൻമാന്യൻയാദ പശ്ചാത്താപപ്രഭു ജയാർത്ഥമഭിഷേകംസപരാജ്യത്തേക്കുതുപാത്തമ.

ഇങ്ങനെ കൃഷ്ണൻ പറയുന്നതു കേട്ട യദുസംഘത്തിൽ നാണിച്ചു തലതാഴ്ത്തി നമിക്കുന്ന ഉഗ്രസേനനെ വൃഷ്ണികളുടെ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്യിച്ചു.

൨. ജോസഫയുടെ.

കൃഷ്ണൻ പിന്നെ മധുരാപുരിയിൽനിന്നു പോകയാ
കൊണ്ടു. എന്നാൽ അതു തനിക്കു പ്രിയമേറിയ വൃന്ദാ
വനത്തിലേക്കോ താനെന്നിച്ചു കളിച്ച പ്രാജ്ഞാസികളാ
യ ഗോപികാഗോപന്മാരുടെ സംഘത്തിലേക്കോ ബാലാ
മിഷ്ടകളിൽനിന്നു തന്നെ രക്ഷിച്ച സ്നേഹപൂർവ്വം വളർത്തി
യ യശോദാനന്ദഗോപന്മാരുടെ അടുക്കലേക്കോ ആയിര
ന്നില്ല. ഗോപപതിയായ നന്ദനും മറ്റു പ്രായമേറിയ
വരേയും യഥാവിധി നമസ്കരിച്ചു അവർ വിരമിച്ചിട്ടു
പലേ സമ്മാനങ്ങളും കൊടുത്തു യാത്രയാക്കി. വിരഹാതുര
രായി കണ്ണിൽ വെള്ളം നിറച്ചു നില്ക്കുന്ന ചങ്ങാതിമാരെ
ഓരോരുത്തരേയും തഴുകി അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.
“നിങ്ങളെക്കൊന്നെ സ്നേഹമുണ്ടെങ്കിൽ നമുക്കുതൃപ്തം പ്രി
യപ്പെട്ട വൃന്ദാവനത്തിലേക്കു തിരിച്ചുപോകവിൻ. അമ്മ
യായ യശോദയോടു എന്നെ മറക്കുവാൻ പാടില്ല. ഇ
തേവരെ നാം ചെയ്തപോലെ ബാലികമാരെപ്പോലെ ഇ
നിയും രാസലീല നടത്തണം. അവർ എന്റെ അസന്നി
ധാനത്തെ ഓർത്തു ദുഃഖിക്കരുത്. അവരുടെ പേരിലുള്ള
സ്നേഹം എനിക്കുതന്നെ ഇന്നും ഒരുപോലെതന്നെ. കാര്യം
ന്മരബാഹുല്യത്താൽ എനിക്കു മറുഭിക്കിലേക്കു പോകേ
ണ്ടതായിരിക്കുന്നു” കൃഷ്ണൻ പിന്നെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്നു
യി അതിദൂരത്തുള്ള കശ്മീരേക്കു പോയി. അവിടെ അവസരി

പുരം എന്ന സ്ഥലത്തു വസിച്ചിരുന്ന * സാന്നിപതിമുനി
യെ പ്രാപിച്ചു സകല കലാവിദ്യകളും അഭ്യസിച്ചു.

കംസന്റെ ശപഥമനുസരിച്ച ജരാസന്ധൻ വമ്പിച്ച
സേനയോടുകൂടി വൃഷ്ണികളുടെ തലസ്ഥാനനഗരം നിരോ
ധിക്കുവാനൊരുങ്ങുന്നതറിഞ്ഞു വൃഷ്ണിയാദിവന്മാരുടെ അ
പേക്ഷപ്രകാരം അവരുടെ ത്രാതാവായ കൃഷ്ണൻ വിദ്യാഭ്യാ
സം മതിയാക്കി മധുരയ്ക്കു മടങ്ങി. അക്കാലത്തു ഉത്തരേ
ന്ത്യയിലെ പ്രതാപിയായ ജരാസന്ധരാജാവിനു ഇരുപതു
അക്ഷയധാമിനി സൈന്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു അക്ഷയധാ
മിനി 21,870 രഥങ്ങളും അത്രതന്നെ ആനകളും 65,610
കുതിരപ്പടയാളികളും 1,09,350 കാലാർപ്പടയും ആണ്.
ഇങ്ങനെ ഇരുപതു മടങ്ങുള്ള സൈന്യത്തിന്റെ അധിപ
ൻ ചേദിപനായ ശിശുപാലനായിരുന്നു. പ്രമാണികളും
പ്രഭുക്കന്മാരുമെല്ലാം ജരാസന്ധനു കപ്പം കൊടുത്തിരുന്നു.
ജരാസന്ധപ്രതാപത്തെപ്പറ്റി ഭാരതത്തിൽ ഇങ്ങനെ
കാണാം.

* രഘോഽജിതായിരന്തേ മാനോഽശ്വോചനിഷ്ഠതു പ്രകാ
രം കൃഷ്ണന്റെ ഗുരു. അദ്ദേഹം പത്തുസംവത്സരം തപസ്സാചരിച്ചു
തായി മഹാഭാരതത്തിൽ കാണുന്നു. അക്കാലത്തു തപസ്സു എന്തു
വെച്ചാൽ സമാധിപരിശീലനം മാത്രമായിരുന്നില്ല; ശാസ്ത്രാഭ്യാ
സവും ഉണ്ടായിരുന്നു. സാന്നിപതിയുടെ അടുക്കൽനിന്നു അറവ
ത്തിനാലുദിവസംകൊണ്ടാണു കലാവിദ്യകളുഭ്യസിച്ചതെന്നു ഭാഗവ
തം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. 'വേദവേദാംഗവിജ്ഞാനമതിയാം ശക്തിതാ
നന്മേ മനുഷ്യലോകന്മാരുണ്ടുപൂർണ്ണി കൃഷ്ണനെനിയെ' എന്നാണ്
ഭീഷ്മർ കൃഷ്ണനെപ്പറ്റി പറയുന്നത്.

* * * * * ജരാസന്ധമഹീപതി
അക്ഷലശ്രീമടക്കിനക്കാണ്ടഭിഷേകത്തിലാണ്ടവൻ
എങ്ങനരേന്ദ്രരുടന തലയിൽക്കേറിനിച്ചവൻ
പ്രഭൃതപംമുത്തരാജാവുദിക്കാക്കയുമടക്കിയോൻ
അവനത്രേമഹാരാജസാമ്രാജ്യന്തിരതക്കവൻ
സേനാധിപത്വംനോക്കുന്നശിശുപാലൻപ്രതാപവാൻ
അവനെത്താൻശിഷ്യനെപ്പോലുപാസിക്കുന്നിതെപ്പൊഴും
കുരൂഷനാദിന്ദ്രവക്രൻകരഭൻമോഘവാഹനൻ
മുരന്നംനരകന്നംതാൻശാസ്താവായവനാധിപൻ
പടിഞ്ഞാറൻദിക്കുകാപ്പേൻബലവാൻ പരനോപമൻ
ഭഗദത്തൻ * * * * *
വംഗപുണ്ഡ്രകിരാതനാക്കുധിപൻബലമുള്ളവൻ
അപ്പൈശ്വര്യകൻ പാസുദേവനെന്ദ്രപരിൽപ്പകഴ്ന്നവൻ
എന്നുമടങ്ങി വേറേയും പള്ളരെ പേർ കപ്പംകൊടു
ത്തും കല്പന അനുസരിച്ചും അവശ്യം വരുമ്പോൾ സൈ
ന്യസഹായംചെയ്തും ജരാസന്ധന്റെ സജ്ജനായുധത്തിക
ളായിരുന്നു. കൂരമേഘിതത്തിൽ കംസനേക്കാൾ ഭേദപ
ടിമേലേയായിരുന്നു ജരാസന്ധൻ 'സിംഹമാനകളെല്ലെ
ലഗുഹയിൽചേർത്തവണ്ണം' ഓരോ മന്നവനാരെ ജയിച്ചു
സ്വപനഗരിയായ ഗിരിവ്രജത്തിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്നു. ജാമാ
താവായ കംസനെ വൃഷ്ണികളുടെ സഹായത്താൽ കൃഷ്ണൻ
കൊന്നതു കേട്ടിട്ടു ജരാസന്ധനു എന്തെന്നില്ലാതെ കോ
പം മുഴുത്തു. ഒട്ടും താമസിയാതെ വലിയ സേനയോടുകൂ
ടി വൃഷ്ണിയാദവന്മാരേയും മധുരയും തീരെ നശിപ്പിച്ചുക
ളയാമെന്നു ശപഥംചെയ്തു യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടു. ഏ
ന്നാൽ മഗധയിൽനിന്നു മധുര വളരെ ദൂരത്തായതിനാൽ

വലിയ സേനയോടുകൂടി അവിടെ എത്തിച്ചേരവാൻ ഏതാനും മാസങ്ങൾ വേണ്ടിവന്നു. ഇതിനിടയിൽ അവന്തിപുരത്തിൽനിന്നു മടങ്ങിച്ചെന്ന കൃഷ്ണൻ. സ്വപാധീനത്തിലുണ്ടായിരുന്ന വൃഷ്ണീസേനയെക്കൊണ്ടു നഗരം കാത്തു രക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടത്തക്ക കരുതലുകൾ ചെയ്തു. വളരെ ദിവസം ഒന്നിച്ചു ജരാസന്ധൻ മധുരാപുരിയെ നിരോധി

കാലം സേനാനായകൻ ആയിട്ടും മാറ്റമില്ലാത്തതായി

ദുഷിതീയനായ കൃഷ്ണന്റെ മിടുക്കുകൊണ്ടു നഗരഭരണസാധിക്കാതെ സ്വരാജ്യത്തേക്കു തിരിച്ചുപോയി. നോട്ടുണ്ടായ യുദ്ധത്തെപ്പറ്റി കൃഷ്ണൻ യുധിഷ്ഠിരു പറഞ്ഞതുതന്നെ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതായിരിക്കും.

* * * ജരാസന്ധൻ മുതിർന്നതിൽ നഗ്നകുലക്കാരുമൊത്തുമന്ത്രിച്ചിരിക്കുന്നതായാക്കാതുഗ്രശസ്ത്രംകൊണ്ടുകൊന്നാലുമിങ്ങനാകൊല്ലംകൊണ്ടിട്ടു മചന്റെ പടതീർന്നിടാമരസങ്കാശരൂക്ഷകൊണ്ടുഗ്രായചർവ്വയധ്യരാഹ്നം ഹംസസിംഭകന്മാർ സഹായികൾരോടൊത്തജരാസന്ധനോ ബലവീര്യവാൻകീഴടക്കിടാൻ കെല്പുള്ളൊന്നെന്നു മനസ്സെന്നെപ്പുകഴ്ന്നോരാരാജാവില്ല മഹാബലൻ നവീഴ്ത്തിനാൻ രാമൻ പതിനേഴാമതാം രണ്ടുനക്കൊന്നുവെന്നുള്ള താരോചൊല്ലിട്ടു കേൾക്കയാൽ

ഭംഗസ്ഥിതമുണ്ടിച്ചതു ഡിംഭകനും ഹവ!

നില്ലായെന്നാട്ടിൽ ജീവിച്ചിടുന്നതല്ല ഞാൻ

പണ്ണമുരച്ചിട്ടാഡിംഭകൻ ചത്തിതിങ്ങിനെ

കൃഷ്ണൻ

ലും അ

ദത്തിന

മാഗധ

നോട്ട

ക്കും യ

അച്ചണ്ഡിഭക്തൻ ചന്തിതന്നുകൂട്ടിപ്പാടും സന്ദം
ചാടിയമുന്നയിൽത്തന്നെ അപരം തീർത്തിങ്ങിനെ
അവർ ചന്തിതന്നുകൂട്ടിപ്പാടും ജരാസന്ധനാധിപൻ
ബുദ്ധിപ്പെട്ടമടങ്ങിപ്പോയ് പുരിക്കുളരതം
പിന്നെയൊന്നവൻ പോയശേഷം ഞങ്ങളരികെ
മധുരാപുരിയിൽപ്പാർത്തു മിളിതാനന്ദമവതം.

എന്നിട്ടും വൃഷ്ണിയാദവന്മാർക്കു സ്വസ്ഥതയുണ്ടായില്ല.
ഒരിക്കൽ കൂടി മധുരാപുരിയെ വളഞ്ഞു യാദവന്മാരെ ന
ശിപ്പിക്കുവാൻ ജരാസന്ധൻ വട്ടംകൂട്ടി. അത്തമ്പണ സ
ഹായത്തിനു കാലയവനനും അവന്റെ കൂട്ടുകാരായിര
ന്നു. മധുരാവാസികൾ പേടിച്ചുവിറച്ചു. അവരുടെ സൈ
ന്യം വളരെ കുറവു യവനന്മാർ കൂടിച്ചേർന്നപ്പോഴേക്കും
ജരാസന്ധന്റെ സൈന്യത്തിന്ന് ഒരു കണക്കില്ലാതായി.
അതികലശലായ രക്തപാതത്തിനു കൃഷ്ണൻ മനസ്സു പണി
ല്ല. അതിനാൽ മാഗധന്റെ ബാധയ്ക്കു വകാശമില്ലാത്ത
* കശസ്ഥലിക്കു മധുരയിൽനിന്നു യദുക്കളെ മാറ്റുവാൻ

* കശസ്ഥലി ഗുജരാത്തിലാണ്. സമുദ്രത്തിൽ ഒരു ചെറുദ്വീ
പിൽ പുതുതായി ദ്വാരാഖതി (ദ്വാരക) നിർമ്മിച്ചതു കൃഷ്ണനായി
രുന്നു. ഇതിന്റെ സംരക്ഷണം മറുതരയിലുള്ള ദൈവതകുക്കുനിൽ
വെച്ചാണ് നടന്നിരുന്നതു. പ്രകൃത്യാ രമണീയമായ ദ്വാരക
നാലുവശവും സമുദ്രത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ടിരുന്നു. മധുരയും വൃന്ദാവന
വുപോലെ ദ്വാരകയും ഹിന്ദുക്കളായ തീർത്ഥയാത്രക്കാർക്കു ഒരു പൂ
ണ്യസ്ഥലമാണ്. പഴയനഗരത്തിന്റെ അവശേഷിപ്പുകളൊന്നും ഇ
ക്കാലത്തു കാണുന്നില്ല. സമുദ്രമദ്ധ്യത്തിൽ ഒരു ക്ഷേത്രത്തിന്റെ നി
ഖരംമാത്രം കണ്ടുവരുന്നു. കൃഷ്ണന്റെ കാലശേഷം ദ്വാരകയെ
സമുദ്രം ആക്രമിച്ചതായി പുരാണങ്ങൾ രേഖാക്കിടുന്നു.

കൃഷ്ണൻ തീർച്ചയാക്കി. ഈ വിധത്തിലായിരുന്നു പിതാമഹനാമകെ രാജ്യമായ മധുരയിൽനിന്നു യദുക്കളെ വളരെ ശതനാഴിക ദൂരത്തുള്ള ഭാഗാചതിക്കു കൃഷ്ണൻ കൊണ്ടുപോയത്. ശയു ഓടിപ്പോയെന്നു പറഞ്ഞു ജയഭരിയടിച്ചു കൊണ്ടു ജരാസന്ധനും കൂട്ടുകാരും സ്വദേശത്തേക്കു തിരിച്ചു.

൯. ഭാരകാവാസം

ഭാരകാനിർമ്മാണത്തെപ്പറ്റി ശ്രീകൃഷ്ണൻ പറയുന്നതു് ഇങ്ങനെയാണു്:—

മനുപൊന്നുംവേദവേദസംഗ്രഹിച്ചുടനേവതും
ഓടേണം നാം മക്കൾ ബന്ധുക്കളുമൊത്തവനിൽ ഭയാൽ
എന്നുറച്ചുപടിഞ്ഞാറൻദിക്കുപറ്റിസ്സമസ്തരും
രൈവതത്താലഴകെഴും ഭാരകാപുരിതീർത്തിൽ
പാപ്പുറപ്പിച്ചുകൊണ്ടോണ്ടു ഞങ്ങളെന്നിരാകലം
ഭദ്രസംസ്കാരവുംചെയ്തു ദേവഭർദ്ദേമംവിധം
സ്രീകളുംപൊരുതും വൃഷ്ണിധീരരോപിന്നെയെന്നതിൽ
അതിൽപ്പാക്കുന്നിതീ ഞങ്ങളെന്നുമേ ഭീതിയെന്നിയെ
ഞങ്ങളേ പം ജരാസന്ധദ്രോഹംകൈക്കൊണ്ടു ചുറ്റുമേ
സാമർത്ഥ്യത്തോടുസംബന്ധാൽ ശ്യാമനുംചേന്നിരിപ്പതാം
കൂനയോജനനീണ്ടുഴു വീതിസ്തു സ്വരായത്തൊടും

യോജനാനന്തരവാതിലാം മതിൽക്കാവലോടുമേ
പതിനഴമഹാചീരക്ഷത്രിയോത്തമരക്ഷയിൽ

ഏതു ശത്രു പിന്നും ആ നഗരത്തിൽ പ്രവേശിക്കാൻ
നിയുത്തിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ദൈവതകപർവ്വതത്തിൽ വ
മ്പിച്ച കോട്ടയും കൊത്തുവു പണിയിച്ചു. പിന്നീട്
വിടെ പഴയ ചങ്ങാടിമാരായ ഗോപന്മാരെ ഒന്നിച്ചു
ചേർത്തി ശക്തിമത്തായ ഒരു സൈന്യശേഖരം ചെയ്തു നി
ർത്തി. ഇവരാണ് മഹാഭാരതയുദ്ധത്തിലെ സംശ്ലാക
ന്മാർ. ഭാരകാനിർമ്മാണം ചെയ്തു യുദ്ധക്കള അവി
ടെ താമസിപ്പിച്ച് കൃഷ്ണൻ പലേ പരിഷ്കാരങ്ങളും ഏർ
പ്പെടുത്തി. അതിന്നു കീടപിടിക്കത്തക്കതായ ഭരണരീതി
അക്കാലത്തു ഇന്ത്യയിൽ മറ്റൊരാൾക്കും ഉണ്ടായിര
ുന്നില്ല:

സ്രീയെപ്പോലാത്തപുരിയെ ദിഗ്വുമുട്ടണിയിച്ചതേ
മയ്യാദകളെയും വെച്ചുശ്രേണിപ്രകൃതിമാരെയും
പടനായകരെയും താൻപ്രകൃതിക്കുടയോരെയും
ഉഗ്രസേനനെ രാജാവായ്ക്കാര്യനെഗ്നതവായുമേ
സേനേശനാക്കിയാധ്വഷ്ടിയെവികഭവമന്ത്രിയായ്
യുദ്ധങ്ങളിൽപ്രായമേറും പത്തുപേർ കലമുഖ്യരേ
കായ്ത്തോറുംകീഴ്മന്ത്രിമാരാക്കീ ബുദ്ധിമാനവൻ
തേരാളിതേർനടത്തിടാൻ കേശവന്നങ്ങു ദാരുകൻ
യോധമുഖ്യന്യോധർകളിൽ ശ്രേഷ്ഠനായൊരു സാത്യകീ
ഏവം പുറത്തിലേർപ്പാടുചെയ്തു കണ്ണനരിദമൻ

ഭാരകയിൽ താമസമുറപ്പിച്ചശേഷം വിദർ (ഇന്നു
ത്തെ ബീഹാർ) രാജാവിന്റെ മകളായ അശ്വിനിയിനെ

ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിവാഹം ചെയ്തു. ഇതൊരു സാധാരണമട്ടി-
ലല്ലായിരുന്നു. വിദഗ്ദ്ധരായ ഭീഷ്മകൻ പുത്രിയ വൃ-
ഷ്ണീദഗാത്രജനായ കൃഷ്ണനെക്കൊണ്ട് കല്യാണം കഴിപ്പി-
ക്കുന്നതിനു രേത്ര മനസ്സുണ്ടായിരുന്നില്ല; അതുകൊണ്ട്
ഉത്തരഭാരതത്തിലെ പ്രതാപിയായ ജരാസന്ധന്റെ ആ-
ലോചനയോടുകൂടി ചേദിപനായ ശിശുപാലൻ മക-
ളെ കൊടുക്കുവാൻ തീർച്ചയാക്കി. ശിശുപാലൻ കൃ-
ഷ്ണപിതാവായ വസുദേവന്റെ സോദരി(ശ്രുതശ്രവ)യു-
ടെ മകനും ജരാസന്ധന്റെ സേനാധിപനുമെന്നെ-
ന്നു അവസരത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചും ഓർക്കേണ്ടതാണ്. വൃ-
ഷ്ണികളൊന്നിച്ചു കൃഷ്ണൻ വിദഗ്ദ്ധ നഗരത്തിലേക്കു പോ-
യി. അടുത്തുള്ള ക്ഷേത്രത്തിൽ തൊഴുതു രാജധാനിയിലേക്കു
മടങ്ങിയിരുന്ന രാമിനിയെ കൈക്കൂപ്പിപ്പിടിച്ചു തേരിലേറി
കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയ്ക്കു വെച്ചുടിച്ചു. ഭീഷ്മകപുത്രനായ രാമി-
കോപിച്ച് ഒരു വലിയ സേനയോടുകൂടി കൃഷ്ണനെ പിന്തു-
ടന്നു. അടുത്തെത്തിയെന്നു കണ്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ തിരിഞ്ഞു
നിന്നു രാമംചെയ്തു എതിരാളിയെ തോല്പിച്ചു വീണ്ടും യാ-
ത്ര തുടന്നു. തനിക്കു പരാജയം നേരിട്ട രാമക്കുളത്തിൽ ത-
ന്നെ രാമി ഭോജകടം എന്നൊരു നഗരം സ്ഥാപിച്ചു 'ഇനി
സ്വപരാജ്യത്തേക്കു പോകേണമെങ്കിൽ കൃഷ്ണനോടു പകരം
ചോദിച്ചിട്ടേയുള്ളൂ' എന്നു ശപഥംചെയ്തവിടെ വസിച്ചു.

കൃഷ്ണൻ ഓരോരിക്കലായി വിവാഹം ചെയ്തു രാമി-
ണി, സത്യഭാമ, ജാംബവതി, കാളിന്ദി, മിത്രവിന്ദ, സത്യ,
ഭദ്ര, ലക്ഷ്മണ എന്നീ എട്ടുപേർ പുറമെ പതിനാറായി-
രം സ്ത്രീകളും കൂടി ഭാര്യമാരായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു എന്നു പുരാ-

ണങ്ങളിൽ കാണുന്നു. എന്നാൽ ഇവകളിൽ കാണുന്ന പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളെ നോക്കുമ്പോൾ രുഗ്മിണി ഒഴികെ മേറെ ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നു ബലമായി സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അതിരറ്റ പെരുന്തപ്പുറം സൽസ്ഥലം വാസവും വാസപുരവും കൃഷ്ണനാണ്ടായിരുന്നിട്ടും യദുകുളം

• വിഷ്ണുപുരം അതിൽ കൃഷ്ണൻ 16101 ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നു എന്നു കാണുന്നു. അതിൽ തന്നെ മരക്കാട് 16007 ഭാര്യമാരും 1440 മക്കളും വേക്കാരുഭോഗത്തു രുഗ്മിണിയുൾപ്പെടെ 9 ഭാര്യമാർ, മരക്കാരുഭോഗത്തു കരകൂടി സ്ത്രീകൾ, കരകുഴിത്തറയിൽ വീണ്ടും കര വേരുകൾ, മുരിവംഗത്തിൽ രുഗ്മിണിയെ കൂടാതെ 9 ഭാര്യമാർ, വേക്കാരുഭോഗത്തിൽ രുഗ്മിണിക്കു പുറമെ 12 പത്നിമാർ. അതിൽ തന്നെ കര കുഴിത്തറയിൽ 5 പേരുകൂടേയും കൂടി കാണാം. സത്യഭാമയും രുഗ്മിണിയും മാത്രമാണു രംഗപ്രദേശം ചെയ്യുന്നത്. അവരിൽ സത്യഭാമ രണ്ടുതവണമാത്രം ആഘട്ടങ്ങൾ വായിക്കുമ്പോൾ അവയൊക്കെ അനന്തരകാലത്തു എഴുതിച്ചെഴുത്താണെന്നു എഴുപ്പത്തിൽ തോന്നിപ്പോകും. രുഗ്മിണിയുടെയും ജാംബവതിയുടെയും പുത്രന്മാരെപ്പറ്റി മാത്രം ഭാരതം പ്രസ്താവിക്കുന്നു. ജാംബവതി ഒരാൾക്കുണ്ടായ പുത്രിയാകയാൽ ആ വിവാഹം പരിത്രകാരൻ സമ്മതിക്കുന്നില്ല. ആൾക്കുണ്ടായ പുത്രിയാകയാൽ ജാംബവതി പുത്രനായ സാംബൻ ഭാര്യയെന്ന പുത്രിയായ ലക്ഷ്മണയെ വേട്ടതു കേരവന്മാരുടെ പരിത്രമാകുന്ന ഭാരതത്തിൽ കാണാത്തതുകൊണ്ടു ലക്ഷ്മണാവിവാഹം പെരുമാണികന്മാരുടെ മനോധമമാണെന്നു കരുതണം. അതിനാൽ പരിത്രപ്പെട്ട ജാംബവതിയും സഹോദരനായും രുഗ്മിണിയും പ്രഭുക്കന്മാരുടെ പട്ടാളത്തിൽ സമുപരിവർത്തിതരായിട്ടുള്ളു.

ടെ ഇടയിൽ യോജിപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ല. കൃഷ്ണശാസനകളെ അവരാരും പരസ്യമായി ലംഘിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിലും അവരുടെ പൂർവ്വസ്ഥിതിയും കലഹവും ഇടക്കിടെ അവിടവിടെ അയി പൊട്ടിപ്പൊങ്ങിച്ചിരുന്നു. സ്വഗോത്രത്തിൽ യോജിപ്പുണ്ടാകാനായി പ്രയത്നിച്ച കൃഷ്ണൻ അതു സാധിക്കാതെ ഇച്ഛാഭംഗത്തോടുകൂടി പറയുന്നതു നോക്കുക; ഞാൻ എന്റെ ജ്ഞാതികളുടെ ദാസനെന്നപ്പാലെ ചർത്തിച്ചു അവരുടെ ശങ്കാരവാക്കുകൾ കേൾക്കുന്നു. എന്റെ ധനത്തിൽ പകുതിയും ഞാൻ അവർക്കു കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞു. അവരുടെ കഠിനവാക്കുകൾ ശ്രവിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയം തകരുന്നു. ബലാഭവൻ, ഗദൻ, സുകുമാരൻ, മൽപുത്രനായ പ്രഭുവുൾ ഇവരെക്കൊന്നെ മെമിടുകിനും അഴകിനും ശ്രുതിപ്പെടുവരാൻ. അന്ധകാരവും വൃഷ്ടികളും വലിയ കരുത്തുള്ളവരും ധൈര്യശാലികളും ആകുന്നു. അവരുടെ വൈരികൾക്കു നാശവും ബന്ധുക്കൾക്കു ദുഷ്കരവുമാണ്. എന്റെ പക്ഷത്തിൽ ഇത്രയൊക്കെ ബലവാന്മാരുണ്ടായിരുന്നിട്ടും ഞാൻ തീരെ നിസ്സഹായനെന്നപ്പാലെ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. അഹങ്കാരം, അക്രമനം എന്റെ ഉററ സ്നേഹിതരാണ്; എന്നാൽ ഒരാളുടെപേരിൽ സ്നേഹം ഭാവിച്ചാൽ മരേറ ആൾ മുഷിയും, അതുകൊണ്ടു അവരുടെ പേരിൽ എനിക്കുള്ള വാത്സല്യം ഞാൻ പ്രദർശിപ്പിക്കാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. അവർ തമ്മിൽ കലഹിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും എനിക്കവർ 'പരിത്യാജ്യരല്ല.'

താഴെ പറയുന്ന കഥ യാദവന്മാരുടെ അന്തഃമുദിക്കളെ വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. യദപ്രമാണികളിൽ ഒരുവനാ

യ സത്രാജിത്തിന സ്വമന്ദകമെന്നു പേരായൊരു രത്നം ലഭിച്ചു. 'രത്നഹാരീതുവാത്മീയഃ' എന്ന ന്യായപ്രകാരം ആ രത്നം ഉഗ്രസേനന്റെ കൈവശത്തിലിരിക്കേണ്ടതാണെന്നായിരുന്നു കൃഷ്ണന്റെ പക്ഷം; പക്ഷെ മത്സരാബലികളായ യാദവന്മാരെ ഭയപ്പെട്ട അതിനെപ്പറ്റി കൃഷ്ണൻ യാതൊന്നും തുറന്നു പ്രസ്താവിച്ചില്ല. ആർക്കും പ്രാലോഭ്യനാക്കുന്ന ആ ദിവ്യരത്നം തന്റെ കൈയിലിരിക്കുന്നത് ആ പശ്ചാത്തമനാണെന്നു കരുതി അതു സൂക്ഷിക്കുവാനായി സത്രാജിത്തു സോദരനും ഒരു പ്രസിദ്ധയോദ്ധാവുമായിരുന്ന പ്രസേനനെ ഏല്പിച്ചു. അങ്ങനെ ഇരിക്കെ ഒരു ദിവസം പ്രസേനൻ നായാട്ടിനു പോയി. വനത്തിൽവെച്ചു അവനെ ഒരു സിംഹം കൊന്നതോടുകൂടി രത്നം കാണാതായി. പ്രസേനനെക്കൊന്നു രത്നം കൈക്കലാക്കിയതു കൃഷ്ണനാണെന്നു എല്ലാവരും പറഞ്ഞതുടങ്ങി. അപവാദം നാട്ടിലൊക്കെ പരന്നപ്പോൾ അതു തീർച്ചവാൻ കൃഷ്ണൻതന്നെ ഒരുങ്ങിപ്പറപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം കാട്ടിൽച്ചെന്നു പഴയ സ്ഥലങ്ങളിലും സൂക്ഷ്മമായിത്തീരത്തു ഒടുവിൽ സ്വമന്ദകം കണ്ടുപിടിച്ചു. അതുകൊണ്ടു ദോഷകയിലേക്കു മടങ്ങിവന്നു സ്വജനങ്ങളെ പലരേയും വിളിച്ചുവരുത്തി ആ സദസ്സിൽവെച്ചു ഈ സത്രാജിത്തിനു കൊടുത്തു. എന്നാൽ അധികതാമസം കൂടാതെ ആ രത്നം സത്രാജിത്തിന്റെ മരണത്തിനു കാരണമായി. ശത്രുനപാവു എന്നൊരുവൻ ഒരുദിവസം വിദ്രോഹശനായ സത്രാജിത്തിനെ കൊന്നു രത്നം കൈക്കലാക്കി. ആ ഭയങ്കര സംഭവം കേട്ടപ്പോൾ യാദവന്മാരോട് നേതാവിന്റെ നിലയിൽ കൃഷ്ണൻ ശത്രു

നാപിനു വധശിക്ഷ വിധിച്ചു. അതു കേട്ടാറെ അതിവേഗമുള്ള കുതിരപ്പുറത്തു കേറി ശതയനപാവു ദ്വാരകയിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ടു. രാമകൃഷ്ണന്മാർ ഒരു രഥത്തിൽ കേറി അവനെ പിന്തുടന്നു. പിടിക്കുമെന്നു ഘട്ടമായപ്പോൾ അവൻ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നു താഴെ ചാടി - കുതിര ക്ഷീണിച്ചു ചത്തുവീണു - കാട്ടിലേക്കു കുതിച്ചോടി. കൃഷ്ണൻ പിന്നാലെ പാഞ്ഞു. രക്ഷപ്പെടുവാൻ മാഗ്ഗമില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ശതയനപാവു വാഴ്വരയിൽ കൃഷ്ണന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു നിന്നു. ദ്വാരകയുടെ അതിരുകൾക്കു പുറത്തായി പക്ഷെ അവന്റെ ദേഹം പരിശോധിച്ചപ്പോൾ രത്നം കണ്ടുകിട്ടിയില്ല. തേരിലിരുന്നിരുന്ന രാമനോടു കൃഷ്ണൻ മടങ്ങിവന്നു വിവരം പറഞ്ഞപ്പോൾ 'മരീ താൻ വലിയ ദുരാഗ്രഹിയാണ്. രത്നം മോഷ്ടിച്ചതു മറവാതമല്ല, താൻ തന്നെ. ഞാൻ ഇനി ദ്വാരകയ്ക്കില്ല' എന്നു ബലരാമൻ കോപിച്ചു പറഞ്ഞു ആ വഴിയേ വിദേഹ (ഇന്നത്തെ ഉത്തര ബീഹാർ) രാജ്യത്തേക്കു പോയി അവിടെ മൂന്നു കൊല്ലം താമസിച്ചു. ഇതിനിടയിൽ അക്രൂരൻ ദ്വാരകയിൽനിന്നോടിപ്പോയി ചീന്ദും അങ്ങാടു ചെല്ലാതായി. നന്ദാപാത്രങ്ങളാൽ കൃഷ്ണൻ അക്രൂരനെ വരുത്തി രത്നം തന്റെ കൈവശമുണ്ടെന്നു യാദവസദസ്സിൽവെച്ചു അക്രൂരനെക്കൊണ്ടു സമ്മതിപ്പിച്ചു. അപ്പോഴേക്കും അതു 'എനിക്ക് നീക്കം വേണം' എന്നായി ചില യദു മൂന്നാർ. എന്നാൽ അതിനൊന്നും വഴിപ്പെടാതെ അക്രൂരനെത്തന്നെ ധൃമന്ത്യകം സൂക്ഷിച്ചുകൊൾവാൻ കൃഷ്ണൻ അനുവദിച്ചു. ഈ തരത്തിൽ വൃഷ്ണികൾക്കുണ്ടായിരുന്ന അന്യോന്യമത്സരങ്ങളേ

യം അത്യാഗ്രഹങ്ങളേയും ഗർവ്വത്തേയും വർദ്ധിപ്പിക്കാതെ
 കൃഷ്ണൻ ഒരുക്കിക്കഴിച്ചു. അമാനുഷപ്രഭാവനായ കൃഷ്ണൻ
 നിമിത്തം തങ്ങൾക്കും വംശത്തിനും വന്നുകൂടിയ ഉന്ന
 തിയിൽ യാദവന്മാർക്കു അതിരുകവിഞ്ഞ നിന്ദാഹങ്കാര
 ങ്ങളുണ്ടായി.

ഇത കാലത്തുതന്നെ കൃഷ്ണൻ അന്യരാജാക്കന്മാരോട്
 യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടിവന്നു. അപരിൽ ചിലർ നരകൻ,
 സാലപൻ, പൈത്ത്യകുചാസുഭയൻ ബാണൻ എന്നിവ
 രായിരുന്നു. ഇവരെക്കെ ജരാസന്ധപക്ഷക്കാരായിരുന്നു.
 ഇവരുമായുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ പറയത്തക്ക ചരിത്രവൈശി
 ഷ്ട്യമില്ലാത്തതിനാൽ ആ ഭാഗം ഇവിടെ വിസ്തരിക്കുന്നില്ല.
 അനാവശ്യമായി പ്രാണിഹിതം ചെയ്യുന്നതിൽ കൃഷ്ണൻ
 വല്ലാത്തവിമുഖതയുണ്ടായിരുന്നു. യുദ്ധം ചെയ്തിരുന്നതു
 തന്നെ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത സന്ദർഭങ്ങളിലാണ്. അസൃഷ്ട
 എടുത്താൽ എതിരാളി മരിച്ചു നിശ്ചയം; കൃഷ്ണൻ ഒരിക്ക
 ലും ആരോടും തോറ്റിട്ടില്ല. എന്നാൽ കൃഷ്ണന്റെ ജീവി
 തം ഏതുതരത്തിലായിരുന്നു എന്നു ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹം
 തഥിനിയിലാടു പറഞ്ഞതിൽനിന്നു നമുക്കു മനസ്സിലാ
 ക്കാം; 'വംശശുദ്ധി, യശസ്സ്, സമ്പത്തു, ബുദ്ധി, വിദ്യ, ശൈ
 യുവീര്യപരാക്രമങ്ങൾ, സൗഭാഗ്യം സർവ്വലോകപുഷ്പതപം
 എന്നിവകൊണ്ടു ഭവനപ്രസിദ്ധരായ മന്നവന്മാർ നി
 ന്നെകൊതിച്ചുണ്ടത്തു. പ്രതാപിയായ ശിശുപാലനും
 ഹാജരുണ്ടായിരുന്നു. അവനുതന്നെ നിന്നെ കൊടുക്കുന്ന
 മെന്നായിരുന്നു നിന്റെ പിതാവിനും സോദരനും ആഗ്ര
 ഹം. അവരെയാക്കെ ഉപേക്ഷിച്ചു നീ എന്നെ കാംക്ഷി

ച്ചവല്ലോ. ശത്രുരാജാക്കന്മാരെ ഭയപ്പെട്ടു ഞാൻ സമുദ്രമധ്യത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾക്കെന്നും നൃപാസനമില്ല. തങ്ങളുടെ ചൊല്ലുകൾ നിഷ്കാത പുരുഷന്മാരെ സ്വീകരിക്കുന്ന സ്രീകർക്ക എന്ന് ദഃഖംതന്നെ. ഞങ്ങൾ നിലന്തരാണ്. സഹായികളും ഞങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ. ഐശ്വര്യവും വർഷലരൂപലാപണ്യവും ഒതുപത്തുവർ തങ്ങളിൽ വേണം വിവാഹവും മൈത്രിയും. ഇവക തത്വങ്ങളൊന്നും ഗ്രഹിക്കാതെ നീ എന്നെ ഭതാവായി വരിച്ചു. പുത്രമിത്രംകളത്രാദ്യഭിലാഷങ്ങൾ എനിക്കില്ല. ആത്മലാഭംകൊണ്ടു ഞാൻ സന്തുഷ്ടനാണ് ' ഇതെല്ലാം തഥിനിയോടുള്ള നർമ്മവാക്കുകളായിട്ടേ ചിലർ കണക്കാക്കുന്നതുള്ളൂ. എന്നാൽ അതു കേവലം അങ്ങനേയല്ല. ഇതിൽ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ജീവിതരഹസ്യം അന്തർവിചിരിക്കുന്നതായി വിചാരിക്കണം.

൧൦. പാണ്ഡുലീസപയംബരം

കൃഷ്ണനും യാദവന്മാരും ദ്വാരകയിൽ താമസമുറപ്പിച്ചശേഷം ഉത്തരേന്ത്യയിൽ വലുതായൊരു സംഭവം ഉണ്ടായി. അതു പാണ്ഡുലരാജകുമാരിയായ ദ്രൗപതിയുടെ സപയംബരമായിരുന്നു. കുരുജാംഗലവും പാണ്ഡുലവും (ഇന്നത്തെ ദൽഹിയും ഗാർവാളും) ആയുധവർത്തിൽ ഏറ്റവും പ്രധാനങ്ങളായ രണ്ടു രാജ്യങ്ങളായിരുന്നു. വൃത്യസ്തനാമങ്ങളാൽ അറിയപ്പെടുന്നതിനുമുമ്പ് ഈ പ്രദേശം

അയ്യംവംശത്തിൽപെട്ട കുരുക്കളുടേയും പാഞ്ചാലരുടേയും വാസസ്ഥാനമായിരുന്നു. ഈ രണ്ടു വകക്കാരുടേ ആദിയിൽ ഒരേ ഗോത്രത്തിൽനിന്നുണ്ടായി. അവരിൽ ചിലർ കുരുജാംഗലത്തിലും മറ്റേവർ പാഞ്ചാലത്തിലും പാതുവന്നു. എന്നാൽ കാലാന്തരത്തിൽ അവർമ്മിൽ കലഹിച്ചതുകൊണ്ടും ആ കലഹത്തിന്നു പിന്നീടു വളരെ ശക്തി കൂടുകയും ചെയ്തു. അനേകതലമാകുകയായി നിന്നു പോന്ന വൈരം ഒടുവിൽ കുരുക്ഷേത്രാദ്ധിലുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽപെട്ടു ഇരുക്കുടികളേയും മിക്കവാറും നശിപ്പിച്ചു കളഞ്ഞു.

നമ്മുടെ കഥ ആരംഭിക്കുമ്പോൾ കുരുക്കളുടെ രാജാവു ധൃതരാഷ്ട്രനായിരുന്നു; പക്ഷെ അദ്ദേഹം കുരുനായിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവിന്റെ ജ്യേഷ്ഠഭ്രാതാവായ ഭീഷ്മരായിരുന്നു രാജ്യകാര്യങ്ങളുന്പെപ്പിച്ചിരുന്നതു്. ഭീഷ്മൻ തുല്യനായി അക്കാലത്തു വേറൊരു യോദ്ധാവും ഭരണതന്ത്രജ്ഞനും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ആ മഹാനായിരുന്നു യഥാർത്ഥത്തിൽ രാജ്യത്തിന്നു് അവകാശി; എന്നാൽ അദ്ദേഹം വളരെ ചെറുപ്പത്തിൽ തന്നെ രാജാവകാശം തനിക്കു വേണ്ടെന്നു നിശ്ചയിച്ചിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ പിതാവായ ശന്താനുമഹാരാജാവു സത്യവതിയെന്ന മുക്കുവസ്ത്രീയിൽ അനുരക്തനായിട്ടുപോയി. അതു കണ്ടപ്പോൾ സത്യവതിയുടെ അച്ഛനായ മുക്കുവൻ; മകളെ രാജാവിന്നു കൊടുക്കണമെന്നു ചരികിൽ, അവളിലുണ്ടാകുന്ന പുത്രന്മാർക്കു രാജാധികാരം സിദ്ധിക്കണം എ

ന്നു ശരിച്ചു. ശത്രുനമഹാരാജാവു വലിയ കണ്ഠിതത്തിലു കപ്പെട്ടു. വിവരം മനസ്സിലായപ്പോൾ ഭീഷ്മർ അച്ഛന്റെ ഇഷ്ടനിയമത്തിനായി ഉടനെ മുക്കുപന്റെ അടുക്കൽ ചെ ന്നു താൻ സിംഹാസനം സ്വീകരിക്കുകയോ വിവാഹം ചെ യ്ക്കയോ ഇല്ലെന്നു ശപഥം ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടു സത്യ വതിയുടെ പുത്രന്മാർക്കു അവരുടെ സന്തതികൾക്കും തന്നെ രാജ്യാധികാരം സിദ്ധിച്ചു. സത്യവതിക്കു രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. അവരിൽ ഒരാൾ ശത്രുധിനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടു. മറ്റൊരു ആൾ വിഷയാനുഭവത്തിൽ അത്യാസക്തനായിരുന്നതിനാൽ രണ്ടു പണികളെ വിധവകളാക്കിക്കൊണ്ടു ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ പരലോകം പൂകി. ശത്രുനരാജാവു മുന്മുഖതന്നെ അന്തരിച്ചിരുന്നു. ദ്രൗപദിജ്ഞനായ ഭീഷ്മർ കല്യാണം കഴിക്കുകയില്ല. കുരുവംശത്തിൽ സന്തതി വിച്ഛേദം വരിക എന്ന നിലയായി. അതുകൊണ്ടു സത്യവതീപുത്രന്റെ (വിധവകളായ) പത്നിമാരിൽ സന്തതൃല്ലാഭനും വേണമെന്നു വന്നുകൂടി. വാശുധിഷ്ടദേവന്റെ വിധവമാർ ഭർതൃസഹോദരന്മാരെ സ്വീകരിക്കുക അക്കാലത്തു നടപ്പായിരുന്നു. വംശധിനാശത്തെയാർത്തു പരിതപിച്ച സത്യവതി തന്റെ കാന്തീനപുത്രനായ വേദവ്യാസനെ വരുത്തി വിവരം പറഞ്ഞു. അപ്രകാരം വേദവ്യാസൻ രാജപത്നിമാരായ അംബികയീലും അംബാലികയീലും അവരുടെ ദാസിയിലും ധൃതരാഷ്ട്രനെന്നും പാണ്ഡുവെന്നും വിളരെന്നും പേരായി ഓരോ പുത്രനുണ്ടായി: ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഗാന്ധാര (ഇപ്പോഴത്തെ കാശ്മീർ) രാജാവിന്റെ മകളായ ഗാന്ധാരിയെ വേട്ട. ഭർതാവീര കണ്ണ

കാണാൻ പാടിപ്പാത്ത സ്ഥിതിക്കു തനിക്കും കാഴ്ച വേണ്ടെന്നുവെച്ചു' ആയുഷ്കാലം മുഴുവനും പതിവുതയായ ഗാന്ധാരി കണ്ണടച്ചു മൂടിക്കെട്ടിയിരുന്നു. പാണ്ഡുവിനു പൂമയെന്നും മാദ്വിധനം രണ്ടു ഭാര്യമാരുണ്ടായിരുന്നു. അപരിൽ പൂമ (കുന്തി) കൃഷ്ണപിതാപായ വസുദേവന്റെ സോദരിയും മാദി മദരാജാവിന്റെ പുത്രയും ആയിരുന്നു. ജ്യേഷ്ഠൻ കുരുടനായതുകൊണ്ടു് അനുജനായ പാണ്ഡു രാജാവായി. സഹോദരന്മാർ രണ്ടു പേരും കുറെ കാലത്തേക്കു യോജിച്ചിരുന്നു; എന്നാൽ അധികം താമസിക്കാതെതന്നെ യോജിപ്പാടുകൂടിയ അപരുടെ സ്ഥിതിക്കു അപ്പം ഒരു വൃത്യാസം വന്നുപരായി. അതു കാരണം പാണ്ഡു മഹാരാജാവു പത്നിമാരോടും അനുചരന്മാരോടുകൂടി കുരുജംഗലം വിട്ടു ഹിമാലയത്തിലേക്കു പോയി. ഈ വ'ധത്തിൽ കുരുക്ഷേത്രത്തിന്നു പേരൊരു വംശം ഉണ്ടായി. അപരാകുണ്ഠ പാണ്ഡുപന്മാർ. ധൃതരാഷ്ട്രക്കു വളരെ പുത്രന്മാരുണ്ടായി. അപരിൽ മൂത്തതു ദുഃശ്ശാധനൻ. പാണ്ഡു ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോഴേന്നു അദ്ദേഹത്തിന്നു മക്കളുണ്ടെന്നു യാതൊരു വിചരവും വളരെ കാലത്തേക്കു കെൾവെക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. അങ്ങനെ ഇരിക്കുമ്പോൾ ഒരു ദിവസം കുന്തി ഭരണുഷമാരന്മാരെയും കൊണ്ടു ഹസ്തിനപുരത്തിലെത്തി. അന്റെര മൂന്നും മരിച്ച മാദി ഇരട്ട പൊറ രണ്ടും കുട്ടികളാണു് ആ കുമാരന്മാരെന്നു പറഞ്ഞു. കുന്തിയുടെ കാനീന പുത്രനാണു മഹാഭാരതത്തിലെ വിശ്വതനായ കണ്ണൻ. പ്രസവിച്ച ഉടനെ കുന്തി മകനെ ഒരു പെട്ടിയിലാക്കി പൂഴയിലൊഴുക്കി. തേരുതെച്ചിക്കുന്നൊരുവൻ അതിനെ ക

ണ്ടെടുത്ത രാധ എന്നു പേരായ തന്റെ ഭാര്യയെ ഏല്പിച്ചു വളർത്തിവന്നു. ഈ കുട്ടിയാണു പിന്നീട് കേശവ സൈന്യത്തിൽ അതിവിഖ്യാതനായ ഒരു മഹാരഥനായിത്തീർന്നത്. ഇതുകൊണ്ടാണു സുതനെന്നും രാധേയനെന്നും കണ്ണനെ പറഞ്ഞിരുന്നതു്. പാണ്ഡവന്മാർ ഐവരുടേയും പേരുകൾ ക്രമത്തിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ, ഭീമൻ, അർജ്ജുനൻ, നകുലൻ, സഹദേവൻ എന്നായിരുന്നു. രാജകുമാരന്മാരെ അഞ്ചു പേരേയും ഭീഷ്മരും ധൃതരാഷ്ട്രനും യഥാമതി സപി കരിച്ചു. ഭീഷ്മരും വംശരും അവരെ പുത്രനിവിശേഷം വളർത്തി * ദ്രോണാചാര്യരുടെ കീഴിൽ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനാക്കി അക്കാലത്തെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ മുടിമണിയായതു അർജ്ജുനനും ഗദാപ്രയോഗത്തിൽ അഭിമന്യുനും

* ദ്രോണാചാര്യൻ ആദ്യത്തിൽ ദ്രുപദന്റെ ഉറസ്സേമിതനായിരുന്നു; സംഗതിവശാൽ അവർ രമ്മിൽ കലഹിച്ചു. അതുകാരണം ആചാര്യൻ പാഞ്ചാലരെ ഉദ്ദേശിച്ചു അവരുടെ പുറം വൈരികളായ കരുക്കളെ ആശ്രയിച്ചു. അക്കാലത്തു ദ്രോണരുടെ സുഗലനായ കൃപരായ്ക്കു കരുരാജകുമാരന്മാരെ അസ്രാഘാസം ചെയ്തിട്ടിരുന്നതു്. ദ്രോണർക്കു മസ്തിനപുരത്തിൽ ചെന്നപ്പോൾ ധനുർവ്വേദപാരംഗരനായ അദ്ദേഹത്തെ എല്ലാവരും ആദരവോടെ സൽക്കരിച്ചു കുമാരന്മാരുടെ വിദ്യാഭ്യാസം അദ്ദേഹത്തിൽ അർപ്പിച്ചു. ഏതാനും കാലംകൊണ്ടു ശിഷ്യസമ്പന്നനായിത്തീർന്ന ദ്രോണർ പാഞ്ചാലം ആക്രമിച്ചു ദ്രുപദനെ തോല്പിച്ചു മകുതിരാജ്യം അവഹരിച്ചു കരുരാജാക്കന്മാർക്കു നൽകി. ജൂതിന്റെ വകവിട്ടുവാനായി പാർത്തിരുന്ന ദ്രുപദനെ കാലാന്തരത്തിൽ രണ്ടു പുത്രന്മാരും ഒരു പുത്രിയും ഉണ്ടായി.

യതു ഭീമനും ദുര്യോധനനും ആയിരുന്നു. പണ്ടുതന്നെ പാണ്ഡുമാഹാരാജാവിനെ സ്നേഹിച്ചുണ്ടായിരുന്ന പാണ്ഡാ സിംഹാസന പാണ്ഡവന്മാരിൽ വാസവും മുഴുത്തു. പക്ഷെ ദുര്യോധനൻ അവരോടു വൈരം വളർത്തി പാണ്ഡവന്മാരെ നശിപ്പിക്കുവാൻ ദുര്യോധനൻ പല ചതിപ്രയോഗങ്ങൾ ചെയ്തു. അവരോ അവയൊക്കെയും ക്ഷമയോടെ സഹിച്ചു എന്നുമാത്രമല്ല ദുര്യോധനപ്രതികരണത്തോടു കഴിയുന്നത്ര സ്നേഹത്തിൽ വർത്തിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചുനടക്കി. ഒന്നുകൊണ്ടും ഒരു ഫലവും ഉണ്ടായില്ല. ദുര്യോധനന്റെ ചതിപ്രയോഗങ്ങളിലൊന്നാണ് ലാക്ഷാഗ്രഹണിമാണം. അതിൽ വെറുപോയെന്നു വിചാരിക്കപ്പെട്ട പാണ്ഡവന്മാർ വേഷച്ഛന്നരായി അലഞ്ഞു നടക്കുമ്പോഴാണ് പാഞ്ചാലീസ്വയംഭരമുണ്ടായത്. ആ അവസരത്തിൽ ഇന്ത്യയിലെ മിക്ക രാജാക്കന്മാരും ഇടപ്രദിക്കുമാറും പാഞ്ചാലരാജ്യത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നിരുന്നു.

പാഞ്ചാലരാജാവായ ദ്രുപദന്റെ ഏകപുത്രിയായിരുന്നു ദ്രൗപദി. ആ കന്യകയ്ക്കു ധൃഷ്ടദ്യുമൻ എന്നും ശിഖണ്ഡിയെന്നും പേരായി രണ്ടു സഹോദരന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അവരിരുവരും കേൾവിപ്പെട്ട യോദ്ധാക്കന്മാരായി. ആയുന്മാരുടെ ഇടയിൽ അന്നു ദ്രൗപദിയെപ്പോലെ സൗന്ദര്യവതിയായി മറ്റൊരാൾ കന്യക ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കാമകിരരായിത്തീർന്ന പല രാജാക്കന്മാരും ദ്രൗപദിയുടെ പാണ്ഡിപീഡനത്തിനായി പല സാഹസങ്ങളും പ്രവർത്തിച്ചു. ദ്രുപദന്റെ ആഗ്രഹം വില്ലെടുത്തവരിൽ മുമ്പനായ അർജുനനും മകളെ കൊടുക്കണമെന്നായിരുന്നു.

ധനുവിദ്യയിൽ അജ്ഞാനം തുല്യനായി മറെറാരുത്തരായി
 ഒല്ലെന്നും പാണ്ഡപുത്രനും ദയ്യോധനാടികളും യോജിച്ചു ക
 ഴികയെന്നത് അസാധ്യമാണെന്നും ഭൂപദൻ അറിവുണ്ടാ
 യിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു പാണ്ഡവന്മാരെ സ്വാധീനപ്പെ
 ട്ത്തിയാൽ പാണ്ഡാലകു കുരുക്കളുടെ പേരിൽ രൂഢമൂല
 മായികിടക്കുന്ന വിരോധത്തെ ലാക്കാക്കി കെൾരവചാ
 ശം പടെ നശിപ്പിക്കാമെന്നായിരുന്നു ഭൂപദന്റെ ആ
 ലോചനം. അതു കണക്കാക്കി സ്വയംബരത്തിനുള്ള ഒരു
 കണ്ടെച്ചൊക്കെ ചെയ്തുകഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും പാണ്ഡവന്മാ
 ര്ക്കു യോജനം മറി ദേശാന്തരങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കേണ്ടതായി
 വന്നു. താനുദ്ദേശിച്ച പുരുഷനും തന്റെ മകളെ വിവാ
 ഹംചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതിനും ഭൂപദൻ ഒരുപായം കണ്ടുപി
 ടിച്ചു. അജ്ഞാനനേഴികെ അക്കും വളയ്ക്കുവാൻ സാധി
 ക്കാത്ത ഒരു വില്ലുണ്ടാക്കിച്ചു. ആകാശത്തിൽ തിരിഞ്ഞു
 കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒരു യന്ത്രവും അതിനുള്ളിൽ ഒരു ലക്ഷ്യ
 വും വെച്ചു ഭൂപദൻ 'ഇതു ചില്ലുകൾക്കേറീട്ടീനല്ലോരമ്പു
 കൾകൊണ്ടുതാൻ കടന്നുലാക്കുറപ്പോനായ് കൊടുപ്പേനെ
 ന്റെപ്പുത്രിയെ' എന്നു വിളംബരംചെയ്തു. ഈ വിവരം
 കേട്ട നിരവധി രാജാക്കന്മാരും ഇടപുലക്കന്മാരും മറ്റു പ്ര
 മാനികളും പാണ്ഡാലനഗരത്തിലെത്തി.

നഗരത്തിന്റെ ഈശാനകോണിൽ പണിചെയ്തിര
 ുന്ന സ്വയംബരമണ്ഡപം ഭംഗിയേറുന്ന വിവിധവിതാന
 ങ്ങളോടും അകിലിൻധൂമത്തോടും ചന്ദനച്ചാർ നന്നച്ച പൂ
 മാലകളെക്കൊണ്ടും പരിശോഭിച്ചു. തുയ്യരോഷം മുഴങ്ങി.
 പല ഭാഷകളിലുള്ള മാളികകളിൽ കോപ്പണിത്തും മത്സ

നീയും പാപ്തായി പാത്ഥി പശ്രുഷുനാർ. ഇങ്ങനെ പതി
 അഞ്ചുനാൾ കഴിഞ്ഞു പതിനാറാം ദിവസം ദ്രൗപദി ക
 ജിച്ചവനു ശുഭ്രാസ്രം ധരിച്ച് ഭരതേണങ്ങളണിഞ്ഞു ഭം
 ഗിയേറുന്ന പൊന്മാല കയ്യിലെടുത്തു രംഗത്തിൽ പ്രവേശി
 ച്ചു. വാദ്യഘോഷങ്ങളൊക്കെ നിർത്തിയ ധൃഷ്ടദ്യുതൻ സോ
 ഭരിയുടെ കൈക്കൽ പിടിച്ചു രംഗമധ്യത്തിലെത്തി ഉച്ച
 ത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു.

ഇതവിപ്ലിതാലാക്കിവസായകങ്ങൾ
 കേൾക്കേണമിളിടിനമനവന്മാർ
 യന്ത്രത്തിനുള്ളിപ്പഴിതാലെയെയ്തു -
 കൊറുചിൻ നല്ലേറ്റിൻ വഴിയഞ്ചുബാണം
 ഇതവണ്ണമുള്ളതുകർമ്മമാരോ
 ചെപ്പുവാൻ കലീനൻ ബ്രഹ്മരൂപശാലി
 ഇത കൃഷ്ണ യെൻ സോദരി, ആയവനും -
 താൻ ഭായ്യന്മാരും പൊളി ചൊല്ലിടാ ഞാൻ.

പാഞ്ചാലന്മാർ ഐവരും ആ സ്വയംഭവസഭയിലു
 ള്ളായിരുന്നു. അവർ * യാചകബ്രാഹ്മണരുടെ വേഷം ധ

* അക്കാലത്തെ ബ്രാഹ്മണർ ഇന്നുകാണുന്ന മട്ടിലല്ലായിരു
 ന്നു. രാജാക്കന്മാർക്കും മറ്റും ഇടപ്രഭുക്കന്മാർക്കും വേണ്ടി യജ്ഞംചെ
 യ്തിരുന്നവരെ ബ്രാഹ്മണരെന്നു പറഞ്ഞിരുന്നു. കൂലിക്കുവേണ്ടി വേ
 ചലെയ്തിരുന്ന ആ കൂട്ടർ ചൊതുക്കങ്ങളിൽനിന്നു യാതൊരു ബ
 ഹുമതിയും സിദ്ധിച്ചിരുന്നില്ല; എന്നാൽ അവരിൽ വല്ലവരും പ
 റിച്ച വിദ്വാന്മാരായാൽ അവരെ യഥാർത്ഥം ആദരിച്ചിരുന്നു
 എന്നു മാത്രം. ജാതിവ്യത്യാസം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വേദപഠന

രിച്ച ആ വകക്കാരുടെ ഇടയിൽതന്നെ ഇരുന്നിരുന്നു. നഷ്ടമായിരിക്കുന്ന രാജ്യാവകാശത്തെ തിരിച്ചു കിട്ടുവാൻ പാഞ്ചാലനരേന്ദ്രനെ ബാധുവാക്കിയാൽക്കൊള്ളാമെന്ന മോഹം അവർക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ രാജമണ്ഡലമണ്ഡിതമായ വിവാഹമണ്ഡപത്തിൽചെന്നു തങ്ങളുടെ പെരുന്തും ഒന്നു കാട്ടേണമെന്നാഗ്രഹം അവർക്കുണ്ടായി. അമ്മയെ ഒരു കശപപ്പുരയിലിരുത്തിട്ടാണ് അവരവ്വെപ്പയും ഭിക്ഷയാചിച്ചുനടക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണരുടെ കൂട്ടത്തിൽ സ്വയംബരത്തിനുപോയത്. കൃഷ്ണനും അവിടെ എത്തിയിരുന്നു; പക്ഷെ ദ്രൗപദീധരണത്തിനു ശ്രമിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം മാത്രമാണ് അവിടെ കൂടിയിരുന്ന അനേകായിരം ജനങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽവെച്ചു പാണ്ഡവന്മാരെ തിരിച്ചറിഞ്ഞത്. ഉററ സ്നേഹിതനായ കണ്ഠനൊന്നിച്ചു ദുഷ്ടനനും അനുമാനം അവിടെ എത്തിയിരുന്നു. വിക്രമിയായ ജരാസന്ധനും ചതുപതിയായ ശിശുപാലനും ദ്രൗപദിയെക്കാമിനിച്ചു. കൌരവരിൽ ഓരോരുത്തരും

ത്തിനും ആയുധാഭ്യാസത്തിനും നിലംഉടുത്തു കയ്യിലെത്താനും എല്ലാവർക്കും ഒന്നുപോലെ അധികാരമുണ്ടായിരുന്നു. പരാശരൻ എന്ന ബ്രാഹ്മണനും മുക്കുവസ്ത്രീയിലുണ്ടായ മകനായിരുന്നുവല്ലോ വ്യാസർ. ആ മുക്കുവസ്ത്രീയല്ലേ പിന്നീടു രാജപത്നിയായത്? ദ്രോണർ ബ്രാഹ്മണനായിരുന്നു. പക്ഷെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പഠിപ്പുവേദങ്ങളിലല്ലാതെ ആയുധാഭ്യാസത്തിലായിരുന്നു. ജന്മനാ ബ്രാഹ്മണനായിരുന്ന ദ്രോണർ കർമ്മനാ ക്ഷത്രിയനായി. മഹാഭാരതത്തിൽ പലേ ഘട്ടങ്ങളിലും ഈവക സംഭവങ്ങൾ കാണപ്പെടുന്നതാണ്.

ദ്രൗപദിയെ കിട്ടിയാൽകൊള്ളാമെന്നും തദപരാ പാ
ഞ്ചാലനുമായുള്ള വിരോധത്തിന് അരുതിവരുത്താമെന്നും
ആഗ്രഹമുണ്ടായി. ബലവും വീര്യവും തികഞ്ഞ പലരും
ബലംകൂടുന്ന വില്ലെടുത്തു കലയ്ക്കുവാനൊരുങ്ങിയപ്പോൾ
നിലതെറ്റിത്തരിച്ചു നിലംപൊത്തി. ചിലർ നെടുവീ
പ്പിട്ട ഹാഹാകാരം ചെയ്തു. മറ്റു ചിലരുടെ ഹാരാംഗ
ഭാദ്യാഭരണം കൊഴിഞ്ഞു. തത്സമയം എല്ലാപേരേയും
ഒന്നു നോക്കി കണ്ണൻ അടുത്തുവന്നു കൂസലുകൂടാതെ വി
ല്ലെടുത്തു കലച്ച് അഞ്ചുപാൻ എടുത്തു തൊടുത്തു. അപ്പോഴെ
ക്കും 'സുതനെ ഞാൻ വരികില്ലാ' എന്നു ദ്രൗപദി ഉറ
ക്കെ പറഞ്ഞു. അതുകേട്ട് അമരഹാസത്തോടെ കണ്ണൻ
വില്ലു താഴത്തിട്ടു സ്വാസനത്തിൽ പാചിരുന്നു. ഏവം വി
ധം ആ ക്ഷത്രിയരെക്കൊന്നു പിന്തിരിയ്ക്കവേ വിപ്രമധ്യ
ത്തിൽനിന്നു വേഷച്ഛന്നനായ അജ്ഞാനൻ എഴുന്നേറ്റു.
അപ്പോൾ ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു 'ഈ വില്ലു കലയ്ക്കുവാൻ
അസൂയയറില്ലാത്ത ഈ ഭണ്ഡുലബ്രഹ്മചാരി മതിയാകു
മോ? രാജാക്കന്മാർ മുന്വെന്നെ 'വിപ്രചാപലം' എ
ന്നുപറഞ്ഞു നമ്മെ പരിഹസിക്കുക പതിവാണ്. ആ അ
പരാധം ഈ അവസരത്തിൽ ഒന്നാവത്തിപ്പിക്കുവാനാ
ണോ ഈ വിദവാന്റെ പാപ്പാട്' എന്നായി. ഇത്തരം
ഓരോന്നു വിപ്രർ പറയുമ്പോൾ അജ്ഞാനൻ വില്ലിനരി
കെ ചെന്നു മലപാലെ കലുങ്ങാതെ ക്ഷണനേരം നിന്നു.
ചിന്നെ വില്ലു വലംവെച്ച് അതുകടന്നെടുത്തു അമരക്ഷണ
ത്തിൽ കലയേറ്റി അഞ്ചു ശരങ്ങളും കയ്യിലെടുത്തു യന്ത്ര
ക്ഷഴിതിൽക്കൂടി ലാക്കെയ്തു താഴെ വീഴ്ത്തി. ഉടനെ ആ മ

ബൃഹത്തിൽ വലിയ ലോഷമുണ്ടായി. വിപ്രന്മാർ വസു
 ണർ വീശി. അതുതപ്പെട്ട എല്ലാവരും ഹാഹാ എന്ന്
 ആത്മം. വാടകന്മാര ശതാംഗതയ്ക്കുവാദ്യങ്ങൾ മുഴക്കി. സു
 തമാഗധസംഘങ്ങൾ സുസ്വരം പുകഴ്ത്തി. അപ്പോഴേക്കും
 ശുക്ലാംബരയായ ശൈലപതി മാലും കയ്യിലെടുത്ത അജ്ഞാത
 പാർവ്വതിയെത്തി. എന്നാൽ കണ്ണിതപ്പെട്ട രാജമണ്ഡ
 ലം പരത്ഥനോടെരിയ്ക്കുന്നു. കൃഷ്ണൻ അവരെ തടഞ്ഞില്ലെ
 ങ്കിൽ ഭയങ്കരമായൊരു യുദ്ധം അവിടെ സംഭവിക്കുമായി
 രുന്നു. 'രാജകുമാരിയെ യഥാവിധി ഉപബ്രാഹ്മണൻ കൈ
 കൊണ്ടിരിക്കുന്നു' എന്ന കൃഷ്ണഭാരതി കേട്ട് എല്ലാവരും
 സമാധാനിച്ചു സ്വസ്ഥരായിത്തീർന്നു പോയി.

ശൈലപതിയെ പാണ്ഡവന്മാർ * അഞ്ചുപേരുംകൂടി
 ചേർത്തുകൊണ്ടു. വിവാഹശേഷം വിളംബരങ്ങൾ പാടി
 പ്ലാത്ത രത്നങ്ങളും ആഭരണങ്ങളുംമറ്റു ഭൂരിഭാഗങ്ങളും പാ
 ണ്യവന്മാർക്കു കൃഷ്ണൻ കൊടുത്തതായി. ഇതിന്റെ അവ
 ശ്യാം കുരുജാംഗലത്തിലെ രാജാക്കന്മാരുടെ അവസരക്കൊ
 ത്തവണ്ണമുള്ള വിലയും നിലയും പാണ്ഡവന്മാർക്കു മുണ്ടാക്കി
 ത്തിരിക്കുവാനായിരുന്നു. അവർ തമ്മിൽ കണ്ടപ്പോൾ യുദ്ധി

* ഇങ്ങനെ ഒരു സമ്പ്രദായം അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്നതാ
 യി അഥർവ്വവേദത്തിൽ കാണുന്നു. കുട്ടികാലത്തു പാണ്ഡവന്മാർ
 തിബത്തിലായിരുന്നുവല്ലോ. ആ രാജ്യത്തു് ഇന്നും ബഹു ശത്രു
 തപം നടപ്പുണ്ട്. ഹിന്ദുക്കളുടെ ഇടയിൽ പലേടങ്ങളിലും, ദരിദ്രസ്ഥി
 ത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചും, ഒരു സ്ത്രീക്കു ഒരു സമയത്തു ഒന്നിലധികം ഭ
 ണ്താക്കന്മാരുള്ള നടപടി ഇന്നും ഉള്ളതത്രെ.

ഏരിൻ 'മഹാഭാഗനായ കൃഷ്ണ! വേഷച്ഛന്നരായ ഞങ്ങളെ അവിടുണെന്നങ്ങനെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു' എന്നു ചോദിച്ചു. തിര 'രാജൻ! അഗ്നിജപിക്കുന്നതു പ്രച്ഛന്നമായാലും എളുപ്പത്തിലറിയാം. ഈ അതുരകൃത്യത്തിനു പാണ്ഡവന്മാർക്കൊഴികെ മറ്റൊരാൾ സാധിക്കും? എന്നു കൃഷ്ണൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

൧൧ സുഭദ്രാഹരണം

പാണ്ഡവന്മാർ പഞ്ചാലരാജമഹാരിയെ പേട്ടുപി വരം ഹസ്തിനപുരത്തിലെ കൗരവരാജാവിനു മർമ്മഭേദകമായിത്തീർന്നു. പൈതൃകമായ രാജ്യം പാണ്ഡവന്മാർക്കൊടുത്തില്ലെങ്കിൽ ആകാരണവും പറഞ്ഞു പുളുവെവരിയായ ഭൂപദൻ തങ്ങളോടു യുദ്ധത്തിനു പരം എന്നു കരുക്കൾക്കറിവുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ ധൃതരാഷ്ട്രൻ ഭയോധനനോടും ആപ്തരായ * കണ്ണശകുനിമാരോടും കൂടി ഗുഡമായൊരാലോചന നടത്തി.

* കന്തിയുടെ കാന്തിനപുത്രനായ കണ്ണനെപ്പറ്റി മുഖ് പഠത്തിട്ടുണ്ടല്ലോ. അജ്ഞാനനോടൽക്കുവാൻ മതിയായവനാണെന്നു കണ്ട ഭയോധനൻ കണ്ണനെ സൽക്കരിച്ച് ഒന്നിച്ചുതാമസിപ്പിച്ചിരുന്നു. വംശധീപനായിട്ടാണ് കണ്ണനെ ഭാരതത്തിൽ പറയുന്നതു എന്നാൽ എപ്പോഴും കൗരവധാനിയിലായിരുന്നതുകൊണ്ടു ആ പദവി കണ്ണനു വെറും നാമമാത്രമായിരുന്നിരിക്കണം. എന്നുമാത്രമ

ദുഷ്ടോധനനും കണ്ണനും - അവിടുന്ന് ചെയ്യുന്നത് യാതൊന്നും ചെയ്യുന്നില്ല. പാണ്ഡവന്മാരെ ചെടുകു വാണുള്ള സകല യത്നങ്ങളും ഉടനെ ഓരോന്നായി നടത്തണം.

(മക്കളുടെ വലയിൽ കെട്ടുങ്ങി അപരദെ ഇഷ്ടം സാധിച്ചിട്ടുവാൻ സദാ ഒരുക്കമുള്ള) ധൃതരാഷ്ട്രൻ - ദുഷ്ടോധന! നിന്റേയും കണ്ണന്റേയും മനസ്സിലുള്ളതു തുറന്നു പറയുക.

ദുഷ്ടോധനൻ - വിശപസ്തരായ ബ്രാഹ്മണരെക്കൊണ്ടു പാണ്ഡവന്മാരെ തമ്മിൽ തല്ലിക്കൊ. കുന്തിയുടേയും മാദ്രിയുടേയും മക്കൾ തമ്മിൽ കലഹിക്കും. അല്ലെങ്കിൽ മരിയായ ദ്രുപ്തം കൊടുത്തു പാണ്ഡവപക്ഷത്തിൽനിന്നു ദുപദനെ തെറ്റിക്കാം. അതും സമ്മതമല്ലെങ്കിൽ നമ്മുടെ ചാരന്മാർ പോയി പാണ്ഡവരിൽ ഓരോരുത്തന്നും ഹസ്തിനപുരത്തിൽ താമസിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ഉപദേശങ്ങൾ ഓരോ തരത്തിൽ പറയട്ടെ. അവർ പാണ്ഡവന്മാരെ പാണ്ഡവലബ്ധിയിൽ താമസിക്കാനായി പ്രേരിക്കട്ടെ. ഇതിലേതാണ് അച്ഛൻ യുക്തമെന്നു തോന്നുന്നതെന്നു വരികിൽ അതുപോലെ ചെയ്യാം. കാലം അതിവേഗത്തിൽ

ല്ല അക്കാലത്തെ വംശം (ഇന്നത്തെ പശ്ചിമബങ്കാൾ) ശുദ്ധമേ വന്നതായിരുന്നു. ദുഷ്ടോധനന്റെ മാതൃലനായ ശകുനി ഗാന്ധാരൻ ജകമാനായിരുന്നു. ഹസ്തിനപുരത്തിലായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്ഥിരവാസം. കന്യതി പറഞ്ഞുകൊടുത്തു ദുഷ്ടോധനനെ വഷ്ടനാക്കിയതു ഈ അവകുടനാണ്.

കഴിഞ്ഞുപോകുന്നു: ഇനിയും താമസിക്കുന്നത് അബദ്ധമാണ്.

കണ്ണൻ--ദുഷ്ടാധന! ഭവാൻ പറയുന്നതത്ര ശരിയല്ലെന്നാണെന്റെ പക്ഷം. കൂടപ്രവൃത്തികളൊന്നും പാണ്ഡവദാസ്യം പഠിപ്പിച്ചു. അവരെ നശിപ്പിക്കാൻ പലതും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയല്ലേ? എന്നിട്ടും ഇതുവരെ യാതൊന്നും ഫലിക്കുകയുണ്ടായില്ലല്ലോ. അവരെ നേരിട്ടു വിളിച്ചു യുദ്ധം ചെയ്തു ഹിംസിക്കുകയാണ് നല്ലതെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നു.

(അതു കേട്ട വളരെ സന്തോഷിച്ചു) ധൃതരാഷ്ട്രൻ--കണ്ണ! നീ മഹാബദ്ധിമാനും ജ്ഞാനിയുമാണെന്നു അതിസമർത്ഥൻ. വില്ലെടുത്ത പരിൽ മുഖൻ. ധൈര്യോദ്യോഗങ്ങളായ ഈ വാക്കുകൾ നിനക്കേറ്റവും യോജിച്ചവയെന്നു. എങ്കിലും ഭീഷ്മദ്രോണവിദുരന്മാരായി നമുക്കൊരാലോചന നടത്തുക. അവർ നമുക്കു ഗുണകരമായതേ പറയൂ.

അപ്രകാരം അവരെ വരുത്തി വിചരം പറഞ്ഞു.

ഭീഷ്മൻ--ധൃതരാഷ്ട്ര രാജാവേ! പാണ്ഡവന്മാരായി ശത്രുക്കളായിത്തീർന്നു ഞാൻ സമ്മതിക്കുകയുണ്ടായില്ല. പാണ്ഡവനെ എനിക്കു അങ്ങയെപ്പോലെതന്നെ സ്നേഹമായിരുന്നു. ഗാന്ധാരിപുത്രന്മാരും കന്യകമാരും തമ്മിൽ എനിക്കു യാതൊരു ഭേദവുമില്ല. ആ ധീരപുരുഷന്മാരോടുകൂടി യോജിച്ച് അവർ പരസ്പരം കൊടുക്കുക. ദുഷ്ടാധന! ഈ രാജ്യം നിന്റെ പിതാവിന്റെതാണെന്നു വിചാരിക്കുവാൻ പാടില്ലെന്നു അവരോടൊന്നിച്ച് അവരും കരുതുന്നു. അതിനാൽ അവരോടു കലഹിക്കരുത്.

ദ്രോൺ—യശസ്സരവ്യം ക്ഷേമപ്രദവുമായ സംഗതിയേ ബന്ധുക്കൾ പറയാവൂ. ധീമാനായ ഭീഷ്മരുടെ അഭിപ്രായമാണെന്നിടം. രാജ്യത്തിൽ കന്തിപുത്രന്മാർക്കും അവകാശം കൊടുക്കേണ്ടതാണു്.

(കോപാധ്വനായ) കണ്ണൻ—രാജാവേ! ഈ രണ്ടു വൃദ്ധന്മാരും അങ്ങയുടെ ചോദിപ്പിന്നു വളരുന്നവരാണു്. അവർ അങ്ങയുടെ ബന്ധുക്കളായിരിക്കേണ്ടതോ? ഭവന്റെ ക്ഷേമത്തിന്നുതക്കുന്ന ഉപദേശം അവർ ചെയ്യുന്നില്ല. ഇതിൽപ്പരമായ ആശയം എന്തു്?

ദ്രോൺ (ശാന്തഭാവത്തിൽ ചിരിച്ചു്)—ഞാൻ പറഞ്ഞതെല്ലാവർക്കും നല്ലതാണെന്നു മനസ്സിലാക്കുക. അതാണു് കുരുവംശാഭിപ്രതിക്കു യുക്തമായിട്ടുള്ളതു്. അതു ഏഷ്ടമാണെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ നല്ലതെന്നാണെന്നു പറയൂ. ഞങ്ങൾ കേൾക്കട്ടെ.

വിദൂരൻ—രാജാവേ! കുരുഗോത്രത്തിന്റെ അഭിവൃദ്ധിക്കു പേണ്ടതൊക്കെ നമ്മുടെ ബന്ധുക്കൾ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതൊന്നും സ്വീകരിക്കുന്ന മട്ടു കാണുന്നില്ല. രാജാവകാശം കൂടുതലുള്ളതു പാണ്ഡവർക്കായാൽ അവരോടു് ആ വിധം പെരുമാറണം. പുരോഹിതന്റെ ദുഷ്ടവൃത്തിയിൽനിന്നു അപരാധം നേരിട്ടതു് അങ്ങയ്ക്കാണു്. അതു കഴിക്കുകയുവാൻ ഇനിയെങ്കിലും പാണ്ഡവന്മാരുമായി നിരക്കുക. ദ്രുപദനായി ഒരു യുദ്ധം കഴിഞ്ഞിട്ടു് അധികം കാലമായിട്ടില്ല. നാം ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തോടു യോജിക്കുന്നതായാൽ അതു നമുക്കു വലിയൊരു ബലമായിത്തീരും. യാദവന്മാരുടെ എണ്ണവും വണ്ണവും ഭ

ചാൽ അറിയുന്നില്ല. യദൃച്ഛിയാ യ കൃഷ്ണൻ പാണ്ഡവന്മാരെ സഹായിക്കുമൊ എന്നതിന്നു രണ്ടു പക്ഷമില്ല. കൃഷ്ണനുണ്ടുള്ള വിജയം നിശ്ചയമാണ്. മഹാരാജാവേ! പുമാനന്ദനന്മാർ ജീവിച്ചിരിപ്പുണ്ടെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ ഈ രാജ്യക്കാക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള സന്തോഷത്തിനൊരു സീമയില്ല. അവരെല്ലാവരും പാണ്ഡവരെ കാണാൻ കൊതിച്ച് കാത്തിരിക്കുന്നു. അവരുടെ ഹിതം ചെയ്യുക.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ — വിദൂര! ഭവാനും പണ്ഡിതനായ ഭീഷ്മരും ദ്രോണാചാര്യരും നമുക്കു പഥ്യമായി പറഞ്ഞതൊക്കെ കേട്ടു. പാണ്ഡവന്മാർ എനിക്കും പ്രിയപ്പെട്ടവർതന്നെ. എന്റെ പുത്രന്മാക്കെന്നുപോലെ അവർക്കും രാജ്യത്തിന്നു പകരമുണ്ട്. വിദൂര! അതുകൊണ്ടു ഭവാനുപോയി അവരെ ഐവദര്യം പത്നിയായ ദ്രൗപദിയേയും കുന്തിയേയും സ്നേഹപൂർവ്വം ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരിക.

ഈ വിധത്തിൽ ധൃതരാഷ്ട്രനാൽ നിരൂക്കനായ വിദൂരൻ പാണ്ഡവരാജ്യത്തു ചെന്നു ഭൂപടനെക്കണ്ടു വിവരങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെയും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന രാമകൃഷ്ണന്മാരുടേയും അനുജതിപ്രകാരം പാണ്ഡവന്മാരും കുന്തിയും ദ്രൗപദിയും കൂടി വിദൂരനൊന്നിച്ചു ഹസ്തിനപുരത്തിൽ ചെന്നു. അപ്പോൾ ധൃതരാഷ്ട്രൻ യുധിഷ്ഠിരനോടിക്കൂടെ പറഞ്ഞു. നീയും സഭാഭരണന്മാരും ഞാൻ പറയുന്നതു ശ്രദ്ധിച്ചു കേൾക്കണം. നിങ്ങൾ യമുനാതീരത്തുള്ള ഖാണ്ഡവപ്രസ്ഥത്തിലേക്കു പോയിൻ. ഇനിമേലിൽ നിങ്ങളും എന്റെ മക്കളുമായി

വന

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

യാതൊരു അലോഗ്യവും അതല്ല. ഖാണ്ഡവത്തിൽപോയി താമസിച്ചാൽ നിങ്ങൾക്കു യാതൊരുപ്രദവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. ധൃതരാഷ്ട്രവാക്യത്തെ അനുസരിച്ചു പാണ്ഡവന്മാർ ഖാണ്ഡവപ്രസ്തത്തിലേക്കു പോയി. ഒരു മോരാരണ്യമായിരുന്ന ആ പ്രദേശത്തു പാണ്ഡവന്മാർ ഒരു നഗരം പണിയിച്ച് അതിനു ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം എന്നു പേരിട്ടു. അവർക്കു സിദ്ധിച്ചത് ഒരു മഹാവനമായിരുന്നുവെങ്കിലും അവരതിൽ യാതൊരാക്ഷേപവും പുറപ്പെടുവിച്ചില്ല. അവരാൽ സ്ഥാപിതമായ രാജ്യം അധികം താമസിക്കാതെ ഇന്ത്യയിലെങ്ങും വിഖ്യാതമായിത്തീർന്നു. പുതിയ നഗരത്തിൽ പാർപ്പിച്ച പാണ്ഡവരോടു യശോവന്തനു കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയ്ക്കു തിരിച്ചു.

നവീനനഗരത്തിൽ പാണ്ഡവന്മാർ താമസമാക്കി കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അജ്ഞാനൻ കൃഷ്ണനെ കാണാനായി ദ്വാരകയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. അജയ്യനായ അജ്ഞാനൻ ദ്വാരകയ്ക്കടുത്തുള്ള പ്രഭാസതീർത്ഥത്തിൽ എത്തിയവിവരം അറിഞ്ഞ കൃഷ്ണൻ അവിടെച്ചെന്നു പാണ്ഡവനെ സന്തോഷപൂർവ്വം ആലിംഗനംചെയ്തു. കിശലം ചോദിച്ചുപിന്നെ അവർ ദൈവതക പവ്തത്തിലേക്കു പോയി. അവിടെ പാണ്ഡുകുമാരനെ എതിരേൽക്കുവാനായി കൃഷ്ണൻ പലേ ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തിട്ടിരുന്നു. സൽക്കാരങ്ങളൊക്കെ പരിഗ്രഹിച്ചു അന്നുരാത്രി അവിടെ വസിച്ചു പിറ്റേന്നു രാവിലെ കൂട്ടിച്ചു നിത്യകർമ്മങ്ങൾ കഴിച്ചു കൃഷ്ണനൊന്നിച്ചു തേരിൽക്കേറി അജ്ഞാനൻ ദ്വാരകയ്ക്കു പോയി. അവിടെവെച്ചും ഭോജാസകവൃഷ്ടി.

യാദവന്മാർ പാർത്ഥനെ യഥാമതി സൽക്കരിച്ചു. അവ
രാലഭിനന്ദിതനായ വിഷയൻ കൃഷ്ണരാജധാനിയിൽ വള
രെ ദിവസത്തോളം സുഖമായിപ്പാർത്തു.

അജ്ഞാനൻ ദ്വാരകയിലെത്തി കരെ ദിവസം കഴി
ഞ്ഞപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ ദൈവതകപവർത്തതിർപ്പെച്ച് ഒരു
ഉത്സവം നടത്തി. ഇതു് ഏതാണ്ടു വൃന്ദാവനത്തിൽ വെ
ച്ചുണ്ടായ ഗോവർദ്ധനയാഗത്തിനു സദശമായിരുന്നു. ജ
നങ്ങളൊക്കെ പൂമാലകളും വസ്ത്രാഭരണങ്ങളും ധരിച്ചു ക
ടിച്ചു മത്തരായി അഭിഷിക്തരായി കളിച്ചു മരിമറന്നിരിക്കു
മ്പോൾ കൃഷ്ണൻ അജ്ഞാനനെ സഖികളൊന്നിച്ചു വിനോ
ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സുഭദ്രയുടെ അടുക്കലേക്കു കൂട്ടിക്കൊ
ണ്ടുപോയി. കണ്ടമാത്രയിൽ പാർത്ഥൻ ആ യുവതിയുടെ
രൂപലാവണ്യത്തിൽ ഭ്രമിച്ചുവശായി. സുഭദ്രയിൽ നിന്നു ക
ണ്ണെടുക്കുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു 'കൃഷ്ണൻ, 'അജ്ഞാന! ഭാഗനെ
പ്പോലെയാണുള്ളൊരു പുരുഷനു ഒരു ബാലികയെ കണ്ടാൽ
ഇത്രവേഗത്തിൽ മനസ്സിനുള്ളക്കും ഭട്ടകയോ?' എന്നു ചി
രിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു. ആ കന്യക ഏതാണെന്നു ചോ
ദിച്ച അജ്ഞാനനോടു, 'അവൾ ഏന്റെ സഹോദരി സുഭ
ദ്രയാണു്'. അച്ഛനു അത്യന്തം പ്രിയപ്പെട്ട മകളും. അങ്ങ
യ്ക്കുവളെ ആഗ്രഹമുണ്ടെങ്കിൽ ആ സംഗതി ഞാനച്ഛനോ
ടു പറയാം' എന്നു കൃഷ്ണൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

അജ്ഞാനൻ - ചന്ദ്രവേദപുത്രിയും കൃഷ്ണസഹോദരിയു
മായ ലോകോത്തരസുന്ദരിയായ ആ കന്യകയെ ആരെ
ക്കിടും മോഹിക്കാതിരിക്കുമോ? ഭാഗന്റെ സോദരി എ
ന്റെ പത്നിയായുകിൽ എനിക്കിഹലോകസുഖസമ്പദ്യം

സിദ്ധിച്ചതായി ഞാൻ വിചാരിക്കും. അവളെ എനിക്കെ
ങ്ങനെ കിട്ടും.

കൃഷ്ണൻ—സ്നേഹിത! സ്വയംബരമാണ് ഞങ്ങളുടെ
ഇടയിൽ നടപ്പ്. എന്നാലങ്ങയുടെ കാര്യത്തിൽ * സ്രീക
ൃഷ്ണന്റെ ഇഷ്ടം എന്തായിരിക്കുമെന്നു പറയാൻ വയ്യ. വീര
പുരുഷന്മാർ കന്യകമാരെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്ന
തും ഞ്ഞാലുമാണല്ലോ. ആകയാലവളെ പരിഗ്രഹിക്കണ
മെന്നുണ്ടെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിന്നു വിരോധമി
ല്ല. അതിനുള്ള ഉപായമൊക്കെ ഞാനുണ്ടാക്കാം.

വേണ്ടതൊക്കെ ക്ഷണത്തിൽ തീർച്ചപ്പെടുത്തി കൃഷ്ണ
നും അജ്ഞാനനും ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലേക്കു ഭൂതന്മാരെ വിട്ടു-
ജ്യേഷ്ഠന്റെ അനുമതി യഥാവസരം ലഭിച്ച അജ്ഞാനൻ
കൃഷ്ണനോടൊപ്പം ചെല്ലു ചെല്ലേണ്ടതെന്നല്ലാമെന്നു തീർച്ച
പ്പെടുത്തിവെച്ചു. ഒരുദിവസം വൃഷ്ണിരാജകുമാരന്മാരെല്ലാം
രൈവതകത്തിൽ പോയിരുന്ന സമയം നായാട്ടിനെന്ന്
വ്യാജേന അജ്ഞാനൻ കൃഷ്ണന്റെ തേരിലേറി പുറപ്പെട്ടു
സുഭദ്ര പോകുന്ന വഴിയിൽ കാത്തുനിന്നു. കന്യകയെ ക
ണ്ട ഉടനെ അടുത്തുചെന്നു തേരിലെടുത്തുവെച്ച് അതിവ
ഗത്തിൽ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലേക്കു വെച്ചുടിച്ചു. അപ്പോഴേക്കും

• പാണ്ഡുവിനു കത്തിയിലും മാരിയിലും പിറന്നവരല്ലാ
പാണ്ഡവന്മാർ എന്ന സംഗതിയാൽ അവർക്കു ബീജശുദ്ധിയില്ലെ
ന്നൊരപവാദമുണ്ട്. കലാഭിമാനികളും മദാസന്മരായ വൃഷ്ണിരാജാ
ക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ കന്യകയെ ബീജശുദ്ധിയില്ലാത്ത അജ്ഞാനൻ
കൊടുക്കുന്നതു വിഷമമായിരിക്കും. ആ വിചാരം മുട്ടി അറിഞ്ഞാ
ൽ സുഭദ്രയും ആ വിവാഹത്തിന്നു വഴിപ്പെടാതെ വന്നേക്കാം.

ദോരകയിൽ വലിയ ലഹളയായി. 'കുതിരകളെ പുട്ടി
 കെട്ടി തേരുകളൊരുക്കിൻ. ധിക്കാരിയായ പാണ്ഡവനെ
 ചെറുതെ വിടാൻ പാടില്ല. തക്കതായി ശിക്ഷിക്കണം' എ
 ന്നായി വൃഷ്ണികൾ. ഇതെല്ലാം കേട്ടു ബലരാമൻ 'മൃഗന്മാ
 റെ! നിങ്ങളെന്തിനാണൊരുങ്ങുന്നത്? കൃഷ്ണനൊന്നും മി
 ണ്ടെന്നില്ല. എന്തുപേണമെന്നയാൾ പറയട്ടെ' എന്നു പറ
 ഞ്ഞു കൃഷ്ണന്റെ നേക്കു തിരിഞ്ഞു 'എന്താ താൻ മിണ്ടാ
 തിരിക്കുന്നത്? അജ്ഞാനനെ സ്വീകരിച്ചതും ബഹുമാന
 പൂർവ്വം ഇവിടെവെച്ചു സങ്കീർണ്ണിച്ചതും ഭയാൻ പറഞ്ഞിട്ടു
 ല്ലേ? അതൊന്നും അറിവുനവനല്ല ആ ചപലൻ, കോ
 മാളി എന്നിപ്പോൾ തോന്നിപ്പോകുന്നു. നമ്മെ എല്ലാം
 ധിക്കരിച്ചു ബലാപ്സാരമായി സുഭദ്രയെക്കൊണ്ടുപോയി
 ല്ലേ? അയാൾ ചെറു ധിക്കാരത്തെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കയാ
 നോ പേണ്ടത്' എന്നോതി.

കൃഷ്ണൻ—സ്വപകൃത്യംകൊണ്ടു അജ്ഞാനൻ നമ്മുടെ
 വംശത്തിന്നു ഒരു പോരായ്മയും വരുത്തിട്ടില്ല. നേരമറിച്ച്
 കലമഹിമയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകയാണ് ചെറുത്ത്. ധന
 ത്തിൽ നമുക്കു കാംക്ഷയില്ലെന്നും അതു കണ്ടു ഭ്രമിച്ചു നാം
 സുഭദ്രയെ കൊടുക്കില്ലെന്നും ധനഞ്ജയനറിയാം. സുഭദ്രയ്ക്കു
 യേറെ വല്ലഭരിലും അഭിചാഷം നേരിട്ടുക്കുമോ എന്നു ശ
 കിച്ചു സ്വയംബരം അഭീഷ്ടസിദ്ധിക്കുതക്കുന്നതല്ലെന്നു ക
 ണ്ടിരിക്കണം പാർത്ഥൻ. പശുദാനം സ്വീകരിക്കുന്നപോ
 ലെ കന്യകയെ കൈക്കൊള്ളുന്ന കൂട്ടത്തിലല്ല അജ്ഞാനൻ.
 തന്റെ മകളെ ആരും വിലയ്ക്കു വാല്ക്കുന്നതല്ലെന്നും കീരീ
 ടിക്കറിയാം. ഇങ്ങനെ പലതും ആലോചിച്ചുനോക്കു

സ്വേദം കന്യകാപഥരണം അല്ലാതെ മറ്റൊന്നും സാധ്യമല്ല. ആയതു കീഴ് നടപടികൾക്കനുസരിച്ചു ചെയ്തിട്ടുള്ളു. എന്നുമാത്രമല്ല ഈ ബന്ധം വളരെ യോജിച്ചുള്ളതാണെന്നാണ് എന്റെ പക്ഷം. അജ്ഞാനനാകുന്നു സുഭദ്രയ്ക്കു നരൂപനായ ഭർത്താവ്. ഭാരതവംശജനും നമ്മുടെ അച്ഛൻ പെങ്ങളുടെ മകനും വില്ലെടുത്തവരിൽ മുഖ്യമായ പാർത്ഥനേക്കാൾ കവിഞ്ഞ യോഗ്യതയുള്ള ആരോയാണ് സോദരിയുടെ ഭർത്താവായി നമുക്കു കിട്ടാനിരിക്കുന്നത്? അതുകൊണ്ടു നാമെല്ലാം ഓടിചെന്നു സാന്ത്വനം ചാക്കകൾ പറ്റത്തു രഥം നിർത്തിക്കണം. യുദ്ധത്തിനുപോയി പരാജയം നേരിട്ടാൽ നമ്മുടെ കീർത്തിയൊക്കെ അസ്തമിക്കും. തമ്മിൽ യോജിക്കുന്നതായാൽ യാതൊരു മാനഭംഗവും വരാനില്ല.

കൃഷ്ണൻപറഞ്ഞതു ശരിയാണെന്നു യദുക്കൾക്കൊക്കെ ബോദ്ധ്യമായി. അപ്രകാരം എല്ലാവരും കൂടിച്ചേർന്നു അജ്ഞാനനെ ക്ഷണിച്ചു ഭാരകയിലേക്കുതന്നെ കൊണ്ടുവന്നു ബന്ധുക്കളുടെ സന്നിധിയിൽവെച്ചു സുഭദ്രയുടെ പാണിപീഡന മഹോത്സവം യഥാവിധി കൊണ്ടാടി.

൧൨. രാജസുയത്തിനുള്ള ഭരണലോചന.

ഭാരകയിൽവെച്ചുണ്ടായ സുഭദ്രാപരിണയത്തിനുശേഷം അന്നത്തെ സമ്പ്രദായപ്രകാരം രാമനും കൃഷ്ണനും

മറ്റു പെരേ പ്രമാണികളുംകൂടി ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലേക്കുപോയി. അവരിടെ താമസിക്കുമ്പോൾ പാണ്ഡവന്മാർ തങ്ങൾക്കു സിദ്ധിച്ച ഖാണ്ഡവനവ്രാതം മുഴുവനും നിവാസയോഗ്യമാക്കിത്തീർച്ചയാൽ മുതിർന്നു. അനവധി ജനങ്ങളിലേക്കൊരുമ്പട്ട. കൃഷ്ണാജ്ഞാനന്മാർ ചെന്നു കാടിനു തീർച്ചയ്ക്കു. തീ മുളിപ്പിടിച്ചു നാലു പാടും കത്തി ജ്വലിച്ചുതുടങ്ങി. കണക്കില്ലാതെ പക്ഷികൾ ചിരങ്കരിഞ്ഞു ചത്തുവീണു. മൃഗസഹിക്കാതെ കാട്ടുമൃഗങ്ങൾ നിലവിളിച്ചു അങ്ങമിങ്ങും പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. എന്നാൽ മതീ അവിടേയും എത്തുവെട്ടതിനാൽ അപയൊക്കെ പെട്ടു ചത്തുമറിഞ്ഞു. ആ കൂട്ടത്തിൽ അതിലുണ്ടായിരുന്ന മയൻ എന്ന അന്യരൻ (ഇന്ത്യയിലെ പുർവ്വനിയാസി) തീയിൽപ്പെട്ടു മരിക്കുക എന്ന ഘട്ടത്തിലായി. പക്ഷെ അജ്ഞാനൻ വളരെ ബദ്ധപ്പെട്ടുചെന്നു അപനെ രക്ഷിച്ചു. വനംമുഴുവനും ദഹിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അജ്ഞാനസന്നിധിയിൽചെന്നു മയൻ 'പ്രഭോ! ഭഗവന്റെ കാരണമൊക്കെ ഞാൻ അഗ്നിക്കിരയാകാഞ്ഞതു്. ഞാൻ അവിടുത്തെക്കുറേണ്ടി എന്തും ചെയ്യാനൊരുക്കമാണു്' എന്നു പറഞ്ഞു.

അജ്ഞാനൻ - ഭഗവ! നിന്റെ വാക്കുകൊണ്ടുതന്നെ എനിക്കു വളരെ സന്തോഷമായി. എനിക്കു വിശേഷിച്ചൊന്നും നീ ചെയ്യേണ്ടതില്ല. ഇഷ്ടംപോലെ നിനക്കെങ്ങൊട്ടെങ്കിലും പോകാം.

മയൻ - ഭഗവന്റെ നിലയ്ക്കും വിലയ്ക്കും യോജിച്ച വിധം ഭഗവൻ സന്തോഷിച്ചു. എങ്കിലും അവിടുത്തെക്കുറേ

ണ്ടി എന്നിരിക്കെത്തെങ്കിലുമൊന്നു ചെയ്താൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടു്. ഞാൻ ദാനപശിപ്പിയാണ്. അവിടുത്തേക്കുവേണ്ടി ഞാനൊന്നു ചെയ്യട്ടെയോ?

അജ്ഞാനൻ—ദാനവ! നിന്റെ വിചാരം ഞാൻ നിന്റെ ജീവനെ രക്ഷിച്ചു എന്നാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു നിന്നാക്കൊണ്ടു് അതിനുപകരമായൊന്നു ചെയ്യിക്കുന്നതു് ഉചിതമല്ല. എന്നാലും നിനക്കു കണ്ഠിതം വേണ്ടോ. കൃഷ്ണനുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്തുകൊടുക്കുക, അതെ നിക്കുവേണ്ടി ചെയ്യുന്നതിനു തുല്യമാണു്.

മയൻ കൃഷ്ണനെ നിർവ്വന്ധിക്കാൻ തുടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തിനൊന്നും ആവശ്യമുണ്ടായിരുന്നില്ല എങ്കിലും അപ്പം ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് പറഞ്ഞു. ‘ശിപ്പി:ശ്രദ്ധ! എന്നിക്കുവേണ്ടി എന്തെങ്കിലും ചെയ്തേ കഴിയൂ എന്നു നിർവ്വന്ധമുണ്ടെങ്കിൽ യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിന്റെ ആവശ്യത്തിനായി ഒരു സഭാമണ്ഡപം പണിയുക. ഈ ലോകത്തിൽ അതിനു കിടപിടിക്കുവാൻ മറ്റൊന്നുണ്ടാകരുതു്.

കൃഷ്ണാജ്ഞാനന്മാർ വിചരം യുധിഷ്ഠിരനെ അറിയിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനും വളരെ സന്തോഷമായി. യഥാകാലം വിശ്വപതോഹനമായ ഒരു സഭാമണ്ഡപം മയൻ പണിചെയ്തതീർത്തു. അതു കണ്ടവരെക്കൊക്കെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തുകയായി. എന്നാലിതിന്റെ ഭാവിഫലം എന്തായിരിക്കുമെന്നു തൽക്കാലമാക്കും കണ്ടറിയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അവരും വേണ്ടതായ പലതും ഉണ്ടായിരിക്കേ പാണ്ഡവന്മാർക്കു് ഒരു സഭാമണ്ഡപത്തിന്റെ ആവശ്യം എന്തായിരുന്നു.

വെന്നു കൃഷ്ണൻപുത്രനെ മററാതും കണ്ടിപ്പൂ. ആ സഭാമണ്ഡപത്തിൽപെച്ചു അധികതാമസംകൂടാതെ ഗൌരവത്തോടെയും പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളുമായ രണ്ടു കാര്യങ്ങളുണ്ടായി. അതിലൊന്നാമതാണു രാജസൂയം, അതിനുശേഷമായിരുന്നു രാജാചിതങ്ങളായ സകല പദവികളും യുധിഷ്ഠിരനു സിദ്ധിച്ചതു്.

പഴയ ഹസ്തിനപുരത്തുകാൾ ധനപുഷ്ടിയും യശസ്സുമുഖിയും പുതിയ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിന്നു വന്നുകൂടി. സഭാഭരണാരുടെ ബാഹുപരാക്രമംമൂലം യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരു വലിയ രാജാവായി. അനേകം നാട്ടുപ്രമാണികളും രാജാക്കന്മാരും യുധിഷ്ഠിരനെ മണ്ഡലാധിപനായി ആദരിച്ച് അദ്ദേഹത്തിന്നു കീഴും കൊടുത്തു പോന്നു. തന്നിമിത്തം രാജഭണ്ഡാരത്തിൽ പണം വർദ്ധിച്ചു. രാജസൂയം കഴിച്ച മഹാരാജപട്ടം കയ്യേൽക്കുവാൻ ബന്ധുക്കളും സ്നേഹിതന്മാരും മന്ത്രിമാരും യുധിഷ്ഠിരനെ നിബ്ബന്ധിച്ചു. യജ്ഞം കഴിക്കുവാൻ യുധിഷ്ഠിരൻ ആഗ്രഹം പെരുത്തുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും അതിനൊന്നും ബലപ്പെടാതെ ജനരക്ഷിതാവായ കൃഷ്ണനെ ആളെ അയച്ച് ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലേക്കു വരുത്തി കാര്യം ആലോചിക്കാമെന്നു തീരുമാനിച്ചു. അങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോൾ നാരദമഹർഷി ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിൽ ചെന്നു പാണ്ഡവരാജാവിനെ കണ്ടു. രാജസൂയം കഴിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുള്ള യുധിഷ്ഠിരാഭിപ്രായം അറിഞ്ഞപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണസന്നിധിയിൽചെന്നു ആ കാര്യം യഥായോഗ്യം അറിയിച്ചുകൊള്ളാമെന്നേറുകൊണ്ട് ആ മദവജ്രി ദപാരകയിലേക്കു് ഉടനെ പുറപ്പെട്ടു. അദ്ദേ

ഹാ അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ജരാസന്ധമട്ടി തരായ രാജാക്കന്മാരുടെ സന്ദർശനം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. പ്രഭാ! ഭയങ്കരമായ ജരാസന്ധൻ സഭാമന്ദിരം പെണ്ണാടുകളെ എന്നപോലെ തെങ്ങളെ വളരെപ്പേരെ ഈ * ഗിരിവൃക്ഷത്തിലെ കല്ലാകളിലിട്ടുടച്ചിരിക്കുന്നു. വളരെ ദിവസങ്ങളായി തെങ്ങുകൾ സ്നാനാശനനിദ്ര കളഞ്ഞു. തെങ്ങുകളിങ്ങനെ കഷ്ടപ്പെടുവാൻ യാതൊരു തൊറ്റും ചെയ്തിട്ടില്ല. അതത്രാണുപരായണനായ അങ്ങനെയുള്ള സങ്കടത്തിൽനിന്നു തെങ്ങളെ കരയോറണം. ഏകദേശമായിട്ടുതൻ പറഞ്ഞതും ശ്രീ നാരദൻ കൊണ്ടുവന്ന സന്ദേശവും വിശ്വരിച്ചു കേട്ട യാദവന്മാർ 'ജരാസന്ധനെ ജയിക്കാൻ പോകയാണുവേണ്ടത്', യുധിഷ്ഠിര യാഗത്തിനല്ലാ ഇപ്പോൾ ശ്രമിക്കേണ്ടത്' എന്നു പറഞ്ഞു നാരദാഭിപ്രായത്തെ കൈക്കൊണ്ടിട്ടു. തത്സമയം പുഞ്ചിരി തുടിച്ച ശ്രീകൃഷ്ണൻ മന്ത്രിസഭയുമായ ഉദ്ധവനോടൊന്നിച്ച് പറഞ്ഞു; 'ഉദ്ധവ! നീയുണ്' തെങ്ങളുടെ ദിവ്യലോചനം തെങ്ങളുടെ പരമസുഹൃത്തും നീ തന്നെ.

* ഈ നഗരം പണ്ടു ഇപ്പോഴത്തെ ബിഹാരിലായിരുന്നു. രാജഗൃഹം എന്നു വിനീതമായ പേര് ഈ ഗിരിവൃക്ഷത്തിനാണ്. ഇതിന്റെ അവശേഷങ്ങളിന്നും പാട്ട് നാഡിസ്രികൃതിൽപെട്ട ബിഹാർപട്ടണത്തിൽനിന്ന് ഏതാനും നാഴിക അകലെ കണ്ടുവരുന്നു. അതിനുപുറം ജരാസന്ധന്റെ കാലത്തെന്നുപോലെ അഞ്ചു കുന്നുകളിന്നും കാണുന്നുണ്ട്. ഇവയുടെ പേരുകൾ വൈഹാരം വരാഹം വൃഷം പ്രജിപദ്യം ചൈത്രക എന്നാകുന്നു.

മന്ത്രശക്തികൊണ്ടു സാധിക്കേണ്ടുന്ന കാര്യങ്ങളുടെ സ്വഭാവവും സൂക്ഷ്മവും അറിയുന്നതു മഹാത്മ്യം. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ ഞങ്ങൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്താണെന്നു ആലോചിച്ചു പറക.

ഉദ്ധവൻ—മഹാരാജാവായ യുധിഷ്ഠിരന്റെ രാജസൂയം നടത്തിക്കണം. ആശ്രിതരായ രാജാക്കന്മാരുടെ സങ്കടനിലയിലും വരുത്തണം. ഇതു രണ്ടും വേണ്ടതുതന്നെ. എന്നാൽ ജരാസന്ധജയത്തെ രാജസൂയത്തിന്റെ പലേ ചടങ്ങുകളിലൊന്നായിക്കരുതിയാൽ മതി. രാജസൂയത്തിനു ദീക്ഷജയം ആവശ്യമാണല്ലോ. ആ അവസരത്തിൽ ദുഷ്ടജനായ ജരാസന്ധനെ കൊല്ലാം. പക്ഷെ ഒരു കാര്യം ഓർക്കേണ്ടതുണ്ട്. അക്ഷയധീനീലക്ഷംകൊണ്ടും ആ ദുഷ്ടനെ ജയിക്കാവുന്നതല്ല. രജജന്യാപായം ദപന്ദയുദ്ധത്തിലാണ്. അതിനു ഭീമനെ നിശ്ചാഗിക്കുകയും വേണം. ദുരഭിമാനിയായ ജരാസന്ധൻ ബ്രാഹ്മണരെ പുഷിക്കുകയും അവർക്കിഷ്ടപരങ്ങളെ കൊടുക്കുകയും ചെയ്യാറുണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ഭീമസേനൻ വിപ്രവേഷത്തിൽചെന്നു മാഗധനോടു ദപന്ദയുദ്ധം യാചിക്കണം. ആ അവസരത്തിൽ അവനെ കൊല്ലുകയും ചെയ്യാം. അതിനാൽ രാജസൂയത്തിനുതന്നേയാണുണ്ടെന്ന് ഒന്നാമതായി ശ്രമിക്കേണ്ടതു്.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ—നയജ്ഞനായ ഭവാന്റെ അഭിപ്രായം എനിക്കു സമ്മതമായി. അതിനാൽ ഞാനങ്ങനെതന്നെ ചെയ്യാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. (ദൂതന്റെ നേരെ തിരിഞ്ഞു) ജരാസന്ധനെ വധിപ്പിച്ചു രാജാക്കന്മാരുടെ സങ്കടം ഞാൻ തീർത്തുകൊള്ളാം. അവരൊടും വേദിക്കേണ്ടു. അ

ൻന

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

തിന്നൊരു നീക്കവും വരുന്നതല്ല. ഞാനിങ്ങനെ പറഞ്ഞതായി അവരെ അറിയിക്കണം.

ദൂതനും ശ്രീനരദനും വന്നവഴിക്കു പോയി. ലോകപാലനത്തിനായി ബലരാമനേയും യദുപ്രവരരായ സാതുകിപ്രഭുതികളേയും എല്ലിച്ച യാദവരാജാവിനേയും അച്ഛനമ്മമാരേയും വന്ദിച്ച പരിവാരങ്ങളോടുകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണൻ യാത്രയായി. ഭഗവാൻ ആനന്തം സെതവീരം മുതലായ രാജ്യങ്ങളും മരുഭൂമികളും കടന്നു കരുക്ഷേത്രത്തിലെത്തി. അവിടെനിന്നും പുറപ്പെട്ട പവ്തനദിപുരഗ്രാമങ്ങളും സ്വപ്നം തുടങ്ങിയ ലോഹങ്ങളെടുക്കുന്ന ഖനികളും ദുഷ്ടഭക്തിസരസ്വതീനദികളും പാണ്ഡുലമത്സ്യരാജ്യങ്ങളും ഓരോന്നായി കടന്നു യഥാകാലം പാണ്ഡവനഗരമായ ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലെത്തി. കാണാനാഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കൃഷ്ണനെ വഴിപാലെ സൽക്കരിച്ച യുധിഷ്ഠിരൻ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു; 'മഹാഭാഗനായ കൃഷ്ണ! എനിക്കു രാജസുയാധപരം ചെയ്തിച്ചാൽകൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഞാനങ്ങനെ ആഗ്രഹിച്ചതുകൊണ്ടു മാത്രമായില്ല. അതു നിവിംബമായി നടത്തുവാൻ വേണ്ടതെന്തെല്ലാമാണെന്ന് അങ്ങുപദേശിച്ചതരണം. യജ്ഞത്തിൽ നേരിടാവുന്ന ഭൂമികളെ കാണാതെ ആ മഹാമംഭത്തിനൊരുങ്ങുവാനെന്നോടു പലരും പറയുന്നു. മിലക്നിതിൽ സ്വാർത്ഥമുണ്ട്. വേറെ മിലർ വിചാരിക്കുന്നത് തങ്ങളുടെ പ്രവൃത്തികൾക്കും ആലോചനകൾക്കും യാതൊരു തെറ്റും വരില്ലെന്നാണ്. എന്നാൽ ഭവാനു യാതൊരു ദുഷ്ടദൃശ്യവുമില്ല. അങ്ങനെ കോപപ്രലോഭനങ്ങൾക്കധീനനല്ല.

എനിക്കും ലോകത്തിനും ഹിതമായതെന്താണെന്നു അങ്ങ
ന്നുപദേശിച്ചുതരണം.'

വരാനിരിക്കുന്ന വൈഷമ്യങ്ങളൊന്നും കൃഷ്ണനൊഴി
കെ മറ്റൊരു യുധിഷ്ഠിരനെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കി
യില്ല.

അങ്ങോടുംഗ്രാജ്യഗുണമൊത്തുള്ളോൻ ഭരതസത്തമ!
ആത്മാവിനെ ക്ഷത്രസംഗ്രാട്ടാക്കീടേണ്ടതുയുക്തമാം
മഹാബലൻ ജരാസന്ധൻ ജീവിക്കുമ്പോളുസാധ്യമാം
രാജസൂയംനടത്തീടാനെന്നെൻപക്ഷം മഹീപരേ!
അവൻമന്നവരേവെന്നു തടഞ്ഞിട്ടു ഗിരിവ്രജ
സിംഹമാനകളെല്ലെഴുപറ്റു ഹയിൽച്ചേർത്തുവണ്ണമേ.
ഈ ഞങ്ങളുംമഹാരാജ! ജരാസന്ധഭയത്തിനാൽ
മധുരപുരികൈവിട്ടാദപാരകാപുരി വംശ്കൃതാം
ഈയജ്ഞത്തെ മഹാരാജ! ചെയ്യാൻ നീയാഗ്രഹിക്കിലോ
അവരവിടുവാൻനോക്ക ജരാസന്ധവധത്തിനും
അല്ലാതെകണ്ടിയാരുംഭം നടക്കാ കരുതുന്ന!
രാജസൂയം വേണ്ടുവണ്ണമെല്ലാം ചെയ്യാൻ മഹീപരേ!
ഇതെന്നതും മഹാരാജ! നിന്മതം ചൊല്ലുകെതുവാൻ.

ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞ കൃഷ്ണനോടു യുധിഷ്ഠിരൻ 'ഞങ്ങളെല്ലാം ജരാസന്ധനെ പേടിച്ചിരിക്കയാണ്. അങ്ങനെയിട്ട് ജരാസന്ധനെ ഭയപ്പെടുന്നു എന്നു പറയുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഞങ്ങളുടെ കാര്യം പ്രമുഖ പരുങ്ങലാണ്' എന്നു പറഞ്ഞു.

സഹോദരന്മാരും മന്ത്രിമാരുംചേർന്നു യുദ്ധസംബന്ധമായൊരാരോചന നടത്തി. ഉടനെതന്നെ യുദ്ധം

ത്തിനു പുറപ്പെടണമെന്നായി ഭീമൻ. അജ്ഞാന ജരാസന്ധനെ ഭയമുണ്ടായില്ല. നക്ഷത്രസമദേവന്മാർക്കു ജരാസന്ധന്റെ ബലം ഒന്നു പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞാൽകൊള്ളാമെന്നുതോന്നി. സേനാധിപന്മാർക്കും ഭടന്മാർക്കും യുദ്ധംചെയ്യാനാഗ്രഹം വർദ്ധിച്ചു. അപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ സാവധാനത്തിൽ പറഞ്ഞതായിട്ട്. ‘അപകടബുദ്ധികൾക്കു ഭാവിയിലേക്കു കണ്ണെത്തുന്നില്ല. രാജാവേ! ജരാസന്ധവാഹിനിയുടെ മുമ്പിൽ ഭവനം സൈന്യവും സിംഹത്തിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽപെട്ട ആട്ടിൻകുട്ടികൾക്കു തുല്യമാകും. പ്രയാജനമില്ലാതെ സൈന്യങ്ങളെ വധിക്കുന്നതു പാപവും സദാചാരവിരുദ്ധവുമാകുന്നു. അതിനാൽ ഭീമനേയും അജ്ഞാനനേയും കൂട്ടി ഞാൻ മാഗധന്റെ അരികുകൂപ്പായി വരാം. ഞങ്ങളുപനെ ദണ്ഡപയുദ്ധത്തിനു വിളിക്കുമ്പോൾ ധർമ്മം നോക്കി യോദ്ധാവായ മാഗധൻ അതിനു സമ്മതിക്കും. ഞങ്ങളോടാരോടായാലും യുദ്ധംചെയ്താലവൻ മരിക്കും നിശ്ചയം. നിരപരാധികളുടെ രക്തധാര ഭൂമിയിലേൽക്കാതെതന്നെ അവനെ കൊല്ലുവാൻ കഴിയും.’

യുധിഷ്ഠിരൻ—കൃഷ്ണ! ഞാൻ രാജ്യലോഭിയും സ്ഥാനാഗ്രഹിയുമാണെങ്കിലും നിങ്ങളെ എങ്ങനെ ജരാസന്ധപാർശ്വത്തിലേക്കയക്കും? ഭീമാജ്ഞാനന്മാരെന്റെ രണ്ടു കണ്ണുകളും അങ്ങനെയെന്റെ മനസ്സുമാണെന്നാകുന്നു എന്റെ വിചാരം. മനോനേത്രങ്ങളെകൂടാതെ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതെങ്ങനെ?

പോകുന്നതുകൊണ്ടൊന്നും ഭയപ്പെടാനില്ലെന്നു അവർ മൂവരും യുധിഷ്ഠിരനെ പറഞ്ഞു സമാധാനപ്പെടുത്തി.

മാഗധനെകൊന്നു തിരിച്ചുവരുന്നുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞു യുധിഷ്ഠിരനെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു അവർ മഗധയിലേക്കു പോയി. എന്നാലവിടെ ചെല്ലുന്നതിന്നു മുമ്പു തങ്ങളെ ആരെങ്കിലും തിരിച്ചറിഞ്ഞെങ്കിലൊ എന്നു സംശയിച്ചു സ്നാനഗബ്രാഹ്മണരുടെ വേഷം ധരിച്ചു കൃഷ്ണാജ്ഞാനഭീമന്മാർ ഭീഷ്മക്കുളുടെ നിലയിൽ സഞ്ചരിച്ചു.

൧൩. ജരാസന്ധവധം

കൃഷ്ണാഭ്യർ യഥാകാലം മഗധരാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാന നഗിരിയിലെത്തി ജരാസന്ധന്റെ തലയിൽ ചവിട്ടും പടി ചെയ്യുകപ്രാകാരമറി ഒരു മാശ്ശം വെട്ടിത്തുറന്നു ഗിരിവൃജത്തിലെ വീഥികളിലേക്കിറങ്ങി. പിന്നെ എങ്ങും അധികം നിന്നുതിരിയാതെ അവർ നേരിട്ടു കൊട്ടാരത്തിലേക്കുപോയി രാജാവിനെ കാണാനാവശ്യപ്പെട്ടു. ആദരപാടെ ജരാസന്ധൻ കൊടുത്ത ആസനങ്ങളിലിരിക്കുകയ്ക്കട്ടെ ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കുകയ്ക്കട്ടെ അവർ ചെങ്കിട്ടു. സാലംപോലെ വളന്ന് ദഹിതദോപമരായി വൃശ്ചാരസ്തനായ ആ മുച്ചരയ്ക്കും കണ്ടു വിസ്മയിച്ചു മാഗധൻ 'സ്നാനകപ്രതരായ ചിപ്രന്മാർ മാല്യാനലേപനങ്ങളെ ധരിക്കാറില്ലെന്നു ലോകപ്രസിദ്ധമാണ്'. ബ്രാഹ്മണചിഹ്നം നിങ്ങൾക്കു വേഷത്തിൽ മാത്രം. കയ്യിൽ ഞാൻ തഴമ്പുകാണുന്നുണ്ടല്ലോ. നിങ്ങൾ ആമെന്നു സത്യം പറയുവിൻ. ചെയ്യുകാദിയിലെ ശ്ലംഗം കൈതവാൽ പൊട്ടിച്ചു രാ

ജരോഹഭയംകൂടാതെ അഭാരത്തിൽകൂടി വന്നതെന്തു? എന്നു ചോദിച്ചു.

കൃഷ്ണൻ—രാജൻ! ആർക്കും സ്നാതകവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കാം. പുഷ്പത്തിൽ ശ്രീ നിർമ്മലനതുകൊണ്ടാണു ഞങ്ങളുതു ധരിക്കുന്നത്. രിപുഗ്രാഹത്തിൽ അഭാരത്തിൽകൂടിയും മിത്രപരിധിൽ ഭാരത്തിൽകൂടിയുമാണു ധീരന്മാർ പ്രവേശിക്കുന്നത്. കായാർത്തം ശത്രുഗേഹത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ അർച്ചനം സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടു.

ജരാസന്ധൻ—നിങ്ങളോടു ഞാൻ വിരോധം ചെയ്തതായോർക്കുന്നില്ല. പിഴചെയ്യാത്ത എന്നെ നിങ്ങളെന്തിനാണു പിഴച്ചുവെന്നു വിചാരിക്കുന്നത്. സ്വകർമ്മത്തിലുള്ള സ്ഥിരതയാൽ ഞാനെന്റെ പ്രയുക്തളെ ശോധിക്കാറില്ല. തദപിധനായ എന്നെക്കുറിച്ചു നിങ്ങൾ വിചാരിച്ചതും പറഞ്ഞതും പിഴച്ചുപോയി.

കൃഷ്ണൻ—രാജാവേ! നാടുവാഴുന്ന ക്ഷത്രിയരെ വളരെപ്പിടിച്ചു ഭവൻ ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. അപരേയൊക്കെ അങ്ങുന്നു ബലികൊടുക്കാനുദ്ദേശിക്കുന്നതായും ഞങ്ങളറിയുന്നു. സ്വജാതിയിൽപ്പെട്ടവരെ അങ്ങുന്നു മൃഗങ്ങളെപ്പോലെ വിചാരിക്കുന്നു. ഇത്രയൊക്കെ തെറ്റുമെങ്കിലും അങ്ങുന്നു കുറ്റമറ്റവനെനാനാണോ പറയുന്നത്? ആർക്കെങ്കിലും കാക്കുവാൻ ബലകങ്കണമായിരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ ജ്ഞാതിപുഷ്പിക്കുവേണ്ടി അങ്ങയെ ശിക്ഷിക്കാഞ്ഞാൽ ആ പാപം ഞങ്ങളെ ബാധിക്കും. അതിനാൽ ഞങ്ങൾ ഭവനെ കൊല്ലാൻ വന്നിരിക്കയാണു്. ഞങ്ങൾ ബ്രാഹ്മണരല്ല. ഞാൻ വൃഷ്ടിവംശത്തിൽ പിറന്ന കൃഷ്ണനാകുന്നു. ഭീ

മാജ്ജിനന്മാരായ ഇവർ പാണ്ഡുപുത്രനാണ്. രാജാക്കന്മാരെ വിട്ടയക്കു അല്ലെങ്കിൽ കാലന്ദ്രൻ നടക്കും.

ജരാസന്ധൻ--യുദ്ധത്തിൽ തോല്പിക്കാഞ്ഞാൽ രാജാവിനെയും ഞാൻ ബന്ധിച്ചിട്ടില്ല. ഭയപ്പെട്ടോ ഭീഷ്മണികൊണ്ടോ അവരെ മോചിപ്പിക്കുന്നവനും അല്ല ഞാൻ. പടയായ് പട്ടകൂടീട്ടാ ഒറ്റയ്ക്കോ അഥവാ നിങ്ങളിൽ രണ്ടോമുന്നോപേർ ഒരേസമയത്തുചേർന്നോ പൊതുവായ് ഞാനൊരാൾക്കാണ്.

കൃഷ്ണൻ-- ഞങ്ങളിലാരോടാണ് ഭവൻ യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങുന്നത്.

കൃഷ്ണജ്ഞാനന്മാരെ എതിരാളികളായി യുദ്ധത്തിനുവരികുന്നതു പോരായ്മയെന്നു കരുതി അവരെ ഒന്നു പുച്ഛിച്ചുനോക്കി 'കരുത്തനോടേറ്റു അഥവാ തോറ്റാൽതന്നെ പോരായ്മയില്ല' എന്നു സാഹചാരം ജരാസന്ധൻ ഉച്ചത്തിലുറച്ചു പുത്രനായ * സഹദേവനെ മഗധാധിപതി

* ഇതുകൊണ്ടു ആത്മനാശമടുത്തിരിക്കുന്നുവെന്നു ജരാസന്ധൻ മനസ്സിലാക്കിയതായി വിചാരിക്കണം. അക്കാലത്തു രേഖയിൽപ്പെടാതെ സ്തുതിയിൽ മാത്രമിരുന്ന ആയുധമുഖങ്ങളുടെ ശക്തി നോക്കുക; നിരായുധരായി തന്റെ കോട്ടയ്ക്കകത്തു വന്നിരിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ ഉപദ്രവിക്കാൻ വിഷമമില്ലെങ്കിലും അതിനുള്ള നിയാതെ അവരോടു് ധർമ്മയുദ്ധം ചെയ്യാനൊരുങ്ങിയ ആ മനുഷ്യന്മാരു കേവലം അചിന്തപുതന്നെ. ജരാസന്ധൻ പാപിയായിരുന്നു; പക്ഷെ ആജാസനായിരുന്നില്ല.

യാക്കി വഴിച്ചു ഭീമനോടു യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങി.
 ഗോരോചനം പൂപ്പുമെന്നീ മംഗളങ്ങളെടുത്തുടൻ
 ആർത്തിമാറി ബോധമേറും മരുനകളുമായഹോ
 പോക്കൊരുങ്ങും ജരാസന്ധപാർവതമെത്തീ പുരാഹിതൻ
 യശസ്വിയാബ്രാഹ്മണൻ സ്വസ്തുധനം ചെന്തുമന്നവൻ
 സന്നദ്ധനായ് ജരാസന്ധൻ മനോർമുറനിനപ്പവൻ
 കീരീടം കീഴിൽവെച്ചിട്ടു മുടികെട്ടിമുറക്കിയോൻ
 എഴുന്നേറ്റു ജരാസന്ധൻ കരയേതും കടൽപ്പടി. (൧൦)
 'ഭീമ! നിന്നൊടെതിർപ്പൻഞാൻ കേമൻതോല്പിക്കിലുംവ
 ഏവമാ ഭീമനോടോതി ജരാസന്ധനവിനമൻ
 എതിർത്തിതു മഹാവീര്യൻ വലൻശക്രനൊടാപടി
 വീരന്മാർ പരമോത്സാഹാലന്യോന്യം ജയകാംക്ഷികൾ
 മുന്നമേ കൈപിടിച്ചിട്ടു പിന്നെക്കാൽക്കുനചിച്ചവർ
 കക്ഷങ്ങളാൽ കക്ഷ്യകമ്പിപ്പിച്ചുടൻകൊട്ടിയാത്തുതേ
 ചുമലിൽ കൈകളാൽതട്ടി വീണ്ടും വീണ്ടുമടിച്ചവർ
 അംഗങ്ങൾതമ്മിൽപ്പിന്നയേ യങ്ങുടൻ വീണ്ടുമാത്തുതേ
 കൈപൊക്കിയും നീട്ടിയുംതാൻ താഴ്ന്നുവുമറുമങ്ങിനെ
 ഗണ്ഡങ്ങൾതമ്മിൽ മുടിത്തീയുടിഞ്ഞീപാലെ തുകിനാർ
 കൈകൊണ്ടു മുറിയും കാലുകൊണ്ടുങ്ങാഞ്ഞുചവിട്ടിയും
 പൂണ്ണകുടുംപ്രയോഗിച്ചു നെഞ്ഞുകൈകൊണ്ടുതള്ളതിനാർ
 മൈകൊണ്ടുമെയ്യുമന്തീട്ടു കൈകൊണ്ടും രണ്ടുപേരുമേ
 പിന്നോട്ടുവാങ്ങിക്കയ്യോങ്ങീട്ടോതിരും തച്ചിതായവർ
 അടിക്കഴുത്തുവയറെന്നിധനോക്കീട്ടു തല്ലിനാർ
 അതിൽവിട്ടുഗ്രമായ് അങ്ങല്ലൊടിച്ചാരപ്രകാരമ
 മോഹിക്കും മാറുകൈക്കൊണ്ടു പൂണ്ണകുടും നടത്തിനാർ

തൃണപീഡംചെയ്തുപിന്നെ മുഷ്ടികം പുണ്യയോഗവും
 ഇരുപേരും കടീവാൾ പണ്ടിലും തച്ചുതിക്കുയിൽ
 അമ്മട്ടവെണ്ണും പോരുകാണാനായ് പുരവാസികൾ
 വിപ്രക്കുത്രിയനെ പശ്ചാത്തപ്തോദ്യതിയസംഖ്യതേ
 ആൾക്കൂട്ടം വന്നുതിങ്ങിപ്പൊട്ടിപ്പൊട്ടിയൊഴിഞ്ഞു.

യുദ്ധം തുടങ്ങിയതു കാത്തികമാസം കന്നം തീച്ചതി
 യിലാണ്. അപ്പോഴും ഇളവിലൊരു രാപ്പകൽ പോരുന്ന
 ങ്കം. രാജാക്കന്മാരെ അവരൊന്നിച്ചുപൊരുതി പ
 തിനാലാംദിനം രാത്രി മാഗധന അല്പം ക്ഷീണംതട്ടി നെ
 ടുവീർത്തിട്ടു. അതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ, “ഓ! ക്ഷാന്തനായ
 ശത്രു രണത്തിങ്കൽ പീഡിതനല്ല” എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ ‘കൃ
 ണ്ണ! ഇതു പാപിക്കു ക്ഷീണംതട്ടിയില്ല. ഇവന്റെ നേരെ
 ഉപേക്ഷിക്കുന്നില്ലേൻ വയ്യ’ എന്നോതി ഭീമൻ ജരാനു
 സനെ പൊക്കിപ്പിടിച്ചു വട്ടംചുറ്റി കാൽമുട്ട അവന്റെ
 മുതുകെല്ലിലമർത്തിയളച്ചു രണ്ടായി പൊട്ടിച്ചു. ഗിറിവ്രജ
 ത്തിൽ ആഞ്ഞനാദം പൊങ്ങി. എങ്ങും കരച്ചലും പിഴി
 ച്ചലുമായി. രാജാവു ധർമ്മയുദ്ധംചെയ്തു മരണമടഞ്ഞു.
 ആരും അതിന്നു വഴിപ്പെട്ടതല്ലാതെ എതിർപ്പാൻ തുനി
 ഞ്ഞില്ല.

വന്ധനസ്ഥരായിരുന്ന രാജാക്കന്മാരെ അഴിച്ചുവി
 ട്ടു. അവരൊന്നിച്ചു കൃഷ്ണനും പാണ്ഡുകുമാരന്മാരും നഗര
 ത്തിന്നു പുറത്തുവന്നു താമസിച്ചു. അവർ സന്തോഷഭരി
 തരായി നന്ദിയാടെ, ‘കൃഷ്ണ! മഹാബാഹോ! ഈവക
 വീരകൃത്യങ്ങൾ ഭവാനു അയ്യക്കങ്ങളല്ല. മാഗധന്റെ
 ഗിരിഭർഗ്ഗത്തിൽക്കിടന്നു വലയുന്ന ഞങ്ങളെ ഭവാനു ക

മമർ

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

നിവായിമോചിച്ച അനശ്വരമായ കീർത്തിനേടി. ഭവാന്റെ അടി പണിയുന്ന ഞങ്ങൾ ഇനി എന്തുചെയ്യേണമെന്നാജ്ഞാപിച്ചാലും' എന്നായി

കൃഷ്ണൻ (പുഞ്ചിരിയോടെ) — യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിനു രാജസൂയം ചെയ്യാനാഗ്രഹമുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിനു ചക്രവർത്തിത്വം ലഭിക്കുന്നതിനു നിങ്ങളെല്ലാവരും ഒത്തുചേർന്ന് സഹായിക്കണം.

അപ്രകാരം ചെയ്തുകൊള്ളാമെന്നു സമ്മതിച്ചു അവരെല്ലാവരും സ്വരാജ്യങ്ങളിലേക്കു പോയി. ജരാസന്ധപുത്രനും പുതിയ രാജാവുമായ സഹദേവൻ നൽകിയ സമ്മാനങ്ങളെ കൈക്കൊണ്ട ഭീമാർജ്ജുനന്മാരും കൃഷ്ണനും ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലേക്കുപോയി. അവരുടെ യാത്ര വളരെ ആഘോഷപൂർവ്വമായിരുന്നു. എന്തെന്നാൽ ആയുർമാരിൽ അരിമ്പലവാനായ രാജാവിനെ അവർ കൊന്നുവല്ലോ. ജയഭേരിയോടുകൂടി ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലെത്തിയശേഷം കൃഷ്ണനിങ്ങളെ പറഞ്ഞു, 'യുധിഷ്ഠിരരാജാവേ! ശക്തിമാനായ ജരാസന്ധനെ ഭീമൻ കൊന്നു. ഗിരിവ്രജത്തിൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന രാജാക്കന്മാരെ അത്രയും വാട്ടയച്ചു. ഇനി അങ്ങയോടെതിർക്കാനാകും ഇല്ല. അതിനാൽ രാജസൂയം തുടങ്ങാനിനിടെയാട്ടം താമസിക്കേണ്ടോ' സന്തോഷത്താൽ മതിമറന്ന യുധിഷ്ഠിരൻ കൃഷ്ണനെ ഗാഢമായാശംസിച്ചു.

മർ ശിശുപാലവധം

യാഗത്തിനുള്ള വട്ടമായി. 'യേശുമാചാര്യർ ആവശ്യപ്പെടുന്നതൊക്കെ ഒരുക്കിക്കൊടുക്കണം' എന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ സഹോദരന്മാരെ വിചിച്ചുപറഞ്ഞു. മയനിമിത്തമായ മണ്ഡപത്തിൽ ജനങ്ങളൊക്കെ വന്നുചേർന്നു. ഇവിടെവെച്ചാണ് ദുര്യോധനൻ സ്ഥലജലഭ്രമം നേർട്ടത്. നാനാഭാഗങ്ങളിൽനിന്നും രാജാക്കന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും മറ്റുജനങ്ങളും എത്തിയിരുന്നു. ഗീതവാദ്യങ്ങൾ മുഴങ്ങി. നടന്മാർ നൃത്തമാടി. അയ്യോവർത്തിപ്പല രാജാക്കന്മാരത്രയും സൈന്യസമേതരായവിടെ എത്തി അപരോദാരാരുത്തരും ഓരോ കൊട്ടാരം ഒഴിച്ചുകൊടുത്തു. ഓരോ കെട്ടിടത്തിലും ജലാശയങ്ങളും വൃഷകാദ്യനങ്ങളും അശ്വനശയനാദികൾക്കു വേണ്ടുന്ന ഉപകരണങ്ങളും ഭക്ഷ്യപയങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. ഓരോ ഹർമ്മ്യത്തിനുമുറ്റം ഉയരത്തിൽ പണിചെയ്തിരുന്ന മതിലുകൾക്കു വെള്ളപുശിച്ചിരുന്നു. വാതാനനങ്ങൾ സുവർണ്ണവലകളെക്കൊണ്ടലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അവയിൽ പവിഴങ്ങൾ പാിച്ചിരുന്നു. നിലം പരവതാസികൊണ്ടും മുമ്മരുകൾ പൂമാലകളെക്കൊണ്ടും അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടു. വായുമണ്ഡലത്തിലെങ്ങും സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളുടെ ധൂമം വ്യാപിച്ചു.

സൈന്യങ്ങളുടെ ഭക്ഷണാദികാര്യങ്ങൾ നിവൃത്തിക്കുന്നതിന്റെ മേലധികാരം ദുര്യോധനനായിരുന്നു. ബ്രാഹ്മ

ണസൽക്കാരത്തിനായി ഭ്രോണപുത്രനായ അശപത്നമാമാവിനെ നിയമിച്ചു. ധൃതരാഷ്ട്രന്റെ ആപ്തമിത്രമായ സജയനായിരുന്നു രാജാക്കന്മാരെ സൽക്കരിക്കാൻ. മാറ്റേറുന്ന പൊന്മണികൾ പരിശോധിച്ചറിഞ്ഞു ബ്രാഹ്മണക്കുടുംബത്തിനുകൊടുപ്പാൻ കൃപാചാര്യനെയാക്കി. വിദൂരൻ കോശാധ്യക്ഷനായി. തിരുമുൻകാഴ്ചകളൊക്കെയും ദുര്യോധനൻ ഏറ്റുവാങ്ങി. മഹാമഖരക്ഷചെയ്തതു കൃഷ്ണൻതന്നെ. 'സമാപ്തിപരെയായജ്ഞം മഹാബാഹുജനാദുനൻ രക്ഷിച്ച ഭഗവാൻ ദൈവി' എന്നൊരിക്കലും 'വിപ്രരെ കാലുകഴുകിച്ചീടാൻ താൻ നിന്മമായവൻ' എന്നു മറ്റൊരിക്കലും കാണുന്നു. ഈ വധം ഓരോ ഭാരം ഓരോരുത്തന്റേൽക്കുവേ യജ്ഞം ആരംഭിച്ചു.

ഭീഷ്മൻ—യുധിഷ്ഠിര! അവസ്ഥമാനുസരണം രാജാക്കന്മാരെ പൂജിക്കണം. ആചാര്യൻ ഇതിന്നു സംബന്ധിസ്സാതകൻ സ്നേഹിതൻ ഭൂപൻ ഇങ്ങനെ ആറു പേരാണ് അർച്ചണീനധികാരികൾ. എന്നാലിവരിൽ ഏതുപൂജനാണ് ആദ്യം അർച്ചം കൊടുക്കേണ്ടതു്.

യുധിഷ്ഠിരൻ—പിതാമഹ! ആർക്കാണ് ഞാനെന്നാമതായി അർച്ചം കൊടുക്കേണ്ടതു്?

അനേകരും ആ സദസ്സിൽ ഒരു നിശ്ശബ്ദതയും അനന്തരം ഒരു വിറുവിറുക്കലുണ്ടായി. ഭീഷ്മാജ്ഞി കേൾക്കുന്നെല്ലാവരും ചെവി പട്ടം പിടിച്ചു നിന്നു.

ഭീഷ്മൻ—ജ്യോതിസ്സുകൾക്കിടയിൽ സൂര്യനെ നവോലൈ ഈ സദസ്സിൽ ശോഭിക്കുന്ന കൃഷ്ണനല്ലേ ആദ്യമായഗല്പം കൊടുക്കേണ്ടതു്?

ഭീഷ്മഭാരതിയെ പലതും അനുമാടിച്ചു ശരിവെച്ചു. എന്നാലതിലും ഒരു വിപരീതപക്ഷമുണ്ടായി. ജനങ്ങളാകെ പകച്ചുപശായി. ചേദിഭൂപനും ജരാസന്ധമൃഗത്തിയുമായ ശിശുപാലൻ എതിരാളിയായി. കോപം സഹിയാതെ ഇങ്ങനെയെന്നിന്നെന്നീദം. കണ്ണിൽനിന്നു തീപ്പാൻ അത്യുച്ചത്തിൽ ഗർജിച്ച ഭീഷ്മഭാരതിയെ പറ്റത്തു; 'ഈ സഭയിലിത്രവളരെ യോഗ്യന്മാരുള്ളപ്പോൾ വൃഷ്ണിഗോത്രോൽഭവനായ കൃഷ്ണനെക്കുറിച്ചു അപ്രത്യേകമായി? മഹാമാരായ കൈരവർക്കു ചേർന്നപ്പോൾ ഈ ക്രിയ. (പാണ്ഡവരെ നോക്കി) പാണ്ഡവന്മാരെ! നിങ്ങൾക്കു ചെറുപ്പമാണ്. ധർമ്മത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മരീതി അറിയാമായിട്ടില്ല. ഈ ഭീഷ്മർ അല്പംതന്നെ ശ്രമിച്ച് തികച്ചു റിയാത്തവനുമാകുന്നു. രാജാപല്ലാത്ത കൃഷ്ണൻ രാജസഭയിൽപെട്ടു അർഹനല്ലെന്നുവന്നതെങ്ങനെ? പ്രായമാണ് ഗണിക്കുന്നതെങ്കിലും വസുദേവനിരിപ്പുണ്ടല്ലോ? അതല്ല നിങ്ങളുടെ ക്ഷേമകാംക്ഷിയാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നതായാൽ ഇതാ നിങ്ങൾക്കു ഭൂപദം. അല്ല ആചാര്യനാണെന്നോ നിങ്ങളുടെ വിചാരം? എന്നാൽ ഭോണരേയപ്പേ പുഷിക്കുണ്ടത്? അതും പോകട്ടെ. പ്രതാപിക്കാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നതെങ്കിൽ വൃദ്ധനായ കൃഷ്ണനെപ്പോലെയെന്നുള്ളപ്പോൾ ഈ കൃഷ്ണനെ പുഷിക്കാമോ? സപ്തരുദ്രയുമായ ഭീഷ്മർ, സർവ്വസുവിശാരദനായ അശ്വതഥാമാവ്, രാജേന്ദ്രനായ ദ്രുപദൻ, കൃപാചാര്യൻ, ദർശനായ പ്രാക്കുജോതിഷപതി, ഭീഷ്മകൻ, ഏകലവ്യൻ, മദ്രേണയ ശല്യൻ, സുവരാജാ

ക്കുന്മാരും കിടക്കിടെ വിറച്ചു കൈകൂപ്പുന്ന ജാമദഗ്ന്യൻ,
സ്വപവീര്യംകൊണ്ടു മന്നവന്മാരെ ജയിച്ച കണ്ണൻ എന്നീ
മഹാത്മാരിരിക്കുപ എന്തുകൊണ്ടു കൃഷ്ണനെ പുജിക്കുന്നു?
ഈതപിക്കോ ആചാര്യന്മാരോ രാജാവോ അല്ല കൃഷ്ണൻ. സേ-
വയ്ക്കുവേണ്ടി നിങ്ങൾ കൃഷ്ണനെ പുജിക്കുന്നതായിരിക്കാം,
കൊള്ളാം. എന്നാലിത്രയും രാജശ്രേഷ്ഠന്മാരെ ക്ഷണിച്ചു
വരുത്തി എന്തിനുവേണ്ടി അപമാനിച്ചു. പേടിക്കൊണ്ടോ-
ലോഭത്താലോ സാധുപനത്താലോ ഞങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു-
കപ്പം തന്നതല്ല. യുധിഷ്ഠിരൻ സൽക്കർമ്മം ചെയ്തു മ-
കൃപത്തിലപം നേടുന്നതിൽ ഞങ്ങൾക്കു യാതൊരുസുരയുമി-
ല്ല. അതുകൊണ്ടാണു കപ്പം കൊടുത്തത്. അതിനുപകരം
ഞങ്ങൾക്കുപമാനം സിദ്ധിച്ചു. ലക്ഷണംകൊട്ട കൃഷ്ണനു
ഈ നഭയിൽവെച്ച് അഹ്യം കൊടുത്തതിന്റെ ഉദ്ദേ-
ശ്യം ഞങ്ങളെ നിന്ദിക്കയല്ലാതെ മറ്റൊന്നുമല്ല * ധർ-
മ്മമൂലമായ കൃഷ്ണനു ആരെങ്കിലും ഉത്തമപുരുഷൻകു-
മോ? (കൃഷ്ണന്റെ നേക്കു തിരിഞ്ഞു) കൃഷ്ണ! ഈ പാണ്ഡവ-
ന്മാർ ഭീരുക്കളും കൃപണരും സമ്പ്രാസവൃത്തികൊണ്ട് ഓജ-
സ്സു ക്ഷയിച്ചവരുമായിരിക്കു അവർ ചെയ്യുന്ന പുജയ്ക്കു നി-
നക്കു അർഹതയുണ്ടോ എന്നു നോക്കേണ്ടതു ചുമതല നിന-
ക്കുതന്നെയുണ്ടല്ലോ? ഇനി വേറൊരുപ്രകാരം ചിന്തിക്കുന്ന-
തായാൽ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഈ കൃത്യംകൊണ്ട് ഈ സഭ-
സ്ഥിതുള്ള രാജാക്കന്മാർക്കു യാതൊരു പോരായ്മയും വന്നിട്ടി-

* ഇതിന്റെ കാര്യം അന്നത്തെ ആചാര്യന്മാരുടെ മനത്തെ കൃ-
ഷ്ണൻ കൈക്കൊണ്ടിരുന്നില്ലെന്നാകുന്നു.

ല്ല. അനന്തമായ പുഷ്പകൊണ്ടു പാണ്ഡവന്മാരേപ്രമാനി
ച്ചതു നിന്നെന്നത്തന്നെയാണു്.' ഇങ്ങനെ ഓരോന്നു ജപിച്ചു
കൊണ്ടു സപഃസനത്തിൽനിന്നു ചൈത്രൻ എഴുന്നേറ്റു
സഭാസ്ഥലംവെട്ടു മറ്റു ഭൂപന്മാരോടു കൂടി പുറത്തിറങ്ങി.
അപ്പോഴേക്കും യുധിഷ്ഠിരൻ ഓടിച്ചെന്നു ശിശുപാലന്റെ
കൈ പിടിച്ചു 'ഭവാനിഃപ്പാദം പരഞ്ഞതെന്നും ശരിയാ
യില്ല. ഇതൊക്കെ വല്ലാത്ത അധർമ്മമാണു്.' എന്നല്ല
വെറുതെ വെറുതെന്നു കാരണവുമായിത്തീരും. ശാന്ത
നായ ഭീഷ്മരെ ധർമ്മം അറിയാത്തവനാണെന്നു പറഞ്ഞു്
അധിക്ഷേപിക്കരുതു്. ഇവിടെ കൂടിയ രാജാക്കന്മാരിൽ
പലരും അങ്ങയേക്കാൾ വൃദ്ധരാണല്ലോ? അവരെക്കേ
യും കൃഷ്ണസൽക്കാരത്തെക്കുറിച്ചഭിനന്ദിക്കുന്നു. ഭവാനും
അങ്ങനെ ചെയ്യുക. ഭീഷ്മർ കൃഷ്ണനെ അറിയുന്നതുപോ
ലെ അങ്ങു നറിയുന്നില്ല.' എന്നൊക്കെയും ആദരവോടെ
പറഞ്ഞു. ശിശുപാലൻ വീണ്ടും ഓരോ അസംബന്ധപ്ര
ലപനത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഭീഷ്മർ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു
സംസരിക്കാൻ തുടങ്ങി. ചൈത്രൻ തൽക്കാലം അടങ്ങി.

ഭീഷ്മർ—കൃഷ്ണപുഷ്പയെ സഹിക്കാത്തവനെ അന്നു ന
യം ചെയ്യേണ്ടുന്നവശ്യമില്ല. കൃഷ്ണനെ ശിരസാ നമി
ക്കാത്ത രാജാക്കന്മാരെ ഞാനീ സദസ്സിൽ കാണുന്നില്ല.
ഞാൻ ജ്ഞാനവൃദ്ധരെ പലരെയും സേവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അ
വർ പറഞ്ഞറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു് ഞാൻ കൃഷ്ണന്റെ ഗുണോൽക്ക
ഷം. അതേവിധത്തിലാകുന്നു ജനനം മൃതത്വം ഈ ധീ
മാന്റെ കർമ്മങ്ങളും. വെറും മോഹംകൊണ്ടോ ചാച്ഛ
കൊണ്ടോ വേളികൊണ്ടോ ഞങ്ങൾ കൃഷ്ണനെ പൂജിക്കുന്നു

തല്ല. ഇദ്ദേഹമാകും അച്ഛനാണ്. വേദവേദാംഗവിജ്ഞാനം അതിയായ ശക്തി ദാനം ദാർശ്വം ശ്രീതം ശൈത്യം കീർത്തി സന്തതി ശ്രീ പുഷ്പി തൃഷ്ണി ധൃതി ഇവയെല്ലാം തികഞ്ഞ കൃഷ്ണൻ സദൃശനായി മനുഷ്യലോകത്തിലാരുണ്ട്? ഈ സംഗതികളൊക്കെ യഥാമതി പയ്യോലാചിച്ഛാണ ചെറുപ്പമാനാലും വൃദ്ധരിലും വൃദ്ധനായ കൃഷ്ണനെ ഞങ്ങൾ പൂജിച്ചത്. ലോകത്തിന്റെ ഉല്പത്തിലയങ്ങൾ കൃഷ്ണനി ലിരിക്കുന്നു. ഈ കാണുന്ന സർവ്വ ചരാചരങ്ങൾക്കും കാരണം കൃഷ്ണനാണ്. അദ്യായുള്ള കാരണവും കൃഷ്ണൻതന്നെ. കൃഷ്ണൻ ആദ്യനും സനാതനനും ആകുന്നു. ബുദ്ധി ചിത്തം മഹത്തമം വായു തേജസ്സ് ജലം ഭൂമി ആകാശം ഭൂതജാലം ഇവയൊക്കെ കൃഷ്ണനിൽ വർത്തിക്കുന്നു അതുപോലെ തന്നെ ആദിത്യചന്ദ്രനാഥം നക്ഷത്രജാലങ്ങളും ഗ്രഹങ്ങളും ദിഷും വിദിക്കും. അരിനാൽ സ്നേഹിതമാരെ! നിങ്ങളാലും കൃഷ്ണപൂജയിൽ വിമുഖരാകരുത്. ശിശുപാലൻ ചെറുപ്പമാണ്. കുട്ടിക്കളി മാറീട്ടില്ല. അയാൾക്കു കൃഷ്ണമാഹാത്മ്യമറിഞ്ഞുകൂടാ. കൃഷ്ണൻ അച്ഛദാനത്തിനഹനല്ലെന്ന് പറയുന്നവർ ഇവിടെ ആരാണ്? ഞങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ പൂജിക്കുന്നു. അത് അയ്യക്കമാണെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ശിശുപാലനിഷ്ടമുള്ളതു ചെയ്യട്ടെ.

കത്തിജപലിക്കുന്ന തീക്കണ്ഡം ഇളകുംവിധം ശിശുപാലനിരിക്കുന്നേടത്തുനിന്നു കുരിച്ചുമാടി, 'വൃദ്ധനും ദുർമ്മതിയുമായ ഭീഷ്മക്കിങ്ങനെ പറയാൻ ലജ്ജയില്ലയോ? സേവസ്തവേണ്ടി എന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചു കൃഷ്ണൻ സർവ്വജ്ഞനാണ് സർവ്വജഗന്നിയന്മാരാണ്' എന്നൊക്കെ വൊ

ടിപാററുന്നു. എനിക്കീ കള്ളിയൊന്നും അറിഞ്ഞുകൂടെ
നോ വിചാരിക്കുന്നത്? ഈ കിഴവന്റെ സ്തുതികേട്ട കൃ
ഷ്ണനും മേനിക്കുന്നുകേറിത്തെളിഞ്ഞു വശായിരിക്കുന്നു.
അഥവാ ഭീഷ്മരിങ്ങനെ പറയുന്നതിലെന്താണുതൂതം?
ഈ പാപം കൊള്ളരുതാത്ത രാജാക്കന്മാരുടെ ദയവുകൊ
ണ്ടാണല്ലോ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നത് എന്നു ചുത്തിൽ ഗർജ്ജി
ച്ചു. ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു പേടിപനം കുറുകാതും പ്രളയ
ക്കാറ്റടിച്ചിളകുന്ന കടൽപാലെ ക്ഷോഭിച്ചുവശായി. ഇ
തുകണ്ട യുധിഷ്ഠിരൻ ഭയപ്പെട്ട് 'രാജമണ്ഡലം വല്ലാതെ
കോപിച്ചിരിക്കുന്നു. യജ്ഞം മുടങ്ങിപ്പോയേക്കാമോ? ഇ
നിയെന്താണ് വേണ്ടത്' എന്നു ഭീഷ്മരോടു ചോദിച്ചാറെ
അദ്ദേഹം 'പ്രവേശിക്കേണ്ട. കുറുക്കൻ സിംഹത്തോടൊന്നെ
ടുക്കും? ഈ ശപഥ' ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന വൃഷ്ണസിംഹത്തെ
നോക്കി കുരയ്ക്കുകയാണ്' എന്നു മറുപടി പറഞ്ഞു. പി
ന്നെ മന്നവന്മാരെ നോക്കി വീണ്ടും 'മഹാരാജാക്കന്മാ
രെ! ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞുതുടങ്ങിയാലിന്നൊരവസാനവു
മില്ല. ഉത്തരത്തിൽ നിന്നാണ് പ്ലാ ഉത്തരമുണ്ടാവുന്നത്.
ഞങ്ങൾ കൃഷ്ണനെ പുജിക്കുന്നു. അതിനിഷ്ഠമില്ലാത്തവർ
അദ്ദേഹത്തെ പോക്കു പിടിക്കട്ടെ. അതുകൊണ്ടു 'കായും
കലാശിക്കും' എന്ന ഭീഷ്മാക്കുതികട്ട ശിശുപാലൻ തുളളി
ച്ചാടി. 'കൃഷ്ണ! ഞാൻ നിന്നെ യുദ്ധത്തിനുവിളിക്കുന്നു.
ഇറങ്ങി വരിക. നിന്നേയും നിന്റെ പാണ്ഡവന്മാരേ
യും ഞാൻ കൊല്ലുന്നുണ്ട്' എന്നു സാഹചാരം പറഞ്ഞു
കൈകൊട്ടിയാളു.

ഭീഷ്മസ്തുതിയിലും ശിശുപാലനിന്ദയിലും ഒന്നുപോ

ലെ പുഞ്ചിരി തുകിക്കൊണ്ടിരുന്ന കൃഷ്ണൻ തന്നെ യുദ്ധത്തിന്നു വിളിക്കുന്നതു കേട്ടപ്പോൾ വീരധർമ്മമാർത്തു സജ്ജിതലഭ്യനേറുന്നിനിക്കനെ പറഞ്ഞു; 'രാജാക്കന്മാരെ! ഇവനെന്റെ പിതൃസഹോദരിയുടെ പുത്രനാണെങ്കിലും ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ വിരോധിയാണ്'. ഞങ്ങളെ കൊണ്ടുണ്ടോട്ടു യാതൊരുപ്രഭവവുമില്ല; എങ്കിലും ഇവനെന്നും ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ പ്രാകൃജാതിഷ്പുരിഷ്കപോയ തക്കത്തിൽ ഈ ഭയം ചെന്നു ദ്വാരക കൊള്ളിവെച്ചു. ഭോജപതി ദൈവതകപർത്തത്തിൽ ശ്രീധീച്ചുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ ഈ ഭയം വന്നിടച്ചെന്നു രാജാനുചരന്മാരിൽ പലരെ കൊല്ലുകയും മറ്റു ചിലരെ ബന്ധിച്ചു സ്വരാജധാനിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തു. എന്റെ അച്ഛൻ ചെയ്യുന്ന യാഗം മുടക്കാനായി യജ്ഞാശ്വത്തേ ഇവനെപഹരിച്ചു. സൗധവീരത്തിലേക്കു പോയിരുന്ന സാധുവും തന്നെക്കാമിക്കാത്തവളുമായ അശ്വരൂപത്തിയെ ഇവൻ വഴിക്കുവെച്ചു മോഷ്ടിച്ചു. കാരുഷ്യരാജാവിന്നു കൊടുക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയിരുന്ന വിശാലരാജപത്നിയും സാധുവുമായ ഭദ്രയെ കാരുഷ്യന്റെ രൂപംധരിച്ചിപ്പൻ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോന്നു. അച്ഛൻപെങ്ങൾക്കു വേണ്ടിട്ടാണു ഞാനിപ്പന്റെ ദുഷ്ടതയെക്കണ്ടു ക്ഷമയോടെ പൊറുത്തത്. ആ മഹതിക്കു വേണ്ടി ഇവന്റെ ഒരു നൂറു തെറ്റുകൾ ക്ഷമിക്കാമെന്നു ഞാനേററിരുന്നു. അതൊക്കെ തികഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ഇപ്പോഴേക്കുതന്നെ ഈ രാജസഭയിൽ വെച്ചായതു ഭാഗ്യമായി. ഇനി മൗനനടക്കുകയില്ല. നിങ്ങളെല്ലാവരും കാക്കു ഞാനിതാ ഇവനെ കൊല്ലുന്നു.

ശിശുപാലൻ (കൈകൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു)—നീ
ക്ഷമിച്ചാലും ക്ഷമിച്ചില്ലെങ്കിലും ശരി. നിന്റെ കോ
പപ്രസാദങ്ങൾകൊണ്ടേനിക്കാണം വരാനില്ല.

പാവനമായ യജ്ഞവാടം ക്ഷണനേരംകൊണ്ടൊരു
സമരഭൂമിയായി. സഭാവാസികൾക്കൊക്കെ കോപവും
വ്യസനവും ഉണ്ടായി. യുധിഷ്ഠിരന്റെ മുഖം വിളർത്തു.
അരിശം മുഴുത്ത ഭീമൻ പല്ലു കുടിച്ചു. ഭീഷ്മൻ വലിയ സ
ന്തോഷമായി. എന്തെന്നാൽ ശിശുപാലനെ കൊല്ലുന്ന
തു കൃഷ്ണൻ കേവലം കുട്ടിക്കളിയാണെന്നു ഭ്രമത്തിനനി
യായിരുന്നു. യുദ്ധം അധികദൂരത്തേക്കുണ്ടായില്ല. ക്ഷ
ണനേരംകൊണ്ടു ശിശുപാലന്റെ തല നിലത്തുവീണു
ണ്ടു. ശത്രുക്കൾ ഭയപ്പെട്ട കൃഷ്ണനും പാണ്ഡവന്മാർക്കും വി
രോധമായൊന്നും പറയുവാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല.

അതിന്നു ശേഷം രാജസൂയം നിർവ്വഹിച്ചു നടന്നു.
അവളുതസ്സാനാനന്തരം രാജാക്കന്മാർ യുധിഷ്ഠിരസന്നിധി
യിൽ ചെന്നു. ‘ധർമ്മജ്ഞ! സാമ്രാജ്യം നേടിയ ഭവാനു
ഭാഗ്യം വരിക്കട്ടെ. അജമീഡവംശത്തിന്റെ കീഴ്തിയ
ഭവാനു പുറാധികം വർദ്ധിച്ചു. ഈ യജ്ഞത്താലുണ്ടു
ന്ന അനന്തപുണ്യം നേടിയിരിക്കുന്നു. ഞങ്ങളെല്ലാം സ
ർവ്വകാമാർച്ചിതരായി, ഇനി സ്വരാജ്യത്തേക്കു പോകട്ടെ.
അതിന്നു സമ്മതം തരണം’ എന്നു പറഞ്ഞു. യുധിഷ്ഠി
രൻ അവരെ യഥാർത്ഥം പൂജിച്ചു സോദരന്മാരെ വിളിച്ചി
ങ്ങനെ ആജ്ഞാപിച്ചു. ‘നന്ദി: യാദുകുടി വന്ന ഇവരെ
ല്ലാം ഇതാ മടങ്ങിപ്പോകുന്നു. നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ

അതിർത്തിവരെ ചെന്നു നിങ്ങളീഭൂപാലന്മാരെ യാത്രയാക്കണം.'

യുധിഷ്ഠിരൻ (ദോരകയ്ക്കു യാത്രയായ കൃഷ്ണനോടു) — പ്രഭോ! ഭവൽക്കാരുണ്യത്താലീയജ്ഞാ നിവിപ്ലവമായി നടന്നു. അങ്ങയുടെ പ്രസാദത്താൽ ക്ഷത്രിയരൊക്കെയും എന്റെ പാട്ടിലായി. ചോനെ ഞാൻ യാത്ര അയക്കുന്നതെങ്ങനെ? അ പിടുത്തേക്കു ദോര കയ്ക്കു പോകാരിരിക്കാൻ തരമില്ലെന്നെനിക്കറിയാം.

കൃഷ്ണൻ (യുധിഷ്ഠിരപാത്രം കേട്ടു സന്തോഷത്തോടെ കുന്നിയുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു) — മഹാഭാഗ! ഭവതിയുടെ മക്കൾ സാമ്രാജ്യം നേടി. അവർക്കു വളരെ ഐശ്വര്യം ലഭിച്ചു. ഇതുകൊണ്ടൊക്കെ സന്തോഷിക്കുക. ഭവതിയുടെ അനുജന്മാരോടുകൂടി ഞാനിതാ ദോരകയ്ക്കു പോകുന്നു.

അനന്തരം ദ്രൗപദിയോടും കന്തിയോടും യാത്രപറഞ്ഞു വാസുദേവൻ കുളിയും ജപവും കഴിച്ചു ഭാതകൻ കൊണ്ടുവന്ന ഭരം വലതുവെച്ചു അതിൽ കേറി ദോരകയ്ക്കു പോയി.

൧൫ കരുവാണധവന്മാർ

നിഷ്കളങ്കനായ യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഐശ്വര്യപ്രതാപങ്ങളെക്കണ്ടു ദുര്യോധനനു സഹിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത അസുയര്യത്തോടെ അദ്ദേഹത്തെ ചൂതുപൊരുതാൻ വിളിച്ചു.

പാണ്ഡവന്മാരുടെ വക്കൽനിന്നു സംഗ്രാജ്യാധിപത്യം, പരസ്യമായൊരു യുദ്ധം ചെയ്തു കൈക്കലാക്കുവാൻ തൽക്കര്യം നിവൃത്തിയില്ലാതെ കഷ്ടതയേറിയ ദുഷ്ടോധനൻ ദുർബ്ബലികളായ സോദരന്മാരോടും മാതൃലനായ ശങ്കനിയോടും ആലോചിച്ചായിരുന്നു കള്ളച്ചുതിൽ യുദ്ധിപ്പിരനെ തോൽപ്പിക്കാനൊരുങ്ങിയത്. കൂടിയിൽ തോറ്റു തോറ്റു ഭണ്ഡമരവും രാജ്യവും സോദരന്മാരും ഭാര്യയും പണയത്തിലായി. പക്ഷെ പന്ത്രണ്ടുകൊല്ലം കാട്ടിലും ഒരു കൊല്ലം നാട്ടിലായും അറിയാതെയും താമസിച്ച കൊള്ളാമെന്ന നിശ്ചയത്തിന്മേൽ സോദരന്മാരേയും പതിയേയും തിരിച്ചുകിട്ടി. ഒരു കൊല്ലത്തെ നാട്ടിലുള്ള അജ്ഞാതവശത്തിൽ വല്ലഭിധത്തിലും അറിയപ്പെടുന്നതായാൽ രാജ്യത്തിന്നവകാശം പറയാതെ വീണ്ടും മുന്നെപ്പോലെ പതിമൂന്നുകൊല്ലത്തെ വിവാസത്തിന്നു പൊണ്ണൊള്ളാമെന്നായിരുന്നു നിശ്ചയം. ഏതാനും മുറവ രാജസൂയ മഹായജ്ഞം നടത്തി സംഗ്രാജ്യാധിപതിയായിത്തീർന്ന മഹാരാജാവ് ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥം വെടിഞ്ഞു സന്യാസിവേഷം ധരിച്ച സോദരന്മാരോടും പതിയേയേകൂടി കാൽനടയായി പുറപ്പെട്ടു. അവരുടെ വേർപാടിൽ പുരവാസികളൊക്കെ ദുഃഖിച്ചു കരഞ്ഞു. കൃഷ്ണൻ നിർമ്മിച്ച മഹാസംസ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസന്നിധാനത്തിൽ ശൂന്യമായി.

പാണ്ഡവന്മാർ നേരിട്ടാപത്തുകുറ്റിഞ്ഞു കൃഷ്ണൻ അവരെ കാണുവാൻ പോയി. അപ്പോളവർ രോമാരോണുത്തിലായിരുന്നു. രണ്ടു തവണയും കൂടി കൃഷ്ണൻ അവരെ ആ പ്രവാസകാലത്തു കണ്ടു. സത്യസന്ധനായ യുദ്ധിപ്പി

രൻ നിത്യപ്രകാരം പന്ത്രണ്ടു കൊല്ലം കാട്ടിലും ഒരു കൊല്ലം വിരാടരാജ്യത്തും കൂടി പതിമൂന്നു കൊല്ലം അതിരറ്റ ദുഃഖങ്ങളെ സഹിച്ചു അസാധാരണ ക്ഷമയോടെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. ഒടുവിൽ പതിമൂന്നാം വയ്ക്കം തികയുന്ന ദിവസം തന്മൂലം പാണ്ഡവരാണെന്നു വിരാടരാജാവിനെ അറിയിച്ചു. അവരേയും പട്ടമഹിഷിയായ ദ്രൗപദിയേയും വിരാടൻ വേഷഭൂഷാലയെ സജ്ജരിച്ചിരുത്തിയശേഷം വിവരം നാട്ടിലൊക്കെ അറിയിച്ചു. സന്തോഷവിമലനായ വിരാടൻ മകളായ ഉത്തരയെ, യുധിഷ്ഠിരന്റെ അനുവാദപ്രകാരം, സുഭദ്രാജ്ഞാനമാരുടെ മകനായ അഭിമന്യുവിനു വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുപ്പാൻ തീർച്ചയാക്കി. സുഭദ്രയുടെ ഏക പുത്രനായ അഭിമന്യുവിനപ്പോൾ പതിനാറു വയസ്സേ അയീരുന്നുള്ളൂ. രാമകൃഷ്ണപ്രഭുവരായ വൃഷ്ണികളും ധൃഷ്ടദ്യുതനോടുകൂടി വൃദ്ധനായ ദ്രുപദനും വിരാടനഗരത്തിൽ ഉത്തരയുടെ വിവാഹത്തിനെത്തിച്ചു. യഥാകാലം മംഗളകർമ്മം നടന്നു. തദനന്തരം പാണ്ഡവന്മാർക്കു മാജ്യം തിരിച്ചുകിട്ടേണ്ടുന്നാലോചനയായി.

കൃഷ്ണൻ (പാണ്ഡവന്മാരേയും ബന്ധുക്കളേയും നോക്കി)—കള്ളച്ചുതിർ യുധിഷ്ഠിരനെ ശങ്കിനി തോല്പിച്ചതും അതുനിമിത്തം പാണ്ഡവന്മാർക്കു പതിമൂന്നു കൊല്ലത്തേക്കു വിവാസത്തിനിടയായതും നിങ്ങൾക്കൊക്കെ അറിയാം. അവർ ആ കാലം മുഴുവനും കഴിച്ചുകൂട്ടിയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് യുധിഷ്ഠിരനും ദുഷ്ടാധനനും പൊതുവിൽ നല്ലതായൊരു മാഗ്ഗം നാമാലോചിക്കണം. പാണ്ഡവന്മാരുടെ സൽക്കീർത്തി നശിച്ചുപോകരുത്. അധർമ്മം

ചരണത്തിൽ ലഭിക്കുന്ന സ്വർഗ്ഗവും തുടി യുധിഷ്ഠിരനാവശ്യമില്ല. പാണ്ഡവന്മാർക്കെല്ലാവർക്കും തുടി ഒരൊറ്റ ഭദ്രശം കിട്ടിയാലും മതി. കുരുവംശത്തിന്റെ അഭിവൃദ്ധിയാണു യുധിഷ്ഠിരനും ബന്ധുക്കളും കാംക്ഷിക്കുന്നത്. ദയ്യോധനന്റെ ഉദ്ദേശ്യങ്ങൾ നമുക്കറിഞ്ഞതുകൊണ്ട്. അതുകൊണ്ടു ക്ഷീനനും നിഷ്പപകനും ഈശ്വരഭക്തനുമായൊരാൾ യുധിഷ്ഠിരന്റെ ദൂതനായിപ്പോയി ദയ്യോധനനോടു വിവരം പറയണം. അയാൾ പാതിരാജ്യം പാണ്ഡവന്മാർക്കു കൊടുക്കണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെടണം.

രാമൻ — നമ്മുടെ അച്ഛൻപെങ്ങളുടെ മക്കൾക്കു പകുതിരാജ്യം മതിയെന്നു പറയുമ്പോൾ ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രരതിനു വഴിപ്പെടേണ്ടതാണ്. ആരെങ്കിലും ഒരാൾ പോയി ഇവരെ തമ്മിൽ തല്ലിക്കൊന്നു കാഴ്ച നടത്താൻ നോക്കണം.

വൃഷ്ണി വംശജനും കൃഷ്ണാജ്ഞാനശിഷ്യനുമായ സാത്വകി-വൃദ്ധം തുടങ്ങിയ കഴിച്ചു എന്നാണെന്റെ പക്ഷം. യുധിഷ്ഠിരനെ അവർ ചൂഷിപ്പിച്ചു തോല്പിച്ചു. ആ കാട്ടു കള്ളന്മാർക്കു നന്നെ നല്ലതുതോന്നും. പാണ്ഡവന്മാരെ നീന്തിയോണ്ടി അവർക്കു മയ്യാട സാഹസിക്കണം? സൈന്യശേഖരം ചെയ്തു നമുക്കൊക്കെക്കൂടിപ്പോയി അവർക്കു തക്കതായ ശിക്ഷ കൊടുത്തു പോരണം.

ദൂപദൻ — എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ രാമൻ പറയുന്നതത്ര യുക്തമല്ല. സാമവാക്കുകളൊന്നും ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാരിൽ ഫലിക്കില്ല. എത്രയും പ്രയോഗിച്ചാലും ദുർബ്ബലമായ ദയ്യോധനനെ നേർവഴിക്കു കൊണ്ടുവ

രാൻ പ്രയാസമാണു . അതുകൊണ്ടു സൈന്യശേഷര
ത്തിനായി നമുക്കൊരുങ്ങുക . അതിനിടയിൽ എന്റെപു
രോഹിതനായ ഈ പണ്ഡിതബ്രാഹ്മണൻ ദുര്യോധനന്റെ
അടുക്കൽച്ചെന്നു യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിന്റെ ഇംഗിരമ
നിയിക്കട്ടെ.

കൃഷ്ണൻ—ഞങ്ങൾക്കു കരുക്കളും പാണ്ഡവരും തമ്മി
ൽ ഭേദമില്ല. വിവാഹത്തിനു ക്ഷണിച്ചാണ് ഞങ്ങളിവി
ടെ വന്നത്. അതു കഴിഞ്ഞു. ഞങ്ങളിതാ സ്വപ്രഗത്തിലേ
ക്കു പോകുന്നു. ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രന്മാർ വഴിപ്പെടാത്തപക്ഷം
ബന്ധുക്കളെ എല്ലാവരേയും ക്ഷണിച്ചുവരുത്തി ആലോചി
ക്കുക. ഞങ്ങളെ ഒടുവിലറിയിച്ചാൽ മതി.

വിവാഹത്തിനു ക്ഷണിച്ചു വന്നവരെക്കെ പിരി
ഞ്ഞു. ദ്രുപദപുരോഹിതൻ കരുനഗരത്തിലേക്കു പോയി.
പക്ഷെ യാതൊരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല. പാതിരാജ്യമെന്ന
ല്ല ഒരൊറ്റ ദേശംപോലും പാണ്ഡവർ കൊടുക്കുന്നത
ില്ലെന്നു ദുര്യോധനൻ തീർത്തുപറഞ്ഞു. പാണ്ഡവന്മാരും
കൈരവന്മാരും യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങി. ഭാരതചക്രം മുഴുവ
നും ഇളകിച്ചശായി. അവിടുവിടെ പാത്തിരുന്ന ജനങ്ങൾ
ചാച്ചയും വേട്ടയും നോക്കി കരുക്കളുടേയും പാണ്ഡവ
ന്മാരുടേയും പക്ഷത്തിൽ വന്നുചേർന്നുതുടങ്ങി. യഥാർത്ഥ
ത്തിൽ അതു പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാരാൽ സംവർധിതരായ
പാണ്ഡവരും ദുര്യോധനനാൽ നയിക്കപ്പെട്ട കരുക്കളും ത
മ്മിലുണ്ടായ യുദ്ധമായിരുന്നു, പാണ്ഡവരും കൈരവരും
പുറംവൈരികളാണെന്നു മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. കരുരാ
ഷ്ട്രനെ ആക്രമിക്കുന്നതില്ലാതെയൊരു സന്തോഷം പര

ഞ്ചാലക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. കേശവന്മാർക്കും അതുപോലെ
തന്നെ ശത്രുക്കളാണെന്നായിരുന്നു. ഈ രണ്ടു കക്ഷി
കളും തമ്മിൽ നിരക്കുകയെന്നതു വിഷമവുമാണല്ലോ.
പാണ്ഡവരുടെ മോഹം സമാധാനത്തിനായിരുന്നു. എ
ന്തെന്നാൽ സ്വന്തം രക്തസംബന്ധികളോടു യുദ്ധത്തി
നൊരങ്ങുന്നതു അവരുടെ മനസ്സിനു യോജിച്ചതല്ലായി
രുന്നു. പക്ഷെ പാണ്ഡവന്മാർക്കു സമ്മതമായിരുന്നില്ല. ത
ങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട ശത്രുപടിയെ അവമാനിച്ചതാൽ മ
റക്കുന്ന കൂട്ടത്തിലായിരുന്നില്ല. രാജപുത്രിക്കു മാനഭംഗം
വരുത്തിയ പടയുടെ ചോര കണ്ടല്ലാതെ പാണ്ഡവരാജ്യം
സിംഹാസനം തൃപ്തി വരുന്നതല്ലാ എന്ന നിലയിലായി. യു
ദ്ധം കൂടാതെ കഴികയില്ലെന്നു തീർച്ചയായി. മരിക്കുംവരെ
യുദ്ധം ചെയ്യാനിടവരും എന്നുവരികെ.

യുദ്ധത്തിൽ കൃഷ്ണന്റെ നില എന്തെന്നറിവാൻ ഓ
രോ കക്ഷിക്കും അഗ്രഹമായി. * ചക്രപാനിയായ കൃഷ്ണ
ൻ ചേരുന്ന പക്ഷത്തിന്നു വിജയം സിദ്ധിക്കുമുള്ള എ
ന്നല്ലാവർക്കും അറിയാമായിരുന്നു. അജയ്യരായ സുശപ്ത
കന്മാരെ ഓത്തു ഓരോരുത്തരും കൃഷ്ണനെ തങ്ങളുടെ ഭാ
ഗത്തേക്കു കിട്ടിയാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്നു
വേണ്ടി അജ്ഞാനം ദുഷ്ടോദനം ദുരോധനം ദുരഭിമാനം

* കൃഷ്ണൻ ചക്രപാനിയായ വിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരമാണെന്നാണ് പരമ്പരാവചനം. കൃഷ്ണന്റെ പ്രധാനമായ ആയുധം മുഹൂർത്തം മുയ്യയോടുകൂടി ഇരുമ്പുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ചക്രമായിരുന്നു. അതു മുങ്ങാണിവിരലിലിട്ടു തിരിച്ചു ശത്രുക്കളെ ലാക്കാക്കി എറികയാണു് പതിവു്. ആത്മരക്ഷയ്ക്കും ശത്രുസംഹാരത്തിന്നുംവേണ്ടി ജയശാലികളായ ആയുന്മാർ അത്തരം ചക്രങ്ങൾ ധരിച്ചിരുന്നു.

അവർ ഭാരകയിൽ ചെന്നപ്പോൾ കൃഷ്ണനുണ്ടുകയായിരുന്നു. ദയ്യോധനൻ ആദ്യം കടന്നു കൃഷ്ണന്റെ മെഴുവിലാ ഗത്തു കിടന്നിരുന്ന പീഠത്തിൽ കേറിയിരുന്നു. വഴിയെ ചെന്ന അജ്ഞാൻ കൃഷ്ണന്റെ കാലുലായി തൊഴുകുകൊണ്ടിരുന്നു. കൃഷ്ണനാണ് ഉടനെ അർജ്ജുനനെയും പിന്നെ ദയ്യോധനനേയും കണ്ടു. അദ്ദേഹം അചരോടു സമാഗതം പറഞ്ഞു വന്ന കാര്യം എന്തെന്നു ചോദിച്ചു.

ദയ്യോധനൻ—യുദ്ധത്തിലെനിന്നു അങ്ങനെയൊന്നു സഹായിക്കണം. ചോന്ന എന്നിലും അർജ്ജുനനിലും ഇഷ്ടം തുല്യമാണല്ലോ. അതിനും പുറമെ ആദ്യം വന്നതു ഞാനാണ്. സത്തുകൾ ആദ്യം വന്നവരെ സഹായിക്കുകയാണു പണ്ടേയുള്ള ചട്ടം. സജ്ജനങ്ങളിലങ്ങനെയുണ്ടെന്നല്ലോ. നിത്യസമ്മതനായ അങ്ങനെയൊന്നു സദ്വൃത്തത്തെ കാക്കേണ്ടതല്ലേ?

കൃഷ്ണൻ—ചോൻ മുഖെ വന്നു എന്നതിനെന്നിക്കൊരു സംശയവുമില്ല. എന്നാൽ ഞാൻ മുഖെ കണ്ടതു പരമനേയാകുന്നു. അതുകൊണ്ടു രണ്ടു പേരെയും ഞാൻ സഹായിക്കാം. ചെറിയവരുടെ ഇഷ്ടം ആദ്യം സാധിപ്പിക്കണമെന്നാണ് അഭിപ്രായം. അതിനാലൊന്നാമതായി * സഹായത്തിനാൻ പാർത്ഥൻ തന്നെ. പക്ഷെ ഒരു

* സമയത്യാതോടുകൂടിയല്ലാ വലിയവരുടെ അടുക്കൽ ചെല്ലേണ്ടതു്; നേരമറിച്ച് വിനയത്തോടുകൂടിയാണ്. അതാണു കാര്യസാധ്യതകളെന്നതും. ദയ്യോധനാജ്ഞാനരുടെ ചേർച്ച തങ്ങളിൽനിന്നു ഇങ്ങനെ വിലയവരിയൊരു പാഠം നമുക്കു പഠിക്കേണ്ടതു്.

കാഴ്ചയുണ്ട്. എന്നാലും മൈമിടുകുള്ളവരായി ഭാഷ്യരായിരിക്കുന്ന ഗോപന്മാരുടെ നാരായണസൈന്യം ഒരു ഭാഗത്തും ഞാൻ നിരായുധനായി മറ്റുഭാഗത്തും ചേരാം. അജ്ഞാന! ഭവാനിതിഭവതാണിഷ്ടം?

അജ്ഞാനൻ — ആയുധമെടുത്താലും ശരി; എടുത്തില്ലെങ്കിലും ശരി. ഞങ്ങൾക്ക് അങ്ങനേ മതി.

ഭദ്രാധനൻ -- (സന്തോഷത്തോടെ) ശരി. ഞാൻ സൈന്യം സ്വീകരിച്ചു കൊള്ളാം.

ഭദ്രാധനൻ കൃഷ്ണനോടു യാത്ര പറഞ്ഞു ബലരാമനെക്കണ്ടു വിവരം അറിയിച്ചു.

രാമൻ — ഞാനൊരു കക്ഷിയിലും ഇല്ല. എനിക്കു നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരും ഒരുപോലേയാണ്. ഭരതാനന്ദനായ ഭവാൻ പോയി ക്ഷത്രധർമ്മത്തിനടുത്തു യുദ്ധം ചെയ്യുക.

അനന്തരം ധാത്തരാഷ്ട്രൻ ദപാരകയിലെ മറ്റു യുദ്ധവുമായെ കണ്ടു. അപരിൽ കൃതവർമ്മാവു് ഒരക്ഷയഹിണി സേനയോടുകൂടി ഭദ്രാധനപക്ഷത്തിൽ ചേർന്നു. സാത്വകിയും സേനയും അജ്ഞാനപക്ഷത്തിലും. ഭദ്രാധനൻ പോയശേഷം കൃഷ്ണൻ അർജ്ജുനനോടിങ്ങനെ പറഞ്ഞു; 'ആയുധമെടുക്കാത്ത എന്നെ ഭവാനെന്തിനാണ് വരിച്ചതു'.

അജ്ഞാനൻ — അങ്ങനേ ഒരറസ്സായാൽതന്നെ അവരെ ഒക്കെയും സംഹരിക്കാൻ മതി. അവിടുത്തെ യുദ്ധപാടവം വിശുതമാണ്. എന്നിക്കതേ കാംക്ഷയുള്ളു. ആയുധമെടുക്കാത്ത ഭവാന്റെ സഹായത്താൽ ഞാൻ ശത്രുക്കളെ ഒടുക്കിക്കൊള്ളാം.

കൃഷ്ണൻ—സ്നേഹിത! എന്നെക്കൊണ്ടു ഭവാനുവേ
ണ്ടി ഈ യുദ്ധത്തിലെ നുചെയ്യാൻ സാധിക്കും?

അജ്ജനൻ—അങ്ങനേ ദയവുചെയ്ത് എന്റെ സാര
മ്യം വഹിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നാണെന്റെ ആഗ്രഹം.
വളരെ കാലമായി ഞാനതിനു കൊതിക്കുന്നു.

കൃഷ്ണൻ—കൊള്ളാം. ഇഷ്ടപോലെ ആവട്ടെ. ഭവാ
ന്റെ സാരമ്യം ഞാനേറും.

൧൬ സംജയഭരത

ദ്രുപദരാജവും ധൃഷ്ടദുര്യോധനും ബന്ധുക്കളും മിത്രങ്ങ
ളും ഒന്നിച്ചു പാഞ്ചാലനാർ വന്ദിച്ച സൈന്യത്തോടുകു
ടി കരുക്ഷത്രത്തിനടുത്തുള്ള ഉപപുവൃത്തിലെത്തി പാളയ
മടിച്ചു. 'ഒന്നുകിൽ യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുക. അല്ലെങ്കിൽ
വൈകുണ്ഠമായ സിംഹാസനത്തിലിരുന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ രാ
ജ്യഭ്രംശം നടത്തുന്നതു കാണുവരെ യുദ്ധം ചെയ്യുക' എ
ന്ന ഭരതനിശ്ചയത്തോടുകൂടിയവനായിരുന്നു ആ ഏഴക്ഷര
ഫിണിഷ്കളിൽപെട്ട ഓരോരുത്തരും. വൃദ്ധനും കുരുനും
മായ ധൃതരാഷ്ട്രൻ വലിയ കുണ്ഠിതമായി. തന്റെ മ
ക്കൾ പതിനൊന്നക്ഷരഫിണി സൈന്യം ശേഖരിച്ചിട്ടു
ണ്ടെങ്കിലും ആ കീഴ്ചര കൃഷ്ണജ്ജനഭീമന്മാരെ വലിയ
ഭയമായിരുന്നു. കുരുവംശം പാടേ നശിക്കുമോ എന്ന
ശങ്കയായി. പാപിഷ്ഠരായ മക്കളിൽ മതിമറന്ന വാത്സ
ല്യമൂലം അവരെ സമ്പന്നത്തിൽ നയിക്കാൻ അശക്ത.

നായ കരുതാജാപു യധിഷ്ഠിരന്റെ സാധുരീലത്തെ പ്രശംസിച്ചു യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിച്ചു മക്കൾക്കുതന്നെ രാജ്യം സ്ഥിരപ്പെടുത്തുവാൻ ഒരു ഉപായമാലോചിച്ചു. രക്തസംബന്ധികളേയും മറ്റു നിരപരാധികളായ നിരപധിപേരേയും കൊല്ലുന്നതുകൊണ്ടുണ്ടാവുന്ന പാപത്തെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു യധിഷ്ഠിരനെ യുദ്ധത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിപ്പുവാനായി ആ കിഴവൻ ഉപപ്രവൃത്തിചേക്കു സംജയനെ അയച്ചു. ആഗതനായ സംജയനെ പാണ്ഡവന്മാരെതിരോടു സൽക്കരിച്ചു. കശലപ്രശ്നാനന്തരം സംജയനിങ്ങളെ കഥിച്ചു; 'മനുഷ്യനെന്തൊക്കെ വന്നുകൂടുമെന്നു മുട്ടുട്ടി തീച്ചുപ്പെടുത്തുവാൻ വയ്യ. യധിഷ്ഠി! അങ്ങയ്ക്കു വന്നിട്ടുള്ള പത്തുകൾതന്നെ ഇതിലേക്കു ദുഷ്ടാന്തങ്ങളാണല്ലോ. പക്ഷെ ഭവാൻ മഹാജ്ഞാനിയാകയാൽ അവയ്ക്കൊക്കെ പരിഹാരം കണ്ടിരിക്കാം. അതുകൊണ്ടു കരുപാഞ്ചാലന്മാർ തമ്മിൽ കലഹംകൂടാതെ കഴിക്കണം. അങ്ങനെയൊരു നീചകൃത്യവും ചെയ്തതില്ലെന്നാക്കു അറിയാം. സകലജനങ്ങൾക്കും നാശകരമായൊരു കാര്യം ചെയ്തു നരകത്തിലേക്കുപോകാനാക്കുകിലും ഇഷ്ടമുണ്ടാകുമോ? സൂക്തികളേ ജ്ഞാതികളുടെ ക്ഷേമത്തെ കാംക്ഷിക്ക. കരുതാജേയും മറ്റു വിദരാധികളേയും കൊന്നൊടുക്കിയശേഷം ഭവാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു ചത്തതിനൊക്കും. രക്തസംബന്ധികളെ കൊന്നിട്ടുള്ള ജീവിതം എന്തിനാണു? അതിൽ ഭവാൻ ജയിച്ചാലും തോറ്റാലും ഞാനൊരു ഗുണവും കാണുന്നില്ല. മറ്റുള്ളവരെപ്പോലെ എന്തിനുവേണ്ടി പാണ്ഡവന്മാർ ഓരാസകൃത്യം ചെയ്യുന്നു? അതിനാൽ

കുരുപഞ്ചാലന്മാരുടെ ഇടയിൽ സമാധാനമുണ്ടാക്കാനായി ഞാനങ്ങയുടെ കാൽക്കുവീണപേക്ഷിക്കുന്നു.’

യുധിഷ്ഠിരൻ—സംജയ! എന്റെ ഏതുവാക്കിൽനിന്നാണു യുദ്ധം വേണമെന്നു വന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നത്? സമാധാനത്തിനല്ലാതെ സംഗരത്തിന് ആരാഗ്രഹിക്കുന്നു. ഭവാൻ പറയുമ്പോലെ ചെയ്യാൻ ഞാനൊരുക്കമാണ്. ഇത്രപ്രസ്ഥം എന്റെ രാജധാനിയാവട്ടെ. അതു മടക്കിത്തരുവാൻ കുരുവൃദ്ധനോടു പറയുക.

സംജയൻ — അങ്ങയുടെ ഗുണഗണങ്ങളറിയാത്തവരില്ല. എന്നാലെത്ര വലിയ സൽകൃതം ചെയ്തവനും മരണം നിശ്ചയമല്ലേ? ഈ തത്വം അറിയുന്നങ്ങുന്ത്, രാജ്യം മടക്കികിട്ടിയില്ലെങ്കിലും, കുരുക്കളോടു യുദ്ധത്തിനു പോകരുത്. യുദ്ധത്തിൽ നേടുന്ന രാജ്യഭോഗത്തേക്കാളുത്തമം ഭിക്ഷയെടുത്തു ജീവിക്കുകയാകുന്നു. പുരുഷായസ്സു് അല്പകാലത്തേക്കു മാത്രമാകയാലും അതുതന്നെ ദുഃഖഭൂയിഷ്ടമാകയാലും ഒരിക്കലും പാപം ചെയ്യരുത്. പരമപ്രാപ്തിയെ തടയുന്നതാണല്ലോ കാമം. ധനാശയാണു് ഇഹത്തിൽ വലുതായൊരു ബന്ധം. ഭോഗത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്നവൻ അതുകൊണ്ടുതന്നെ അധഃപതിക്കുന്നു. ജീവിതോദ്ദേശ്യം സുകൃതസമ്പാദനത്തിനാണെന്നു കരുതുന്നവൻ പരലോകത്തിലും ആദിത്യസദശനായി ശോഭിക്കുന്നു. ഒരു പാപിക്കു ഭൂമി മുഴുവനും സിദ്ധിച്ചാലും അവ നിഹപരങ്ങളൊന്നുപോലെ ശൂന്യങ്ങളായി കാണപ്പെടും. വേദാധ്യയനം ബ്രഹ്മചര്യം അഷ്ടാംഗം യജ്ഞങ്ങളെന്നിവ കളെക്കൊണ്ടു് അന്തർദ്ദൃഷ്ടിയാൽ പരലോകത്തെ കണ്ടു

കഴിഞ്ഞ ഭയാനൊരിക്കലും പാപം ചെയ്യരുത്. ഇഹ
ത്തിൽ ചെയ്തപയുടെ ഫലങ്ങളാണു നാം പരത്തിയ
നഭപിക്കുന്നത്. രാജേശപയ്ക്കുണ്ടെങ്കൊച്ചിട്ടു ഭയാൻ
യുദ്ധത്തിന്നായുന്നു. ഇതവരെ സമ്പാദിച്ച പുന്തു
മെല്ലം വൃദ്ധാവിലാകും. യുദ്ധംചെയ്തു കീർത്തിനടുവാൻ
അജ്ഞാനിയും പാപിയുമേ കാംക്ഷിക്ക. യുദ്ധംകൂടാതെ
കഴിപ്പാൻ ജ്ഞാനിയും സുതൃതിയുമായവൻ സർവ്വസ്വവു
മുപേക്ഷിക്കും. അങ്ങനെ പ്രകൃത്യാ പാപവിമുഖനാകുന്നു.
പാപത്തിനു കാരണം കോപമാണ്. കോപം പരിത്യ
ജിക്കണം ബുദ്ധജനം. രാജാവേ! കോപം അടക്കുക.
മനുഷ്യാർക്കും ഭൂമിയിൽ വർഷിക്കാനിടയാക്കരുത്. പി
താമഹൻ, മാതൃലൻ, സഹോദരൻ, സ്നേഹിതൻ ബന്ധു
മൃതലായവരെ കൊന്നാൽ രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗത്തു
ഉള്ള സ്ത്രീകൾ പരിതാപത്തോടെ നെഞ്ഞത്തടിച്ചു കരയും.
അങ്ങനെ ഒരു നില വരുത്തിക്കൂട്ടിയിട്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന രാജ്യ
ഭോഗമെത്ര നിതൃഷ്ടം? ഭൂമി മുഴുവനും സിദ്ധിച്ചാലും ക
ണക്കില്ലാതെ അടുക്കളക്കൊന്ന പാപം എവിടെപ്പോ
കും? ഭവാന്റെ ഉപദേശിക്കളുടെ ഉപദേശംകൊണ്ടാ
ണ് ഈ പാപം കയ്യേൽക്കുവാൻ പോകുന്നതെങ്കിൽ അ
വർക്കു വേണ്ടി സർവ്വസ്വവും കൊടുത്ത് ഇറങ്ങിപ്പോവുക.
ധർമ്മപദ്ധതിയിൽനിന്നു തെറ്റരുത്.

യുധിഷ്ഠിരൻ - സംശയമില്ല. ഭവാൻ പറയുന്നതു
ശരിതന്നെ. എന്നാലീയുദ്ധസംഗതിയിൽ ഞാൻ ചെയ്യു
ന്നതു ധർമ്മമോ അധർമ്മമോ എന്നാലോചിക്കുക. ധർ
മ്മമുതിയാണു കൃഷ്ണൻ. സർവ്വശാസ്ത്രപാരംഗതനായ അ

ദേഹം പറയട്ടെ എന്നിരിക്കാത്തതിൽ തെറ്റുണ്ടോ എന്ന്. ഞാനൊരിക്കലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉപദേശത്തിനു വിപരീതമായി പ്രവർത്തിക്കില്ല.

കൃഷ്ണൻ—സംജയ! പാണ്ഡവനാക്കും ധൃതരാഷ്ട്രനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രനാക്കും ദീർഘായുരാരോഗ്യം സൗഖ്യങ്ങളെ കാംക്ഷിക്കുന്നവനാണു ഞാൻ. കുരുപാണ്ഡവന്മാർ തമ്മിൽ ലോകമായിരിക്കുന്നമെന്നുതന്നെ എന്റെയും ആഗ്രഹം. മറിച്ച് ചുറ്റും ഞാനൊര ഉപദേശിക്കാറില്ല. യുദ്ധിരരാജാവിനെന്നും സാമാധാനത്തിനാണു താല്പര്യമെന്നെന്നിരിക്കിയാം. എന്നാൽ ധൃതരാഷ്ട്രനും മക്കളും അതിരറി ഭാഗ്യമികളാൻ. ആകയാലവരും പാണ്ഡവരുമായി സന്ധിക്കുകയെന്നതു പ്രയാസമായിക്കാണുന്നു. ഈ സ്ഥിതിക്കുവരുടെ പരസ്പരവിരോധം വർദ്ധിക്കുന്നതിലുള്ളതമിട്ടു. അല്ലയോ സംജയ! കർമ്മമെന്തെന്നു ചോന്നറിയാമല്ലോ. പിന്നെ എന്തിനാണു് അനാവശ്യമായോരോന്നു യുദ്ധിരനോടു പറയുന്നതു്? ജ്ഞാനമാണു മോക്ഷസാധകമെന്നൊരു പക്ഷം, അല്ല കർമ്മമാണെന്നു മറൊരു പക്ഷം. ഭക്ഷിക്കാഞ്ഞാൽ വിശപ്പടങ്ങാത്തതുപോലെ കർമ്മരഹിതമായ ജ്ഞാനം കൊണ്ടോരു ഫലവുമില്ല. വെള്ളാകുടിച്ചാൽ തൽക്ഷണം ദാഹശമിക്കും. അതുപോലെ ഫലപ്രദങ്ങളായ കൃത്യങ്ങൾ നാമിലോകത്തിൽ ചെയ്യണം. കർമ്മത്താൽ വായുവീശുന്നു. കർമ്മത്താൽ സൂര്യനടിച്ചു രാപ്പകൽ വേർതിരിക്കുന്നു. നിദാരഹിതനായി ചന്ദ്രൻ ആകാശത്തു സ്തഞ്ചരിക്കുന്നതും അഗ്നി കത്തിജ്വലിക്കുന്നതും ഭൂമി

വലുതായ ഭാരം വഹിക്കുന്നതും കർമ്മംകൊണ്ടാണ്. പ്രകൃതിയിൽ കർമ്മത്തിനാകുന്നു ഉത്തമസ്ഥാനം. മനുഷ്യൻ കർമ്മത്തിൽ വർത്തിക്കണമെങ്കിലും അവൻ പ്രകൃത്യാ കർമ്മബലനാണെങ്കിലും കൃത്യബോധത്തോടുകൂടി ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്യാതിരിക്കാമോ? വിവിധജനങ്ങളുടേയും ധർമ്മം ഭവാനറിയാം. പിന്നെ എന്തിനായിട്ടാണ് കുരുക്കളുടെ പക്ഷംപിടിച്ചു വാദിക്കുന്നത്? രാജ്യത്തേയും പ്രജകളേയും രക്ഷിക്കുക. ഈശ്വരനെ മാത്രം ശരണമായിക്കരുതുന്നവർക്കു ദാനംകൊടുക്കുക. ദരിദ്രരേയും നിസ്സഹായികളേയും സഹായിക്കുക. ഓത്തുചൊല്ലുക യജ്ഞം കഴിഞ്ഞു പുണ്യയാത്രയ്ക്ക് ഗൃഹത്തിൽ വേട്ടിരിക്കുക സർവ്വമാ പരിശുദ്ധമായ ജീവിതം നയിക്കുക എന്നിവയാണ് രാജധർമ്മങ്ങൾ. ഇവയൊന്നും അസദ്വൃത്തനായൊരു രാജാവു ചെയ്തുകൊള്ളൂ. പരദ്രവ്യത്തിൽ കാഷ്ഠവെച്ചിട്ടു ദുരാചാരത്തിൽ മുഴുകി അവനൊടുവിൽ പ്രജാഭോഗത്തലസ്സായിത്തീരും. പരദ്രവ്യത്തെ മോഷ്ടിക്കുന്നവനും ബലാലപഹരിക്കുന്നവനും ഒരുപോലെ പാപിയാകുന്നു. സംജയ! ദുഷ്ടോധനനും ഒരു മോഷകനും തമ്മിലെന്തൊരു ഭേദമുണ്ട്? സാധുക്കളായ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ന്യായമായ അവകാശത്തെ ധാർതരാഷ്ട്രന്മാർ കടന്നുപഹരിച്ചു രാജധർമ്മങ്ങളെ മുടക്കി. തട്ടിപ്പറിയനെ ശിക്ഷിക്കേണ്ടതല്ലയോ? നമ്മുടേതായുള്ളതിനെ അന്യൻ കൊണ്ടുപോകാൻ നാം സമ്മതിക്കുമോ? ഈ സംഗതികളൊക്കെ ആലോചിക്കുമ്പോൾ യുദ്ധംചെയ്തു മരിക്കുന്നതല്ല ശ്രേയസ്സുരോ?

അതൊക്കേയും ഇരിക്കട്ടെ! സഭാമധ്യത്തിൽവെച്ചു കെൾവന്മാർ ചെയ്തതാക്കുക. ശീലവൃത്തം തികഞ്ഞു പാണ്ഡവക്കിഷ്ടപത്നിയായ പാണ്ഡവിയെ അവരോടൊന്നിച്ച് തരത്തിലപമാനിച്ചു. അവർ ആ മഹതിയുടെ തലമുടി മുറുപ്പിച്ചിട്ടു. ഉടുവസ്ത്രം അഴിച്ചു. ആ പുണ്യവതിയോടു ആ നീചന്മാർ തങ്ങളുടെ മടിയിലിരിക്കാനും കൂടി ആവശ്യപ്പെട്ടു. എന്നു മാത്രമല്ല ഏതെല്ലാം തരത്തിലൊരു സ്ത്രീയെ നിന്ദിക്കാമോ അതൊക്കെ ആ ദുഷ്ടന്മാർ വിടവെച്ചു ചെയ്തു. മുതുകനായ ധൃതരാഷ്ട്രൻ മിണ്ടിയില്ല. ധർമ്മവിശാരദനായ ഭീഷ്മർപോലും കണ്ടു നിന്നതേയുള്ളു. ക്ഷത്താവായ വിദൂരനൊഴികെ മറ്റൊരും അവിടെ ധർമ്മോപദേശം ചെയ്യാനുള്ളായില്ല. തങ്ങളുടെ ധർമ്മപത്നിയെ ബഹുജനസമക്ഷം അപമാനിച്ചവരോടു പകരം ചോദിക്കേണ്ടതു പാണ്ഡവന്മാരുടെ കടമല്ലയോ? സംജയ! ദ്രൗപദീമാനഭംഗത്തിൽ ഭവാനും സന്നിഹിതനായിരുന്നില്ലേ? മിഴിച്ചുനിന്നതല്ലേ തെ ആ ദുഷ്ടചേഷ്ടിതത്തെ വിലക്കിയോ? പാണ്ഡവന്മാർക്ക് ധർമ്മോപദേശം ചെയ്തെന്നുപോൾ ചാടിപ്പറപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണ് അല്ലേ? (പിന്നെ പാണ്ഡവന്മാരെ നോക്കി) കുരുക്കളുടെ അടുക്കെ പോയി എനിക്കൊന്നുസന്ധി സംസാരിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ട്. ഞാനോതുന്ന ധർമ്മാർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയ അഹിംസ്രവാക്കുകളെ ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ കേൾക്കാതിരിക്കുമോ? (സംജയനോടായി) ഞാൻ കെൾവന്മാരുടെ ഇടയിൽ ചെല്ലുമ്പോൾ അവരെന്നെ ആദരിക്കില്ലെന്നു വരുമോ?

സംജയൻ — ഞാനിതാ യാത്രയായി. നിങ്ങളെല്ലാവരും എന്നെ പോവാനനുവദിക്കണം. എന്റെ വാക്കിൽ ക്രമരഹിതമായി വല്ലതും വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ നിങ്ങളെനിക്കു മാപ്പു തരണം.

യുധിഷ്ഠിരൻ — എന്നാലങ്ങനെ ആവട്ടെ. ഞങ്ങളോടപ്രിയം തോന്നരുത്. കേശവരും ഞങ്ങളുമായി സ്നേഹത്തിൽ കഴിയുന്നത് അത്യാവശ്യമാണ്. ഞങ്ങൾക്കു ബുദ്ധേനം കിട്ടിയാൽ തൃപ്തിയായി. എന്നാലും സമാധാനമുണ്ടാവട്ടെ. പാണ്ഡവരും കേശവരും ഒത്താശമിക്കട്ടെ. സംജയ! എനിക്കു സന്ധിചപ്പാൻ സമ്മതമാണ്. ഞാൻ യുദ്ധത്തിനും ഒരുക്കം തന്നെ. ഏതാണു നല്ലതെന്നവർതന്നെ തീരുമാനിക്കട്ടെ.

൧൭. കൃഷ്ണപാണ്ഡവസംവാദം.

ഉപപ്ലാവൃത്തിലെ വിശാലമായ സമഭൂമിയിൽ പാണ്ഡവന്മാർ പാളയമടിച്ചിരിക്കുന്നു. നോക്കേണ്ടുന്ന ഭിത്തിലൊക്കെയും കൂടാരങ്ങൾ നിറഞ്ഞു. നാനാദേശങ്ങളിൽനിന്നെത്തിച്ചേർന്നിട്ടുള്ള ആയുധോരുപ്രമാണികൾ ഗജരഥമുരഗങ്ങളോടുകൂടി പാണ്ഡവസേനയ്ക്കു ചുറ്റുമായി കൂടാരമടിച്ചു. ഇവരുടെ നടുവിലായി പാണ്ഡവന്മാരുടെ കുമനീയമായ കൂടാരം ശോഭിച്ചു. അവരുടെ ഏകേഷ്വരഹിണികളിലെ ഓരോ ഭടനും കേശവന്മാരുടെ ദേഹം പിളർത്തും ഭൂമിയിൽ ചിതറു ചാനക്ഷമനായിത്തീർന്നു. ഹ

സ്തിനപുരിയിൽ ചെന്നു കെശരവനാക്ഷ ധർമ്മോപദേശം ചെയ്ത് അവരെ കൃത്യബോധമുള്ളവരാക്കി അവരേയും പാണ്ഡവനാരേയും തമ്മിലിണക്കി അയ്യംപംശം സമൂഹം നശിക്കാതെ കഴിക്കുന്നതിന്നു യാത്രയൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്നൊരാളെ ആ കൂട്ടത്തിൽ കാണാം. സാക്ഷാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ. കൃഷ്ണൻ അതിന്നു സന്നദ്ധനായി. പക്ഷെ പാണ്ഡവനാക്ഷദ്വേഹം അങ്ങനെ പോകുന്നതു സമ്മതമായിരുന്നില്ല.

യുധിഷ്ഠിരൻ—കൃഷ്ണ! അങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെ അടുക്കലേക്കു പോകുന്നത് എനിക്കു സമ്മതമല്ല. ഭയാൻ ഭംഗിയായി കാര്യം സംസാരിച്ചാലും ഭയോധനനതു ശ്രദ്ധിക്കില്ല. അങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെ ഇടയിലേക്കു പോകുന്നതു യുക്തമല്ല.

കൃഷ്ണൻ—മഹാരാജാവേ! ധർമ്മരാജാക്കന്മാരുടെ ദുർബ്ബലതയുടെ സ്വഭാവം എനിക്കറിയാം. എന്നാലെ നെക്കുറിച്ചു മനസ്സാപാപ്പയ്ക്കേണ്ടൂ. ഞാൻ പോകുന്നതു വിഫലമാകില്ല. ഒന്നുമില്ലെങ്കിലും അവസാനഘട്ടത്തിലും ഞാൻ സന്ധിസംസാരിച്ചുനോക്കിയെന്നു ബഹുജനങ്ങൾക്കു ബോധ്യമാകുമല്ലോ.

യുധിഷ്ഠിരൻ—ഭവാഭോഗ! അങ്ങയുടെ ഇഷ്ടംപോലെയാവട്ടെ. സുഖക്കേടൊന്നും കൂടാതെ വിജയിച്ചായി ഭവാൻ മടങ്ങിവരാൻ സംഗതിയാകട്ടെ. ഭവാനു ഞങ്ങളേയും ശത്രുക്കളേയും അറിയാം. ഞങ്ങൾക്കു ക്ഷേമകരമായിട്ടുള്ളതെന്താണെന്നും അവിടെച്ചെന്നു പറയേണ്ടതെന്തെന്നും അവിടുത്തേക്കുറിച്ചാൽ. അങ്ങനെയൊന്നു എന്റെ സ

ഹോദരനും ആപ്തമിത്രവും. ഭരതവംശം സമ്പൽസ്സമൃദ്ധി യോടു കൂടി വർത്തിക്കുവാൻ വേണ്ടുന്നതൊക്കെ പ്രവർത്തിക്കുക.

കൃഷ്ണൻ - മഹാരാജൻ! ഒരു യോദ്ധാവിനായുഷ്കാലം മുഴുവനും ബ്രഹ്മചര്യത്തിൽ അഥവാ സന്യാസവൃത്തിയിൽ വർത്തിക്കുന്നതു യുക്തമല്ല. ഭടനായിത്തീർന്നാൽ ഭിക്ഷാനും ഭക്ഷിക്കരുതു്. ഒരു യോദ്ധാവിനു വിധിച്ചിട്ടുള്ളതു യുദ്ധത്തിൽ മരണമോ വിജയമോ ആണ്. അതുകൊണ്ടു് അപകുഷ്ടാവം ഒരിക്കലും പ്രദർശിപ്പിക്കരുതു്. ആസ്വഭാവം പരിത്യജിച്ചാലേ ചോന്റെ ന്യായമായ അവകാശം സിദ്ധിക്കുകയുള്ളു. രാജൻ! അതുകൊണ്ടുണ്ടായുടെ പെരുതരണം മുൻനിർത്തി നരന്മാരുള്ള ജയിച്ചു കീഴടക്കുക. ചോന്റെ ഭടന്മാരെല്ലാം യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിനിൽക്കട്ടെ. അവരുടെ തുരംഗമാതംഗഭേമങ്ങളെ നല്ലപോലെ കാത്തുരക്ഷിക്കട്ടെ. യുദ്ധത്തിനു വേണ്ടതൊക്കെ ശേഖരിക്കട്ടെ, നരപക്ഷക്കാരുടെ മനോഹതികളും സേനാനിപേശവും മറ്റു സംരംഭങ്ങളുമറിഞ്ഞു ഞാൻ തിരിച്ചുവരാം. സമാധാനമാക്കുവാൻ ഞാൻ കഴിയുന്നതും ശ്രമിക്കാം. ഏങ്കിലും യുദ്ധം ഉണ്ടാകുമെന്നുതന്നെയാണന്റെ വിചാരം.

ഭീമൻ - കുരുക്കളിൽ സമാധാനമുണ്ടാകുംവിധം അവരോടു സംസാരിക്കണം. യുദ്ധകോലാഹലം വണ്ണിച്ചുവരെ ഭയപ്പെടുത്തരുതു്. പ്രതികൂഢതല്പരനും അഹംഭാവിയും കോപിയും അപ്സരമാണു ദയ്യോധനൻ; എന്നാലും അങ്ങോടു ദയയായും ഭാവിക്കണം. കൃഷ്ണ! ഞങ്ങൾ ദയ്യോധനാജ്ഞയ്ക്കു വശംഗതരാരേണിവന്നാലും കുരുവംശം

നശിച്ചുപോകരുത്. ഞാനിത്രയും പറഞ്ഞതു രാജാവിന്റെ ഇച്ഛാനുസരണമാണ്. അജ്ഞാൻ ദയാമൂർത്തിതന്നെ. അയാൾക്കൊരിക്കലും യുദ്ധം വേണമെന്നില്ല.

കൃഷ്ണൻ — പരാക്രമിയായ ഭീമ! അതിഭീഷമായ പതിമൂന്നു കൊല്ലത്തെ വിവാസത്തിൽ കഷ്ടപ്പെട്ടു ബുദ്ധിമുട്ടി ഭയോധനപ്രഭവങ്ങളുടെ നിഗ്രഹത്തിനായി പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഭവാനു സമാധാനത്തിനുള്ള ആഗ്രഹം ഇപ്പോഴെഴുതിയിട്ടുണ്ടായി? യുദ്ധം എന്ന ശബ്ദം കേൾക്കുമ്പോൾ കരൾ പിടയ്ക്കുന്നുണ്ടോ? ഇപ്പോൾതന്നെ നിറം ശ തുടങ്ങിയോ?

ഭീമൻ — കൃഷ്ണ! ഭവാനെന്ന അന്യമാ ശങ്കിക്കുന്നു. യുദ്ധത്തിലാണെന്നപ്പോലെ സന്തോഷം മററാക്കുകിലുമുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണ്. എന്റെ പെരുമ്പുറവും ഭവാനറിയാം ലോകമൊക്കെക്കൂടി എന്തിനാലും എന്തിനും ഭയമില്ല. എന്നാൽ കൃപകൊണ്ടു നല്ല പാക്കു പറഞ്ഞു എന്നുമാത്രം. കുരുക്കളെ എന്താടും നശിപ്പിക്കുന്നതിനു ചേർത്തിരിക്കുന്ന കഷ്ടപ്പാടുകൾക്കൊക്കെ ഞാനൊരുകാരനാണ്.

കൃഷ്ണൻ — ഭീമ! ഭവാനെന്റെയൊക്കെക്കുന്നിക്കറിയാം. അങ്ങനെയൊന്ന പെരുമ്പുറവും. അങ്ങനെയൊന്ന പഴി ചുപറഞ്ഞതല്ല.

കൃഷ്ണൻ — പറയുകയോക്കെ മഹാഭാരതം ജാഡ് അരുളിച്ചെയ്തിട്ടുണ്ടല്ലോ. കൃപാബദ്ധനാക്കി ക്ഷേമം കാക്കുക എന്നതിൽ മുന്ദപാണ്ഡ്യല്ലോ ഭവാനെ. ഏതുതരത്തിലൊക്കിലും സമാധാനം ഉണ്ടാവട്ടെ. അങ്ങനെയൊന്ന ഗാഢമാ

യി പശ്ചാലോചിച്ചശേഷം കല്പിക്കുന്നതെല്ലാം ചെയ്യാൻ ഞങ്ങളൊക്കെ ഒരുക്കമാണ്.

കൃഷ്ണൻ—കുരുപാണ്ഡവന്മാർ നന്മപരാനുജ്ഞതൊക്കെ ശ്രമിച്ചുനോക്കാം. എന്നാലും എല്ലാമെന്നിരിക്കെ സപാധീനമല്ല. വെള്ളം കെട്ടിനിർത്തി നിലം ഉഴുതാം. പക്ഷെ മഴ വേണമെങ്കിലെന്താണു നിവൃത്തി? എങ്കിലും വെള്ളംവിട്ടു നനയ്ക്കുക എന്ന മനുഷ്യസാധ്യമായ കർമ്മം മുടക്കരുത്. അങ്ങനെ നനയ്ക്കുന്നതു നല്ലതുതന്നെ എന്നു വരികിലും ഈശ്വരകാര്യബുദ്ധിയാലുണ്ടാവുന്ന മഴ ഇല്ലാതെ പോയാൽ അതിന്റെ കോട്ടം വേററുതന്നെ. ദൈവാനുഗ്രഹത്തെ മുൻനിർത്തി പുരുഷപ്രയത്നത്താൽ സാധിക്കേണ്ടതാണ് ഐഹികകാര്യങ്ങളെല്ലാം. മനുഷ്യനു ചെയ്യാവുന്നതൊക്കെ ഞാൻ ചെയ്യാം.

നകുലൻ—ധർമ്മവിത്തായ രാജാവിന്റെ വാക്കുകളുപിടുന്നു കേട്ടുവല്ലോ. സമാധാനം വേണമെന്നു ഭീമൻ പറയുന്നതുകേട്ടു. അതുപോലെ അജ്ഞാതൻ പറഞ്ഞതും. എന്നാലിഹതാനും കേട്ടതായി ഭാവിക്കാതെ അവിടുന്നു യുക്തംപോലെ ചെയ്യുക.

സഹദേവൻ—എങ്ങനെ ആയാലും വൃദ്ധമുണ്ടാകാതിരിക്കുംപ്രകാരം സംസാരിക്കരുത്. കുരുക്കൾ സമാധാനത്തിനാഗ്രിക്കുന്നതായാൽത്തന്നെ അവരെ ക്ഷോഭിപ്പിച്ചു വൃദ്ധത്തിനു പ്രേരിക്കണം. പാണ്ഡവരാജപുത്രിയെ രാജസദസ്സിൽവെച്ചു അപമാനിച്ചു ദുഷ്ടോധനനെ കൊല്ലാതെ എന്റെ കോപമെങ്ങനെ ശമിക്കും?

സാത്യകി—സഹദേവൻ സത്യംപറഞ്ഞു. ദുഷ്ടോധ

നവധത്താലേ ഞങ്ങളുടെ കോപം ശമിക്കുകയുള്ളു. ഇവിടെകൂടിയ സമസ്തയോഗാർക്കളുടെ ഏകോപിച്ച അഭിപ്രായമാണു സഹദേവമുഖത്തിൽനിന്നു വന്നതു്.

സാത്യകീര്യുടെ വാക്കുകേട്ടപ്പോൾ യോഗനാരുച്ചത്തിൽ സിംഹനാദംചെയ്തു. 'നല്ലതു! നല്ലതു! അങ്ങനെയെന്നെ' എന്നായി രണ്ടോളംതരാകമാനം.

ദ്രൗപദി (കണ്ണീരോടുകൂടെ) — സന്ധിച്ചെയ്തും കീഴടങ്ങിയാലും നമ്മുടെ ഉദ്ദേശ്യം നടക്കില്ല. പാണ്ഡവരാജാവു് ആവശ്യപ്പെടുന്ന അഞ്ചു ദേശംപോലും കൊടുക്കാതെ സന്ധിച്ചെയ്യണമെന്നാണു ദയ്യോധനന്റെ ആഗ്രഹം. അവരോടു ദയകാണിക്കരുതു്. വധാഹ്നല്ലാത്തവനെ കൊല്ലുന്നതു കൊണ്ടുള്ള പാപത്തിനു സദൃശമാണു് ഹിംസാഹ്വന കൊല്ലാതിരുന്നാലും. ദുഷ്ടനായ ദയ്യോധനനേയും അനുചരന്മാരേയും കൊല്ലുകതന്നെ വേണം. അങ്ങനെ ചെയ്യുതിരുന്നാലുടങ്കം പാണ്ഡവന്മാർക്കും പഞ്ചാലർക്കും ഒന്നുപോലെ വലുതായ പാപം വന്നുചേരും. ഞാൻ ഭൂപദരാജാവിന്റെ പുത്രിയും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നന്റെ സോദരിയും പാണ്ഡവഹാരാജാവിന്റെ സുനന്ദയും പാണ്ഡവന്മാരുടെ പട്ടമഹിഷിയും അങ്ങയുടെ ഇഷ്ടതേളിയും അല്ലേ? രാജസഭയിൽവെച്ചെന്നെ അപമാനിച്ചതൊക്കേയും — മരീ! ആ തൃതീയപാണ്ഡവന്റെ ധനുവൈദ്യഗ്ദ്ധ്യം എവിടെപ്പോയി? ദ്വിതീയന്റെ ബാഹുചരാക്രമം അസ്തമിച്ചുവോ? നീചനായ ദയ്യോധനനിന്നും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു അവരരിയുന്നില്ലേ? — അവിടുത്തെക്കുറിവില്ലാത്തല്ലല്ലോ? ഭവേന് എന്റെ പേരിൽ

അഞ്ചുമാത്രമെങ്കിലും കരുണയുണ്ടെങ്കിൽ ഭവാന്റെ ക്രോധാഗ്നിയിൽ ദുർബ്ബലികളും ചതിയനാരുമായ ധാർത്തരായ്ക്കന്മാർ ശലഭപ്രായരാകണം. (അഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന തലമുടി ഇട്ടെത്ത കൈകൊണ്ടു താങ്ങിപ്പിടിച്ച കണ്ണീരോടുകൂടി പിടന്നയും പറയുന്നു)

ദുശ്ശാസനൻതാൻകയ്യിട്ടുവലിച്ചോന്നിതുകേശവ!
പരമായ് സ്സന്ധിയിച്ഛിക്കുന്നീകായും തോരുമോക്കുണൈ
കൃഷ്ണഭീമജ്ജനനാർതൻകൃപണംസന്ധിനോക്കിലും
രേരാളികൾസുതന്മാരെത്തച്ഛൻവൃദ്ധനെ മിടക്കുമേ
അഞ്ചുപേരുംമഹാചീയ്ക്കുമെന്തെക്കൾമധുസൂദന!
അഭിമന്യുവെമുമ്പാക്കി കരുക്കളൊട്ടുപേരരിട്ടു
ദുശ്ശാസനൻതന്റെകരികയ്ക്കുറുപൊടി:യുറു, ഞാൻ
നോക്കിക്കണ്ടീലെയെന്നാകിലെന്നുള്ളിന്നെന്തുശാന്തിയാം
പതിമൂപ്പാണ്ടിപ്രകാരംകാത്തിരുന്നുകഴിഞ്ഞുമേ
എന്നോതിയിടറിപ്പൊണ്ടു കണ്ണുമാണ്ടായതാക്കിയാൾ
കരഞ്ഞാൾ കൃഷ്ണകോപംപുണ്ടിടറുന്നൊച്ചുകേൾക്കുവേ
കണ്ണിൽനിന്നൊഴുകുംചുട്ടുകണ്ണുനീരൊഴുകുംവിധം.

കൃഷ്ണൻ -

കാണാം കൃഷ്ണ! കരഞ്ഞീടുംഭാരതസ്രീകളെക്കുണാൻ
ജ്ഞാതിബാസുവർചത്തിട്ടായവരേവംകരിഞ്ഞീടും
ഊറുപേർകാലപകപന്മാരെൻ ചാക്രംകേട്ടിടാസ്തിലോ
ചതുവീഴ്ചമനിൽനാസ്തുൾകുറുക്കുമാക്കുതീറ്റായായ്
നിന്നോടുസത്യംചെയ്യാംഞാൻ കൃഷ്ണ! കണ്ണീരടക്കെടോ
ശത്രുക്കളെക്കൊന്നുലക്ഷ്മിയൊത്തുകാണാംസപകാന്തരെ

മർന്ന

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

യുധിഷ്ഠിരൻ—

ഇന്നീക്കുതക്കരിക്കൊക്കെയും മുഖ്യനാകും സുഹൃത്തുനീ
സംബന്ധിദയിതൻ നിത്യം രണ്ടുപക്ഷത്തിലും സമൻ
പണ്ഡുക്കളായ് ധർമ്മരാഷ്ട്രക്കനായമണയ്ക്കണം
സമത്വമൻ ശമമുണ്ടോ കാൻ പോന്നോനങ്ങനുകേശവ!

കൃഷ്ണൻ— ധർമ്മമായതും നമുക്കും കുരുക്കൾക്കും
ശേഷമകമുണ്ടാകട്ടെ. ധർമ്മം ചെയ്താൽ ധർമ്മം
യെ സമീപത്തിൽ പോയി വരട്ടെ.

ഷ്ടമോദ

മവ്യ. കൃഷ്ണൻ

മസ്തിനപുരപ്രവേശം

കഴിഞ്ഞു. നിർമ്മലമായ ആകാശത്തിൽ സൂ
ര്യം ശിശു. കാർത്തികമാസത്തിൽ (ഒക്ടോബറി
വസാനം) രേവതി നക്ഷത്രത്തുനാൾ മൈത്രമു
ൽ പ്രദീപിതനായും വിപ്രതന്ത്രനായും മംഗല്യപുണ്യ
മു സുഹൃത്താക്കികളെക്കൂട്ടി പെരുമാറുന്നിടം
മിട്ടു ശുചിവസ്ത്രം ധരിച്ച സുയ്യന്തനായും അഗ്നി
മുരാധിച്ചു പ്രദീപിതൻ പുറംതൊട്ടി അഗ്നി
മുവച്ചു ശകുനം നോക്കി ദിവ്യഭൂഷണാലംകൃതനാ
മുവച്ചതിൽനിന്നു യാത്രയായ കൃഷ്ണൻ സാത്യകി
മു പറ്റത്തു; 'സാത്യകെ! എന്റെ രഥം ഒരുക്ക
മുവെന്റെ ശംഖ ചക്രഗദകളും ഉപാസംഗങ്ങളും

രാത്രി
യ്ക്കുൻ പ്രകാശം
ന്റെ അർദ്ധം
ഇത്തത്തിൽ
രേഖാഷാല
ചെയ്തു കിട്ടി
യേയും അ
ക്കവലം
യി ഇപ്രകാരം
യെ വിളി
ക. അതി

വേലും മറ്റുള്ളവയുടെയും എടുത്തുവെക്കുന്നു. ദുഷ്ടോധന്റെ ദുർബ്ബലി കപ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. അതുപോലെതന്നെ കണ്ണശകുനിമാരുടേയും. അശക്തനായ ശത്രുവിനേയും ശക്തൻ നിസ്സാരമായിക്കുരുതരുത്. ദീപ്തകാലാഗ്നിക്ക് തുല്യമായി കാറ്റുപോലെ ഓടുന്ന രഥം തയ്യാറായി. ആയുധപാണിയായി സാത്യകി അരിൽക്കുറിയിരുന്നു. ശത്രുസേനയായ പത്തുപർ മഹാഭയനായ കൃഷ്ണന്റെ മുമ്പിൽ നടന്നു. ഓരായിരം കാലാർപ്പടയും അത്രതന്നെ കുതിരപ്പടയും പെരുതായ ഭോജ്യബലവും അസംഖ്യം ഭൂതരും കൃഷ്ണനെ അനുഗമിച്ചു. യാത്രാസമയത്തു് അനേകായിരം ബ്രാഹ്മണർ വേദംചൊല്ലി. അവരഭേത്തിനു ദധിമധ്യം പെണ്ണ എന്നിവകൾ കാഴ്ചവെച്ചു. രാജപീഠിമുഖെ ഇരുഭാഗങ്ങളിലും സ്ത്രീകൾ വന്നുനിന്നു് ആ മഹാത്മാവിനെ സുഗന്ധിപ്പിച്ചുതരികൊണ്ടു്ച്ചിട്ടു. ഉപപ്ലാവ്യവസ്ഥികളെല്ലാം കൃഷ്ണനെ കാണാനായി വഴിക്കുചെന്നുകൂടി ആ മഹാഭയേന്ദ്രനെ അഭിമുഖീകരിച്ചു.

അനവധി ദേശങ്ങളും നഗരങ്ങളും കടന്നു കൃഷ്ണൻ വൃകപ്രസ്ഥം എന്ന സ്ഥലത്തെത്തി. അവിടെ ഗ്രാമമുഖ്യരും ബ്രാഹ്മണരും ബ്രഹ്മപുത്രിയിൽ ചരിക്കുന്ന ഹ്രീമാന്മാരായ ആയുധംശ്യാരും വന്നു നിൽക്കുന്നതുകണ്ടു കൃഷ്ണൻ ഭയപ്പെട്ടുനിന്നു്, 'മഹാഭാഗന്മാരെ! നിങ്ങൾക്കെല്ലാവർക്കും മേൽക്കുന്നതെന്തല്ല? ദ്രൗപദിയിൽ ഇശ്വരപരനെ എല്ലാം വിശ്വസിച്ചു പരന്നില്ലേ? നിങ്ങളിവിടെ എന്തിനായിവന്നു? എവിടേക്കാണ് യാത്ര? എന്തെന്നുതന്നെത്തോന്നുന്നു? എന്തെന്നൊക്കെ ചോദിച്ചു. 'ഞങ്ങളവിടുത്തെ കണ്ടുവന്നിരിക്കുവാൻ വന്നിരിക്കുകയാണ്. ഞങ്ങൾക്കു ഭവാനെന്നായി

ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു വന്ന രാജസഭയിൽവെച്ച് അവിടുന്ന് ഉളിയെഴുതുന്നതു കേട്ടാൽകൊള്ളാമെന്നുണ്ട് എന്നു അവർ പറഞ്ഞു. അവരെയൊക്കെ ധമാഹം വന്ദിച്ചു അന്നു കൃഷ്ണൻ വൃകസ്ഥലത്തിൽ താമസിക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. നേരം സന്ധ്യയായി. കൃഷ്ണൻ തേരിൽനിന്നിറങ്ങി കുതിരകളെ അഴിച്ചു പിടാൻ ദാരുകനെ ഏല്പിച്ചു സന്ധ്യാവന്ദനം കഴിച്ചു സാത്വകിയോടു 'നമുക്കിന്നുരാത്രി ഇടെ താമസിക്കണം' എന്നു പറഞ്ഞു. ദാരുകൻ അശപങ്ങളെ തേരിൽനിന്നു വിടുത്തി ശ്വസ്രപ്രകാരം ലാളിച്ചുഴിച്ചു പിട്ടു. എല്ലാരുമുകി ഒരു കൂടാരം നിർമ്മിച്ചു ഭക്ഷ്യപേയങ്ങൾ തയ്യാറാക്കി. അവരവരുടെ ഇഷ്ടാനുസരണം രാത്രികളുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ ഭോമാർ ചെയ്തു. പരിവാരങ്ങൾക്കുവേണ്ടി അന്ധധി ചെറുകുടാരങ്ങളവിടെ ഉണ്ടാക്കി ശൈത്യപരിഹാരത്തിനായി തീർക്കണം നിർമ്മിച്ചു അന്നു രാത്രി അവരവിടെ വസിച്ചു. എന്നാൽ ആ രാത്രിയിലെ താമസത്തിനവരത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല; എന്നെന്നാൽ ശ്രീകൃഷ്ണനേയും പരിവാരങ്ങളേയും സൽക്കരിക്കാനായി ധൃതരാഷ്ട്രരാജാവു വൃകസ്ഥലത്തിൽ അതിവിശേഷമായൊരു പടമണ്ഡപം പണിയിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ വൃഷ്ണികുമാരൻ അതു തിരിഞ്ഞുനോക്കിയതേയില്ല. പരിവാരങ്ങളോടു ആ ദേശത്തിനടുത്തു പുറത്തൊരു മൈതാനത്തിൽ വസിച്ചുകൊൾവാനാജ്ഞാപിച്ചു ആ മാതിരി പടമണ്ഡപങ്ങൾ വൃകസ്ഥലത്തുനിന്നു ഹസ്തിനപുരിയിലെത്തുന്നതുവരെ വിശ്രമസ്ഥലങ്ങളിലൊക്കെ പണി ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. ആവക ഖാഹ്യാഡംബരങ്ങളെക്കൊ

ണ്ടും ദ്രവ്യസാമാനങ്ങളാലും കൃഷ്ണനെ വശീകരിക്കാമെന്നായിരുന്നു അന്ധഗുപതികരുതിയത്. കൃഷ്ണൻ കാലത്തെങ്ങീർദ് ആഹ്നികംചെയ്തു ബ്രാഹ്മണാനുജ്ഞാണി ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവിടെ എത്തിയപ്പോഴേക്കും ഭരതോദനനൊഴികെ എല്ലാ ധാതൃരാഷ്ട്രന്മാരും ഭീഷ്മദ്രോണാദികളും പുരവാസികളും വാഹനമരീടും കാൽനടയായിടും കൃഷ്ണനെ കാണാനെത്തി. ആ പുരം ആകമാനം അലങ്കരിച്ചു മോടി കൂട്ടിയിരുന്നു. സ്ത്രീപുരുഷന്മാരാബാലവൃദ്ധം കൃഷ്ണദർശനത്തിൽ കൈതളുകത്തോടെ രാജമാഗ്ഗത്തിൽ ചെന്നുനിന്നു. ഗൃഹശിവരങ്ങൾത്തോറും കൊടികൂറുകൾ പാറിക്കളിച്ചു. ശംഖകുളും കാഹളങ്ങളും ശബ്ദിച്ചു. കൃഷ്ണകൃഷ്ണതിനാമം ജനമദ്ധ്യത്തിൽ നിന്നു പൊങ്ങി. രാജമാഗ്ഗത്തിൽ ജനങ്ങൾ തിങ്ങിനിൽക്കുകയാൽ രഥാശ്വങ്ങൾക്കു മുന്മാട്ടു പോവാൻ പഴുതു കിട്ടാതെയായി. ആ ശത്രുക്കൾന്നു വളരെ വിഷമിച്ചു സാധധാനത്തിൽ ധൃതരാഷ്ട്രമന്നവന്റെ കൊട്ടാരമുറ്റത്തെത്തി. തത്സമയം അനേകായിരം ശംഖകൾ വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദിച്ചു. കൃഷ്ണനെത്തിയത് എല്ലാവരും അറിവായി.

രാജമന്നിരത്തിൽ ചെന്നടുക്കുന്ന വൃഷ്ണികമാരെ നല്ല ജ്ഞാദൃഷ്ടിയായ നരാധിപൻ എഴുന്നേറ്റു ഭീഷ്മദ്രോണാദികളൊന്നിച്ചു സഖ്യാരിച്ചു. അവിടെ ഉത്ഭജിതമായി ശോഭിച്ച പൊന്നയമയ ഭരതനത്തിൽ കരുരാജാവിന്റെ അനുഗ്രഹമതിയോടുകൂടി കൃഷ്ണൻ ഇരുന്നു. അപ്പോളദ്ദേഹത്തിന്നു ഗോമധുപക്കങ്ങളും ജലവും ന്യായംപോലെ സമർപ്പിച്ചു.

ആ പുഷ്പകോട്ടം കരുപ്രമാണികളോടു സന്ദർശിച്ചിരുന്ന
 ഉയർന്ന വാക്കുകളോടുകൂടി പെട്ടെന്നു അറിയിച്ചു. അപ്പോൾ അവിടെ ഇരുന്ന
 വിശ്വമിത്രൻ. പിന്നെ അവരുടെയെല്ലാം സമ്മതത്തോ
 ളുകൂടി അവിടെനിന്നിറങ്ങിപ്പോന്നു. അനന്തരം വിദൂര
 ഗേഹത്തിൽ ഒരു സന്യാസിയുടെ മട്ടിൽ വാഴുന്ന അച്ഛൻ
 പെങ്ങളെ കാണാൻ പോയി. മംഗളദൃശ്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് അ
 ഭീഷ്മപോലെ വാസുദേവനെ സൽക്കരിച്ചു വിദൂരൻ അ
 ദ്രോഹത്തെ ധാരമുറിയാതെ കണ്ണീരൊഴിക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന
 കന്തിയുടെ അടുക്കലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. സൂര്യോ
 നാകുന്ന കൃഷ്ണനെ കണ്ട ഉടനെ കന്തി കഴുത്തിൽ രാജകീ
 സത്വചാമ്പരയായ പുത്രനെ കാത്തു കരഞ്ഞുതുടങ്ങി. അ
 വരുടെ വനവാസദുഃഖങ്ങളെപ്പറ്റി പലതും പറഞ്ഞു ചി
 ലവിച്ചു.

കൃഷ്ണൻ — അച്ഛൻപെങ്ങളേ! ഭവതിയെപ്പോലെ
 ഏതൊരു സ്ത്രീയാണീഭൂമിയിലുള്ളത്. ഭവതി വീരപത്നി
 യും വീരമാതാവുമല്ലയോ? ക്രോധം ഹംസം നിദ്ര മടി
 പൈദാഹം മഞ്ഞു ചൂടു ഇവകളെ കീഴടക്കിയ വീരസു
 ഖാത്മികളായ മക്കാളപ്പോലെ സുഖവും ദുഃഖവും ഭവ
 തിയും സഹിക്കേണ്ടതല്ലേ. സ്വപ്നംകൊണ്ടു സന്തുഷ്ടി നേടാ
 ത്ത മഹോത്സാഹികളും മഹാബലചാമ്പരമാണു പുത്ര
 ന്മാർ. ജിതേന്ദ്രിയരല്ലാത്തവരേ ദുഃഖഭൂയിഷ്ഠമായ ഇടക്കാ
 ലത്തു രമിക്കാറുള്ളു. യഥാർത്ഥസുഖം രാജ്യം ഭരിക്കുന്നതി
 ലോ വനവാസത്തിലോ ആകുന്നു. കൃഷ്ണയോടൊത്ത പാ
 ണ്ഡവന്മാർ ഭവതിയെ അഭിയാദ്യം ചെയ്യുന്നു. താമസി
 യാതെ അവരെയൊക്കെയും ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു സിദ്ധാ

തീർത്ഥാടകന്മാരുടെയും പൈതൃകമായ സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്നതു ഭവതിക്കു കാണാറാകും.

കുന്തി - സഹോദരപുത്ര! ലോകോദ്ധാരകനെന്നു പുകഴ്ന്ന ഭവാന്റെ സത്യവും ആഭിജാത്യവും വ്യവസ്ഥയും വിക്രമശക്തികളും ഞാൻ കാട്ടാ കേട്ടും അറിയുന്നുമുണ്ട്. ഭവാൻ പറഞ്ഞതു സത്യമായിത്തന്നെ വരും.

കൃഷ്ണൻ പിന്നെ കുന്തിയെ വലംപെച്ചു തൊഴിച്ച യാത്രപാഞ്ഞു ദുര്യോധനഗൃഹത്തിലേക്കു പോയി. ഏതൊരു പരിപൂർണ്ണമായ ആ ഗൃഹത്തിൽ ദുര്യോധനൻ കണ്ണൻ ശക്തിജ്വലരൊന്നിച്ചു വരാസനത്തിൽ ദുര്യോധനൻ ഇരുന്നിരുന്നു. അവരെല്ലാം കൃഷ്ണനെക്കണ്ടയടനെ എഴുന്നേറ്റു പുറപ്പെട്ടു. രാജാധിപനായ ആസനത്തിലിരുന്ന് അദ്ദേഹം മധ്യപക്ഷം സ്വീകരിച്ചു. അപ്പം കശുലവ്യക്കുട്ടനെന്ന ശേഷം ദുര്യോധനൻ കൃഷ്ണനെ ഭക്ഷണത്തിന്നു ക്ഷണിച്ചു; എന്നാലദ്ദേഹം അതു സ്വീകരിച്ചില്ല.

ദുര്യോധനൻ - ഏ! ഇതെന്താണ്? കൃഷ്ണ! അങ്ങനെയായി കൊണ്ടുവന്നിട്ടുള്ള അന്നപാനങ്ങളും വസ്ത്രങ്ങളും ശയനങ്ങളുമെന്തുകൊണ്ടാണു സ്വീകരിക്കാത്തത്? പാണ്ഡവർക്കും ഞങ്ങൾക്കും ഒന്നുപോലെ സഹായിയും സുഖോല്പത്തും സംബന്ധിയും ധർമ്മാർത്ഥതപമറിയുന്നവനുമായ ഭവാനിങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതെന്തുകൊണ്ടാണ്.

കൃഷ്ണൻ - കൃതാർത്ഥരായ ദൂതന്മാർ മാത്രമേ പരഗൃഹത്തിലുണ്ടുകയും അവരുടെ പുറപ്പെട്ടുകൊള്ളുകയും ചെയ്യാവൂ. അതിനാലെന്തെങ്കിലും തദ്വിധനാക്കി പരിചാരങ്ങളോടുകൂടി ക്ഷണിക്കുകയാണ് അങ്ങനെയുള്ളതു.

ദുഷ്ടാധനൻ — അവിടുന്ന് ഇയ്യളെ പരോക്ഷിപ്പൊ
ചെയ്യുന്നതു ഭംഗിയല്ല. ഞങ്ങൾക്കു പോന്നോടു യാതൊ
രു വിരോധവുമില്ല. നാം ബന്ധുക്കളും സ്നേഹിതരുമല്ലേ?
അതുകൊണ്ടു കൃതാർത്ഥനായാലും അല്ലെങ്കിലും ഞങ്ങളുടെ
ക്ഷണനം സ്വീകരിക്കണം.

കൃഷ്ണൻ — രാജൻ! വാശി ദേവൻ അർത്ഥാഭം കപ
ടം പോലും ഇവകൊണ്ടൊന്നും ഞാൻ ധർമ്മം വിട്ടുന്നതല്ല.
മഹരാജാജൻ പ്രീതിയാടെ തരുന്ന അന്നമേ ഭക്ഷിക്കാ
വു. കഴിക്കു നേരിട്ടാലും ആവാമെന്നൊരു പക്ഷമുണ്ട്. അ
ങ്ങക്കെന്നിൻ പ്രീതിയില്ല. എനിക്കിപ്പോൾ കഴിക്കുമില്ല.

അരിന്ദശേഷം കൃഷ്ണൻ ഭീഷ്മഭോണകൃപാദികളുടെ
ഭാരോത്തരതയേയും ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നു. അവരൊക്കെയും
അദ്ദേഹത്തെ ഭക്ഷണത്തിന്നു ക്ഷണിച്ചു. എന്നാൽ 'ദുഷ്ടാഭി
സൃഷ്ടമാമനമിതാനും ഭോജ്യമല്ലമേ ക്ഷത്താവാരാധി
നൽകുന്നമുണ്ണാമെന്നെൻറനിശ്ചയം' എന്നു പറഞ്ഞു
വാസുദേവൻ വിഭരമന്ദിരത്തിലേക്കു പോയി അവിടെ
ചെച്ചു വിഭരൻ നൽകിയ ശുദ്ധാനത്തെ അനുചരരോ
ടൊത്തു ഭക്ഷിച്ചു.

വിഭരൻ — ഭഗവാനെ! അങ്ങനെയൊന്നു പരമപുരുഷ
ലേക്കു വരേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. ദർമ്മതികളായ ദുഷ്ടാധന
നും കൂടുകാരും ഒരു ദേശമെങ്കിലും വിട്ടുകൊടുക്കില്ലാ എ
ന്നാണു വെച്ചിരിക്കുന്നതു്. അങ്ങയുടെ ദൈവത്വം ഫലിക്ക
മെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ആ പാപികൾ നിരന്നിരിക്കുന്ന
സ്ഥലത്തു പോൻ കേറിച്ചെല്ലുന്നതുതന്നെ എനിക്കതു പി
ടിക്കുന്നില്ല.

കൃഷ്ണൻ--മഹാപ്രാജ്ഞ! മാതാപിതാക്കളെപ്പോലെ അവിടുത്തെന്നോടു നല്ല വാക്കു പറഞ്ഞു. ധാതന്മാഷ്ട്വം ക്ഷമിക്കൂ. ഭൂഷ്മം ക്ഷത്രിയന്മാരുടെ വൈരവും അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെയുണ്ടു ഞാൻ കൈരവചാരികത്തിലെത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഗമരമാശ്വാദികളാത്തുപേർ മാറുന്ന ഭൂമിയെ മൃത്യുപാശത്തിൽനിന്നു കാത്തുക്കണ്ടതു മുഖ്യധർമ്മമല്ലയോ? ആപത്തിൽപ്പെട്ട മിത്രത്തെ സഹായിക്കാനുവൻ ഭൂഷ്മനാണെന്നു സത്തുക്കൾ പറയുന്നു. അന്യായകർമ്മത്തിനൊരുങ്ങുന്നൊരു സ്നേഹിതനെ മുടിമുറിച്ചിടിച്ചു അതിൽനിന്നു പിന്തിരിയേണമെന്നാണു് അഭിജ്ഞാതുകി. ധാതന്മാഷ്ട്വമാക്കും പാണ്ഡ്യവന്മാക്കും എന്നുമാത്രമല്ല ആയുർവശത്തിന്നു പൊതുവിലും ക്ഷേമാർത്ഥിയായി യുദ്ധം കൂടാതെ കഴിക്കാനാവുന്നതൊക്കെ പ്രയത്നിക്കാൻ ഞാനൊരുക്കമാണു്. ഭൂഷ്മാനെൻ്റെ എന്റെ വാക്കുകൾ നടക്കാത്തപക്ഷം ഞാനെന്റെ കൃത്യം നിർവ്വഹിച്ചു എന്നതിന്നു സമാധാനമുണ്ടാകുമല്ലോ.

൧൯. കൃഷ്ണഭൂതം

ബുദ്ധിമാനാരായ രണ്ടുപേരും രാത്രിയിൽ വളരെ നേരം സംസാരിച്ചിരുന്നു. അന്ത്യയാമത്തിൽ സപരജ്ഞനായ സുതമാഗധന്മാർ ശംഖഭുവനഭിരോഷത്തോടെ കൃഷ്ണനെ ഉണർത്തി. വാസുദേവൻ പിന്നെ സ്നാനം ജപം ഹോമം ആദിബ്രഹ്മവേദമുതലായി കാലത്തു വേണ്ടുന്നതൊക്കെ

ചെയ്തു കേശസ്തുഭാദിരത്നങ്ങളും പീതാംബരവുമെടുത്തലക്കരിച്ചു. അപ്പോഴേക്കും ഭയ്യോധനനും ശങ്കനിയും കൃഷ്ണനെ കേശരവസഭയിലേക്കു എതിരേറ്റു കൊണ്ടുപോവാനായിവന്ന്, 'വൃഷ്ണികുമാര! ധൃതരാഷ്ട്രരാജാവുംബന്ധുക്കളും മന്ത്രിമാരും അങ്ങയുടെ വരവു കാത്തിരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു. കൃഷ്ണനവരെ അഭിനന്ദിച്ച് 'എനിക്കു താമസമില്ല. ഇതാ ഞാനൊരുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു' എന്നു മറുവടിയാക്കി. ഭാരുകൻ പടിവാതിൽക്കൽ സജ്ജമാക്കിയ തേരിൽ അരുണതിരുമുഖമായി കൃഷ്ണൻ പൊന്നും വസ്ത്രവും രത്നവും ഗോക്കുളും കുതിരകളും ബ്രാഹ്മണക്കുടാനും ചെയ്ത്, അഗ്നിക്കു വലംവെച്ച്, കുരുക്കളാൽ പരിവൃതനായും വൃഷ്ണികളാൽ സംരക്ഷിതനായും കേശരവസഭസ്ഥലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. വിഭുരനും ഭയ്യോധനനും ശങ്കനിയും മറ്റൊരു തേരിൽക്കേറി കൃഷ്ണനെ അനുഗമിച്ചു. സാന്ത്വകീർത്തിയവരായും തുടങ്ങിയ വൃഷ്ണികൾ അശ്വപാദരഥങ്ങളിൽക്കേറി പുറകു യാത്രയായി. കൃഷ്ണന്റെ രഥത്തിനു ചുറ്റും നിരവധി മഹാരഥന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അവർക്കുവടിയാക്കി വളരെ ശത്രുതാപനന്മാർ വാളും കുന്തവും ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു കൃഷ്ണസ്തുതി പാടിക്കൊണ്ടു പോയി. എഴുന്നള്ളത്തിന്റെ രക്ഷസ്സായി പിന്നണിയിലുണ്ടായിരുന്നവരും ആയിരം ഭ്രമങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. കാഹളം മുഴങ്ങി. ശംഖുവിളിച്ചു. വേറെ പലതരം വാദ്യങ്ങൾ രേഖാഞ്ചിച്ചു. കുരുരാജപുരവാസികളാവാലവുൾം കൃഷ്ണനെ കാണുവാൻ വഴിക്കുവന്നുനിന്നു. മറയിൽപ്പറ്റിനിന്നിട്ടും കേറിനിന്നിട്ടുമുള്ള സ്ത്രീകളുടെ ചെറുതായ ഭാരത്താൽ ഭവനങ്ങൾ ച

ലിച്ചുവശായി. എത്തിടനാക്കുന്നവരുടെ തിരക്കുകൊണ്ടു കൃഷ്ണൻ മുന്നോട്ടു പോവാൻ വിഷമമായി. കരുക്കളാൽ പൂജിക്കപ്പെട്ടും അവരോടു നല്ല വാക്കുകളോതിയും അവരെ പ്രതിപൂജിച്ചും വൃഷ്ണികുമാരൻ പതുക്കെപ്പതുക്കെ പോയി സഭാദപാരത്തിലെത്തി. തൽക്ഷണം ശംഖ് വിളിയും കഴൽനാദവുമുണ്ടായി. തേജസ്സേറുന്ന ധൃവനാരുടെ സദസ്സാകുപ്പാടെ കൃഷ്ണന്റെ വരവുകാണാനെന്നിളകിത്തീർന്നു. മേഘഗർഭീരനിസ്ഥനത്തോടുകൂടിയ പള്ളിത്തരിൽ നിന്നിറങ്ങി സഭാപ്രവേശംചെയ്ത കൃഷ്ണന്റെ കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ടു വിഭവനം സാത്യകിയും, സ്വാഗതം പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ദയ്യോധനനും കണ്ണനും മുഖിലും, കൃതവർമ്മാവും മറ്റു വൃഷ്ണിപീരരും പുറകയും ഉണ്ടായിരുന്നു. കൃഷ്ണൻ ദൃഷ്ടിപഥത്തിലായപ്പോൾ ധൃവനാരുടെ ഭീഷ്മനും ദ്രോണനും സ്വസ്ഥാനങ്ങളിൽനിന്നെന്നീർന്നു. അതുപോലെതന്നെ അവിടെ കൂടിയവരൊക്കെയും. കലവയഃക്രമങ്ങളൊത്തു ഭഗവാനവരെ പ്രതിപൂജിച്ചു. അതിനുശേഷം മന്ദഹാസത്തോടെ കരുരാജൻ സൽക്കരിച്ച ആസനത്തിലിരുന്നു. തദനന്തരം മറ്റു രാജാക്കന്മാർ തങ്ങളെക്കൊത്ത പീഠങ്ങളിലിരുന്നു. ദയ്യോധനൻ സാത്യകിക്ക് അതിവിശേഷമായൊരു പീഠം നൽകി; അപ്രകാരം ദുർജാസനൻ കൃതവർമ്മാചിരനും. കൃഷ്ണന്റെ അരികുത്തിരുന്നു ദയ്യോധനനും കണ്ണനും. അവിടുന്നു ഓത്തല്ലായെ ഗാന്ധാരപതിയായ ശങ്കുനിയും. ചെള്ളമാൻതോൽ വിരിച്ച രത്നപീഠത്തിൽ കൃഷ്ണനെ തൊട്ടുകൊണ്ടു പിന്നിലായിരുന്നു വിഭവൻ. ഇങ്ങനെ എല്ലാവരും അവരവർക്കുതക്ക ആസനങ്ങളെ

കിഴിയിരുന്നു. സഭാവാസികൾ മിണ്ടാതായപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ നെഴുന്നേറ്റുനിന്നുപറഞ്ഞു.

ധൃതരാഷ്ട്രമഹാരാജ! ഞാൻ വന്നതു കരുപാഞ്ചലപന്ഥാർക്കു നാശം വരാതെ അപരരെ ഇടയിൽ സമാധാനമുണ്ടാക്കുന്നതിനു യാചിച്ചാനയിട്ടാകുന്നു. ആയുധവർത്തികളെ സകല മാനവഗോത്രങ്ങളിലും വെച്ചു ശ്രേഷ്ഠമാണു ഭവാനെൻ വംശം. ജ്ഞാനവൃത്തികളാൽ ഗുണം തിരഞ്ഞതായിരിക്കുന്നു. കൃപ അനുകമ്പ കാര്യവും അനൃതം സത അജ്ഞാതം ക്ഷമ സത്യം എന്നിവ കരുക്കളിൽ പഠിപ്പിക്കേണ്ടതാകുന്നു. മഹത്തായാശീർവ്വം ഇവ മട്ടിലിരിക്കുമ്പോൾ രാജാവേ! അങ്ങനുകാരണം ഒരുവിധത്തിലും അന്യായം വരുത്താതെ. അങ്ങയുടെ പുത്രന്മാർ ധർമ്മാർത്ഥങ്ങൾ പുറത്താക്കി മയ്യാഭിവിട്ട ലോഭത്താൽ ബലിയാടുകൾ പരാധിനീകൃത്യത്തിനനുഭവപ്പെടുന്നു. കരുക്കളിൽനിന്നാണു ലോരാപർജ്വീകം മുളച്ചുയന്നിരിക്കുന്നത്. ഉടനെ അതിന്റെ വളച്ചുയര തടസ്സത്തില്ലാക്കി പാരകച്ച മുടിഞ്ഞുപോകും. സമാധാനം അസാധ്യമെന്നതിലായിലിപ്പോളെത്തിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അതു ഭവാനിലും എനിലും വർത്തിക്കുന്നു. കൈശമവ്യ! മക്കളെനീന്തു; ഞാൻ മറവരെ നിന്താം. അച്ഛന്റെ വാക്കുകേട്ടു മക്കൾ നടക്കേണ്ടതല്ലേ? അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതായിരിക്കും അപകടശ്രേഷ്ഠം. അങ്ങയുടെ വാക്കുപ്രകാരം നടക്കുന്നത് ഇവർക്കും പാണ്ഡവർക്കും ക്ഷേമകരമായിരിക്കും. ഞാൻ സമാധാനത്തിനു ശ്രമിക്കാം. ഭവാനും ഉദ്യമിക്കുക. അവർ നിങ്ങളുടെ സഹായികളാവട്ടെ. പാണ്ഡവന്മാരുടെ സ

ഹാമത്തോടുകൂടിയ നിങ്ങളെ ഭൂതജാലങ്ങളൊക്കെക്കൂടി യാലും ജയിപ്പാൻ സാധിക്കയില്ല. യുദ്ധംവേണ്ടി ചന്നാല തിലുങ്ങാവുന്ന ജനനിഗ്രഹത്തിന്നു ചോന്നാകും ഹേതുഭൂതൻ. സമരം ഇതുകക്ഷികൾക്കും നാശകരമാകുന്നു. അതാകും ക്ഷേമപ്രദമാകയില്ല. പാണ്ഡവന്മാരോ ചോന്റെ മക്കളോ മരിക്കുന്നതായാലെന്താണു മനസ്സിനൊരു സുഖം? ഭീമപരാക്രമരായ തപസ്സുത്രയും അജയ്യരായ പാണ്ഡവരും യുദ്ധത്തിന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നു. മഹാരാജാവെ! അവരെ ഇതു ആ പത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുക. ആയുധമാണികളത്രയുമിളകിവശായിരിക്കുന്നു. അവർ പരസ്പരം വെട്ടിമരിച്ചു ഭൂമിയിൽ രക്തം വഷിക്കും. എന്നുമാത്രമല്ല ലോകം പാടേ മുടിഞ്ഞു പോകും. മാനവവംശം ഇങ്ങനെ നശിക്കാനിടവരുത്തരുത്. 'യുദ്ധമിച്ഛാ സമാധാനമായി' എന്ന വിചരമറിഞ്ഞു എല്ലാ രാജാക്കന്മാരും പ്രഭുക്കന്മാരും അഹ്! ഉദിച്ചൊന്നിച്ചു ചേർന്നു കൈകോർത്തു പിടിച്ചു സ്വരാജ്യങ്ങളിലേക്കു തിരിച്ചുപോവട്ടെ. നിങ്ങൾക്കു പാണ്ഡവന്മാരിൽ മുമ്പുണ്ടായിരുന്നസ്നേഹം വീണ്ടുമുണ്ടായിക്കാണട്ടെ. അവരെ അങ്ങയുടെ മക്കളെപ്പോലെ കരുതുക. കുട്ടിക്കാലത്തുതന്നെ അവരുടെ അച്ഛൻ മരിച്ചു. അതിൽപ്പിന്നെ ചോനല്ലയോ അവരെപ്പറ്റി രക്ഷിച്ചതു? അവരെ സ്വന്തം മക്കളെപ്പോലെ കരുതേണ്ടതല്ലേ? അങ്ങയുടെ ധർമ്മബോധം നഷ്ടപ്പെടരുത്. എല്ലാവരും അവനവന്റെ അവകാശം സിദ്ധിക്കട്ടെ. യുധിഷ്ഠിരൻ ധർമ്മ പരമം വിട്ടു സഞ്ചരിക്കില്ല. ഉപദ്രവമേറിയും അങ്ങയെ ധിക്കരിക്കാതെ അങ്ങയുടെ രക്ഷയിൽതന്നെ ഇരുന്നു. നിരപരാധിനിധായ പാണ്ഡവരി

യെ നിങ്ങൾ കെൾവസഭയിലിട്ടു വെച്ചിട്ടു ചുറ്റും അദ്ദേഹം ക്ഷത്രിയധർമ്മം വെടിഞ്ഞില്ല. ആ മഹാൻ അനന്തം ഇന്നും ക്ഷമാമൂർത്തിയായിത്തന്നെ ഇരിക്കുന്നു. പൈതൃകമായ രാജാവകാശം അദ്ദേഹത്തിനു കൊടുക്കുക. മക്കളെ ഒളക്കി നിർത്തുക. ലോകത്തിനു വരാനിരിക്കുന്നപത്തിനെ കൂടാതെ കഴിക്കുക. ആ പുണ്യം സമ്പാദിക്കുക. കന്തീപുത്രന്മാരായുടെ അജ്ഞ കേട്ട് അജ്ഞയുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യാൻ കാത്തിരിക്കുന്നു. രാജാവേ! കോപമടക്കുക. സമാധാനത്തോടെ വർത്തിക്കുക.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ—അല്ലയോ കൃഷ്ണ! ലോകത്തിനു ക്ഷേമകരങ്ങളും സ്വർഗ്ഗപ്രദങ്ങളുമായ സംഗതികളുണ്ടെന്നുള്ളതു ചെറുതു. എന്നാൽ ഞാൻ തന്നെ വിചാരിച്ചാലൊന്നും നടക്കുന്നതല്ല. എന്റെ ദുര്യോധനനെ പ്രേരിക്കുക. അയാളെന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ നടക്കുന്നില്ല. നല്ല വാക്കുകളാലൊന്നും കേൾക്കാറില്ല.

കൃഷ്ണൻ(ദുര്യോധനനെ നോക്കി)—വിജ്ഞാനികളുടെ ഗോത്രത്തിൽ പിറന്ന ഭാഗ്യം അന്യായകർമ്മം ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതാണ് യുദ്ധം. മനക്കരുത്തില്ലാത്ത ദുഷ്ടനാണ് കെട്ടു പ്രവൃത്തികളെന്നതൊക്കെ തറവാടികളല്ലാത്തവരുടെ ശാശ്വതസമ്പത്താണ്. അവർക്ക് ഭാഗ്യം ചെയ്യുന്നതു യോജിക്ക. പരമാർത്ഥികളുടെ മനോഹൃത്തി സദാ ധർമ്മാചരണത്തിലായിരിക്കും. യുദ്ധകാര്യത്തിൽ കാണിക്കുന്ന ശാസ്ത്രം അങ്ങയുടെ ക്രൈസ്തവ നീചപ്രവൃത്തികളിലിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു സംഖ്യയില്ലാത്ത ജനങ്ങൾ മരിച്ചുപോകും. അതു ഭാഗ്യം യോജിച്ചതല്ല. രാജകുമാര! തനിക്കുതന്നെ ദുഷ്ടകരമായതുപ

ഷിച്ചു തനിക്കും ജ്ഞാതിമിത്രങ്ങൾക്കും ഗുണപ്രദമായതു ചെയ്യുക. ധൈര്യശാലികളും ജ്ഞാനികളും ധർമ്മിഷ്ഠരും പണ്ഡിതന്മാരുമായ പാണ്ഡവന്മാരോടു യോജിക്കുക. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതു ഭേൽപിതാവായ ധൃതരാഷ്ട്രനും പിതാമഹനായ ഭീഷ്മനും ആചാര്യനായ ദ്രോണനും വിദുരനും മറ്റു കുരുമുഖ്യന്മാരും തൃപ്തികരവും ഗുണപ്രദവുമായിരിക്കും. പ്രിയ സ്നേഹിത! ശമന്തിലാണല്ലോ ഭവാൻറയും മറ്റു സകല ലോകത്തിൻറയും ദേഷ്യം നിൽക്കുന്നത്. മിത്രജനങ്ങളിൽനിന്നു സാരോപദേശം കേട്ടിട്ടും അതുപോലെ പ്രവർത്തിക്കാത്തവന്റെ ഗതി നാശത്തിലേക്കാകുന്നു. ഗുണാൽക്കഷ്ടങ്ങളായ ഉപദേശം കേട്ടുനടക്കാത്തവൻ കൃതാർത്ഥനാകയില്ലെന്നതെന്നയല്ല അപസാനത്തിൽ പരിതാപത്തിനും പാത്രമായിത്തീരും. സദുപദേശം ചെയ്യുന്നവരെ ഉപേക്ഷിച്ചു ഭൂതപദേഷ്ടാക്കളെ സ്വീകരിക്കുന്നവനു വലുതായാപത്തു നേരിടുന്നു. വിക്രമികളായ ജ്ഞാതികളെ ചെടിഞ്ഞു, ഇതരന്മാരിൽനിന്നു നന്മസിദ്ധിക്കാമെന്നു ഭവാനല്ലാതെ ആരെങ്കിലും വിചാരിക്കുമോ? പാണ്ഡവന്മാരെ കണ്ടു തുടങ്ങിയമുതൽക്കുതന്നെ ഭവാനവരെ ദോഷിച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എന്നാലവർ പ്രതിക്രിയാതപ്തരന്മാരല്ല. അവരെപ്പോലെ സന്തരി അങ്ങയ്ക്കും ഉണ്ടാകണം. അങ്ങയുടെ ജ്ഞാതികളുടേയും ബന്ധുക്കളുടേയും പേരിൽ കേരപചിദോഷങ്ങൾ തോന്നരുത്. പാണ്ഡവന്മാരുമായി യോജിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ഗുണം മറ്റുള്ളവർക്കുള്ളതിലുമധികം അങ്ങയ്ക്കാണ്. അവരോടു യോജിച്ചാലങ്ങനും കൃതകൃത്യ

നാവും. അജ്ഞാനന്റെ മുമ്പിൽ നിൽക്കാനിന്നു കേശവ സൈന്യത്തിലാകുന്നു ചങ്കുറപ്പ്. ആ പാണ്ഡുകുമാരന്മാരോടു നേരിടുന്നിന്നു യുദ്ധം ചെയ്യാൻ ത്രാണിയുള്ള ആരെങ്കിലും അങ്ങയുടെ സൈന്യത്തിലുണ്ടോ? ആ വില്ലാളി വീരനെ വധിച്ചാലേ ഭവാനു വിജയം സിദ്ധിക്കൂ. അതിന്നു മിടുക്കുള്ളൊരു ഒന്നു കാട്ടിത്തരു. എത്രലക്ഷം ജനങ്ങളാണു ഭവാനെൻ്റെ ഭക്തന്മാരും മൃതിപ്പെടുക. അങ്ങയുടെ ഭക്തശ്രേഷ്ഠിത്തത്താൽ മക്കളും സഹോദരന്മാരും ജ്ഞാതീകളും മരദബന്ധുക്കളും മരിച്ചുപോകുമല്ലോ. കേശവ വംശം നാമാവശേഷമാക്കാതെ കഴിക്കണം. സ്വപക്ഷപാതകനെന്നു ഭവാനെ ജനങ്ങൾ പറയാതിരിക്കട്ടെ. കരുണയോടെ പാണ്ഡവന്മാർ അച്ഛനെ—ധൃതരാഷ്ട്രനെ—ചക്രവർത്തിയായും അങ്ങയെ രാജപ്രതിനിധിയായും വാഴിക്കും. തദപരാ ഭവാനു വരാനിരിക്കുന്ന നന്മകളെ വെറുതെ കളയരുത്.

൨൦ ഭദ്രയോധനന്റെ ഭരാലോചന

ഭദ്രയോധനൻ—കൃഷ്ണ! ഈ തരത്തിൽ പറയുന്നതു കഴിഞ്ഞ സഹസ്രകളോക്കെ നല്ലപോലെ ആലോചിച്ചതിനുശേഷം വേണം. അങ്ങനെയല്ലാ കുറവും എന്നിലാശ്ചര്യപ്പെടുന്നു. ഞങ്ങളുടെ കായ്ക്കത്തിൻ്റെ ഗുരുലഘുത്വം ആലോചിക്കാതെ അങ്ങനെയെ പാണ്ഡവന്മാരെ സ്തുതിക്കുകയും എന്നെ കുറപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു. ഭവാനും വി

ഭരണം അച്ഛനും പിതാമഹനും ആചാര്യനും മറ്റും കാര്യം പറയുന്നതെന്നുതന്നെയാണു് ; വേറെയാരേയുമല്ല. എന്നാലെന്റെ പേരിലന്യായമായിട്ടെന്നും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. ഞാനൊരു കുറവും ചെയ്തിട്ടില്ല. വീണ്ടും വീണ്ടും പശ്ചാത്താപം ചെയ്തിട്ടും സൂക്ഷ്മമായി ആത്മശോധന നടത്തിയിട്ടും ഞാനൊരു തൊറ്റുകാരനായി കാണപ്പെടുന്നില്ല. പാണ്ഡവന്മാർ മൃതകുളിയിൽ തോറ്റു. അവർ രാജ്യമൊക്കെ ശക്തിപ്പെടുത്തി പണയം ചെയ്തു. ഇരിക്കുന്നവനെന്നിരിക്കു കുറവു് നഷ്ടംവന്ന മുതലെല്ലാം പാണ്ഡവന്മാർക്കു് മടക്കിക്കൊടുക്കാനാണു് ഞങ്ങൾ വാസ്തവത്തിൽ പറഞ്ഞതു്. അവർ വീണ്ടും കളിച്ചു പണയസ്ഥനൊക്കെ കളഞ്ഞു വിവാസത്തിന്നു സമ്മതിച്ചിരിക്കുന്നതിൽ ഞാനെന്തു പിഴച്ചു? അങ്ങനെ ഇരിക്കെ ഞങ്ങളുടെ പുരുഷന്മാരുടെ പാണ്ഡവന്മാരെന്നിട്ടു ഞങ്ങളെ കണ്ടുകൊണ്ടുവരാനും കൊല്ലാനും പാണ്ഡവന്മാരെക്കണ്ടിയതു ഞങ്ങളുടെ ദ്രോഹംകൊണ്ടാണോ? ഞങ്ങൾ ഇത്രയും കൂടി വെറുതെ വേടിട്ടുപോയോ? ഭാവിച്ചിട്ടില്ല. യുദ്ധത്തിൽ മരിച്ചവരിൽ വീരസ്വർഗ്ഗം കിട്ടണം. ക്ഷത്രിയരായ ഞങ്ങളുടെ ധർമ്മംതന്നെ യുദ്ധകളത്തിലൊരു ശരയുദ്ധത്തിൽ കിടക്കുന്നതാണു്. വൈരിയെ താണുകുറുപ്പാക്കുന്നതാണു് ഞങ്ങൾക്കു് യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കേണ്ടിവരുന്നതായാൽ യാതൊരു മാനഭംഗവും വരുന്നില്ല. എന്നെൻ്റെ കഷ്ടിക്കാലത്തു് അവർ ഒന്നൊന്നായി കൊടുത്ത രാജ്യം ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോൾ മടക്കിക്കൊടുക്കുന്നതല്ല. ഈ രാജ്യം എന്നെൻ്റെ കൈവശത്തിലിരിക്കുന്നതോളം കാലം സൂക്ഷിക്കുന്നതല്ല. കൂടി പാണ്ഡവർക്കു് കൊടുക്കുന്നതല്ല.

ഇത്രയും പറഞ്ഞു സപ്പംപോലെ കോപിച്ചു ഏതെങ്കിലും ദുഷ്ടോടനന്തൻ സഭയിൽനിന്നിറങ്ങിപ്പോയി. ദുഷ്ടാസനപ്രമുഖരായ സഹോദരന്മാരും ബന്ധുക്കളും മിത്രങ്ങളും കണ്ണനും ശങ്കനിയും പിന്നാലെ എണ്ണീറ്റു രാജസഭസ്സിലെ നടപടികളെ തീരെ ഗണിക്കാതെ അവിടെനിന്നിറങ്ങിപ്പോയി.

കൃഷ്ണൻ—കരുമുഖ്യരിൽ ഞാൻ വലുതായൊരു സ്ത്രീയെ കാണുന്നു. നിങ്ങളെല്ലാവരും കൂടി ദർമ്മതിയായ ദുഷ്ടോടനനെ ബലമായി പിടിച്ചു നിർത്തണം. മഹാരാജാവേ! അതിനുള്ള സമയം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതുമുട്ടാതെ പിടിച്ചു തടയിടുകയും അയ്യംപംശത്തിനു നാശം കൂടാതെ കഴിക്കണം. അച്ഛന്റെ രാജ്യം തട്ടിപ്പിരിച്ചു കൈക്കലാക്കിയ കംസൻ ഒരു ഉഗ്രശാസനനായി. അവന്റെ ജ്ഞാതികളും ബന്ധുക്കളും അവനെ ഉപേക്ഷിച്ചു ഞാനവനെക്കൊന്നും വംശത്തിന്റെ അകപ്പാടേയുള്ള നന്മയെ പുരസ്കരിച്ച യുദ്ധങ്ങളും വൃഷ്ടികളും തങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിലുള്ള ഒരു ദുഷ്ടനെ തള്ളിക്കളഞ്ഞു. അവർക്കൊക്കെ ക്ഷേമമായി. ഇന്നു കൈരമ്പന്മാരുടെ നന്മയ്ക്കു വേണ്ടി കണ്ണനെയും ശങ്കനിയെയും ദുഷ്ടാസനനെയും പിടിച്ചുബന്ധിക്കണം. 'കുചാത്ഥമേകനെ വിട്ടു, ഗ്രാമാത്ഥം കുലവും വിട്ടു, ഗ്രാമം വിട്ടുനാട്ടിനായിട്ടാത്ഥാത്ഥം പാരിടം വിട്ടു' എന്നല്ലേ അഭിപ്രായം. മഹാരാജാവേ! ഇത ദുഷ്ടോടനനെ പിടിച്ചുകെട്ടി പാത്ഥന്മാരോടു യോജിക്കുക. ഇങ്ങനെ ചെയ്താൽ ക്ഷത്രിയവംശം നശിക്കില്ല.

മക്കളെ താന്തോന്നികളായി വളർത്തിയ കീഴ്വൻ

അവനെ ശാസിക്കുവാനോ കൃഷ്ണാപദേശം കേട്ട പ്രവർത്തിക്കുവാനോ ഒരുങ്ങിയില്ല. രാജ്ഞിയായ ഗാന്ധാരിയെ സദസ്സിലേക്കു വരുത്തി അവിടെ നടന്നതെല്ലാം വിസ്തരിച്ചു മനസ്സിലാക്കിയശേഷം മകനെ വിളിച്ചു ഗുണഭോഷിക്കുവാൻ പറഞ്ഞു. രാജാവിന്റെയും രാജ്ഞിയുടേയും മുമ്പിലേക്കു ദുഷ്ടാധനനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാൻ വിദൂരൻ പോയി. ദുഷ്ടാധനൻ മുഖം കുറുപ്പിച്ചു മനസ്സിലാത്തെ അവിടെ വന്നു കത്തിരുന്നു.

ഗാന്ധാരി (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) —

ദുഷ്ടാധന! ധരിച്ചാലുമെൻവാക്കെണുടെ നന്ദന!
 ഹിതംനിനക്കുംകൂട്ടക്കുംമേലാലേററം സുഖപ്രദം
 ഭീഷ്മൻഭോണൻകൃപൻകുന്താവീസ്സുതുൽച്ചൊല്ലുകേളെ
 ഭീഷ്മനുമച്ഛന്ദംപിന്നെയെനിക്കും നന്മവെഴുതാം (ഭോ-
 അമച്ഛവശനായുണ്ണി! കുരുക്കളെമുടിക്കൊലാ
 ഇപ്പരികുന്ദുഴു പന്താനീമൂലം നാശമാക്കൊലാ
 വിസ്തീ! നിന്യോർത്തിട നല്ലാ ഭീഷ്മഭോണകൃപാദികൾ
 സർവ്വശത്രുപാതതുമെന്നതുമുണ്ടാകയില്ലഭോ.
 ആത്മശത്രുക്കൾസമമാംരാജ്യം സ്ഥാനംപ്രസാദവും
 നിങ്ങളിൽപ്പാണ്ഡവരികൾമ്മമോമെച്ചമപ്പറം.
 രാജഭയഭയംകൊണ്ടിട്ടു പർജീ പൻതുടിക്കിലും
 മതിയാകില്ലനോക്കീടാൻ യുധിഷ്ഠിരനരേന്ദ്രനെ
 ലോഭംകൊണ്ടു് സ്ഥിരസ്ഥാപ്യംകാണുന്നില്ലാനരക്കിഹ
 ഉണ്ണീ! ലോഭംമതി, ശമംകൈക്കൊൾകളരതഞ്ച!

ഇതൊക്കെ കേട്ടിട്ടാ യാതൊന്നും മിണ്ടാതെ അരിശംകുഴിഞ്ഞു ദുഷ്ടാധനനവിടെനിന്നു കടന്നുപോയി. മക

നെ പിടിച്ചു തടവിലിട്ടു ക്ഷത്രിയവംശം രക്ഷിക്കുവാനായി കരുരാജാവിനോടു കൃഷ്ണൻപദേശിക്കുമ്പോൾ പുറത്തൊരിടത്തുവെച്ചു ദുര്യോധനനും കൂട്ടുകാരുംകൂടി കൃഷ്ണനെ പിടിച്ചു കെട്ടാനുള്ള ആലോചനയായി.

ദുര്യോധനൻ - (കണ്ഠശകുനി ദുശ്ശാസനനൊരേ നോക്കി) അച്ഛനുമായാലോചിച്ചു കൃഷ്ണൻ നമ്മെ ബന്ധിക്കാനൊരുങ്ങുന്നു. എന്നാൽ സാധിക്കുമുവെ നമുക്കു വനെക്കടന്നുപിടിക്കുക. നാമിവിടെ അവനെപ്പിടിച്ചു ബന്ധനത്തിലിട്ടാൽ പാണ്ഡവരും പാണ്ഡുലരും നിരാശപ്പെട്ടു യുദ്ധംവേണ്ടെന്നു വെണ്ണം. അല്ലെങ്കിലവർ നമ്മോടേറ്റു തോൽക്കും.

ദുഷ്ടബുദ്ധികളുടെ ദുരാലോചന മനസ്സിലായ ഉടനെ സാത്യകി കൃതവർമ്മാവിനെ വിളിച്ചു 'പടയൊരുക്കി സഭാദപാർത്തു ചട്ടയിട്ടു നില്ക്കുക' എന്നു പറഞ്ഞു സഭയിലിരുന്നതുകൊണ്ടു ശ്രീകൃഷ്ണനെ വിവരങ്ങളൊക്കെ ധരിപ്പിച്ചു. തൽക്ഷണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ അജ്ഞപ്രകാരം സാത്യകി അന്ധനാകുന്നതായും ആ സദസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന മറ്റു കരുപ്രമാണികളായും ദുര്യോധനന്റെ പാപചിന്തയെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കി. എല്ലാവരും അതുതന്നെയും വ്യസനവും ലജ്ജയുമായി. ഒരു ദൂതനെ അരിമിയെ ബന്ധനത്തിലാക്കുന്നതു് അക്കാലത്തെ ആയുധങ്ങളെ ചിന്തിക്കുന്നതിനും വിഷയമാകാത്തൊന്നായിരുന്നു. അതിനും പുറമെ ഭാരതമാതാവിന്റെ ധർമ്മാപ്പുത്രനെ-ശ്രീകൃഷ്ണനെ-ബന്ധിക്കുക എന്ന വിചാരം സർവ്വതടേയും ഏക

യത്തിലൊരു മിന്നൽ പായിച്ചു. എല്ലാ പരം വിഷണ്ണരായി രാല താഴ്ന്നു മിണ്ടാതിരുന്നു.

കൃഷ്ണൻ--(പതുക്കെ എഴുന്നേറ്റു നിന്നു) രാജാവേ! അപരനെ ധിക്കരിച്ചു ബലമായി പിടിക്കാൻ കഴിച്ചു മെങ്കിലുണ്ടെന്നു ചെയ്യട്ടെ. അപരനെ പെരുതും എത്ര മാത്രമുണ്ടെന്നറിയാൻ. അവരുടെ അമർശനത്തിന്നു എനിക്കീ നിമിഷത്തിൽ സാധിക്കും. എങ്കിലും നിന്ദാ ചെയ്യാനും ഞാൻ ചെയ്യാനൊരുക്കമില്ല. പാണ്ഡവന്മാരെ നശിപ്പിക്കുവാൻ കരുതുന്ന ഭവൽപ്പുത്രന്മാർ തങ്ങൾക്കുള്ളതുംകൂടി കളയും. അപരനെ പിടിക്കാനുള്ള ദരാഗ്രഹം വ്യധിഷ്ഠിവിജയത്തെ ദൃഢമാക്കുന്നു. എനിക്കീ പ്രോൾതന്നെ ഇപരം ബന്ധിച്ച പാണ്ഡവന്മാർക്കു കൊടുക്കാൻ കഴിയും. പക്ഷെ ആ നിന്ദകർമ്മത്തിന്നു ഞാനൊരുങ്ങുകയില്ല മഹാരാജാവേ! ദയോധനന്റെ മോഹം നടത്തട്ടെ.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ--വിദര! രാജ്യലുബ്ധനും പാപിയുമായ കുമാരനെ ഇവിടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരിക. അവന്റെ ഭൃത്യരും അമാത്യരും ബന്ധുക്കളും ഭക്തന്മാരുമൊക്കെ കൂടി വരട്ടെ.

വിദരൻ പിന്നെയും പോയി ദയോധനനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ--ദരാത്താവേ! മഹാപാപി! നീയും നിന്റെ കൂട്ടരും കൂടി ക്ഷുദ്രകർമ്മത്തിനൊരുങ്ങുകയാണു് അല്ലേ? അതു് അസാധ്യവും സജ്ജനഗഹിതവുമാണു്. ഇതു കൃഷ്ണൻ അസഹ്യനും ദുഷ്ടിഷ്ഠനുമായെന്നിനിയും നിന്നു കഠിനമായിട്ടില്ലേ?

കൃഷ്ണൻ--ദുഷ്ടയാധന! എനിക്കു സൈന്യബലം കൗ
വാണെന്നു വിചാരിച്ചിട്ടാണോ നീയെന്നു പിടിച്ചുകെ
ട്ടാൻ തുനിയുന്നതു്? എന്നാൽ പിഴച്ചുപോയി. നിനക്കു
തീരെ ബുദ്ധിയില്ല.

കൃഷ്ണനറക്കെ ചിരിച്ചു. സാത്വകിയുടേയും കൃതവർ
മാവിഷ്ണുനറയും കൈ പിടിച്ചുകൊണ്ടു കൌരവസഭയി
ട്ടിറങ്ങി. ധൃതരാഷ്ട്രൻ, ഭീഷ്മൻ, ദ്രോണൻ, കൃപൻ, വിദുര
ൻ മുതലായവരനുയാത്രയായി പടിപരെ പോയി.

ധൃതരാഷ്ട്രൻ--കൃഷ്ണ! എന്റെ മക്കളെന്റെ ചൊ
ല്ലുകേട്ടു നടക്കില്ലെന്നു അവിടുത്തേക്കു മനസ്സിലായല്ലോ. ഭ
വാനെല്ലാം കണ്ടറിയുന്നു. ഇവിടെ ഞാനെന്നും മറച്ചു
വെക്കുന്നില്ല. എനിക്കു പാണ്ഡവന്മാരോടു യാതൊരു വി
രോധവുമില്ല.

കൃഷ്ണൻ--(എല്ലാവരേയും നോക്കി) മഹാനാരായ
ണിനുള്ളല്ലാത്തതും ഈ സഭസ്സിൽ നടന്നതൊക്കെ കണ്ടി
രുന്നവരാണല്ലോ. മക്കൾ തനിക്കു സ്വാധീനമല്ലെന്നു
രാജാവു പറയുന്നതും നിങ്ങൾ കേട്ടു. ഞാനിതാ ഉപജ്ഞ
വ്യത്തിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോകുന്നു. *

• കൃഷ്ണൻ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ വിശ്വപ്രഭം കാട്ടിയതായി ഉ
ദ്യോഗപദ്യത്തിൽ പറയുന്നു: അതുപോലെ അജ്ഞനനു പ്രദർശി
പ്പിച്ചതായി ഭീഷ്മപർവ്വത്തിലും കാണാം. എന്നാലതിൽ 'ഇമ്മട്ടെ
ന്നെക്കാണ്ഡവൻ പറകില്ലാ നിനക്കൊഴിച്ചിങ്ങു കരുപ്രവീര!' എ
ന്നു കൃഷ്ണൻതന്നെ പറയുന്നു. അതുകൊണ്ടും സന്ദർഭമുടേ ഭൗമി
ത്വം നോക്കുമ്പോഴും കൌരവസഭസ്സിൽവെച്ചു് കൃഷ്ണൻ വിശ്വപ്ര
ഭം കാട്ടിയിട്ടില്ലെന്നു വിചാരിക്കണം.

അദ്ദേഹം അവരോടൊക്കെ യാത്രപറഞ്ഞു പിരിഞ്ഞു. പാണ്ഡവമാതാവായ കന്തിയെ ഒന്നുകൂടി കണ്ടതിൽപ്പിന്നെ പാണ്ഡവരുടെ പാളയത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. വഴിക്കുവെച്ചു കണ്ണനെക്കണ്ടപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ തേരുനിൽനിന്നു അയാളെ അതിൽ കേറ്റിയിരുത്തി.

൨൧ കുരുക്ഷേത്ര പുരവേശം.

യുദ്ധവും അതിലുണ്ടാവുന്ന ജനനിഗ്രഹവും കൂടാതെ കഴിക്കുവാൻ കൃഷ്ണൻ മറെറൊരു ശ്രമം ചെയ്തയാണീ സന്ദർഭത്തിലുണ്ടായത്. കണ്ണനാണല്ലോ ദുര്യോധനന്റെ വലം കയ്യ്. വാസ്തവം നോക്കുന്നതായാൽ കണ്ണന്റെ അതിമഹാ * ബാഹുവലത്തെ പ്രമാണിച്ചാണു് ദുര്യോധനൻ പാണ്ഡവന്മാരോടു ശണ്ണയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. അതല്ലെങ്കിൽ ദുര്യോധനൻ ഒരു മുക്കിടലാതുങ്ങി ഇരിക്ക

കു ദുര്യോധനബലം മുറും വഹിച്ചുവരുവിളങ്ങിയോ

ആക്കില്ലാമന്നിൽ വീയുത്തിൽക്കിടയായിട്ടൊരുത്തനും

ആരോ ശൂരൻ പ്രാണനാലുമെന്തും പുകൾ വരിച്ചവൻ

ധാത്തരാഷ്ട്രപ്രഹസിപ്പു നിത്യമാരുടെ ദോഷലം.

എല്ലാത്തേരാളിമന്നർ തൻ ബലവും ബലവത്തരം

രമികന്തിസുതൻ കണ്ണനല്ലാതോറില്ലൊരുത്തനും.

എന്നൊക്കെ വംശാധിപനെപ്പറ്റി ഭാരതത്തിൽ പറയുന്നതു് ഈ അവസരത്തിൽ സ്മരണീയമാണു്.

മായിരുന്നു നായനമാഹനമായ ആയുർഭൂമി നശിക്കേണ്ടുന്ന ഘട്ടത്തിലെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. തന്നെ ഹൃദയപൂർവ്വം സ്നേഹിക്കുന്ന അനന്തരുകോടിജനങ്ങൾ മുതലുപക്രത്തിലെത്തിക്കഴിഞ്ഞു. തന്റെ പദാഗ്രിതരായ നിരവധി സ്ത്രീകളുടെ കരച്ചൽകൊണ്ട് ഭൂമി മാറൊലി കൊച്ചുറായി. പാരിടത്തിൽ രക്തവർഷം ആസന്നമായി. ഈ ഭയങ്കരപത്തിനെ തട്ടിക്കളയുവാൻ കൃഷ്ണൻ ദൈവസാന്നിദ്ധ്യം കൂടി പ്രാധ്വാനിക്കുന്നതു നോക്കുക.

കൃഷ്ണൻ--കണ്ണ! ഭവാൻ വാസ്തവത്തിലാണെന്നു ധരിച്ചിട്ടുണ്ടോ? അങ്ങനെയൊന്നിന്മേൽ യോ രാധയുടേയോ പുത്രൻ. എന്നാൽ കുന്തിയുടെ മൂത്ത മകനാണു്. ഭവാനെ പ്രസവിച്ചതിനുശേഷമാണു കന്തിയായ പാണ്ഡുവേട്ടതു്. തദപിപുത്രനെ കാനീനെന്നു ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ പറയുന്നു. ആ വഴിക്കങ്ങനെ പാണ്ഡുവിന്റെ മകനായി. പാണ്ഡവന്മാർ അന്തരിയുന്ന മാത്രയിലങ്ങയുടെ കാല്പുവന്നു വീഴും. മൂത്ത ജ്യേഷ്ഠനായതുകൊണ്ടു ഭവാനെ അവർ സിംഹാസനത്തിലിരുത്തും. ഉപപ്ലാവ്യത്തിൽ വന്നുകൂടിയിരിക്കുന്ന രാജാക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാരും അങ്ങയുടെ ആജ്ഞാവതികളാവും. ഭോജവൃഷ്ണികളൊത്തു ഞാനും ഭവാനെ അനുഗമിക്കാം. ഭവാനെ സ്നേഹിക്കുന്ന സഹോദരരൊത്തു രാജ്യം ഭരിക്കുക. കുന്തിക്കു പ്രീതിയാക്കുക. ഭ്രാതൃപാണ്ഡവന്മാരൊത്തു അങ്ങയ്ക്കു സൗഭാഗ്യം ഭവിക്കട്ടെ. പാണ്ഡാലതും തേരാളി ശിവണ്ണിയും ഭവാനെ പിന്തുടരും. ഭവാന്റെ മിത്രശാലാ രസിക്കട്ടെ. രിപ്പക്കൾ നടുങ്ങട്ടെ. ഭവാനെ സുതമാഗധന്മാർ സ്തുതിക്കട്ടെ.

കണ്ണൻ — വാർഷ്വേയ! അങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെയും എന്റെ നന്മയിലുള്ള പരത്താണിതൊക്കെ നിശ്ചയം. ധർമ്മശാസ്ത്രപ്രകാരം പാണ്ഡവിന്റെ മൃത മകനാണു ഞാനെന്നെനിക്കറിയാം. അദ്ദേഹം വേദികഴിക്കുമുമ്പെ കുന്തി എന്നെ പ്രസവിച്ചതും ശരിതന്നെ. പക്ഷെ പെറ്റാ ഉടനെ അമ്മ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചുപോയോ? അധിരമാരും രാധയുമാണെന്നു പോറ്റിവളർത്തി എന്നിങ്ങനെ വേദങ്ങളെ സംസ്കാരങ്ങളൊക്കെ ചെയ്തത്.

എന്നിങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെയും മുഖമുറന്നുപോയ അവളെ മലമുത്രങ്ങളെടുത്താളെന്നു മാധവ!

അവൾക്കുപിന്നാൽ കാതെ യെന്തടുത്തുനിൽക്കുമോ ധർമ്മവിത്തായ് ധർമ്മശാസ്ത്രം കേൾപ്പാണെന്നു മൊരുങ്ങി സുതനായാധിരമാനെന്നു കാണുന്നപുത്രനായ് (യോൻ അവനേതാനാക്കുന്നെന്നു മറിച്ചു സെലാമെത്തിനാൽ എൻജാതകർമ്മാദിയവൻ തന്നെയായിച്ചുമാധവ!

പുത്രപ്രീതിയാടും ശാസ്ത്രവിധിപാലെ ജനാർദ്ദന! വിപ്രന്മാരെക്കൊണ്ടുപസുഷണനെന്നിട്ടുനാമവും

അരിനാലവരാണു് എന്റെ മാതാപിതാക്കന്മാർ അവരെ ഇപ്പോളെങ്ങനെ ഞാനുപേക്ഷിക്കും. അധിരമന്റെ ഇണങ്ങിൽ നിന്നാണല്ലോ ഞാൻ ഭായ്യയെ സപീകരിച്ചിരിക്കുന്നതു്. എന്നിങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെയും ഉണ്ടായിക്കഴിഞ്ഞു. അവരിലുള്ള സെലാമെത്തിനാൽ എന്നിങ്ങനെയൊക്കെയൊക്കെയും ഉണ്ടായിച്ചുപോയി. ആ ദ്രവ്യം ധർമ്മത്തെ ശ്രദ്ധിക്കാൻ ഇല്ല ഭൂമിമുഴുവനുമോ കണ്ടു

കുക്കനോ ഹഷ്ടഭീദപക്ഷങ്ങളോ പശ്ചാത്താപമില്ല. അ
തുപോരാ ദുഷ്ടോധനന്റെ രക്ഷയിൽ ഞാൻ വളരെ
കാലമായി രാജ്യം ഭരിച്ചുവരുന്നു. എന്നെക്കുറിച്ചാണ്
അദ്ദേഹം യുദ്ധത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളത്രയും ചെയ്തിരിക്കുന്ന
തു്. വധം ബന്ധം ഭയം ലോഭം ഇവകളെക്കൊണ്ടൊ
ന്നും ഞാൻ ധൃതരാഷ്ട്രപുത്രനു നേരുകേടു കാണിക്കില്ല.
വാർഷ്നേയ! അങ്ങുന്നരുളിച്ചെയ്തതൊക്കെ എന്റെ നന്മ
ജ്ഞതന്നെ. പാണ്ഡവന്മാർ ഭവാനെൻ കല്പന അനുസരി
ക്കും. എന്നാൽ നമ്മുടെ ഈ സംസാരം രഹസ്യമായി
വെക്കുവാനെന്നിക്കാഗ്രഹമുണ്ടു്. ധർമ്മീഷ്ഠനും ജിതേ
ന്ദ്രിയനുമായ യുധിഷ്ഠിരൻ എന്റെ സുക്ഷ്മസ്ഥിതി അറി
ഞ്ഞാൽ രാജ്യം സ്വീകരിക്കില്ലെന്നെന്നിരിക്കുറിയാം. ഞാ
നോ അതു കിട്ടുന്നപക്ഷം ദുഷ്ടോധനനു കൊടുക്കുന്നതു
മാണു്. കരുക്ഷേത്രത്തിലെ സമരാജ്ഞത്തിൽവെച്ചു് ആ
യുദ്ധത്തിനു മൂലമേദം വരേണമെന്നായിരിക്കും ഈ
ശപഥേച്ഛ. മഹാഭാരതയുദ്ധത്തെ ഭാവികവികൾ വർണ്ണി
ക്കട്ടെ. കൃഷ്ണ! അങ്ങയുടെ അഭീഷ്ടമൊക്കെ നടത്തുക
ക്ഷത്രമണ്ഡലം സ്വസ്തം പുകട്ടേ.

കൃഷ്ണൻ - അപ്പോൾ ഭവാനു് പറയുന്നതു രാജ്യംവേ
ണ്ടെന്നാണോ? കൊള്ളാം. പാണ്ഡവന്മാർക്കു ജയം വരും
ന്നിവിധം. അതുകൊണ്ടു് ഭവാനു് പോയി ധാർമരാഷ്ട്ര
ന്മാരോടിക്കുറവെ പറയണം.

നല്ലമാസമിതൊട്ടേറെ നെല്ലും വിറകുമുള്ളതാം
സർവ്വസമ്പത്തും വാച്ചുകാച്ചിച്ചുകുറവാം വിധം

ചളിപ്പോയ സപ്തനീരാണ് കുളിർമുട്ടം കുറഞ്ഞതാൽ
 ഏഴാംനാൾക്കപ്പറമമാവാസ്യയാകുന്നു കേവലം
 അനുയജ്ഞത്തിന്നൊരുങ്ങാം ശക്തിദൈവതമാണതും
 ഏ പം യജ്ഞത്തിന്നു വന്നമെന്നാരോടൊക്കെ യോഗണം
 നിശ്ചയക്കല്ലാമിഷ്ടമെന്നെന്തെല്ലാം ഞാൻനടത്തിടാം
 ഭദ്രാധനപ്രശംഭേന് മനോരം രാജപുത്രം
 ശത്രുക്കൊണ്ടുമരിച്ചീടും മുഖ്യയാംഗതിനേടീടും.

കണ്ണൻ.—ഇതൊക്കെ അറഞ്ഞിരുന്നിട്ടും അങ്ങനെയൊന്നെ എന്തിനാണു പരീക്ഷിക്കുന്നത്? ഭൂമിക്കാസനമായിരിക്കുന്ന ആപത്തിനോക്കേയും നിമിത്തം ഞാനും ശക്തിയും ഭദ്രാധനവും ഭദ്രാധനമാണു നിത്യം. മോര മോരംമട്ടിൽ കുരുപാണ്ഡു ചന്ദ്രൻ തങ്ങളിൽ ചോരമായ പോരട്ടെത്തിരിക്കുന്നു.

രോഹിണീനക്ഷത്രമിപ്പോൾഗ്രഹംതീക്ഷ്ണൻ മഹാദ്വതി ശനിപീഡിപ്പിച്ചിടുന്നതുകൊണ്ടുപീഡപെടുംപടി ചൊല്ലുന്നതുകേട്ടയിൽമുഖംകാട്ടീടുമധുരന! അനിഴത്തിനെന്നോക്കുന്നു മിത്രനാശംപെടുംപടി വന്നടുത്തുകൾക്കുക്കുളിപ്പി! ഞാനുമഹാഭയം വിശേഷിച്ചിങ്ങുവാർണ്ണയ! ഗ്രഹംപീഡിപ്പിച്ചിത്രയെ ചന്ദ്രൻറ ചിഹ്നവുംമഞ്ജീരാഹുപായനുസ്യൂനിൽ കൊള്ളിമീൻ ചാടുന്നുവാനിലിടിയൊത്തിളകുംവിധം.

കുണ്ഡൻ.—ഭൂമിക്കു നാശമുണ്ടാകുന്നു എന്നു തീർച്ചതന്നെ. അതിന്നു കാരണം ഭൂമിയിൽനിന്നു വാക്കു കേൾക്കാത്തതാണ്. സർവ്വജീവികളും നാശം വന്നുവന്നു കാലത്തു കനയങ്ങൾ നയങ്ങളായിത്തീരുന്ന പതിവാണ്.

കണ്ണൻ — ഞാൻ ചത്തിരിപ്പുകിൽ ഭയാനെ നുലംകുഴിഞ്ഞു കാണാം. ചത്താൽ ആ സംഗമം സ്വപ്നത്തിൽ പെച്ചാവാം.

ഏകം പറഞ്ഞു കണ്ണൻ കൃഷ്ണനെ ഗാഢമായിപ്പുണർന്നു തേരിൽനിന്നിറങ്ങി ഹസ്തിനപുരിയ്ക്കു പോയി. കൃഷ്ണനും പരിചാരങ്ങളും ഉപപ്ലാവുത്തിലേക്കും തിരിച്ചു. കൃഷ്ണനെ കണ്ടു വിചരങ്ങളുടനീളം പാണ്ഡവരാഭാവം സ്വസൈന്യത്തെ കരുക്ഷേത്രത്തിലേക്കു * നയിച്ചു. സന്ധി

* ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിചാരിച്ചാൽ പാണ്ഡവന്മാരെ ചിന്തയിലിട്ടു ഭാരതയുദ്ധം കൂടാതെ കഴിപ്പിക്കാമായിരുന്നില്ല എന്നൊരു ചോദ്യത്തിനവകാശമുണ്ട്. ശരിതന്നെ. പാണ്ഡവന്മാർ കൃഷ്ണനെ അനുസരിക്കാതിരിക്കില്ല. യുദ്ധംകൂടാതെ കഴിക്കുന്നത് അധർമ്മപാപദ്രവ്യഷ്ടിതങ്ങൾക്കു പ്രാധാന്യം കല്പിക്കുന്നതായിരിക്കും. സത്യവും ന്യായവും ലോകത്തിൽ നന്നായ്ക്കാനുപയോഗം. പാണ്ഡവന്മാർക്കു ന്യായമായ അവകാശത്തെ കൊടുത്തു ധർമ്മപഥത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതിനു ഓർപ്പുധനനെ കഴിയുന്നതും കൃഷ്ണൻ പ്രേരിച്ചു നോക്കി. അദ്ദേഹം കരുപാണ്ഡവന്മാരെ തമ്മിൽ യോജിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചതു ഭരണകൗശലവും ധർമ്മമെന്നും ഒരു യഥാർത്ഥബുദ്ധിതൻ അവസരോചിതമായി ലോകത്തിനു പദേശിക്കേണ്ടതാണെന്നു പ്രവൃത്തിമൂലം കാണിച്ചതാണ്. എന്നാലാവക പരിശ്രമങ്ങളൊന്നും ഫലപ്രദങ്ങളല്ലെന്നു വന്നപ്പോൾ ധർമ്മസംസ്ഥാപനം മറ്റൊരുതരത്തിൽ വേണ്ടിവന്നു. അതായതു പാപികളേയും ദുഷ്ടന്മാരേയും സജ്ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽനിന്നു നീക്കിക്കളയുക; അഥവാ ഹിംസിക്കുക. ഇതാണു മറ്റുള്ളവരിൽ കാണപ്പെടാത്തതും ശ്രീകൃഷ്ണനുള്ളതുമായ ഒരു വൈശിഷ്ട്യം. തന്നിമിത്തം. സംഭൂതമായതായിരുന്നു ഭാരതമഹായുദ്ധം.

യെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുന്നതുതന്നെ അനാവശ്യമായി. പാണ്ഡവന്മാർ സമൃദ്ധം നശിക്കുകയോ അവർക്ക് രാജ്യം ആകപ്പാടെ കീഴടങ്ങുകയോ വേണം. ജനതതിയുടെ സ്ഥിതി ഇഹപരങ്ങൾക്കിടയിലായി. കൃഷ്ണന്റെ ഉപദേശപ്രകാരം പാണ്ഡവസൈന്യത്തെ ഏഴായി ഭാഗിച്ചു ഭുവനം വിരാടൻ ധൃഷ്ടദ്യുധാമന്യുജൻ ശിഖണ്ഡി സാത്യകി ചേകിതാനന്ദൻ ഭീമൻ എന്നീ സപ്തമഹാരഥന്മാരുടെ കീഴിലാക്കി. അജയ്യനായ ധൃഷ്ടദ്യുധാമന്യുജൻ സർവ്വസേനയ്ക്കും അധിപനും ഭീമനെ ഉപസേനാനിയുമാക്കി. പാണ്ഡവന്മാരിനിനിയായ ശ്രേഷ്ഠദിയേയും മറ്റു അനേകപുരസ്കീകളേയും ദാസികളേയും യുധിഷ്ഠിരൻ ഉപപ്ലാവ്യത്തിൽ താമസിപ്പിച്ചു. അതിന്നു ചുറ്റും വമ്പിച്ചതായൊരു മതിൽ പണിയിച്ചു സംരക്ഷണയ്ക്കും മറ്റുമായി യോധവീരന്മാരെ നിയമിച്ചു.

പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽ മഹാപോഷമുണ്ടായി. 'ഭരതാർജ്ജവൻ' എന്നു പറഞ്ഞു സൈന്യങ്ങൾ പാഞ്ഞുതുടങ്ങി. ഗജാശപശുവും രഥചക്രപോഷവും ശംഖഭരീനിനാദങ്ങളും ചേർന്നു സർവ്വദിക്കുകളും ഉഗ്രമായ കോളിക്കിയ കടലിന്നൊപ്പമായി. പടത്തലയ്ക്കുപായി ധൃഷ്ടദ്യുധാമനും ഭീമസേനനും അഭിമന്യുവും ശ്രേഷ്ഠദീപുത്രന്മാരഞ്ചേരും നടന്നു. അവരെ അനുഗമിച്ചു ചട്ടയിട്ടു മുറക്കിയ ചതുരംഗസേനകൾ. സേനാമധ്യത്തിലായിരുന്നു യന്ത്രശസ്ത്രങ്ങളും യാത്രാധനികളും ചികിത്സയ്ക്കുള്ള വൈദ്യന്മാരും പരിചാരകരും ചേർന്ന യുധിഷ്ഠിരന്റെ നില. രാജാവു ഗോക്കുളം പൊന്നും ബ്രാഹ്മണർ ദാനംചെയ്തു. ദാനഹൃഷ്ടരായവർ രാജാവിനെ സ്തുതി തുടങ്ങി. യോധമുഖ്യരിൽ

വളരെ പേർ രഥാരൂഢരായി രാജാധിപൻ ചുറ്റും സഞ്ചരിച്ചു. 'യുധിഷ്ഠിരൻ സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്നതു കാണണം. അല്ലെങ്കിൽ മരിക്കണം' എന്നായിരുന്നു ഓരോരുത്തന്റേയും നിശ്ചയം. പിന്നിലായിരുന്നു വിരാടൻ. അദ്ദേഹത്തിനൊപ്പം നാല്പതിനായിരം രഥങ്ങളും അഞ്ചിരട്ടിക്കൂടാതിരുകയും പതിരട്ടി കാലാഹിപ്പടയും ആറായിരം ആനകളുമുണ്ടായിരുന്നു. ഈ തരത്തിലവർ പുറപ്പെട്ട കരുക്ഷേത്രത്തിലെത്തി. അവിടെ പൂജ്യാ വിവരമുള്ള സമസ്തിഗൃഹസ്ഥലത്തു യുധിഷ്ഠിരൻ സൈന്യങ്ങളെ നിറുത്തി. ശൂരാനവും ദേവതായുതനങ്ങളും മനീശ്രാത്രമങ്ങളും തീർത്ഥക്ഷേത്രങ്ങളും വർജ്ജിച്ച ശുചിയായ ഭൂമിയിൽ പട പാപ്പാപ്പിച്ചു. അതു ഹിരണ്യപതീ തീരത്തിലായിരുന്നു. അനന്തരം ധൃഷ്ടദ്യുതനും സാത്വകിയും പടയീടളപ്പിച്ചു ചുറ്റും കിടങ്ങുകോരിച്ചു. പിന്നെ നിരവധി കൂടാരങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചു. ഓരോന്നിലും ഭക്ഷ്യപേയങ്ങളും വിവിധ അസ്രാസസ്രങ്ങളും വില്ലുകളും ഞാണുകളും പടച്ചട്ടകളും തയിർ വെണ്ണ തുടങ്ങിയ ഗോരസങ്ങളും മധുവും നാരാചം വെണ്മഴു തോമരം സജ്ജപ്പുര എന്നിവയും ആവശ്യംപോലെ ശേഖരിച്ചുവെച്ചു. ഏവം പ്രകാരം നാനാവിധസംഭാഷണങ്ങളോടുകൂടിയ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഏഴക്ഷേപഹിണിസൈന്യവും ഭരതോദയനന്റെ പതിനൊന്നക്ഷേപഹിണിയോടെതിർക്കുവാൻ സന്നദ്ധരായി.

ഭരതോദയനൻ ചതുരംഗസേനയെ ബലോത്സാഹങ്ങളുൾക്കൊണ്ടു സാരം മധ്യം ലഘു ഇങ്ങനെ മൂന്നാക്കിത്തരിച്ചു. ശത്രുപ്പയറും അശുപലക്ഷണവും അറിയുന്ന തറവാടികളെ സാരധികളാക്കി. കൊടിയുത്തരണാഭ്യുജ്ജ്വല

പലംകൃതങ്ങളായ രഥങ്ങളിലൊക്കെയും പലമാതിരി യുദ്ധങ്ങളും അസുരസുരങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. കഴുത്തിൽ മുണിയും രതങ്ങളും കോത്തുകെട്ടിയ നന്നാലു കുതിരകൾ ഓരോ തേരിനുമുണ്ടായിരുന്നു. കടിഞ്ഞാൺപിടിക്കാനൊരു സാരമിയെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു എങ്കിലും വേറെ നാലുപേർ അശ്വങ്ങളുടെ പാശങ്ങളിൽ ഇടവിടാതെ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഓരോ ആനപ്പുറത്തും ഏഴേഴു യോദ്ധാക്കന്മാരുണ്ടായിരുന്നു. അപരിൽ നാലുപേർ വില്ലുമമ്പാ രണ്ടാൾ വയ്പും ഒരുത്തൻ ഒരു കുന്തവും ത്രിശുലവും ധരിച്ചിരുന്നു. തുടച്ചുമിനുക്കിയ ചട്ടയിട്ട അശ്വപാത്രധരിൽ ഓരോരുത്തനും ഓരോ കൊടിപിടിച്ചു. ഓരോ രഥത്തെയും രക്ഷിച്ചിരുന്നതു പത്താനകളും ഒരുറ്റാശ്വപടകന്മാരും ഓരായിരം കാലാൾപ്പടയംകൂടിയാണ്. ഭീഷ്മർ ഗോൺ കണ്ണൻ ശല്യർ കൃപൻ ജയദ്രഥൻ കൃതവർമ്മാവും അശ്വത്ഥാമാവു ശകുനിയു മഹർ രഥന്മാരുടെ കീഴിലായി അപസ്ഥാനസരണം കുരു സൈന്യം വിഭാഗിക്കപ്പെട്ടു. പിതാമഹനായ ഭീഷ്മരായിരുന്നു കൗരവസൈന്യത്തിന്റെ അധിപൻ. 'നിനക്കായിപ്പോരുതേനമെന്നാണെന്നുടെ നിമിത്തം' എന്നായിരുന്നു ഭീഷ്മർ പുത്രാധനനാടുപറഞ്ഞതു്. 'ഭീഷ്മർ ജീവിക്കുംകാലം പൊരുതുകില്ല ഞാൻ ഗാണ്ടീധിയോടെതിർക്കാം ഞാൻ ഗാംഗേയൻവീണശേഷമ' എന്നായിരുന്നു കണ്ണന്റെ പ്രതിജ്ഞ. ഇതിന്റെ താല്പര്യം മഹാരഥനായിരുന്ന ഭീഷ്മന്റെ സഹായവുമൂടി കണ്ണനാവശ്യമായിരുന്നില്ലെന്നുണ്ടല്ലോ. അത്രയും ഗവിയായ കണ്ണൻകാരണം കുരുസൈന്യത്തിൽ കക്ഷിമത്സരമുണ്ടായില്ല. അതുകൊണ്ടുള്ള കോ-

ദ്രവം അതിനു തട്ടി. കണ്ണനും ഭീഷ്മനും ഒരേ സമയത്തു പൊരുതിയിരുന്നതുകൊണ്ട് ഭീഷ്മനായ അജ്ഞാനം കൂടി നേരിട്ടു നിൽക്കാൻ വിഷമമായിരുന്നു. അതില്ലാതെ വന്നതു പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഭാഗ്യം. ഏവംവിധം യുദ്ധ സന്നാഹത്തോടുകൂടിയ കേശവസൈന്യം പാണ്ഡവന്മാർക്കെതിരായി പാളയമടിച്ചു. ഗജാശപരമന്ദരർക്കും കൂടാരന്മാർക്കും ഉപരിയായി ഭൂതാധിപനന്റെ നാഗധവജപതാക പാറിക്കളിച്ചു. ഇത്തരത്തിൽ കോടാനുകോടി ജനങ്ങൾ കരുക്ഷേത്രത്തിൽവന്നു നിരന്നു തമ്മിൽതമ്മിൽ വെട്ടിമരിക്കുവാൻ സന്നദ്ധരായി. നാഗന്മാരെ ജയിച്ചു ഇന്ത്യയെ കീഴടക്കിയ അയ്യന്മാരുടെ രക്തം അവിടെത്തന്നെ വെള്ളാക്കാനിടയായതു നോക്കുക.

൨൨ ഗീതോപദേശം

യുദ്ധത്തിനായി കരുക്ഷേത്രത്തിൽ ഇരുകക്ഷികളും നിരന്നു. ഇരുസൈന്യങ്ങളിലും യോധന്മാർ ഹഷ്പുഷ്പമാത്രവിളിച്ചു. പുമാലകളുടെ മണമെങ്ങും പരന്നു. വൃഹം കെട്ടിക്കൂടിനിൽക്കുന്ന ഭടരെത്തിച്ചു കേരളന്മാർ വലുതായ തിരക്കുണ്ടായി. വാദ്യഘോഷമെങ്ങും മുഴങ്ങി. പരസ്പരം നോക്കിനിൽക്കുന്ന ശൂരരായ യോദ്ധാകാമന്മാരുടെ അർപ്പവിളിയും ആനകളുടെ ചിന്നംവിളിയുമെല്ലായിടത്തുംനിറഞ്ഞു. യുദ്ധാരംഭത്തിന്നു ശുഭകരമാണെന്നു തീ

ചുപെടുത്തിയ ദിവസം പ്രതീക്ഷിച്ചു രണ്ടുകൂട്ടരും അക്ഷമരാചിത്തിന്റേ.

എന്നാൽ പാണ്ഡവന്മാർ അസ്വസ്ഥരായി. പിതാമഹൻ ആചാര്യൻ മാതൃലൻ മറ്റു രക്തസംബന്ധികൾ മിത്രജനങ്ങളെന്നിവരോടെതിർത്തു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നതിൽ അവർക്കു വലിയ കുണ്ഠിതമുണ്ടായി.

യുധിഷ്ഠിരൻ — ഏതാതാപാത്താഴിക്കാനാണോ ഞാൻ പലതരം ദുഃഖങ്ങളുണ്ടായിട്ട് അതിദീപ്തമായ പതിമൂപ്പാണ്ടത്തെ വിവാസത്തിനുപോയത് ആ ആപത്തിതാ പിന്നെയും വന്നുപേൻ. നമുക്കു കൊല്ലാനഹതയില്ലാത്തവരോടെങ്ങനെ നാം യുദ്ധം ചെയ്യും? വന്ദ്യരായ ഗുരുജനങ്ങളേയും ജ്ഞാതികളേയും കൊന്നിടു കിട്ടുന്ന വിജയത്തിലെന്നു സുഖമാണുള്ളത്!

ഇതായിരുന്നു പാണ്ഡവന്മാരിലാരോരുത്തനുമുള്ള വിചാരം. അവരുടെ ഏകേഷുലഹിനിാസൈന്യവും ഉത്സാഹഭരിതരായി തുള്ളിച്ചാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു; എങ്കിലും അവരുടെ പുറപ്പാടെന്തിന്? സ്വന്തം ജ്ഞാതികളെ നിഗ്രഹിക്കുവാൻ! വിദേശീയരേയും അപരിചിതരേയും ഒന്നിച്ചുമേൽത്തു സ്വജനങ്ങളെ നിഗ്രഹിക്കാനൊരുമ്പടന്നു! ഇതിലധികം കഷ്ടമെന്ത്! എന്നാലതിനു പേരെ വല്ല നീക്കുപോക്കുമുണ്ടോ? യാതൊന്നുമില്ല. യുദ്ധംതന്നെ ശരണം. ഇതുപാശപക്കാരും കൈത്തരിപ്പാടുകളുടെ അക്ഷമരായിത്തീർന്നുസമയം അജ്ഞാനിങ്ങനെ പറഞ്ഞു. 'ഭഗവാനെ! കൃഷ്ണ! രണ്ടു സൈന്യങ്ങൾക്കുമിടയിലായി എന്റെ രഥം നില്ക്കുക. പോരിന്നൊരുങ്ങി വന്നവരെയൊ

൧൩ *

ക്കെ ഞാനെന്നു നോക്കിക്കാണട്ടെ. അരോടെല്ലാം എ
 നിക്കീ യുദ്ധത്തിലെതിർക്കണം. ഭയപ്പെടുന്ന യാതൊരാളി
 ന്റെ ഇഷ്ടം ചെയ്യാനായി ഇവിടെ യുദ്ധോദ്യമുണ്ടായി
 വന്നിട്ടുള്ളവരെയൊക്കെ ഞാനെന്നു കാണട്ടെ ' പാതം
 ന്റെ അപേക്ഷയനുസരിച്ചു രണ്ടു സൈന്യങ്ങൾക്കും ഇട
 യിലായി കൃഷ്ണൻ തേങ്ങ നിൽക്കി. അജ്ഞാതൻ മുന്പാ
 വ്വാ നോക്കി. പിതൃപിതാമഹന്മാർ, ആചാര്യന്മാർ, മാതൃ
 ലന്മാർ, ഭ്രാതാക്കന്മാർ, പുത്രപൗത്രന്മാർ, സഖാക്കൾ,
 ശപതരന്മാർ, സ്നേഹിതന്മാരെ തുടങ്ങി തങ്ങൾക്കു നേറും
 വേണ്ടപ്പെട്ടവരെയും അടുത്ത സംബന്ധികളേയും കണ്ടീ
 പുത്രനവിയെ വെച്ചു കണ്ടസമയം അവരിൽ കനിവുണ്ടി
 വിഷാദത്തോടെ 'കൃഷ്ണ! പോരിനൊരുങ്ങിവന്ന സ്വജന
 ണങ്ങളെ കണ്ടിട്ടെന്റെ ദേഹമെല്ലാം തളരുന്നു. തൊണ്ട
 വരളുന്നു. ദേഹം വിറയുന്നു. രോമഹർഷമുണ്ടാകുന്നു.
 തപക്കുറിയുന്നു കയ്യിൽനിന്നു ഗാഢധീപം സ്രംസിക്കുന്നു.
 നിൽക്കാൻ വയ്യാതാകുന്നു. എന്റെ മനസ്സു ഭ്രമിക്കുന്നു.
 എല്ലായിടത്തും ഞാൻ ഭഗ്നിമിത്തങ്ങൾ കാണുന്നു. സ്വജ
 നങ്ങളെ പോരിൽ കൊന്നിട്ടു യാതൊരു ശ്രേയസ്സും ഞാൻ
 കാണുന്നില്ല. എന്നിങ്ങു യുദ്ധത്തിൽ വിജയമോ രാജ്യ
 മോ സുഖമോ ആവശ്യമില്ല. ആർക്കുവേണ്ടിത്തന്നോ നാം
 രാജഭോഗസുഖങ്ങളെ കാംക്ഷിക്കുന്നത് അവയൊക്കെ ധ
 നവും പ്രാണരമ്യവേക്ഷിച്ചു യുദ്ധത്തിന്നു സന്നദ്ധരായി
 ഇതാ നിൽക്കുന്നു. ആചാര്യപിതൃപുത്രപിതാമഹമാതൃ
 ശപതരസ്യോലപൗത്രസംബന്ധിമാരായ ഇവരെ, അവ
 രെന്നെക്കൊന്നാലും, ഞാൻ കൊല്ലുകയില്ല. ഐശ്വര്യം

ക്യാധിപത്യത്തിനു വേണ്ടിതും ഞാനവരെ നിഗ്രഹിക്കില്ല; പിന്നേയായാണോ ഈ രാജ്യത്തിനുള്ള ആഗ്രഹം? ധാർമ്മാഷ്ട്രനാരായ സ്വജനങ്ങളെ വധിക്കുന്നതിലേതു രസമാണ്? വധോദ്യതരായ ഇവരെക്കൊന്നാൽ നമുക്കു പാപമുണ്ട്. സ്വജനഹിംസകൊണ്ടെന്നു സുഖം സിദ്ധിക്കും? ലോഭത്താലുള്ള കെട്ടുപോയ ഈ പാപികൾ കലശലായതാലും മിത്രദ്രോഹത്താലുമുണ്ടാവുന്ന മഹാപാപം അറിയുന്നില്ലെങ്കിൽ അറിയുന്നവരായ നാം അതിൽനിന്നു പിന്നാറേണ്ടതല്ലേ? ആയ്തോ കഷ്ടം! രാജ്യസൗഖ്യദുരാരാൽ സ്വജനധപംസമായ മഹാപാപം ചെയ്യാൻ ഞങ്ങളൊരുങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എതിർക്കാതെ ശത്രുവെച്ചു എന്നെ ആയുധപാണികളായി ധാർമ്മാഷ്ട്രന്മാർ കൊല്ലുന്നതായാലും ക്ഷേമംതന്നെ. എന്നോതി വില്ലമവും താഴ്ത്തിട്ടു വിഷാദത്തോടെ തേർത്തിവിരിപ്പായി).

(ആ വിധം അശ്രു പുഷ്പാകലേക്ഷണനായ അജ്ഞാനനെ കണ്ടു) കൃഷ്ണൻ — വിഷമഘട്ടത്തിൽ ഈ കശുലം നിനക്കെവിടുന്നുണ്ടായി? അതു അനായുക്തമാണെന്നും അസ്വസ്ഥവും അയശസ്വവും ആകുന്നു. പാത്ഥ! നിനക്കു ക്ലീബതമുണ്ടാകരുത്. അതു യോഗ്യമല്ല. മനോദൈന്ദ്യവും ഉപേക്ഷിച്ചുവേണമെന്നു കേൾക്കുക.

അജ്ഞാനൻ — കൃഷ്ണ! പുജാഹരമായ ഭീഷ്മദ്രോണാദികളെ ഞാനെങ്ങിനേയാണു പോരിലവെച്ചു എതിർക്കേണ്ടതു്? ഈ പുജ്യഗുരുക്കന്മാരെ കൊല്ലുന്നതിലും നല്ലതു ഈ ലോകത്തിൽ ഭിക്ഷയേറ്റുനടക്കുകയാണു്. അർത്ഥകാമന്മാ

രായ ഗുരുക്കന്മാരെ കൊല്ലുന്നു എങ്കിൽ ഞാൻ ഇഹത്തിൽ ചോര പുരണ്ടിരിക്കുന്ന ഭോഗങ്ങളെ മാത്രം അനുഭവിക്കും. ഞാൻ ധർമ്മസങ്കടത്തിൽപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ശ്രേയസ്സുരമായ തെന്തെന്ന് അങ്ങയുടെ ശിഷ്യനായ എന്നെ ശാസിച്ചാലും. വന്ദ്യരായ ഗുരുഭൂതന്മാരേയും മറ്റു ജ്ഞാതികളേയും ഹിംസിച്ചു ശത്രുവിഹീനമായിത്തീരുന്ന ഈ രാജ്യാധിപത്യമോ അഥവാ സുരേശ്വരത്വം തന്നെയോ സിദ്ധിച്ചാലും എന്റെ ഭഃഖം നശിക്കാൻ ഞാനൊരുപായവും കാണുന്നില്ല. അതിനാൽ ഞാനൊരിക്കലും യുദ്ധം ചെയ്യില്ല.

കൃഷ്ണൻ - അശോചുരെക്കുറിച്ച് നീ ശോചിക്കുന്നു. പ്രജ്ഞാവാദങ്ങളെ പറയുന്നു.

ഏവംവിധം ധർമ്മസങ്കടത്തിൽപ്പെട്ട അജ്ഞാനനെ കൃത്യബോധമുള്ളവനാക്കിത്തീർക്കാൻ അതിനുമുമ്പും പിമ്പും പലരും പറഞ്ഞതും പറയാത്തതുമായ പലേ പ്രൗഢവിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഭഗവാൻ പന്യസിക്കരുണ്ടായി. ആ ഭയങ്കരഘട്ടത്തിലെ ശ്രീകൃഷ്ണപദേശമാക്കുന്നു ലോകവിശ്രുതമായ * ഭഗവൽഗീത.

* കൃഷ്ണൻ പദ്യങ്ങളടങ്ങുന്ന ഈ ഉത്തമഗ്രന്ഥം പതിനെട്ടു ല്യായങ്ങളായി ഭാഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവയുടെ വിവരണം താഴെ കൊടുക്കാം. 1 അജ്ഞനവിഷാദയോഗം 47 ശ്ലോകം, 2 സാപ്തയോഗം 72, 3 കർമ്മയോഗം 48, 4 ജ്ഞാനകർമ്മവിഭാഗയോഗം 42, 5 സത്യാനുയോഗം 29, 6 അജ്ഞാനയോഗം 47, 7 ജ്ഞാനയോഗം 30, 8 താരകസ്തോത്രയോഗം 28, 9 രാജഗുഹ്യയോഗം 34, 10 വിഭൂതിയോഗം 42, 11 വിശ്വരൂപഭാഗം 55, 12 ഭ

അജ്ഞാൻ യുദ്ധത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിച്ചാൽ പാണ്ഡവന്മാർക്കു വിജയം കൈവരില്ല. എന്തെന്നാൽ കണ്ണനെതിരാളിയില്ലാതാകും. അപ്പോൾ കേശവന്മാർ ജയിക്കും. പാണ്ഡവന്മാരുടെ അഭാവത്തിൽ ധർമ്മന്യായങ്ങൾ ലോകരംഗത്തിൽനിന്നു മറഞ്ഞുപോകും. ലോകം

കുതിരോഗം 20, 13 ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗം 34, 14 ഉന്നതയവിഭാഗയോഗം 27, 15 പൂർവ്വോത്തമയോഗം 20, 16 ദൈവസുരസ്വഭാവിഭാഗയോഗം 24, 17 ശ്രദ്ധാത്രയവിഭാഗയോഗം 28, 18 മോക്ഷസന്യാസയോഗം 78. ആകെ ശ്ലോകം 700. മഹാഭാരതം ഭീഷ്മപർവ്വത്തിൽ ആകെ ഒരുനൂറ്റിരുപത്തിരണ്ടുപ്രയാങ്ങളുള്ളതിൽ ഇരുപത്തഞ്ചാമത്തെ അദ്ധ്യായംകൊണ്ടു ഭഗവൽഗീത ആരംഭിക്കുകയും നാല്പത്തിരണ്ടു കാണ്ഡസാന്നിധ്യം ചെയ്യുന്നു.

സപ്തശതീ എന്നു പറയപ്പെടുന്ന ഭഗവൽഗീതയിൽ, മഹാഭാരതത്തിൽതന്നെ, എഴുനൂറു ശ്ലോകങ്ങളെ കാണുന്നുള്ളു. എന്നാൽ ഭീഷ്മപർവ്വത്തിൽ ഗീതകഴിഞ്ഞ ഉടനേയുള്ള നാല്പത്തിമൂന്നാമദ്ധ്യായത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു.

അനന്തരം ശ്ലോകമിരുപതും കല്പിച്ചുകേൾവൻ
അയമ്പത്തഞ്ചജ്ഞൻപൊല്ലി അർചത്തേഴു സംജയൻ
ധൃതരാഷ്ട്രൻ ശ്ലോകമൊന്നു ഗീതയ്ക്കുള്ള കണക്കിതാം.

ഇപ്രകാരം എഴുനൂറ്റിനാലു ശ്ലോകം കാണണം ഗീതയിലെന്ന് വരുന്നു. പക്ഷേ എഴുനൂറ്റുള്ളു എന്നതു നമുക്കു ലഭ്യമായിട്ടില്ല. എന്താനുമുന്മുൻ കണ്ടുകിട്ടിയ കാന്ധവരഹസ്യമെന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ കാണുന്ന ഗീതയിൽ എഴുനൂറ്റിനാല്പത്തഞ്ചു ശ്ലോകങ്ങളായിട്ടും കാണുന്നുണ്ട്. അപ്രകാരമായാൽ മേൽപ്പറയപ്പെട്ട മഹാഭാരതവാക്യം അനപര്യവേക്ഷം.

ക്രൈസ്തവർക്കു മുമ്പെ നിറഞ്ഞു നരകസമുദ്രമായിത്തീരുകയും ചെയ്തും. അതുകൊണ്ടു ദുരൂഹവും ദുഷ്കരവുമായ കർമ്മംചെയ്തു ലോകത്തിൽ ധർമ്മസംസ്ഥാപനംചെയ്തേണ്ടുന്ന മനക്കരുത്തു അജ്ഞാനംകൊണ്ടുതീർത്തതു - അതാ

കൃഷ്ണന്റെ നൂതനമതവും അതിന്റെ സ്വഭാവവും ഗീതയിൽ നിന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ഈശ്വരൻ, സ്വധർമ്മം, പ്രവൃത്തി, ശ്രദ്ധ, ജ്ഞാനം, കർമ്മം, പുണ്യം; പാപം; കർമ്മയോഗം; ഭക്തിയോഗം; ഈശ്വരാരാധന, ആത്മപരിശോധന എന്നിങ്ങനെ അഭ്യുദയനിശ്ശ്രയസകരങ്ങളായി നാം അവശ്യം അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടുന്ന സംഗതികളൊക്കെയും ഈ ചെറുഗ്രന്ഥത്തിലടങ്ങിയിരിക്കുന്നു.

ഭഗവൽഗീതയെപ്പറ്റി ഇന്നത്തെ ചരിത്രകാരന്മാർക്കുള്ള അഭിപ്രായങ്ങളും ഈ ഘട്ടത്തിലെടുത്തു വിവരിക്കുന്നത് അസ്ഥാനത്തിലാകയില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. ശ്രീകൃഷ്ണപരിത്രം പലരും തങ്ങളുടെ മനോധർമ്മമനുസരിച്ചെഴുതിയിരിക്കുന്നതുപോലെ ഗീതയും തദ്വാക്യംതന്നെയാൽ അവരുടെ മതങ്ങളെ അനുസരിച്ചു വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നു. തന്നിമിത്തം നാനാമതങ്ങളുടേയും കക്ഷികളുടേയും വിഹാരഭൂമിയായിരിക്കുന്നു ഗീത. ആയുർവാരിചെത്രയെത്ര മതക്കാരുണ്ടോ അവരുടെ ഭക്തേയും അഭിപ്രായങ്ങൾ അതിൽ കാണാം. അതുകൊണ്ടു കൃഷ്ണന്റെ മതം എന്തായിരുന്നു എന്നറിയുന്നതിന്നു ഈ ആപാർത്ഥ്യന്മാരുടെ വ്യാഖ്യാനങ്ങൾ, സൂക്ഷ്മമാലോചിക്കുന്നതായാൽ, പ്രതിബന്ധങ്ങളായിരിക്കുന്നു. ഉദ്ദേശം നമുക്കു സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു, ഗീത അതേനിലയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ അജ്ഞാനോടു പറഞ്ഞതായിരിക്കാൻതന്നെയാൽ തരമില്ല. അന്നും ഇന്നും ജനങ്ങൾ പദ്യരീതിയിൽ സംസാരിക്കാറില്ല. യുദ്ധവിവരങ്ങൾ സംജയനറിയുന്നതുതന്നെ വ്യാസാനുഗ്രഹത്താൽ ദിവ്യജ്ഞാ

യതു തന്റെ നൂതനമതത്തെ പ്രസംഗിച്ചത്—കൃഷ്ണൻ ദീർഘകാലപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ ഒരവസരത്തിലാണ്. കോടാനുകോടിജനങ്ങൾ തമ്മിൽത്തല്ലി മരിക്കുവാനവിടെ ഒരുങ്ങിയിരിക്കുന്നു; എന്നാലതു നന്നതിനകളുടെ പോരാട്ടമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു തീരുമാനിക്കേണ്ടിയി

നം സിദ്ധിച്ചിട്ടാണല്ലോ. അജ്ഞാന കൃഷ്ണൻ ഉപദേശം ചെയ്തപ്പോഴോ സംഭയൻ ധൃതരാഷ്ട്രരാജാവിനോടു പറഞ്ഞപ്പോഴോ വ്യാസൻ അവരുടെ അടുക്കലെങ്ങും ഉണ്ടായിരുന്നതായി മഹാഭാരതത്തിലൊരിടത്തും പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു ഗീതയുടെ ഇപ്പോഴത്തെ രൂപം നിർമ്മിച്ചതു ശ്രീകൃഷ്ണനല്ലെന്നു നിശ്ചയം. എങ്കിലും അതു ശ്രീകൃഷ്ണാഭിപ്രായങ്ങൾക്കു വിപരീതമാകാനിടയില്ല. അതിനുള്ള കാരണം പറയാം. പാണ്ഡവന്മാർക്കുവേണ്ടി ഹസ്തീനപുരിൽ ഒതുങ്ങിപ്പോയി കൃഷ്ണൻ ഉപപ്പാവുത്തിൽ തിരിച്ചെത്തിയ ശേഷമാണല്ലോ യുദ്ധംകൂടാതെ മറ്റൊരു കഴിവുമില്ലെന്ന് അവർക്കു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടത്. മഹാമന്മാരായ ഭീഷ്മദ്രോണകുന്തിന്ദ്രോണരുടെതിൽപാൻ പാണ്ഡവപക്ഷത്തിൽ അജ്ഞാനല്ലാതെ മറ്റൊരുമില്ല. അവരോ ധർമ്മതല്പരന്മാർ. സൈന്യമാണെങ്കിൽ ഏഴകെഴുതിനിന്നിരുന്നതും. സ്വപക്ഷത്തെ കൊല്ലുന്നതിനേക്കാൾ നല്ലതു വനവാസത്തിനുപോകയാണെന്ന് ഇടയ്ക്കിടെ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു സാത്വികനായ യുധിഷ്ഠിരൻ, ഗുരുദ്രോണത്തിലുള്ള മഹാപാതകത്തെ ഭയപ്പെട്ടും വാസുധ്യപ്പെട്ടവരുടെ നേക്കു അസ്പ്രംവിടുവാൻ ഉള്ള മടികൊണ്ടും അജ്ഞാൻ വരുങ്ങുന്നു. ആ ഘട്ടത്തിൽ പാണ്ഡവന്മാരെ കൃത്യബോധമുള്ളവരാക്കാൻ അജ്ഞാനനെ അഭിമുഖമാക്കി ദീപ്തമായൊരു തത്ത്വപാഠം കൃഷ്ണൻ ചെയ്തിരിക്കണം. അതിന്റെ സംക്ഷേപം ആദിമഹാഭാരതത്തിൽ യുദ്ധാരംഭവചയിലെഴു

അന്നതു ഈ ലോകത്തിൽ ധർമ്മത്തിനോ പാപചേഷ്ടിത ങ്ങൾക്കോ ആധിപത്യം വേണ്ടതെന്നായിരുന്നു. ആ സമ യം ലോകത്തിന്റെറഭാവി സന്ദേഹഗ്രസ്തനായി വിഷാദി ച്ചുലൂന്ന പാണ്ഡുകുമാരനെ അവലംബിച്ചു. ലോകപി താവിനു താൻ സൃഷ്ടിച്ച സകലസ്രീപുരുഷനാതം ധർമ്മ തല്പരരായി വർത്തിക്കേണമെന്നാഗ്രഹമാണു യഥാർത്ഥ ത്തിലുള്ളതെന്നു വെളിച്ചപ്പെടുത്തുന്ന സന്ദർഭമായി.

തിച്ചേത്തിരിക്കാനുണ്ടായത്. യുദ്ധമുണ്ടായില്ലെന്നും പാണ്ഡവന്മാർക്കു ഗുരുദ്രോഹത്തിൽ വിമുഖതയുണ്ടായില്ലെന്നു വിചാരിക്കാനും തരമില്ല. വിഷ്ണുരായ പാണ്ഡവന്മാർക്കു കൃത്യബോധമുണ്ടാകുന്നതിനു കണ്ണനല്ലാതെ മറ്റൊരർക്കും കഴിയുന്നതല്ലായിരുന്നു. കണ്ണാജ്ഞ നന്മാരില്ലെങ്കിൽ ഭാരതയുദ്ധവുമില്ല എന്നതു തക്കമറ്റതാണല്ലോ. ആ സ്ഥിതിക്കു മറ്റുസംഗതികളുടെ കൂട്ടത്തിൽ കൃഷ്ണപദേശസം ക്ഷേപത്തിനും വ്യാസനിമിതമായ ഭാരതത്തിൽ സ്ഥലമുണ്ടു തീർച്ച തന്നെ.

ശ്രീതോപദേശങ്ങൾക്കു് ഒരു പ്രത്യേകതയുണ്ടു്. സർവ്വപ നിഷ്ഠതയുള്ള ഗോവിന്ദൻ ദുഷ്ടമാണു ഗീത എന്നു തന്മാഹാര മൃതത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയിലൊന്നിലും എന്തു പെടാത്ത പലേ പുതിയ ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളും ഗീതയിൽ കാണും. അവയൊക്കെ എവിടുണ്ടായി? സേവാപദേശങ്ങളെ ദൃഷ്ടാന്തരൂപേണ, അഥവാ പ്രവൃത്തിമൂലം, ലോകത്തിനനുഭവപ്പെടുത്തിയ ഒരു പുരുഷസിംഹനിൽനിന്നായിരിക്കണം അവയുടെ ഉത്ഭവം. ആ പുരുഷനാരു്? ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ. കൃഷ്ണകഥയെ പ്രതിപാദിക്കുന്നു പൂരാണങ്ങളും ഭാരതവും വായിച്ചുനോക്കിയാൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഒരു പുതിയ മതസ്ഥാപനം ചെയ്തതായി നമുക്കു തോന്നും. എന്നാലിങ്ങനെ ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു ആവക പൂരാണങ്ങളും ഭാരതവും വെളി

ധർമ്മത്തിനെപ്പൊഴോക്കേയും വാട്ടംതട്ടുന്നുഭാരത!
 അധർമ്മാഭ്യുത്ഥാനവുമന്നാത്മസൃഷ്ടികഴിപ്പുഞാൻ
 സാധുസംരക്ഷണത്തിനും ദൃഷ്ടസംശിക്ഷണത്തിനും
 * ധർമ്മത്തിൻനിലനില്പിനും യുഗംതോറുംജനിക്കുവേൻ
 എന്ന ഗീതോപചനം അനപത്ഥമാകുന്നതുനോക്കുക. ഗ
 ജാശപങ്ങളുടെ നിസ്തപനവും ഭരതരുളിച്ചെയ്ത യോഗാ
 കളുടെ ഘോരാട്ടഹാസവും നിറഞ്ഞ കഷ്ടക്ഷൗരത്തി

വായിപ്പറയുന്നില്ല. പ്രസ്തുത പുരാണേതിഹാസങ്ങളിൽ അവിട
 വിടെയ്ക്കായി ചിന്നിച്ചിതറിക്കിടക്കുന്ന കൃഷ്ണാചര്യശാസ്ത്രം നോക്കി
 യാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരിയായ മതമതപങ്ങൾ ഗീതയിൽ
 ക്രോഡീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു നമുക്കുണ്ടുവെപ്പും. ഈവധമോ
 ഉണാതിനിഗ്രാഹ്യമോ വേണ്ടിവന്നാലത്രതന്നെ മെസ്സിംഗും ധർമ്മസം
 സ്ഥാപനം വേണ്ടതാണെന്നും അങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതു പുണ്യകരമാ
 ണെന്നുമുള്ള ഉപദേശം ഗീതയിലല്ലാതെ മറ്റൊരു സംസ്കൃതഗ്രന്ഥ
 ന്നിലും വ്യക്തമായി പറയുന്നില്ല. ഗീതാമതപങ്ങളെ ഈ പു
 സ്തകത്തിലെടുത്തുദ്ധരിക്കുന്നില്ല. എന്നാലത്രകാലത്തും ഏതദേശ
 ത്തും ഏതുമതസ്ഥനും സ്വീകാര്യങ്ങളായ ഉപദേശങ്ങളെ ഗീത
 യിലുള്ള എന്നതു തീർത്തുപായാം. മുരുകിപ്പറയുന്നതായാൽ ശ്രീകൃ
 ണ്ണജീവിതംതന്നെ ഗീതോപദേശങ്ങളാകും ഒരു ഉത്തമാദർശമാണ്.

• ഈ ഗീതാവച്യവും 'ധർമ്മസംസ്ഥാപനത്തിനായി വളരെ
 ബുദ്ധന്മാർ ജനിച്ചുകഴിഞ്ഞു. ഇനിയും വളരെ ജനിക്കുവാനിരിക്ക
 ണ്' എന്ന ബുദ്ധമൊഴിയും 'അന്ത്യസ്തായദിവസത്തിൽ കൃഷ്ണ വീ
 ണ്ടും പ്രത്യക്ഷമായി പാപികളേയും ദൃഷ്ടന്മാരേയും ശിക്ഷിച്ചു സു
 കൃതികളെ അനുഗ്രഹിക്കും' എന്ന ബൈബിൾവാച്യവും ഉദേ അ
 ത്മത്തെതന്നെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ലെ സമരഭൂമിയിൽ വെച്ചു് അജ്ഞാനോപദേശഭാരാ ശ്രീ കൃഷ്ണൻ ഈ ലോകത്തിൽ തന്റെ നൂതനാശയങ്ങളെ വിളംബരം ചെയ്തു. അതായതു അജ്ഞാനനെ നിമിത്തമാക്കി ഭഗവാൻ ഈ ലോകത്തിൽ ധർമ്മസംസ്ഥാപനം ചെയ്തു. അജ്ഞാനന്റെ വിഷാദം നീങ്ങി താഴ്ത്തിട്ട വില്ലും ശരവും കയ്യിലെടുത്തു യുദ്ധത്തിന്നൊരുങ്ങി.

൨൩ മഹാഭാരതയുദ്ധം

നിശ്ചിതദിവസം വന്നു. യുദ്ധം തുടങ്ങി. സൈന്യങ്ങളെല്ലാം ഇളകിപ്പരായി. രഥങ്ങളിലെല്ലാം അസ്രശസ്ത്രങ്ങൾ നിറച്ചുവെച്ചു. ഗദ, കന്ത, വാളിപ്പയൊക്കെ ഏകദൂതപിടിച്ച ഭടന്മാർ സന്നദ്ധരായി. തേരിലേറി യകൃഷ്ണാജ്ഞാനന്മാർ ടിച്ചശംഖങ്ങളുതി. ആ ശബ്ദം കേട്ട യോധന്മാർക്കു മലമുത്രങ്ങൾ പോയി. സിംഹസ്വപനം കേട്ടാലിനരതു മങ്ങളെങ്ങനെ പേടിക്കുമോ അതുപോലെ ആയി ആ കടുരവം കേട്ടപ്പോൾ മറു യോദ്ധാക്കൾ. ഭൂമിയിൽനിന്നു പൊടി പൊങ്ങി. തമ്മിൽ തിരിച്ചറിവുവാൻ വിഷമമായി. ചാൽപ്പൊടി പാറ്റിച്ചുകൊണ്ടു കാറ്റുതി ചില നിശ്വസങ്ങളുതകുങ്കികളും ചെയ്തു. 'യുദ്ധം കഴിഞ്ഞാൽ നമുക്കു പരസ്പരം പ്രീതിപേണം. ന്യായഭംഗമാം ചെയ്യരുത്'. വാക്കാൽ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നവരാകു വാക്കാൽതന്നെ എതിർന്നാ. തോറ്റ സൈന്യം വിട്ടോടുന്ന ചരെ ഒരിക്കലും കൊല്ലരുത്. രമിയോടു രമി

യുദ്ധം ആനയോടാനയും അശ്വത്തോടശ്വവും കാലാളോടു കാലാളും നേരിടണം. മറെറാരുത്തനോടു യുദ്ധത്തിലേ റ്റുപ്പവൻ, പ്രപന്നൻ, പിന്നിരിഞ്ഞവൻ, ശത്രുമാടുങ്ങിയവൻ, ശഃഖഭേരിവാദകന്മാരിവരിലാരിലും ശത്രു പ്രയോഗിക്കരുത്.

ഐല്യാവക്യം മുറവ ഭീഷ്മുടനാണ്. പത്തു ദിവസത്തോളം സേനാനിയായിരുന്നെങ്കൊള്ളാമെന്നു താൻ മുഖ്യതന്നെ ഏറ്റാട്ടുള്ളതാണ്. അതിനാൽ ആ പത്തു ദിവസമെങ്കിലും അയ്യോനൻ തീക്ഷ്ണബാണങ്ങളിൽനിന്നും ഭീമൻറെ ഗദാഹതിയിൽ നിന്നും തടയുക രക്ഷ കിട്ടാമെന്നായിരുന്നു കേശവപക്ഷീയരാശിച്ചിരുന്നത്. കരുപുരുഷനായ പിതാമഹൻ സൈന്യമെല്ലാമൊരറത്തുനിന്നു മറ്റേ അറം വരെ നടന്നു പരിശോധിച്ചു. അതിലധികവിടെ ആയി മിച്ച മാറ്റങ്ങൾ ചെയ്തു ശത്രുക്കൾക്കു പ്രയോജനം തരമില്ലാതാക്കി. ആ വിധംതന്നെ പാണ്ഡവസേനയിലെ ഗൃഷ്മദ്വന്ദ്വനും, ഭീമനും ചെയ്തു. പാണ്ഡവന്മാർ കീഴടക്കാട്ടും കേശവന്മാർ പടിഞ്ഞാട്ടും തിരിഞ്ഞുനിന്നു.

യുദ്ധം മുറയ്ക്കു നടന്നു. ഭീഷ്മരുടെ ശത്രുമറ്റ പാണ്ഡവസൈന്യം ക്ഷയിച്ചുതുടങ്ങി ആറുവക്സസന്തോഷം വർദ്ധിച്ചു. അങ്ങനെ വരുന്നതു പിതാമഹനോടു യുദ്ധം ചെയ്യാൻ അയ്യോനനുള്ള ചൈമനസ്യാമാണെന്നു കൃഷ്ണൻ കണ്ടറിഞ്ഞു. ആ കരുപുരുഷനുടെതിൽ ചാൻ പാണ്ഡവസൈന്യത്തിൽ അയ്യോനനല്ലാതെ ആരുമുണ്ടായിരുന്നില്ലതാനും. പിതാമഹനെ കൊന്നില്ലെങ്കിൽ പാണ്ഡവ

മവവ

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

മനാർ പരാജയം നിശ്ചയം തന്നെ. പത്താം ദിവസം ഭീഷ്മൻ വില്ലവേഷണത്തിനുമുമ്പായി പാണ്ഡവസേന- മുഴുവനും മുടിഞ്ഞുപോകും. അതുകൂടാതെ കഴിക്കാൻ (ഭീഷ്മരെ കൊല്ലുവാൻ) കൃഷ്ണൻ അജ്ഞാനനെ യെയ്യുപ്പെടുത്താനാരുള്ളി. എന്തുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടും അജ്ഞാനൻ മടിച്ചു നിൽക്കുന്നതും പാണ്ഡവസേന ക്ഷയിച്ചു വശം വന്നതും കണ്ട കൃഷ്ണൻ കിരീടകളുടെ കടിഞ്ഞാൺ വിട്ടു താഴത്തുമാടി ഒരു മേഘമുഖമെടുത്തു മുഴുവൻ കാൽച്ചവിട്ടുകൊണ്ടു ഭൂമി കലുക്കി ഭീഷ്മരുടെ നേക്കോടിമെന്നു. ഭീഷ്മരതുകണ്ടോരു കൂസലുംകൂടാതെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

വരൂ വരൂ ദേവജഗന്നിവാസ! തൊഴുത്തൊൻ

മാധവ മകുപാണേ!

ലോകശഃനീയെന്നെ വധിച്ചുവീഴ്ത്തു

തേങ്ങട്ടിൽനിന്നീയടിയിൽശ്ശരണു!

നീ കൈല്ലകിൽക്കൃഷ്ണ! നമുക്കുരണ്ടു-

ലോകത്തിലും നന്മലഭിക്കുമല്ലോ.

മാനിച്ചുനീ യസുകുറുപ്പിനേ! മുപ്പാരിൽ-

വെച്ചെന്നെയെതിർത്തിടാനീ:-.

അപ്പോഴേക്കും അജ്ഞാനനോടിച്ചെന്നു കൃഷ്ണനെപ്പിടിച്ചു നിർത്തി സാന്തപനവാക്കുകൾ പറഞ്ഞു തിരികെ തേരിലേക്കു തന്നെ കൊണ്ടുവന്നു. അന്നതൊട്ടു യുദ്ധത്തിന്റെ മട്ടൊന്നു മാറി. അജ്ഞാനൻ വാശിയോടെ ഭീഷ്മരാഭേദപത്തംഭി ചരം ചെയ്ക്കുന്നേരം സർവ്വസനാനി പ്രവരണ

ഈ ആ കരുവുദ്ധൻ അജ്ഞനന്റെ ബാണാഹതിയേറ്റു പോകുന്നതിൽ * വീണു.

ഭീഷ്മരുടെ പരസ്യത്തിനു ശേഷം ദ്രോണൻ സേനാനി യായി. ആ ചായ്വുനാടുകളിൽ നിന്നും പാണ്ഡവപക്ഷത്തിൽ അജ്ഞനൻ തന്നെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു; പക്ഷേ ഈ സന്ദർഭത്തിലും അജ്ഞനൻ മടിച്ചു നിന്നു. തന്നിമിത്തം പാണ്ഡവസേന വീണ്ടും ക്ഷയിച്ചു തുടങ്ങി. പാണ്ഡവരും ജാപായ യുധിഷ്ഠിരനെ ബന്ധിച്ചു ഭയ്യാധനനനു കൊടുക്കാമെന്നു ദ്രോണരോടു പറഞ്ഞതു പാണ്ഡവന്മാർക്കും അറിയാമായി. അന്നുതന്നെ അയിരുന്ന അജ്ഞനനു സംശ്ലാഘനാരോടെതിരികണ്ടിപ്പറയുകയും ഈ ഗോപസൈന്യത്തെ അസുപരിശീലനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ക്ലിഷ്ണനായിരുന്നു എന്നും അപരിശീലാരോരുത്തനും ക്ലിഷ്ണനുമല്ലാത്തതായ അഭ്യാസവും ബലവും ഉള്ളവനായിരുന്നു എന്നും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ പ്രത്യേകമോക്ഷണമുണ്ടാണെന്നും അയാൾ സർവ്വം ജിയാച്ചു യുധിഷ്ഠിരന്റെ രക്ഷയ്ക്കു അനേദിച്ഛസം തന്നെ എന്തു നന്നതു അജ്ഞനനാണെന്നു എടുത്തുപറഞ്ഞതായിരുന്നു. സംശ്ലാഘനാരോടുള്ള യുദ്ധം അതിഭയങ്കരമായി. തന്റെ ശിക്ഷയിൽ വളർന്നതും തന്നെ ഹൃദയപൂർവ്വം സ്നേഹിക്കുന്നവ

• എങ്കിലും ദേഹം വെടിഞ്ഞത് ഉത്തരായനപ്പിറപ്പോടു കൂടിയായിരുന്നു; അനേക്കു ഭാരതയുദ്ധം കഴിഞ്ഞത് അയ്യവതുഭിവാസമായി, എന്തു കാരണത്താൽ പരമജിനപ്പും മുമ്പായി ഞാൻ കിടപ്പായിട്ടൊരയ്യവന്റെ കൈയ്യിൽ കിടന്നുപോയെന്നു ആ മഹാകഥൻ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അമായ ഗോപകുമാരന്മാരെ ഓരോരുത്തനെയായി അജ്ഞാനൻ അസ്രംകൊണ്ടു ഭേദിച്ചു നിലംപതിപ്പിക്കുന്നതുകണ്ടു കൊണ്ടു യാതൊരു ചാഞ്ചല്യവും കൂടാതെ അജ്ഞാനന്റെ തേരിൽ വിളങ്ങിയ ആ സാരമിയുടെ ചിന്തവൃത്തി നോക്കുക! ഫലാപേക്ഷകൂടാതെ കർമ്മം ചെയ്യുന്ന ഒരു ഉത്തമധീരപുരുഷൻ ഇഹത്തിൽ കാണുന്ന സർവ്വചരാചരങ്ങളും ഉദ്ദിഷ്ടകാര്യം നിർവ്വഹണത്തിന്നുതക്ക കരുക്കളാണെന്നു ഓഷ്ഠാന്തരൂപണ ഉപദേശിക്കുകയാണു സംശ്ലക്ഷകവധത്താൽ കൃഷ്ണൻ സാധിക്കുന്നത്. ദ്രോണർ അനേദിവസം പത്മവ്യുഹം ചമച്ചിരുന്നു. അതു ഭേദിച്ചുകത്തുകടക്കുവാനും വീണ്ടും പുറത്തുപോവാനും അജ്ഞാനന്മാരത്രമേ അറിവുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അതേസമയംതന്നെ അജ്ഞാനൻ സംശ്ലക്ഷകന്മാരാഭേദാൽ ദ്രോണരുടെ പ്രതിജ്ഞയ്ക്കും ഗംവരുത്താതെ കഴിക്കാമെന്നായിരുന്നു ദുർയ്യാധനന്റെ വിചാരം. പക്ഷെ അജ്ഞാനൻ വ്യുഹഭേദത്തിനായി അതീയുന്ന അഭിമന്യുവിനെ വിട്ടു. പതിനാറുവയസ്സതികയാത്ത ആ കുമാരൻ അച്ഛനായ അജ്ഞാനന്റെയും മാതൃലനായ കൃഷ്ണന്റെയും ശിക്ഷയിൽ വളൻ ഒരു വില്ലാളി വീരനായിരുന്നു. വ്യുഹം ഭേദിച്ചു അതിനുള്ളിൽക്കടന്നു ശത്രുസൈന്യങ്ങളെ എമ്പാടും കൊന്നൊടുക്കിയ ആ രണശൂരകുമാരനു പുറത്തു പോരുന്നതിനുള്ള പരിചയം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാലച്ഛൻവന്നെത്തുന്നതുവരെ വ്യുഹത്തിനുള്ളിൽനിന്നുതന്നെ യുദ്ധംചെയ്യാമെന്നു നിശ്ചയിച്ചു. കൈരേവസൈന്യം അറററുവീഴുന്നതും അഭിമന്യു കുമാരനെ ധർമ്മയുദ്ധത്തിൽ ജയിക്കാൻ കഴികയില്ലെന്നും കണ്ടു

കേശവനാർ യുദ്ധധർമ്മങ്ങളെല്ലാം പെടിഞ്ഞു എല്ലാവരും ഒന്നിച്ചുകൂടി പതിനാറുവയസ്സു തികയാത്ത ആ കുട്ടിയോടെതിർത്തു. നിപുത്തിയുണ്ടോ? തോൽക്കാതിരിക്കുമോ? ഭ്രാണൻ, കണ്ണൻ തുടങ്ങിയ മഹാരഥന്മാരെല്ലാം ഒരു സമയത്തെതിന്താറെ അഭിമന്യു താഴെ പതിച്ചു. അപ്പോഴേക്കും ദുർഗ്ഗാസനപുത്രനെത്തി ശിരച്ഛേദം ചെയ്തു അധർമ്മികളായ കേശവൻ ജയശബ്ദം മുഴക്കുവാൻ ലജ്ജയുണ്ടായില്ല. പാണ്ഡവന്മാർ വ്യസനാക്രാന്തരായി. എല്ലാവരും സാധുവായ ഉത്തരയെ അനുരോധിക്കുകയായി. വീരപ്രസൂവായ സുഭദ്രയെ അഭിനന്ദിക്കുകയായി. പാണ്ഡവന്മാരും വിരാടരും പാണ്ഡാലരും യുദ്ധക്കളം ദുഃഖാഞ്ജരാകുകയും സംശയപ്പെടുകയും ചെയ്തപ്പോൾ കഴിഞ്ഞു കൃഷ്ണപാത്മന്മാർ പാളയത്തിലേക്കു മടങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും നേരം സന്ധ്യയായി. പ്രിയപുത്രനെ ശത്രുക്കൾ ചതിച്ചുകൊന്നതിന്താറെ അജ്ഞനൻ മോഹാലസ്യപ്പെട്ടു. 'അജ്ഞന! വ്യസനിച്ചിട്ടെന്തു ഫലം? എല്ലാവീരയോദ്ധാക്കളുടേയും ഗതി ഇതുതന്നെ. ജനിച്ചവനു മരണം നിശ്ചയമല്ലേ? അഭിമന്യുക്കുമാരൻ വീര്യസ്വർഗ്ഗം പുകി, ഇതാണല്ലോ എല്ലായോദ്ധാക്കളും കാംക്ഷിക്കുന്നത്. കുമാരനെക്കുറിച്ചു വ്യസനിക്കരുത്. ഭവാന്റെ സഹോദരന്മാർ വ്യസനിക്കുന്നു. അവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കുക' എന്നുള്ള കൃഷ്ണവാണി കേട്ടു അജ്ഞനൻ ധൈര്യത്തോടെ എഴുന്നേറ്റു യുധിഷ്ഠിരനെ നോക്കി പറയുന്നു.

സത്യം ചെയ്യുന്നുകൊണ്ടേക്കാം * ജയദ്രഥനെ നാളെ ഞാൻ
ചാക്കുപെട്ടിവെക്കും. യാതൊരാളും ഭയപ്പെടരുത്. ഞാൻ
നമ്മുടെ യാത്രയോടുകൂടി കൃഷ്ണസ്വഭാവമേതെങ്കിലും ഭാഗ്യം
അനുഭവിക്കാൻ പ്രാപ്തമാകട്ടെ! കൊല്ലം ജയദ്രഥനെ നാളെ ഞാൻ
ആ ദൃഷ്ടിയിൽനിന്നു നീക്കം ചെയ്തുകൊടുക്കും. അതുകൊണ്ട്
ഇവിടെത്തന്നെത്താൻ കയ്യോളം തിരിച്ചുകൊടുക്കുന്നതാണ്.

പാർത്ഥന്റെ ശപഥം കേൾക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട്
വിരമിച്ചുപോയത്. പാർത്ഥൻ പക്ഷീയർ സന്തോഷിച്ചു. എ
ന്നാൽ കൃഷ്ണനും വിചാരിച്ചിരുന്നു. എന്തുകൊ
ണ്ടെന്നാൽ കൈയോടുകൂടിയതും ഒത്തുചേർന്ന മനസ്സുവെ
ച്ചാൽ പിറോടിപ്പടം അസ്സമിക്കുമെന്നും ജയദ്രഥനെ ര
ക്ഷിക്കുവാൻ വളരെ വിഷമമുണ്ടായില്ല. പ്രതിജ്ഞാഭംഗം
വന്നാൽ കൃഷ്ണൻ തിരിച്ചാടി മരിക്കുമെന്നും ഭഗവാൻ
റിയാം. അതിനാൽ കൃഷ്ണൻ ഭാര്യയെ വിളിച്ചിറങ്ങി
പറഞ്ഞു. 'സാരഥേ! പുത്രഭയത്താൽ മതിമറന്ന അജ്ഞാ
നൻ നാളെ അസ്സമിക്കുന്നതിന്നു മുമ്പെ ജയദ്രഥനെ കൊ
ന്നേക്കാമെന്നു സത്യം ചെയ്തിരിക്കുന്നു. പാർത്ഥപ്രതിജ്ഞയ്ക്കു
ഭംഗം വരുത്തുവാൻ ദയ്യോധനനും കൂട്ടുകാരും കഴിയുന്ന
തു യത്നിക്കും. വിജയൻ അപകടത്തിൽപ്പെടും. എന്തു

* ദുശ്ശാസനന്റെ ഭാര്യയായ ജയദ്രഥൻ സിന്ധുവാസിയായിരുന്നു.
വ്യംഹമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ട് അഭിമന്യുവിനെ അനുഗമിക്കാതെ പരി
ക്കാരം ഭീമനെയും ധൃഷ്ടദ്യുമനെയും തടഞ്ഞത്. തന്റെയും നിസ്സ
ഹായനായിത്തീർന്ന അഭിമന്യുവിനെ വധിക്കുന്നതിലും സൈന്യവ
ൻ പങ്കുകാരനായി.

ചെയ്തിട്ടും നാളെ അയാളെ രക്ഷിക്കണം. അതുകൊണ്ടെന്റെ രഥമാരുക്കി ആയുധങ്ങളൊക്കെ അതിൽ നിറച്ചുവെക്കണം. പാഞ്ചമസൂര്യപനികേട്ടാൽ രഥമാന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടു ചരണം. ഒരു സമയം എനിക്കു * യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടതായി തന്നെ വന്നേക്കും' കൃഷ്ണാവലംബിയായ പാർത്ഥൻ സൂര്യനസ്തമിക്കും മുമ്പായി പിടറുന്നു ജയദ്രഥനെ വധിച്ചു. അജ്ഞനൻ ദ്രുപ്രതിജ്ഞനായി, ഭയോധനൻ ജയാശ കുറഞ്ഞു. പിറ്റേ ദിവസത്തേക്കു ദ്രോണരുടെ നേതൃത്വത്തിൽ യുദ്ധം തുടങ്ങി ആദിപരമായി, എണ്ണത്താറു വയസ്സായ ആചാര്യൻ ക്ഷീനിച്ച് തുടങ്ങി. ഒടുവിൽ യുദ്ധം വേണ്ടെന്നു ചെയ്തു വില്ലും ശരവും താഴേതു ചെയ്തു സമാധിയിലിരിപ്പായി. ആ പഴുതിൽ ധൃഷ്ടദുര്യോധനൻ തേരിൽച്ചാടിക്കുറി അദ്ദേഹത്തിന്റെ എ

* താൻ യുദ്ധം ചെയ്തുകയില്ല എന്ന ഭോധൽപ്രതിജ്ഞയ്ക്കു വാക്കുകൾ പ്രതിബദ്ധങ്ങളാകുന്നില്ല. എന്തെന്നാൽ കൂലപാണ്ഡവന്മാരുടെ രാജ്യാവകാശത്തർക്കത്തെ തീരുമാനിക്കുന്ന രല്ലായിരുന്നു പിറ്റേദിവസത്തെയുദ്ധം. അജ്ഞനനാജയദ്രഥനോ മരിക്കേണ്ടതു എന്ന സന്ദേഹമില്ലാത്തതായിരുന്നു അതുകൊണ്ടു സാധിക്കേണ്ടതു. അതിനാൽ യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ടി വരുന്നതായാൽത്തന്നെ കൃഷ്ണപ്രതിജ്ഞയ്ക്കു യാതൊരു ന്യൂനതയും വരുന്നതല്ലായിരുന്നു. പക്ഷെ അപരയൊന്നുംകൂടാതെ കണ്ടുതന്ന ജയദ്രഥവധം സാധ്യമായി.

എ പാണ്ഡവർക്കു ദ്രോണരെ കൊല്ലുവാൻ സാധിക്കില്ലെന്നു കണ്ടാറെ ധർമ്മപഥത്തിൽനിന്നു വ്യതിചലിക്കുവാനവരെ കൃഷ്ണൻ പ്രേരിച്ചതായി ഭാരതത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പുത്രനായു അശ്വ

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

കണ്ണൻ നേനാറിയായി. അമ്മൂന്നൻ ഇതോടെ പകുതിമനസ്സോടെ യുദ്ധം ചെയ്തിരുന്നെങ്കിലും; കണ്ണനെ പടത്തലയ്ക്കൽ കണ്ടപ്പോൾ ചൊടിച്ച്; അതും പ്രേരിക്കേണ്ട എന്ന മട്ടായി. ശല്യസാരമിയായ കണ്ണൻ കിണ്ണസാരമിയായ പാൽമനോടു നേരിട്ടു. അന്നത്തെപ്പോലെ ഭയങ്കരമായ യുദ്ധം കർഷകരൂതത്തിൽ അതിനു മുമ്പുണ്ടായിട്ടില്ല. കണ്ണന്റെ അസുഖരൂതത്തിൽ പാഞ്ചാലനാർ പിന്തിരിഞ്ഞു. പാഞ്ചാലപക്ഷത്തിലെ മഹാരഥന്മാർ

ഇതാണ് ഭരതകഥ. ഇതു തിരെ സംഭാവ്യമല്ലെന്നു തെളിയിക്കാം. സമ്പൂർണ്ണമായി പതിമൂന്നുകൊല്ലത്തെ വിവാസം കഴിച്ച യുധിഷ്ഠിരനോ ശിത്രോപദേശ്യോവായ കൃഷ്ണനോ ഒരു വെള

ത്രയും ആട്ടുമായി. അവർക്കു ജയാശ നശിച്ചുതുടങ്ങി. യുധിഷ്ഠിരൻ യുദ്ധകളിൽനിന്നു തിരിച്ചോടി. ഭീമൻ പല്ലകുടിച്ചുകൊണ്ടു ജ്യേഷ്ഠനെ കാക്കുവാനുള്ളനനെ ഏല്പിച്ചു കണ്ണനോടെതിർത്തു. അജ്ഞാനവും വിശ്രമമാവശ്യമാണെന്നു കണ്ടു കൃഷ്ണൻ അതിന്നു വദിച്ചു. ഉദ്ദേശിച്ച ഫലം അതിന്നുണ്ടായി. കുറച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോഴേക്കും പാത്ഥൻ കണ്ണനോടേറ്റു. അവർ തമ്മിലതിഭയങ്കരമായി പോർ ചെയ്തു. അങ്ങനെ യിദിക്കുമ്പോൾ കണ്ണന്റെ മഥ

മുഖം പൊട്ടിപ്പോയി. പരയുവാൻ പ്രേരികൊണ്ടു മഹാഭാരതമെഴുതിയ വ്യാസക്കിടന്നു ഒന്നുകല്പിച്ചെഴുതാനോ സാദ്ധ്യമല്ല. ഭീമസേനൻ ഭീഷ്മാക്കുന്നതും ദുഷ്ടാധനൻ അഹംഭാവംവെടിയുന്നതും പുത്രന്മാരും സാദ്ധ്യമല്ലയോ. അതുപോലെത്തന്നെയാകുന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ നന്നു പറയുന്നതും കൃഷ്ണൻ അതിന്നു പ്രേരികുന്നതും. ഗുരുവയ (ബ്രാഹ്മണനിഗ്രഹം) ചെയ്തു പഞ്ചാലനെ നിദ്ദോഷിയാക്കാൻ വേണ്ടി ആദിഭാരതത്തിൽ അനന്തകാലത്തു ചില മാറ്റങ്ങളുണ്ടാക്കിയതു കൊണ്ടാണു യുധിഷ്ഠിരനും കൃഷ്ണനും ധർമ്മമാർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു പിഴച്ചതായി നമുക്കു തോന്നുന്നത്.

ദോഷം അസംവേദിക്കുന്നതിന്നു നാലു കാരണങ്ങൾ ഇന്നത്തെ മഹാഭാരതത്തിൽ കൊടുത്തിരിക്കുന്നു 1 അശ്വത്ഥാമാവു മരിച്ചതായി കേട്ടിട്ടു 2 അനേകായിരം ജനങ്ങളെ ആനവശ്യമായി കൊന്നൊടുക്കുന്നതുകണ്ടിട്ടു ദ്രുപദിമാരാചാര്യരെ ദുഷിവാക്കുകുപാഞ്ഞു 3 ഭീമന്റെ ശകാരം 4 ആദിവിസം ഒന്നുപോലെ യുദ്ധം ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ള കർമ്മം. ഇവയിലൊന്നാമത്തെ സംഗതിയെക്കുറിച്ചു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. രണ്ടാമത്തേക്കു ദുഷ്ടരുംതന്നെ. ഏതെന്നാൽ കമ്പസ്വരൂപം ഉള്ളതായ യുദ്ധകളിൽ ദ്രുപദിമാർക്കു ചെയ്തതിൽ

ചക്രങ്ങളിലൊന്നു ചളിയിലാണ്ടു തേരിളകാതായി. കണ്ണനു പരിഭ്രമമായി. ഉടനെ ചക്രം പിടിച്ചു പൊന്തിക്കുവാൻ താഴ്ത്തു ചാടി. 'അജ്ഞാന! ക്ഷണനേരം ക്ഷയിക്കണം. യുദ്ധധർമ്മങ്ങളെല്ലാം ഭയാനകിയാമല്ലോ' രഥചക്രം ഉയർത്തു നതുപരെ അശ്രുനായ എന്നെ പ്രഹരിക്കരുത്. ഭയാനകരു മഹാരഥന്മാർ പുത്രനും അരിലും കവിഞ്ഞൊരു മഹാരഥനും അല്ലേ? ധർമ്മമാർത്തു' അല്ലാതാമരിക്കുക' എന്നു പറഞ്ഞു കണ്ണനെപ്പറ്റിച്ചു കൃഷ്ണൻ പചതും വചിച്ചു.

ക്ഷവാന്മാരും അഥവാ എങ്ങിനെഎങ്കിലും ചെന്നുനിന്നു അവരുടെ മനസ്സഴിഞ്ഞു വല്ലതും പറഞ്ഞു എന്നു വന്നാൽതന്നെ ഭ്രാന്തെത്തു കേൾക്കാനും സൗകര്യമില്ലാത്തതാണല്ലോ മൂന്നാമത്തെയ ഭീമന്റെ ശകാരമാണെങ്കിൽ അതിനു ആ സമയത്തൊരു വിധയുമില്ല. എതിരാളികൾതമ്മിൽ ചിത്തവാക്കു പറയുക പതിവാണ്. യുദ്ധത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചും. ആ ശകാരംകൊണ്ടു ബുദ്ധിയുള്ളവരും കല്പങ്ങളായില്ല. അശ്വത്ഥാമാവു ഹതനായി എന്നു യുധിഷ്ഠിരൻ പറഞ്ഞിട്ടും ഭ്രാന്തെത്തന്നെ വില്ല താഴെ വെച്ചില്ല. അദ്ദേഹം കരോക്കുടി സായുധനായി യുദ്ധംചെയ്തു. അതിനുംപുറമെ അശ്വത്ഥാമാവു ചിരംജീവിയാണെന്നു ഭ്രാന്തെത്തന്നെയും. ആ സ്ഥിതിക്കു യുധിഷ്ഠിരൻ ഒരു നൂണുപറഞ്ഞാൽതന്നെയും ആചാര്യന്റെ വിശ്വാസിക്കേണ്ടുവാവശ്യമില്ല. കൃഷ്ണനെപ്പോലെയാളുള്ളൊരു പക്ഷൻ നൂണുപറയുവാൻപരമശിക്ഷനതുമല്ല. മഹാഭാരതത്തിൽ നാലിടങ്ങളിലായി ഭ്രാന്തെത്തന്നെ ചരമത്തെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. 1 അൻകുമണികാലുപായം 2 പവ്സംഗ്രഹാലുപായം 3 ഭ്രാന്തെത്തന്നെപ്പോലെ ആരമേഴും അല്ലായെങ്ങും 4 അശ്വത്ഥാമാവിനെയും. ഇവയിലൊന്നി

തീരിഞ്ഞീലത്രും നീ പറഞ്ഞതിന്നിനി
 പറഞ്ഞീടേണം ഞാനറിഞ്ഞിടും വണ്ണം
 ജന്മതിയർമ്മമെന്നൊരുമൊഴിവൊന്നും
 തിരിഞ്ഞുനിന്നോടു പാഞ്ഞതാരിപ്പോൾ
 എവിടെപ്പോയിരുന്നിതു മൂന്നും ധർമ്മം
 മെവിടെനിന്നിപ്പോളിവിടേക്കുവന്നു
 പലവൃന്ദനിങ്ങൾ പലരുമൊന്നിച്ചു
 പൊരുതുകുളിച്ചു തകപ്പെട്ടീടുന്നും
 ഗൃപതിനന്നുടെ സഭയിങ്കൽനിന്നു
 ഭൂപടപുത്രിയെപ്പിടിച്ചിഴച്ചുന്നും
 അരക്കിപ്പുത്തിപ്പിട്ടുടച്ചു തിര്യക്കവെ-

ലും ദ്രോണരന്തരിച്ചതു അശ്വത്ഥാമാവിന്റെ മരണംകേട്ടു വില്ലു
 താഴത്തുവെച്ചതുകൊണ്ടാണെന്നല്ല. യുദ്ധത്തിൽ ക്ഷീണിച്ചപ്പോൾ
 പാണ്ഡവവിചാരം മെല്ലതായി എല്ലാസന്ദർഭങ്ങളിലും ഒന്നുപോ
 ലെ പറയുന്നു. ആദിഭാരതത്തിലിങ്ങനെ ചൊല്ലിയിട്ടുള്ളതൊരു
 സഭവെത്തപ്പററി പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു എങ്കിൽ എല്ലാഫലങ്ങളിലും
 അതുപോലെത്തന്നെ പറയേണ്ടതായിരുന്നു.

ദ്രോണർ മരിച്ചപ്പോൾ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ഇടയിൽ കലഹ
 മായി. അന്യായമായി ദ്രോണരെ കൊന്നതുകൊണ്ടു അജ്ഞനൻ ക
 ലശലായി യുധിഷ്ഠിരനെ അധിക്ഷേപിക്കുന്നു, സാത്വകി അജ്ഞന
 ന്റെ ഭാരത്തായി. ഭീമനും ധൃഷ്ടദ്യുമ്നനും അജ്ഞനനെ ചീത്തപറ
 ണു. വായിൽനിന്നു അസദ്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഇരകുക്കികളും വഞ്ചിച്ചി
 ട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ദ്രോണമതിയിലൊരുത്തനും കൃഷ്ണനെ കരാറപ്പു
 ട്ടതു കയ്യുണ്ടായിട്ടില്ല. നാണഹരയുവാൻ യുധിഷ്ഠിരനെ കൃഷ്ണൻ വാ

ചൊരക്കി സംസ്കാരാദികൾ നിങ്ങളും
 അതിക്രമാരന്നാമഭിമന്വൃതനെ
 വധിച്ചുകൂടാഞ്ഞു വിഷണ്ണന്മാരായി-
 ടുവരൊന്നിച്ചിട്ടുരുകുലയാരോ-
 രറിവുകൂടാതെ ചരിച്ചുകൊന്നും
 പലനാളുംനിങ്ങൾ പചയമൊന്നിച്ചു
 പലനാളുംചെത്തോരധർമ്മകർമ്മങ്ങൾ
 ഫലിച്ചതന്നെങ്ങു ജയിക്കുന്ന ധർമ്മം
 ഫലിക്കയില്ലല്ലോ സ്വകർമ്മമെന്നിയെ

ഇതിനാനും കണ്ണൻ സമാധാനം പറഞ്ഞില്ല. എന്നാൽ
 കൃഷ്ണനുംകൂടാതെ അസ്രാഹതിയിൽനിന്നു പാത്ഥനെവി

സ്തവത്തിൽ പ്രേരിച്ചിരുന്നു എങ്കിൽ അദ്ദേഹത്തിനും ശകാരമേ
 ത്തക്കാതിരിക്കാൻ തരമില്ല. ക്ഷീണംനിമിത്തം വില്ല താഴെവെച്ചു
 പരബ്രഹ്മത്തെ ധ്യാനിച്ചിരുന്ന ആചാര്യനെക്കൊന്നതിനാൽ പാ
 ത്ഥാലനെ ബ്രഹ്മജനങ്ങൾ പരിജ്ഞാതിരിക്കാൻവേണ്ടി ഒരു ആനക്കു
 ല്ലക്കുലം വ്യാസനിർമ്മിതമായ ആദിഭാരതത്തിൽ തള്ളിക്കയറിയ
 താണ്. ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരമാകയാൽ ഏതുചെ
 ത്താലും പാപമോ അപമാനമോ ധർമ്മവിരോധമോ അദ്ദേഹത്തെ
 ബാധിക്കയില്ലെന്നു മഹാപാപമായാണ് ഇത്തരം നണകളുണ്ടാക്കാ
 ന്നതായത്. അതുപോലെതന്നെ പാണ്ഡവവക്ഷത്തിലുണ്ടായ
 തൊരുകൾക്കെല്ലാം ഉത്തരവാദിത്വം കൃഷ്ണനിൽ മുന്തൂക്കം. ഇതി
 നെറേക്കയും കാരണം അവതാരപുരുഷനായ കൃഷ്ണനെത്തന്നെ ചെയ്താ
 മെന്നും അതിൽ യാതൊരു പാപവുമില്ലെന്നുള്ള വെറും ഭ്രമമാകു
 ന്നു. ഇവക കകുവിടർ നമുക്കു മതത്തിനും മതനേതാക്കന്മാർക്കും
 ചെയ്തിട്ടുള്ള അപരാധത്തിനൊരു കയ്യടക്കമില്ല.

ലക്കിയിട്ടത്രേ ഇത്രയും പറഞ്ഞതു്. അതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം
 ക്രമം വരുടെ അധർമ്മങ്ങളെ പൂണ്ടിക്കാണിക്കുക മാത്രം
 മായിരുന്നു. ചക്രം ചട്ടിയിൽനിന്നുയർത്തി കണ്ണൻ അ
 റിൽച്ചാടിക്കൊരി. യുദ്ധം വീണ്ടും തുടങ്ങി. ഒഴിയിൽ പ്ര
 താപിയായ ദുഷ്ടാധനന്റെ വചനത്തുകൂടി കൈരഥസാ
 മ്രാജ്യം ഹമ്മ്യത്തെ താങ്ങുന്ന നെട്ടം തുണയായ ആ മഹാ
 രഥൻ അജ്ഞാനന്റെ അസൂയമറ്റു മരിച്ചു രഥത്തിൽനി
 ന്നു താഴെ പതിച്ചു. പാണ്ഡവന്മാർ ജമദേവി മുഴക്കി.
 കൈരഥത്തെ സന്യാസേടിച്ചു നാലുദിക്കിലേക്കും ഓടി. *

ദുഷ്ടാധനൻ ജയകാംക്ഷക്കു ചിയിച്ചു. ഈ ഘട്ടത്തി
 ലും വൃദ്ധനായ കൃപാചാര്യൻ പാണ്ഡവരായി സന്ധി
 ചെയ്യാൻ ദുഷ്ടാധനനെ പ്രേരിച്ചു. എന്നാൽ ഗർവ്വിഷ്ഠ
 നായ കുരുപതി അതിനു വഴിപ്പെടുകമാ? ഒരിക്കലുമില്ല.
 വിജയമോ മരണമോ രണ്ടാലൊന്നു വരുംവരെ പൊരു
 താൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി വിടറുന്നു രാമിദവ മദാധിപനാ

• ഭീഷ്മർ, അഭിമന്യു, ദ്രോണർ, കണ്ണൻ, ശല്യർ, ദുഷ്ടാധനൻ
 എന്നീ ഒൻപറ്റും ചിലരുടെ മാനത്തെപ്പറ്റി മാത്രമേ ജയിക്കു വി
 സ്തരിക്കുന്നുള്ളൂ. എന്താലിപ്പക്ഷങ്ങളിലും നിരവധിയാധാക്ക
 ന്നാരു. മഹാഭാരതം ചത്തൊടുങ്ങിയിരുന്നു. ഒൻപറ്റുപ്രായായ
 ശക്തിയും പാണ്ഡവരാജപുത്രിയെ കൈരഥസദസ്സിലിട്ടു വലിച്ചി
 ട്തു ഒഴുക്കുവാനും കണ്ണൻ മരിക്കുന്നതിനുമുമ്പെ ഹതരായി. വാസ്ത
 വത്തിൽ കണ്ണവധത്തിനു മുമ്പു തന്നെ ദുഷ്ടാധനന്റെ എല്ലാ അനു
 ഭൂതരും കൊല്ലാവുന്ന മാറുയോധാക്കന്മാരും അന്തരിച്ചിരുന്നു.
 എന്നാൽ പാണ്ഡവർക്കു യാതൊരു കോളം തട്ടിയിരുന്നില്ല.

യ * ശല്യരേ നേനംപതിയാക്കി പാണ്ഡവരോടു ഭൂയ്ക്കു
ധനൻ പിന്നെയും ഏതിത്തും. 'പക്ഷപാതികം ചെല്ലുന്നതി'
നു മുമ്പായി യധിഷ്ഠിരന്റെ ശരമേറ്റു ശല്യർ മരിച്ചുവീ
ണു. കേശവനെ നൃത്തീനനേരു രക്ഷയും ഇല്ലാതായി.
അവർ പടക്കളത്തിൽനിന്നു നാനാ ഭാഗത്തേക്കും എടുക്കി
ത്തിരിച്ചു. തന്റെ മുമ്പിൽവെച്ചുതന്നെ തന്റെ സൈ
ന്യം ചിതറിപ്പോകുന്നതു കണ്ടു കരുപതിയുടെ മുഖം വാ
ടി. ആ പ്രതാപിയുടെ ധൈര്യം സമസ്തവും അസ്തമിച്ചു-
ടെ കിരിയപ്പറത്തു ചാടിക്കയറി യാതൊരകമ്പടിയും കൂ

• ശല്യർ നകലസഫലമേന്മയുടെ മാതൃലനായിരുന്നു, പ
ക്ഷെ യുദ്ധമെഴുത്തു കൗശലപക്ഷത്തിലാണ്. കണ്ണന്റെ സാര
മിയായിരിക്കുവാൻ പറ്റാത്തതിനു ശല്യർക്ക് വലിയ മാനദംഗമു
ണ്ടായി. ഏനെന്നാണു സാരം. മരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു രാജപക്ഷ
വിജയമുണ്ടാകുമെന്നായിരുന്നു. ഏന്നാൽ അജ്ഞാന്റെ സാ
മ്യം സന്തോഷപൂർവ്വം കൈക്കൊണ്ടു കണ്ണന്റെ മനഃസ്ഥിതി ക
ണവേറെ ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു മാനദംഗമാണു കീഴ്ത്തി
നിറുക്കിയിട്ടു മനസ്സു നേരേ നീലയിൽ നിൽക്കുവാൻ സാധ്യമാ
യിരുന്നു. നോക്കുക. ആ മഹാവരുഷന്റെ യോഗ്യത. അക്കാല
ത്തെ നിശ്ചയപ്രകാരം ഒരു നല്ല സാരമിയെ കിട്ടുന്നതു രഹിയാ
യ യോദ്ധാവിനോടു വലിയ നഷ്ടമേയിരുന്നു. സാരമു കമ്മ
ത്തിൽ കണ്ണനോടു കഷ്ടിച്ചു കിടവിടിക്കുവാൻ ശല്യരേ ഉണ്ടായി
രുന്നുള്ളു.

എ ഈ സമയം പാണ്ഡവന്മാർക്കു രണ്ടായിരം മരങ്ങളും ഏഴു
ആറു ആനകളും അയ്യായിരം കുതിരകളും പതിനായിരം കുലാളരും
മുശക്കിട്ടിരുന്നുള്ളു.

ഭാരത ഭദ്രയുദ്ധനൻ യുദ്ധഭൂമിയിൽനിന്നു വെച്ചുകിട്ടി. കൈരവനെയും ഹസ്തിനപുരത്തിലെത്തിച്ചേരുവാൻ കരുതിച്ചുപാഞ്ഞു; പാണ്ഡവർ അവരുടെ പിന്നാലേയും, കൈരവന്മാരുടെ പാളയത്തിൽ കടന്നു പാണ്ഡവന്മാർ ജയശബ്ദം മുഴക്കി. അശ്വമേധയെന്നായ ഭദ്രയുദ്ധനൻ ക്ഷണത്തിൽ അതിവിപുലമായൊരു വനത്തിന്റെ സമീപമെത്തി. ഉടനെ കുതിരപ്പറ്റത്തുനിന്നിറങ്ങി ഗഭയം ചുമലിൽ വെച്ചു അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന ഒരു സരസ്സിന്റെ വക്കത്തെത്തി അവിടെ ഇരുന്നു, 'ഇനി മനുഷ്യരെ ആരെയും കാണുകയില്ലെ'ന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. എന്നാൽ പാണ്ഡവന്മാർ ഭദ്രയെ എല്ലായിടത്തും അന്വേഷിച്ചിരുന്നു. ഒടുവിൽ ചിലവേടന്മാർ മുഖാന്തരം ഭദ്രയുദ്ധനൻ വനത്തിലുണ്ടെന്ന വിവരം അവർ കിട്ടി. അവരാംഗമലത്തു - സരസ്സിനു സമീപം - ചെന്നു പല ദിക്കിലും തിരഞ്ഞു നോക്കി. എന്നാൽ കുരുപതിയെക്കണ്ടില്ല. ഒടുവിൽ യുധിഷ്ഠിരനിടനിന്നെ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു; 'ഭദ്രയുദ്ധന! നീ നമ്മുടെ വശത്തിന്നൊരേ കീഴ്തിരുന്നെ. ക്ഷത്രിയനും ഒരു മഹാമനുഷ്യനായിരുന്നിട്ടു നീ യുദ്ധം ചെയ്യാൻ മടിക്കുകയേണ്ടേ! പുറത്തുവന്നു ഞങ്ങളോടു യുദ്ധം ചെയ്യുക. നീ ഞങ്ങളെ ആരേയെങ്കിലും കെല്ലു നപക്കം ഞാൻ സർവ്വവ്യയമെടുത്തു കാട്ടിലക്ക പോവുന്നതാണ്. പോരിൽ രാജ്യം നേടുക. അല്ലെങ്കിൽ വീഴ്ചസപ്തം പ്രാപിക്കുക.' ശബി, ഞാനിതാവരുന്ന്' എന്നോതി *

* പാണ്ഡവന്മാർ വനത്തിലെത്തിയ സമയം ഭദ്രയുദ്ധനൻ അവിടെയുള്ള സരസ്സിൽ മുങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നതായി ഭരതനാഥൻ പറയുന്നു. വെള്ളത്തിനിടയിൽ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതു സാധാരണ മനുഷ്യക്കു സാധ്യമല്ലാത്തതിനാൽ ആ ഭാഗം ഇവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നില്ല.

റത്തേക്കു ചന്ന്, 'ഞാൻ നിങ്ങളോടൊക്കെയും യുദ്ധം ചെയ്തു ഭീഷ്മഭാണകണ്ണനാരെയും എന്റെ അനുജനാരേയും പോരിൽ വീഴിയതിന്റെ പക വീട്ടുന്നുണ്ട്. എന്നാലിനി രാജ്യത്തിനു വേണ്ടിയല്ല യുദ്ധം' അതു ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു സൗജന്യമായി തന്നിരിക്കുന്നു. ഇത്തരം രാജ്യങ്ങളെ ദുഷ്ടോധനൻ ഭരിക്കേണ്ടതല്ല' എന്നു കരുപതി പറഞ്ഞു.

യുധിഷ്ഠിരൻ - ദുഷ്ടോധന! തന്റെ സൗജന്യമായി എനിക്കൊന്നും ആവശ്യമില്ല. നേരിട്ടുപറന്ന യുദ്ധം ചെയ്യാനാണു ഞാനിപ്പോഴും ആവശ്യപ്പെടുന്നത്. ഞങ്ങളെ ആരെ എങ്കിലും നിഗ്രഹിച്ചാൽ രാജ്യം ചോന്ദേറതാകും ബാക്കിയുള്ള ഈ ഞങ്ങൾ വനവാസത്തിനു തന്നെ പോകുന്നതാണ്.

ദുഷ്ടോധനൻ - കൊള്ള, ഞാൻ ഗഭായുധത്തു യുദ്ധം ചെയ്യാം. എനിക്കതിനായിട്ടാരുണ്ട്! ഗഭായുദ്ധത്തിൽ തഴക്കമില്ലാത്ത ചോന്ദേറോടോ അജ്ഞാനനോടോ എതിർ നന്തെ നിങ്ങൾ പോരായ്മയാണ്. അതുകൊണ്ടു ഭീമനുമായിപ്പൊരുതി ഞാനുപനെ കാലരക്ഷയ്ക്കുന്നുണ്ട്.

അവർ രണ്ടു മദിച്ച ആനകളെപ്പോലെ പോരാടി. ഗദപ്പയററിൽ ഇരുപതും അതിസമർത്ഥരായിരുന്നു. ലാക്കനോക്കി ദുഷ്ടോധനന്റെ * തുടയ്ക്കു ഭീമൻ ഓടിക്കൊടുത്തു.

ദുഷ്ടോധനനെ ഗഭായുദ്ധത്തിൽ ഭീമനു കൊല്ലാൻ സാധ്യമല്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ തുടയ്ക്കുകയെന്നായി സജ്ജതയെടുത്തുകൊടുക്കാൻ കൃഷ്ണൻ അജ്ഞാനനോടു പാഞ്ഞതായി ഭാരതത്തിൽ കാണുന്നു. ഇതും ഒരു വലിയ അസംബന്ധമാണെന്നതിന്നു സംശയമില്ല.

ഭീമഗദാഹരിയൊരു ദുഷ്ടോധനൻ മോഹിച്ചുവീണു. ടുസ്സഹമായ ക്രോധത്തോടെ ഭീമൻ 'ദുഷ്ട! നീ രാജസഭയിൽവെച്ചു പാഞ്ചാലപുത്രിയെ അവമാനിച്ചുവെങ്കിലും 'എന്നുമ്പത്തിൽ പറഞ്ഞു നിലംപതിച്ചു കുരുപതിയുടെ തലയ്ക്കു വീണ്ടും വീണ്ടും ചവിട്ടി. തൽക്ഷണം യുധിഷ്ഠിരൻ മുന്നോട്ടു ചെന്നു 'ഭീമ! ഒരു രാജകുമാരന്റെ തലയ്ക്കു ചവിട്ടരുത്. അയാളൊരു രാജവംശത്തിൽ ജനിച്ചവനും

ഒരു ഭടന്റെ നാഭിക്കുകീഴെ പ്രഹരിക്കുന്നതു യുദ്ധധർമ്മത്തിനു വിരോധമാണ്. ശീതോപദേശം ചെയ്ത ധർമ്മമുത്തിയായ കൃഷ്ണൻ അജ്ഞനനെ ആ കൃത്യത്തിനു പ്രേരിപ്പിക്കുകയോ യുദ്ധധർമ്മങ്ങളിൽനിന്നുപോലും പിഴക്കാരെ പൊരുതിയ അജ്ഞനൻ സംജ്ഞ കാണിക്കുകയോ ചെയ്യുവെന്നു വരാം തരമില്ല. അങ്ങനെയൊരാൾ വ്യാസഭട്ടെ ഉത്തമകഥാപാത്രങ്ങളൊക്കെ ദുഷിച്ചുപോവും. കൌരവസഭയിൽവെച്ചു തുടയ്ക്കു താളംപിടിച്ചു അതിന്മേലിരിക്കുവാൻ ഭദ്രപതിനോടു ദുഷ്ടോധനനാവശ്യപ്പെട്ടതും അതു കണ്ടുശിശു മുഴുത്ത് 'ഞാനിവനെ തുടയ്ക്കു കൊല്ലണമു' എന്ന് അപ്പോൾ തന്നെ പ്രതിജ്ഞചെയ്തതും പ്രതിക്രിയയുണ്ടായ ഭീമൻ മറന്നിരിക്കുവാൻ പകാശമില്ല. തുടയ്ക്കുവാനുള്ളതും ധർമ്മമല്ലെങ്കിലും താനങ്ങനെ ചെയ്യുമെന്നൊരു ശപഥം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു നല്ലപോലെ ഓർത്തുകൊണ്ടുതന്നെ ആയിരിക്കണം ആവിധം പ്രഹരിച്ചത്. അതിനു കൃഷ്ണനോ അജ്ഞനനോ ഉത്തരവാദിയല്ല. സൂക്ഷ്മനോക്കുന്നയാൾ വ്യാസന്റെ ഭീമനു മറ്റു പാണ്ഡവന്മാരിലും ധർമ്മമല്ല. കറുപ്പാണെന്നു കാണാം. പിന്നെ എന്തിനുവേണ്ടിയാണു കൃഷ്ണന്റെ തലയിലിങ്ങനെ ഒരുപാറധം വെച്ചുകെട്ടുന്നത്? ദ്രോണവധഘട്ടത്തിൽ പറഞ്ഞതു ഇവിടെ ആവർത്തിക്കേണ്ടതില്ലെന്നു വിശ്വസിക്കട്ടെ.

നമ്മുടെ രക്ഷസംബന്ധിയുമല്ലേ? അതിനും പാമെ മുറി പെട്ടു നിലത്തുവീണു കിടക്കുന്നവനെ ഒരിക്കലുമിങ്ങിനെ ദേവിക്കുരുതു' എന്നു പറഞ്ഞു ഭീമനെ വളരെ ശകാരിച്ചു. തത്സമയം പാഞ്ചാലനാർ ദുര്യോധനനെ കലശലായി അധിക്ഷേപിച്ചു. അതുകേട്ടു കൃഷ്ണൻ, 'ഛീ! പരാജിതനായ ശത്രുവിനെ ശകാരിക്കരുതു'. അയാൾക്കു വിധിച്ചതു കിട്ടിക്കഴിഞ്ഞു. നമുക്കു നമ്മുടെ പാപയത്തിലേക്കു പോവുക' എന്നുതളിച്ചു.

പാണ്ഡവന്മാരും പാഞ്ചാലരും കുരുക്ഷേത്രത്തിലെത്തിയാറെ ഹസ്തിനപുരത്തിൽച്ചെന്നു വൃദ്ധനായ അന്ധപ്രതിഭയും ഗാന്ധാരിയും അശ്വപതിപ്പിക്കാനായി യുധിഷ്ഠിരൻ കൃഷ്ണനോടാവശ്യപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഹസ്തിനപുരത്തിൽ അശ്വപാസവാക്കിനു യാതൊരിടവും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. പിതൃഭർത്തൃസഹോദരന്മാരുടെ മരണം നിമിത്തം സ്രീകുറു മാറത്തടിച്ചു നിലവിളിച്ചിട്ടാത്ത ഗൃഹങ്ങളൊന്നും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതു കേട്ടപ്പോൾ പാണ്ഡവന്മാരുടെ ആഘാതം ശമിച്ചു. അനേകായിരം സ്രീകുറു തങ്ങൾക്കു പ്രിയപ്പെട്ടവർ, യുദ്ധകളത്തിൽ മരിച്ചുകിടക്കുന്നതു കാണാനായി കണ്ണീർ പാറ്റു യാത്രയായി. പാണ്ഡവന്മാർക്ക് അതവരെണ്ണമുള്ള സന്തോഷം ഉണ്ടാകുമായി. ഗദാപ്രഹരമേറ്റു ദുര്യോധനൻ വീണശേഷം പ്രതിക്രിയാതപ്തരും ഒരു അവധാനക്കയ്യിനമാത്രം കൈവേദസനാനിയായി അഭിചിന്തനമായ അശ്വപതി മാവു പാണ്ഡവ ശിഖിരത്തിൽ കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന ദ്രൗപദിയന്മാരഞ്ചുപരേയും പാഞ്ചാലകുമാരരായ ശി

ഖണ്ഡി ധൃഷ്ടദ്യുതന്മാരേയും മറ്റു പലരേയും * വെട്ടി
ക്കൊന്നു. അവസാനത്തിൽ ശിബിരത്തിനു തീവെക്കുക
യും ചെയ്തു. പഞ്ചപാണ്ഡവന്മാർക്കൊന്നും പാറിയില്ല;
എന്തെന്നാൽ അവരന്നു ആ ശിബിരത്തിലല്ലാ കിടന്നുറ
ങ്ങിയത്. നേരം പുലർന്നതോടുകൂടി ഈ പൈശാചിക
കൃത്യം പുറത്തായി. യുദ്ധം അവസാനിച്ചു.

൨൪ യുദ്ധശേഷം

വിപുലമായ ഹസ്തിനപുരം വിധവകളുടേയും മാ
താപിതാക്കന്മാരില്ലാത്ത കുട്ടികളുടേയും കണ്ണീരിൽ മുഴുകി.
യുദ്ധം കഴിഞ്ഞു ശേഷിച്ച ചെറുവയസ്സുകാർ പാഞ്ചാല
രെ ഭയപ്പെട്ടു പലേ ദിക്കുകളിലേക്കും ഓടിപ്പോയി. ഒരു

• ഈ നിലകൃത്യത്തിൽ ഭദ്രത്തിനെ പ്രധാനമായി സഹാ
യിച്ചതു കൃപയും കൃതവർമ്മാവുംമായിരുന്നു.

മഹാത്മാവാംദ്രോണപുത്രൻ ശിബിരംപുകിയപ്പോഴെ
കൃപയുംകൃതവർമ്മാവുംനിന്നു കൈനിലവരതിലിൽ
ദ്രോണപുത്രൻപാർത്തുക്കണ്ട യത്നമാണ്മരമീനര
പ്രഹൃഷ്ടനായ് മെല്ലെയിതോതിനാനവനിപതെ!
കിണത്തൊറാൽനിങ്ങരവോരും സർവക്ഷത്രംമുടിക്കുവാൻ
പിന്നെയെന്തോയോധശേഷം വിശേഷിച്ചു മുറങ്ങവേ
ഞാൻകുടപ്പൻകൈനിലയ്ക്കു കാലനെപ്പോലെമുറുവേൻ
ഓളംനിങ്ങതേവിട്ടു ജീവനോടൊഴിയാപ്പടി
ചെയ്തുകൊള്ളേണമേനിങ്ങമെന്നാണെന്നുടേനീശ്വര്യം.

കാലത്തു സസ്യസമ്പന്നമായിരുന്ന കരുജാംഗലം ഭയാനകമായ മരുഭൂമിയായി. യുധിഷ്ഠിരന്റെ ഹൃദയം തകർന്നു. സപ്തസ്യധനാശ്രയായി പൂർവ്വകന്മാർ രക്ഷിച്ചുവന്ന രാജ്യം താൻമൂലം അധഃപതിച്ചതോത്തു പ്രഥമപാണ്ഡവൻ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു. അദ്ദേഹം അജ്ഞാനനേയും മറ്റു സഹോദരന്മാരേയും വിളിച്ച് “ജനങ്ങളിങ്ങനെ മാറത്തക്കിട്ടു കരയുന്നതു കേട്ടുകൊണ്ടു ഞാനിവിടെ ഇരിക്കില്ല. ഈ ബഹളമൊക്കെ വിട്ടു കാട്ടിൽപ്പോയി സ്വർഗ്ഗമായിരിപ്പാനാണു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. ഈ രാജ്യം ഭരിക്കുന്നതിലും നല്ലതു ഭിക്ഷയടുത്തു ദിവസം കഴിച്ചുകൂടുകയാണു” എന്നു പറഞ്ഞു. ഭ്രൂപദിയും സുഹാദരന്മാരും മറ്റു ബന്ധുക്കളുമൊക്കെക്കൂടി പറഞ്ഞിട്ടും യുധിഷ്ഠിരൻ വഴിപ്പെടാതെ വനവാസത്തിനതന്നെ ഉന്നതതയ്ക്കു ശ്രീകൃഷ്ണൻതന്നെ അപര്യവേശ്യയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു പറയേണ്ടതായിവന്നു. പാണ്ഡവരാജാവിന്റെ ധൈര്യം നീങ്ങി. ഉടനെ ഹസ്തിനപുരിയിൽ പ്രവേശിച്ചു പൈതൃകമായ സിംഹാസനത്തിൽ അഭിഷിക്തനായി. അതിനുശേഷം കൃഷ്ണൻ, ഉത്തരായനം പ്രവേശിച്ചു ശരസഞ്ചയത്തിൽ കിടക്കുന്ന പിതാമഹന്റെ പരിചയ്ക്കായി, പാണ്ഡവന്മാരെ നിയോഗിച്ചു. ‘സകലകലാജ്ഞാനങ്ങളുടെ നിധിയാകുന്നു ഭീഷ്മൻ. സ്വാനുഭവങ്ങളാൽ പരിപക്വത സിദ്ധിച്ച ആ വിജ്ഞാനക്കലാധര ധർമ്മിയും രാജ്യഭരണശാലനും നിഷ്കാമകർമ്മിയുമായ ഗാംഗേയനോടുകൂടി ഈ രാജ്യത്തിൽനിന്നു മറയും. അതിനാൽ രാജാവിന്റെ നിലയിൽ പ്രജാവത്സലനായ അങ്ങനെയൊരു സന്നദ്ധനായ

യ പിതാമഹനിൽ നിന്നു ധർമ്മോപദേശത്തിന് അഹ്നാകുന്നു' എന്നു തീയ വൃഷ്ണികുമാരനൊന്നിച്ചു പറഞ്ഞു. പന്മാർ ഭീഷ്മസന്നിധിയിൽ പ്രവേശിച്ചു.

കൃഷ്ണൻ - കുരുവുദ്ധ! സർവ്വശാസ്ത്രവിശാരദനും പരിശുദ്ധനുമായ അർജുന അധികം താമസിക്കാതെ ഇഹവാസം വെടി കുറയ്ക്കുക. രാജധമ്മ പിന്മാറ്റവും മറ്റു ശാസ്ത്ര ബോധവും ഭവാനെപ്പോലെ മറയ്ക്കുക. ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിൽ കുരുവനായ അർജുനൻ ഒരു പിതാവിന്റെ നിലയിൽ മതശാസ്ത്ര ഭരണനീതി മുതലായവയെ പാണ്ഡവന്മാർക്കു പദശിക്കണം.

ഭീഷ്മർ - ഭഗവാനെ! സർവ്വധർമ്മകർമ്മങ്ങളുടേയും ഉല്പത്തിഭവാനിൽ നിന്നാണല്ലോ. ഭവാനറിയാത്തതൊന്നുമില്ല. പാണ്ഡവോപദേശത്തിന് അഹ്നാകുന്നുതന്നെ. എനിക്കു മരണം അടുത്തിരിക്കുന്നു. ധാരണയ്ക്കു ശക്തിഭവാനാ. എങ്കിലും ഭവാനെൻ ആജ്ഞയെ അനുസരിക്കാമെന്നു മാത്രം.

ഈ ചിഹ്നം ഭഗവൽപ്രേരിതനായ ഭീഷ്മർ പാണ്ഡവന്മാരോടായി ശ്രീ കൃഷ്ണ സന്നിധിയിൽ വെച്ചു ചെയ്ത അതിദീർഘമായ ഉപദേശപ്രസംഗമാണു ഭാരതം ശാസ്ത്രസംസ്ഥാന പർവ്വങ്ങളിൽ കാണുന്നത്. ശപാസം മന്ദീഭവിക്കുന്നതുവരെ ആ കുരുവുദ്ധൻ സംസാരിച്ചു. ഒടുവിൽ ആത്മാവിലാത്താവിനെക്കണ്ടുകൊണ്ടു ഉത്തരയാനപ്പിറപ്പിൽ ആ മഹാൻ ഭൗതികഭേദമുപേക്ഷിച്ചു. യുദ്ധിനിർത്തി വൃസനാധനായി. ചെറുപ്പം മുതൽക്കു സ്വന്തം അച്ഛനെപ്പോലെ തന്നെ ലാളിച്ചു വളർത്തിയ ഭീഷ്മർ ദിവംഗതനായതിൽ പാണ്ഡവരാജാവിന്റെ വൃസനത്തിന് ഒരതിരില്ലാ

തായി. അദ്ദേഹം ഒരു കുട്ടിയെപ്പോലെ കരഞ്ഞു മുതനായ പിതാമഹന്റെ കാൽക്കുപിന്നെ. തനിക്കുതരക്കുന്നതും ബന്ധികളും വേണ്ടപ്പെട്ടമറ്റുള്ളവരും മരിച്ച ശരണമുള്ള ജീവിതദശയിൽ യുധിഷ്ഠിരൻ യാതൊരു സുഖവും കണ്ടില്ല. ബന്ധുക്കളുടെ മരണത്തിനു ഹേതുവായതു താനായതന്നെ എന്ന അപകാരമായിരുന്നു യുധിഷ്ഠിരനുണ്ടായതു. അതത്രയും നശിപ്പിച്ചു ശ്രീകൃഷ്ണൻ യുധിഷ്ഠിരനോടു പാപനാശനകരങ്ങളായ അശ്വമേധങ്ങളും മറ്റുയാഗങ്ങളും ചെയ്യാനാജ്ഞാപിച്ചു. അതിനിടയിൽ പുത്രമരണത്തിൽ മാഴ്കിയിരുന്ന സുഭദ്രയെക്കൂടി കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയ്ക്കു പോയി. ഏതാനും മാസങ്ങൾ ചെന്നശേഷം യുധിഷ്ഠിരമഹാരാജാവിന്റെ അശ്വമേധത്തിനായി യുദ്ധമുദ്രയോടുകൂടി ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഹസ്തിനപുരിയ്ക്കു ചെന്നു. അവിടെ എത്തുമ്പോൾ പാണ്ഡവന്മാരും മറ്റുപുരവാസികളുംകൂടി ഭിക്ഷുവിച്ചു കരയുകയായിരുന്നു. അഭിമന്യുവിന്റെ പത്നിയായ ഉത്തര പ്രസവിച്ചതു ഒരു മുതശിശുവിനെ ആയിരുന്നു. പാണ്ഡവവംശത്തിന്റെ മൂലമേടംവന്നു എന്ന നിലയായി. കൃഷ്ണനെത്തിയതറിഞ്ഞു എല്ലാവരും ഒഴിച്ചെന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാൽക്കുപിന്നെ മുറവിലായി. 'എന്റെ കുട്ടി ജീവിച്ചില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ തന്നെ ഞാൻ കത്തിമരിക്കും' എന്നായി ഉത്തര. ഈ വിഷമാവസ്ഥയിൽ 'കുട്ടി ജീവിക്കുമോ എന്നു ഞാനെന്നു പരീക്ഷിക്കട്ടെ' എന്നോതി അതിനെ മടിയിലെടുത്തുവെച്ച്, 'എന്റെ ആയുഷ്കാലത്തിൽ ഞാനൊരിക്കലേങ്കിലും നന്നപറയുകയോ യുദ്ധത്തിൽനിന്നു പിന്തിരിയുകയോ ഉണ്ടായി

കൂട്ടി; ഇതുകൊണ്ടു ഞാൻ വല്ല പുണ്യവും നേടിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഈ കുട്ടി ജീവിക്കട്ടെ. ധർമ്മവും ഇരുപതുവർഷവും എന്നിങ്ങനെയൊരു പ്രിയകരങ്ങളോ അതേവിധത്തിലായിരുന്നു ഏന്റെ അഭിമന്യു; അതുകൊണ്ടിരിക്കട്ടെ ജീവനാണോയെ. ഞാൻ അജ്ഞാനനോടൊരിക്കലും രാജാപിണഞ്ഞിട്ടില്ല; അതിനാലിരിക്കട്ടെ വീണ്ടും പ്രാണനാണോയെ, ധർമ്മവും പരമാർത്ഥവും എന്നിൽ വർത്തിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ഈ കുട്ടി സർവ്വനാമം' എന്നു കൃഷ്ണൻ പറഞ്ഞു. കുട്ടിക്കു സാധനത്തിൽ ജീവനാണോ. പതുക്കെ കണ്ണു മിടിച്ചു. പാണ്ഡവനാക്കും ബന്ധുക്കൾക്കും വലിയ ആഘാദമായി. ഈ കുട്ടിയാണ് പിന്നീട് പരീക്ഷിക്കുന്ന നാമത്തിൽ വിചാരനായിത്തീർന്നത്. അരപമേധം കഴിഞ്ഞു. അതിഥികളൊക്കെ പിരിഞ്ഞു. പാണ്ഡവനാരെ പ്രീതിപൂർവ്വം ആശ്വേഷിച്ചു കൃഷ്ണനും യാത്രയായി. അതിൽപ്പിന്നെ ഭഗവാൻ ഹസ്തിനപുരത്തിലേക്കു വരികയോ പാണ്ഡവനാരെ കാണുകയോ ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

൨൫ ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അന്ത്യകാലം.

ഇസ്രായീം ദുഷ്ടരാജാക്കന്മാരെ ഒക്കെയും കൊന്നൊടുക്കി രാജ്യത്തിൽ അത്യന്തമനം നിഷ്കളങ്കനുമായ ഒരു രാജാവിനെ വാഴിച്ചു നാനാപ്രകാരത്തിൽ ധർമ്മസംസ്ഥാപനംചെയ്ത കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയിൽ വസിക്കുമ്പോൾ യദുക്കളിൽ അന്ത്യഃശ്ചിദ്രം മുഴുത്തു. പലേ ശാഖകളും ഉപശാഖ

കുറ്റമുള്ള അവരോട് ഇടയിൽ കലഹമുണ്ടായി. അവർ വല്ലാത്ത അഹംഭാവിക്കളായി. കൃഷ്ണന്റെ ഭയനത്തത്തിൽ ഗർവ്വമുറിച്ചതു ഞ്ഞെതികൾക്കായിരുന്നു. നിമിഷം പ്രതി അവർക്ക് ഭൂപഭാവം വർദ്ധിച്ചുവന്നു. ഒടുവിൽ അവർക്കു നാശം മദ്യപാനത്തിൽ വല്ലാത്ത ആസക്തി മുഴുത്തു. അതു കണ്ടപ്പോൾ യദുമുഖൻ ഇങ്ങിനെ ഒരു വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു.

ഇന്നേമുതൽക്കെ അമിതവൃഷ്ടി ധനകലങ്ങളിൽ
സുരാനുവർത്തിക്കുവാനുപവാസിക്കുകയും
പേയമാനാനമെങ്ങാനും തീർത്തിങ്ങിവാകുകിൽ
ജീവനോടായവൻ കേരളം ബാധനമെന്നു താൻ

എന്നിടം അഭവനാർ നിമിഷം തോറും കടിച്ചു മ
ത്തരായി പരദോഹം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. കൃഷ്ണന്റെ പേ
ടിച്ചതും ഇവരെപ്പറ്റി അവലാതി പറഞ്ഞില്ലെന്നു മാ
ത്രം. സ്വജനങ്ങൾ ഭർവ്വത്തരായതു കണ്ടു ബുദ്ധി ക്ഷയി
ച്ചു അവരോടു പ്രഭാസരീതത്തിൽ (ഇപ്പോഴത്തെ ഉജ്വല
ത്തിലെ പുരീഷന്മാരിനു സമീപം) പോയി ഏതാനും ദിവ
സം താമസിച്ചു തപോയജ്ഞങ്ങളനുഷ്ഠിക്കാൻ കൃഷ്ണൻ ആ
ജ്ഞാപിച്ചു. ഇതിനു തല്ക്കാലകാരണം ദ്വാപരകയിൽ കണ്ട
മല ഭൂമിമിത്തങ്ങളായിരുന്നു. യാദവന്മാരെല്ലാം അത്തു
വിളിച്ചു തകർത്ത ശ്രീകൃഷ്ണനെന്നിട്ടു സമുദ്രതീരത്തിലുള്ള
ആ പുണ്യസ്ഥലത്തിലേക്കു പോയി. കൃഷ്ണാഭോഗം കണ്ടു
മന്ത്രിപ്രവരനും ബുദ്ധിമാനമായ ഉദ്ധവൻ 'ഭഗവാനെ!
തിരുമനസ്സു നെന്തെന്നറിയാതെ ഞാൻ റ്റുസനിക്കുന്നു. സം
ഗതികളെല്ലാം ഏതെന്നോട വൃക്കുമായിപ്പറയണം. അവി

കുഞ്ഞുപിരിഞ്ഞിരിക്കുവാൻ അശേഷമായ എന്നെ ഒരിക്കലും ഉപേക്ഷിക്കരുത് എന്നോതിയപ്പോൾ 'എങ്ങനെയായിരിക്കുന്ന പരമാത്മാവായ ഞാനൊരിക്കലും അങ്ങയെ ഉപേക്ഷിക്കില്ല' ഇത്യാദി അത്മാതത്വങ്ങൾ പലതും ഭഗവാൻ * ഉപദേശിച്ചു. സംഗ്രഹനായ ഉദ്ധവൻ ശ്രീകൃഷ്ണനെ വലംവെച്ചു കൈകൂപ്പി അപസ്സാചയ്ക്കാനായി ബദരികാ (പരന്നാരായണം) ശ്രമത്തിലേക്കു പോയി. തീർത്ഥാടനത്തിനു പോയ യാദവന്മാർ ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുപോയ മദ്യം എത്രയെന്നാക്കും അളവെടുക്കാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലായിരുന്നു. സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും വൃദ്ധരും മാത്രമേ ദ്വാരകയിൽ ശേഷിച്ചുള്ളൂ. പുണ്യസ്ഥലത്തെത്തിയിട്ടും അവർ മദ്യപിച്ചു കലശലുകൂട്ടി. ഭാരതയുദ്ധം കഴിഞ്ഞശേഷം പാണ്ഡവശിഖിരത്തിൽ കിടന്നുറങ്ങിയിരുന്ന ചരതരാത്രിയിൽ ചതിയായി ഭരതപത്നീമാവു കൊണ്ടു കൃതവർമ്മാവിന്റെ സഹായത്തോടുകൂടിയിരുന്നു എന്നു സാത്യകി പറഞ്ഞു. പ്രദ്യുതൻ സാത്യകിയുടെ പക്ഷത്തിൽ ചേർന്നു. അവിടെ ലഹളയായി. സാത്യകി കൃതവർമ്മാവിന്റെ കഴുത്തു വലിച്ചു. കൃതവർമ്മാവിന്റെ പക്ഷക്കാർ പ്രദ്യുതനെക്കൊന്നു പോരടി മുറുകി. ഇങ്ങനെ ആ പുണ്യക്ഷേത്രത്തിൽവെ

* ഇതാണു ഭഗവതം ഏകാദശസ്കന്ധത്തിൽ അതിവിസ്താരമായി പറയപ്പെടുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണാഭയസംവാദം. മഹാഭാരതത്തിൽ ഭഗവൽഗീതയ്ക്കുള്ള പ്രാധാന്യം വേറെയൊരു ഭാഗവതത്തിൽ ഉദ്ധവോപദേശത്തിനുള്ളതു്. ഭാഗവതത്തിൽ ഗീതയും ഭാരതത്തിൽ ഉദ്ധവോപദേശവും വിസ്തരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ച്ച യാദവന്മാർ പരസ്പരം ചെട്ടിമരിച്ചു. കൃഷ്ണൻ, രാമൻ ദാരുകൻ, വളർ എന്നീ നാലുപേരേ ശോഷിച്ചുള്ളു. ഇതു കണ്ടപ്പോൾ ബലരാമൻ സമുദത്തിലിറങ്ങി ദേഹത്യാഗം ചെയ്തു.

തദനന്തരം പ്രഭാസതീർത്ഥക്കരയിൽ വെച്ചുണ്ടായ സംഭവങ്ങളെല്ലാം പാണ്ഡവന്മാരെ അറിയിക്കാനും അർജ്ജുനനോടു ദ്വാരകയിൽ വെന്നു അവിടുള്ള സ്രീകളേയും കുട്ടികളേയും രക്ഷിക്കാൻ പറയുന്നതിനും കൂടി കൃഷ്ണൻ ദാരുകനെ ഹസ്തിനപുരിയിലേക്കയച്ചു. അതിനുശേഷം കൃഷ്ണൻ ദ്വാരകയിലേക്കു പോയി സ്വജനവിനാശത്തിൽ പരിതപിച്ചിരുന്ന സ്രീകളേയും കുട്ടികളേയും ആശ്വസിപ്പിച്ചു അപരം ഓർജ്ജുനൻ വരുന്നതുവരെ ക്ഷമിക്കുവാനും വനതിരശേഷം അദ്ദേഹമൊന്നിച്ചു പോയി ഹസ്തിനപുരിയിൽ ചെന്നു താമസിക്കുവാനും പറഞ്ഞു. എന്തെന്നാൽ അടുത്ത സമയത്തു ദ്വാരക സമുദത്തിൽ മുങ്ങിപ്പോകുമെന്നു ഭഗവാനറിയുണ്ടായിരുന്നു. പിന്നെ ആ മഹാൻ എല്ലാവരോടും യാത്ര പറഞ്ഞു തനിക്കായ കാലത്തോരവും പ്രിയപ്പെട്ടതായിരുന്ന ദ്വാരകയെ ഉപേക്ഷിച്ചു വനത്തിലേക്കു പോയി.

ശ്രീകൃഷ്ണനെത്രകാലം സമാധിസ്ഥനായി വനത്തിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി എന്നറിയുന്നില്ല. * ജരാബാധിതനായ അ

• താപസ്യവൃത്തിയോടുകൂടി വനത്തിലിരിക്കുമ്പോൾ ജര എന്ന് പേരായൊരു വ്യാധിന്റെ ലാക്കുവിട്ടു അസ്രം കൃഷ്ണന്റെ പാദങ്ങളിൽ തട്ടിയെന്നും അതാണു കൃഷ്ണസ്ഥിതിക്കു കാരണമെന്നുമാ

ദ്രോഹം ഈ ലോകം വെടിഞ്ഞു ഭാരതഭൂമി കഴിഞ്ഞു മുപ്പത്താറുകൊല്ലത്തിനുശേഷം ഏറ്ററീതപത്തഞ്ചാമത്തെ വയസ്സിലാണെന്നു കാണുന്നു.

യാദവവംശത്തിനു നേരിട്ട് ഭൂപത്തുകളെ കേട്ടമാത്രയിൽ അജ്ഞാനൻ ദപാരകയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അവി

ൽ പുരംബവനം. ഇതൊരു കല്പിതകഥയാണെന്നതിനു സംശയമില്ല. ജരാനരകം വാല്യകൃത്തിന്റെ ചിന്തയുമാണല്ലോ. കൃഷ്ണനെ ബാധിച്ചതു യഥാർത്ഥ നരയല്ലാതെ വ്യാധനായിരിക്കയില്ല. എന്നുമാത്രമല്ല ശ്രീകൃഷ്ണസ്തംഗതിയെപ്പറ്റി വിസ്തരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങളത്രയും അദ്ദേഹം യോഗാഗ്നികൊണ്ടു സ്വദേഹത്തെ നശിപ്പിച്ചതായി പറയുന്നു.

• • • ജഗന്നാഥൻ തന്നുള്ളിൽ തൻ ചിത്രതി
തന്നെയുമിരിക്കിച്ചിട്ടു തന്നുടെയാർത്തംവിനെ
ആത്മാവുകൊണ്ടു കണ്ടിട്ടാത്മാവിൽ യോജിപ്പിച്ചു
സ്വാത്മാകാർത്ഥാവബദ്ധാർത്ഥാവായ് നേത്രങ്ങളെ
അടച്ചു സമാനമായ് സൂക്ഷ്മശ്ചോതിഷമായി
പട്ടുപദമാറ്റവാണിടുന്ന ലോകാഭിരാമൻ
മംഗലമായ യോഗധാരണ ഗുണകൊണ്ടു
തന്നുടെ ശരീരത്തെ യോഗാഗ്നികൊണ്ടു ദഗ്ധപാ
ആത്മാനംപരമാത്മാവായോരു സ്വധാമത്തെ
പ്രാപ്തനായ് ശോഭിച്ചു നിന്നിടിനാൻ സ്വയംപ്രഭൻ.

(ഭാഗവതം)

• • • ദേവൻ വലത്തേ ശ്രീപാദ-
മണച്ചിടത്തേത്തുത്തുടതന്മേൽ വെച്ചു
നിവിർന്നു ജ്വലേന്ദുവിന്നു രജിനാൻ
പവനൻ തന്നെയുമടക്കി നിശ്ചലം.

ടെ ചെന്നു സകല സ്ത്രീകളേയും കുട്ടികളേയും വൃദ്ധന്മാരേയും ഹസ്തനപുരത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി അഞ്ചു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമായിരുന്ന വജ്രനെ (പ്രദ്യുതപതത്രനെ) ശുരസേനന്റെ സിംഹാസനത്തിൽ രാജാവാക്കി വാഴിച്ചു. കൃഷ്ണന്റെ സ്വർഗ്ഗത്തിങ്കലു വൃസനാക്രാന്തരായ പാണ്ഡവന്മാർ ഉത്തരാപുത്രനായ പരീക്ഷിത്തിനെ രാജാവാക്കി ഹിമാലയത്തിലേക്കു പോയി. അവരുടെ സദ്ഗതി അവിടെവെച്ചായിരുന്നു.

ആ പുരുഷങ്കേസരി--ശ്രീകൃഷ്ണൻ--നമ്മുടെ ഇടയിൽ നിന്നു ഇങ്ങിനിവരാതെവണ്ണം മറഞ്ഞു ജീവതായി

അടച്ചു മൂലാധാരവുറപ്പിച്ചു
 പടുതപമോടു കണ്ഡിലിനി ശക്തിയെ
 ജപലിപ്പിച്ചുമെന്തൽ സുഷുപ്തയാചക്ര
 കലഞ്ഞെയുമൊക്കെ ദഹിപ്പിച്ചൊരനെ
 ദഹനനക്തമണ്ഡലത്തോടു തട്ടി
 ദഹനമണ്ഡലത്തിനേയും പിന്നിട്ടു
 സഹസാമൂന്നഗ്നികുളമാസ്തിയുഷ
 കിരണമണ്ഡലത്തോടു ചെന്നുതട്ടി
 വിയൺതാഴുകിടുമതുതയാരയാ
 ലയിച്ചുമൂലാധാരവും കളിപ്പിച്ചു
 സപദിബ്രഹ്മരസ്യവുമമന്തുളളിൽ
 തപസായോഗമോടിരുന്നമുന്മുഖം
 ത്രിഭുവനമൊക്കെനിറഞ്ഞ ഭേരുസാ
 ചവനനെജ്ജയിച്ചുതുതപ്പാവനം
 വിരവൊടുചെന്തു നിരുകയിൽനിന്നു
 പരിചൊടു ഗുഹംപുറപ്പെട്ടു (ഭാരതം.)

നാമാരും വിചാരിച്ചു പോകരുത്. എന്തെന്നാൽ ധർമ്മത്തിനു ക്ഷമയും അധർമ്മത്തിനുമുത്താമ്പും വരുമ്പോൾ ആ മാതൃകപുരുഷൻ നമ്മുടെ ഇടയിലെ പതരിപ്പും.

വൃന്ദാവനത്തിലെ കനാചിപ്പുറക്കൽ അപ്പുകാലത്തിനുള്ളിൽ ഇന്ത്യാനിവാസികളിൽ പെച്ചു മുവന്നായി. കൃഷ്ണസാന്നിധ്യമുള്ളടിക്കളിലൊക്കെ സന്തോഷാനന്ദോത്സാഹങ്ങൾ തണിക്കുളിച്ചു. കേശമാര പെരുമണ്ഡങ്ങളിലെ വൃന്ദാവനത്തിനു സദൃശമായിത്തീർന്നു പുരുഷപ്രാപ്തിയായപ്പോഴേക്കും വിപുലമായ ആയുരവർഷം. ഒരു സിംഹൻ അഥവാ ഒരമാനുഷൻ എന്നുപോലെ ഒരു പതാരപുരുഷനെന്ന നിലയിലെല്ലാം ജനങ്ങളുദ്ദേഹത്തെ കരുതിപ്പോന്നു. അതിദൂരത്തു കടലിൽക്കിടക്കുന്ന ദ്വീപരുകയിൽ പാറ്റാപ്പിച്ച കൃഷ്ണൻ ആയുരവർഷനിവാസികളുടെ ഹൃദയസാമ്രാജ്യത്തിലെ ചക്രവർത്തിയായി. വിദ്യാതരായ യോദ്ധാക്കന്മാരും രാജാക്കന്മാരും മറ്റു പ്രമാണികളും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശൈശ്വപീഠപരാക്രമങ്ങളും ഭരണതന്ത്രകേശശലവുക്കളെ ശിരസ്സു കുനിച്ചു. പണ്ഡിതശ്രേഷ്ഠരും വിജ്ഞാനികളും സമചിത്തരുമായ ബ്രഹ്മികൾപോലും ആ മഹാന്റെ അമാനുഷബുദ്ധിയും വിദ്വേഷവും ഈശ്വരഭക്തിയുംകണ്ടു ഏതു സദസ്സിലും അദ്ദേഹത്തിനഗ്രസ്ഥാനം നൽകി. പാപികൾ കൃഷ്ണനാമം കേൾക്കുമ്പോൾ കിടക്കിടെ വിറച്ചിരുന്നു. ഭക്തഭാക്താ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാത്സല്യഭാജനമായി. നവീനദർശനം, നവീനമതം, നവീനവർണ്ണായ സന്തോഷകാരണങ്ങൾ എന്നിവയൊക്കെ എങ്ങുംനിറഞ്ഞു. കംസശിശുപാലജരാസന്ധാദികളായ കൃ

രാജാക്കന്മാരുടെ രാജ്യഭാരം അവസാനിപ്പിച്ചു തൽസ്ഥാനങ്ങളിലൊക്കെ യുധിഷ്ഠിരനെപ്പോലെ നീതിയും ദൈവവിശ്വാസവുമുള്ളവരേയാക്കി. തത്പരവിവാനാക്കും കഴിയാത്ത ആ ഗഹനപുരുഷനെ ജനങ്ങൾ ഹാർദ്ദമായി സ്നേഹിച്ചു. അവർ അദ്ദേഹത്തെ നന്ദിപൂർവ്വം ആരാധിക്കയും ഭക്തിയോടെ ബഹുമാനിക്കയും ഇശ്വരപരനെന്നും ആചാര്യനെന്നും പിതാവെന്നും രക്ഷിതാവെന്നും ചങ്ങാതിയെന്നും കരുതിപ്പോരുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാഹുബലത്തെ ഭയപ്പെടാത്ത വീരന്മാർ അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്നില്ല. അപാരപരാക്രമികളായ സംശപ്തകന്മാരുടെ നേതാവായ കൃഷ്ണൻ സമസ്ത സേനാനികളിൽവെച്ചുഗ്രന്ഥനായിരുന്നു. ഭരണധരന്ധരന്മാരിൽ മുന്വൻ. യുധിഷ്ഠിരന്റേയും ആയുധത്തത്തിലെ മറ്റു രാജാക്കന്മാരുടേയും ഉത്തമോപദേഷ്ടാവു്. പരസ്സരം കലഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ആയുധമുഖരെ, വധ്യരായവരെ അത്രയും ഭാരതയുദ്ധത്തോടുകൂടി നശിപ്പിച്ചശേഷം, ഒരു സാധുശീലനായ ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിൽ സാമന്തരാക്കിയ കൃഷ്ണന്റെ രാജനീതികൗശല്യത്തെ പ്രശംസിച്ചാൽ മതിയാകുമോ! 'എനിക്കെന്റെ ദേഹഗേഹങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധയില്ല. ഞാനാത്മാരാരാമനാകുന്നു' എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹാവാക്യത്തിലടങ്ങിയിരിക്കുന്ന സാരം എത്രമാത്രമുണ്ടെന്നു നോക്കുക! ലൈലകീകചിഷ്ടപാവതങ്ങളിൽ കിടന്നു കറങ്ങിയ ആ പുരുഷചീമൻ ത്യാഗികളിൽ വെച്ചു് ഉത്തമോത്തമനായിരുന്നു. സംശപ്തകവധംതന്നെ ആധീരന്റെ ത്യാഗത്തിന്നു ഒരുത്തമോദാഹരണമാണു്. ആധീമാൻ ലൈ

കിങ്കാജ്യാത്മവാല്മീകികളുടെ മറുക്കര കണ്ടിരുന്നു. രണ്ടി-
ലും ഒന്നുപോലെ സ്വാധീനമുള്ളതുകൊണ്ടായിരുന്നു മനു-
ഷ്യാതീതനെന്നു ജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ കരുതിയിരുന്ന
ത്. ഹിമാലയംപോലെ കരുത്തും ഗാഢീയുവുമുണ്ടാകയാ-
ൽ അധ്യക്ഷനും യമനെയപ്പോലെ ശാന്തനും മാധ്യസ്ഥ
മുള്ളതുകൊണ്ടു അഭിഗമനം വന്മരങ്ങളെ കടയോടെ പു-
ഴക്കിമറിക്കുന്ന കൊടുങ്കാറ്റിനൊത്ത ഭയങ്കരനും മുക്തപുഷ്പ
ങ്ങളെ ഏറ്റുങ്ങളാക്കി പ്രശോഭിക്കുന്ന ചന്ദ്രകിരണങ്ങളു-
പ്പോലെ കമനീയനും ദൈരദ്ര പുരുഷനാണെന്നു വരു-
മ്പോൾ ആരാണ് ആയുർത്തിൽ ലയിച്ചുപോകാതിരിക്ക-
ുക! ഈ നിയമധാരെക്കു അദ്ദേഹത്തിന് മുന്നല്ല അന്തര-
മെന്നു ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഒരൊന്നാന്തരം കളിക്കട്ടി, ഒരു നല്ല പഞ്ചാതിപ്രിയ-
ൻ, ഒരു ഉത്തമനായ ഗുഹസ്ഥൻ, ജഗദൈകചീരനായ ഒ-
രു യോദ്ധാവ്, ചന്ദ്രാതിമാരായാലും ജ്ഞാതികളായാലും
ധർമ്മരക്ഷസ്സുവേണ്ടി അവരെ ബലികൊടുക്കുന്നതിൽ ക-
ലുഷാത്ത ഒരു ധീരപുരുഷൻ, സർവ്വശാസ്ത്രപാരംഗതൻ,
ലോകോത്തമനായ ധർമ്മോപദേശാപ്ത, ശത്രുക്കളുടെ ഇ-
ടയിലുംചെന്നു സ്വാഭിപ്രായത്തെ തുറന്നു പറയുവാൻ മ-
ടിയില്ലാത്ത ഒരു ധീരചീരൻ, ഒരു ഉൽകൃഷ്ടസമ്പ്രദായി എ-
ന്നിങ്ങനെ പരസ്സരവിരുദ്ധങ്ങളായി തോന്നുന്ന നീചകളി-

റക്കുഷാംസമയോചിതമായി പ്രവർത്തിച്ച വിദ്യയന്നേ-
മാൻ ഏതെങ്കിലും ഒരൊറ്റാപുരുഷനു സാധിച്ചിട്ടുണ്ടെ-
ങ്കിൽ അതു ശ്രീകൃഷ്ണനു മാത്രമാണ്. അതുകൊണ്ടാകുന്നു
എന്നു *

൨൧൮

ശ്രീകൃഷ്ണൻ

ആ പുരുഷവ്യാഖ്യന്റെ ഉപദേശങ്ങളും ആദർശങ്ങളും മനുഷ്യലോകത്തിനന്നും ഇന്നും ഒന്നുപോലെ പരമപദത്തിലേക്കു മാർഗ്ഗദർശിയായ ആകാശദീപമായിരിക്കുന്നത്.

ശുദ്ധിപത്രം.

ഭാഗം.	വരി	അവലം.	സുഖലം
iii	4	പറയുന്നു പിതാ	പറയുന്നു; പിതാ
vi	16	പ്രാഖ്യാന	പ്രാഖ്യാന
xi	13	ആദ്യ	ആദി
xv	17	584-ൽ	584
xvi	1	തിന്നു പതഞ്ജലി	തിന്നു കൃ. മു. ര ണ്ടാം ശതകത്തിൽ പതഞ്ജലി
vii	21	ഞാലാ	ഞാനാ
xii	18	ആഖ്യാനോ	ആഖ്യാനോ
iii	7	നമക്ക	നമുക്ക
4	18	കുഡുംബ	കുടുംബ
7	25	പ്രജ	വ്രജ
15	18	കുല	കുല
33	3	രചത	രചിത
54	10	നിശ്ശബ്ദരായി	നിശ്ശബ്ദരായി
58	18	അദ്ദേഹം	കൃഷ്ണൻ
86	4	പ്രസ്ത	പ്രസ്ത
90	9	ഓടിച്ചെന്നു	ഓടിപ്പോന്നു

ഭാഗം	വരി	അബലേം	സുബലം
94	18	ഇത നഗരം പണ്ടു	പണ്ടു ഇത നഗരം
97	2	ദേശച്ചു	ദേശിച്ചു
99	5	സ്നാനഗ	സ്നാനക
„	18	പ്രതരായ	വ്രതരായ
101	6	കുടീട്ടോ	കുട്ടീട്ടോ
„	8	ഞാനൊരക്കമാണ്	ഞാനൊരക്കമാ
102	18	മുടി	മുട്ടി (൯)
116	2	സജയ	സംജയ
118	Foot note	കാര്യം	താൽപ്പര്യം
120	2	ദാർഷ്ട്യം	ദാഷ്ട്യം
122	18	പത്തുനിയം	പുതിയം
132	11	ഉപപ്ലവ്യം	ഉപപ്ലാവ്യം
133	14	പരിഹാരം	പരിഹാരം
149	20	മന്നിര	മന്ദിര
150	5	സന്യാസിയുടെ	സന്യാസിനിയ
171	6	ചേൻ	ചേൻ
181	20	നാല്പതു	നാല്പത്തഞ്ചു

